

DE LA AUTOAREA BESTSELLERULUI INTERNAȚIONAL

ARTISTA HENNA

ALKA JOSHI

PARFUMIERA

din

PARIS

NEMIRA
FICTION

ALKA JOSHI s-a născut în Rajasthan, India, iar la vârsta de nouă ani s-a mutat în Statele Unite, împreună cu familia. A studiat istoria artei la Stanford University și a urmat masteratul de scriere creativă la California College of the Arts, San Francisco. A lucrat în publicitate, ca producător, copywriter și consultant de marketing, înainte să-și deschidă propria agenție. *Artista henna (The Henna Artist, 2020)* este romanul ei de debut, lansat chiar la începutul pandemiei și devenit una dintre primele cărți promovate exclusiv virtual. Seria a continuat cu *Secretele din Jaipur (2021)*. În prezent, Alka Joshi trăiește în California.

ALKA JOSHI

PARFUMIERA
din
PARIS

Traducere din limba engleză de
Adriana Voicu

NEMIRA

*Pentru frații mei, Madhup și Piyush Joshi, care m-au
convins să merg mai departe decât aș fi putut visa.
Și pentru toți cei care cred că nu pot, și cărora le spun:
Mirosul este un vrăjitor atotputernic, care te poartă peste*
HELEN KELLER

*Învățarea este singurul domeniu pe care mintea niciodată
nu-l epuizează, singurul lucru de care nu se teme și pe
care nu-l regretă niciodată.*
Leonardo da Vinci.

Personaje care apar în roman

În Paris:

Radha Fontaine: 32 de ani, mamă a două fiice, Asha și Shanti; asistentă de laborator la Casa Yves, o firmă de parfumuri de nișă din Paris

Pierre Fontaine: 42 de ani, soțul Radhei; tatăl Ashei și al lui Shanti; arhitect care lucrează la Centrul Pompidou din Paris

Florence Fontaine: 67 de ani, mama lui Pierre; provine dintr-o familie pariziană înstărită; în prezent, membră a mai multor consilii și comisii

Shanti Fontaine: 9 ani, fiica Radhei și a lui Pierre

Asha Fontaine: aproape 7 ani, fiica Radhei și a lui Pierre

Mathilde: 32 de ani, cea mai veche prietenă a Radhei de la Auckland House School; necăsătorită și provenind dintr-o familie pariziană înstărită

Delphine Silberman: 60 de ani, maestru parfumier la Casa Yves

Celeste: secretara lui Delphine

Michel LeGrand: asistent principal de laborator al lui Delphine la Casa Yves

Ferdie (Ferdinand): asistent de laborator al lui Delphine la Casa Yves

Yves du Bois: proprietarul Casei Yves

Agnes: mama Mathildei; fostă hipiotă care a colindat India până când demența senilă a obligat-o să se întoarcă la Paris

Antoine: răposatul tată al lui Agnes și bunicul Mathildei; fost proprietar al unei parfumerii exclusiviste din Paris

În Agra:

Hazi și Nasreen: 55, respectiv 54 de ani, surori, curtezane și patroane ale unei *kotha*, o renumită casă de toleranță

Domnul Metha: proprietarul unei fabrici indiene de *attar*

Hari Shastri: 51 de ani, fostul soț al lui Lakshmi; la 17 ani s-a căsătorit cu Lakshmi, dar ea a părăsit căminul conjugal doi ani mai târziu; acum Hari deține o fabrică de tămâie în Agra

Binu: adolescentă, ajutor de bucătar în casa de toleranță deținută de Hazi și Nasreen

În Jaipur:

Kanta Agarwal: 45 de ani, soția lui Manu Agarwal; mama adoptivă a lui Niki, fiul biologic al Radhei

Manu Agarwal: 45 de ani, soțul Kantei; tatăl adoptiv al lui Niki; director administrativ la Palatul Jaipur

Niki Agarwal: 17 ani, fiul adoptiv al Kantei și al lui Manu; fiul biologic al Radhei

Baju: un vechi servitor al soților Agarwal

Saasuji: soacra Kantei; atunci când o femeie se adresează direct soacrei, folosește apelativul respectuos „Saasuji”

Munchi: bătrân din micul sat Ajar, care a învățat-o pe Lakshmi să deseneze și pe Radha cum să amestece vopselele

În Shimla:

Lakshmi Kumar: 49 de ani, sora mai mare a Radhei; directoare a Grădinii Tămăduirii *Lady Reading* din Shimla; lucrează cu jumătate de normă alături de soțul ei, doctorul Jay Kumar, la Clinica Comunitară din Shimla

Malik: 27 de ani, fost ucenic al lui Lakshmi în vremea când aceasta era artistă henna în Jaipur; în prezent administrează Grădina Tămăduirii din Shimla

Jay Kumar: 61 de ani, soțul lui Lakshmi; medic la Spitalul *Lady Reading* din Shimla; fost prieten al lui Samir Singh pe când erau studenți la Oxford

Nimmi: 29 de ani, căsătorită cu Malik; mama lui Chullu și Rekha (dintr-o căsătorie anterioară); locuiește cu familia în casa lui Lakshmi și Jay

Madho Singh: papagal vorbitor dăruit lui Malik acum 19 ani de Maharani Indira, regină a Jaipurului

În America:

Parvati Singh: 54 de ani, soția lui Samir Singh; mama lui Ravi și Govind Singh; rudă îndepărtată a familiei regale din Jaipur; fostă doamnă de elită în înalta societate din Jaipur

Samir Singh: 61 de ani, soțul lui Parvati Singh și tatăl lui Ravi și Govind Singh; fost arhitect de renume în Jaipur, descendent al unei familii Rajput dintr-o clasă socială superioară; acum conduce o afacere imobiliară înfloritoare în Los Angeles

Ravi Singh: 36 de ani, fiul lui Parvati și Samir Singh; căsătorit cu Sheela Sharma; tată a două fete; lucrează în Los Angeles, la firma de imobiliare a familiei

Sheela Singh: 34 de ani, căsătorită cu Ravi Singh; mamă a două fete; locuiește cu familia în Los Angeles, împreună cu socrii ei

PROLOG

— Imaginează-ți că alergi pe un câmp plin de tufe delavandă împreună cu prietenii tăi. Că te joci De-a v-ați ascunselea printre rânduri de iasomie cățărătoare. Zicând acestea, Antoine a închis ochii.

— Prietenul tău te gâdilă pe la nas cu un fir de iarbă și, doar mirosindu-l, știi că e de la ferma de la poalele dealului, nu de la cea de pe culme. Imaginează-ți că rupi o roșie coaptă de pe vrej, din grădina mamei tale, doar ca să-i inhalezi mireasma înțepătoare. Asta însemna să copilărești în Grasse, a adăugat el oftând. Nu era nevoie să-mi imaginez. În satul meu, mirosul delicat al florilor de henna mă întâmpina în drum spre malul râului, unde spălam rufe. Îmi lăsa gura apă de la parfumul de pepene copt al fructelor de mango cu care se ospăta Prem, în vreme ce boii lui măcinau grâu și porumb, prefacându-le în faină. Și cu o clipă înainte să-i ofer zeului Ganesh cea mai de preț avuție a mea, pictura pe frunză de *peepal* făcută de Munchi-ji, înfațișându-i pe Radha și pe Krishna, am tras adânc în piept mireasma de tămâie din lemn de santal, împreunându-mi mâinile ca să mă rog pentru noroc. Amintirile mele, ca și cele ale lui Antoine, erau pline de parfum. La fel și secretele mele.

PARTEA ÎNTÂI

Odinioară, europenii dădeau la schimb aur pentru cuișoarele cultivate în sudul Indiei, care, presărate pe podelele caselor, absorbeau mirosul de picioare.

Paris

2 septembrie 1974

Ridic receptorul de la primul apel, știu că ea e la telefon. Întotdeauna sună de ziua lui. Nu ca să-mi amintească de ziua în care a venit pe această lume, ci ca să-mi semnaleze că nu sunt singura care ține minte.

Vorbesc încet. Nu vreau să-i trezesc pe Pierre și pe fete.

— *Kaisa ho¹, choti behen²*? spune sora mea.

Aud zâmbetul din vocea ei și îi răspund cu al meu. E minunat s-o ascult pe Lakshmi vorbindu-mi blând în hindi de aici, din apartamentul meu din Paris, la peste 6.000 de kilometri distanță. Mereu îi spuneam *Jiji* – soră mai mare –, dar ea nu mi se adresase dintotdeauna cu *choti behen*. Malik a fost cel care mi-a zis „surioară” când l-am întâlnit pentru prima dată în Jaipur, în urmă cu optsprezece ani, și nici măcar nu era rudă de sânge cu Jiji și cu mine. Nu era decât ucenicul ei. Sora mea a început să-mi spună *choti behen* mai târziu, după ce totul s-a dat peste cap în Jaipur, obligându-ne să ne facem un nou cămin în Shimla. Astăzi, sora mea o să vorbească despre orice, mai puțin despre motivul pentru care sună. E singura modalitate pe care a găsit-o ca să se asigure că mă dau jos din pat astăzi, ca să mă împiedice să mă afund în întuneric în fiecare an pe 2 septembrie, ziua în care s-a născut fiul meu, Niki.

A instaurat această tradiție în primul an în care m-am despărțit de el, în 1957. Aveam doar paisprezece ani. Jiji a venit la mine la internat cu mâncare la pachet, după ce a aranjat ca directoarea să mă învoiască de la cursuri. Ne mutaserăm recent din Jaipur la Shimla și încă nu mă

¹ Ce mai faci?

² Surioară, soră mai mică.

obișnuisem cu noua noastră casă. Cred că Malik a fost singurul dintre noi care s-a adaptat cu ușurință la temperaturile mai coborâte și la aerul mai rarefiat din munții Himalaya, dar îl vedeam mai puțin acum că era ocupat cu activități la școală, la Bishop Cotton.

Eram la ora de istorie când Jiji a apărut la ușă și m-a chemat cu un zâmbet. Când am ieșit din clasă, a spus:

— E o zi tare frumoasă, Radha. Facem o drumeție pe munte?

M-am uitat în jos la jacheta și fusta mea de lână, la pantofii rigizi de lac și m-am întrebat ce o apucase. Ea a râs și mi-a spus că pot să mă schimb în hainele pe care le purtam în zilele când ieșeam în natură, programate în fiecare lună de profesorul nostru de sport. Mă trezisem cu o greutate în piept în dimineața aceea și am vrut să spun nu, dar văzându-i entuziasmul mi-am zis că nu o pot refuza. Gătise mâncărurile mele preferate pentru picnic. *Makki ki roti*¹ scaldat în *ghee*². *Palak paneer*³, atât de cremos încât întotdeauna era musai să mai mănânc o porție. *Korma*⁴ de legume. Și *chole*⁵, un curry de năut cu mult coriandru proaspăt.

În acea zi am urcat pe muntele Jakhu. I-am povestit că uram matematica, dar o iubeam pe bătrâna mea profesoară, care era o scumpă. I-am povestit cum fluiera în somn colega mea de cameră, Mathilde. Jiji mi-a povestit că Madho Singh, papagalul vorbitor al lui Malik, începea să învețe cuvinte în punjabi. Începuse să-l ducă la Clinica Comunitară, ca să-i

¹ Lipie făcută cu făină de porumb.

² Unt topit, folosit în bucătăria indiană.

³ Mâncare de legume făcută cu spanac și brânză indiană.

⁴ Fel de mâncare din carne sau legume fierte în iaurt.

⁵ Curry de năut.

distreze pe pacienții care așteptau să fie consultați de ea și de doctorul Jay.

— Oamenii de la munte l-au învățat cuvintele pe care le folosesc ei ca să mâne oile, iar acum el le folosește pentru a-i aduna pe pacienți în sala de așteptare!

A răs și m-a făcut să-mi simt inima mai ușoară, întotdeauna mi-a plăcut râsul ei; este precum clopoțeli din temple, din care sună credincioșii pentru a primi binecuvântări de la *Bhagwan*¹.

Când am ajuns în vârf, la templul de la capătul drumului, ne-am oprit să mâncăm și ne-am uitat la maimuțele care se zbenguiau în copaci. De la numai câțiva metri depărtare, niște macaci mai îndrăzneți stăteau cu ochii pe prânzul nostru. Am început să-i povestesc despre repetițiile la piesa de Shakespeare pe care le făceam după ore, dar m-am oprit brusc, amintindu-mi de piesele pe care Ravi și cu mine le repetam împreună, preludiul amorului nostru. Văzând că am încremenit, și-a dat seama că e timpul să îndrepte conversația spre un teren mai puțin periculos, așa că a trecut ușor la numeroasele partide de table pe care le câștiga în fața doctorului Jay.

— Îl las pe Jay să creadă că o să câștige până când își dă seama de contrariu, a zâmbit ea ștregărește. Îmi plăcea de doctorul Kumar (doctorul Jay, cum îi spuneam eu și Malik), medicul care a avut grijă de mine când eram însărcinată cu Niki – aici, în Shimla. Am fost prima care a observat că o sorbea din ochi, dar Lakshmi refuza să creadă; după ea, erau doar buni prieteni. Și iată că el și sora mea sunt căsătoriți deja de zece ani! Era bărbatul care îi trebuia – mai mult decât fusese primul ei soț. El a învățat-o să călărească. La început, îi era frică să se știe acolo, sus (eu, una, cred că o speria ideea că nu e stăpână pe situație), dar acum nu-și poate imagina viața fără căluțul ei preferat, Chandra. Sunt atât de cufundată în amintirea aromei pătrunzătoare a

¹ Dumnezeu

pinilor din Shimla, a fânului proaspăt de care se bucură Chandra, a efluviilor de antiseptic și de aftershave cu miros de limetă din haina doctorului Jay, încât nu aud ce mă întreabă Lakshmi. Repetă întrebarea. Sora mea poate da dovadă de o răbdare infinită – a fost nevoită să și-o exerseze destul de des în vremea când petrecea ore întregi cu acele doamne din înalta societate din Jaipur, ale căror trupuri le picta cu pastă de henna.

Mă uit la ceasul de pe peretele din salon.

— Într-o oră le scol pe fete și le fac micul-dejun.

Mă îndrept spre ferestrele balconului ca să trag draperiile. Azi e înnorat, dar puțin mai cald decât ieri. Jos, o motoretă se strecoară printre mașinile parcate pe strada noastră. Un domn mai în vârstă, cu cheile zângănind în palmă, își descuie prăvălia aflată la câțiva metri de intrarea în blocul nostru.

— S-ar putea să merg pe jos cu ele o bucată de drum până la metrou.

— Nu le duce bona la școală?

Întorcându-mă de la fereastră, îi explic lui Jiji că a trebuit să renunțăm la bonă cam pe neprevăzute și că mi-a revenit mie sarcina de a duce fetele la Școala Internațională.

— Dar ce s-a întâmplat?

Bine că Jiji nu are cum să vadă cum mi se urcă sângele în obraji. Îmi e jenă să mărturisesc că Shanti, fiica mea de nouă ani, și-a lovit bona peste mână, iar Yasmin a făcut ceea ce ar fi făcut cu un copil al ei acasă, în Algeria: a pălmuit-o pe Shanti. Chiar și acum când povestesc simt niște ghimpi de vinovăție înțepându-mi pielea delicată de mai jos de buric. Ce fel de mamă crește un copil care îi lovește pe ceilalți? Nu am învățat-o ce e bine și ce e rău? Nu e cumva din cauză că o neglijez, preferând să mă refugiez în muncă mai degrabă decât să mă ocup de educația unei fiice care ridică probleme cărora nu sunt sigură că le pot face față? Nu asta a insinuat Pierre? Aproape că îl aud spunând: „Așa se întâmplă când o mamă pune munca înaintea familiei”. Îmi duc o mână la frunte. Of, de ce a concediat-o pe Yasmin înainte să discute cu mine? Nici n-am apucat să înțeleg ce s-a întâmplat, iar

acum soțul meu se așteaptă să găsesc pe cineva în locul ei. De ce sunt eu cea care trebuie să găsească soluția la o problemă pe care nu eu am provocat-o?

Sora mea mă întreabă cum merg lucrurile la muncă. Aici sunt pe un teren mai sigur. Stânjeneala mea lasă loc entuziasmului.

— Lucrez la o formulă pentru Delphine, despre care crede că va fi parfumul preferat al sezonului viitor.

Sunt în runda a treia a iterației. Felul în care știe cum să reducă doza unui ingredient și să adauge doar o picătură din altul pentru a crea un parfum de succes este remarcabil, Jiji.

Aș putea să vorbesc la nesfârșit despre parfumuri. Când amestec o formulă, trec uneori ceasuri întregi până să mă opresc și să privesc în jur, să-mi relaxez gâtul sau să ies din laborator pentru un pahar cu apă și o discuție cu Celeste, secretara lui Delphine. Celeste este cea care, de multe ori, îmi aduce aminte că e timpul să iau fetele de la școală atunci când nu avem bonă. Iar când am pe cineva care să aibă grijă de fete, Celeste întreabă în treacăt ce pregătesc pentru cină, amintin-du-mi astfel că trebuie să mă opresc din muncă și să ajung acasă la timp ca să le dau să mănânce. În zilele în care gătește Pierre, sunt mai mult decât bucuroasă să stau o oră în plus înainte de a-mi termina munca pe ziua respectivă. E o atmosferă calmă în laborator. Și e liniște. Iar aromele – miere și cuișoare, și vetiver, și iasomie, și cedru, și smirnă, și gardenie, și mosc – sunt o companie cât se poate de reconfortantă. Nu-mi cer nimic altceva decât libertatea de a învălui o altă lume cu esența lor. Sora mea înțelege. Mi-a spus odată că, atunci când lăsa să alunece condeiul din trestie înmuiat în pastă de henna peste palma, coapsa sau pânțele unei cliente pentru a desena o smochină turcească sau o frunză de *boteh*¹ sau un bebeluș adormit, totul dispărea – timp, responsabilități, griji.

Se apropie ziua de naștere a fiicei mele Asha. Împlinește

¹ Frunză în formă de mango.

șapte ani, dar știu că Jiji n-o să aducă vorba despre asta. Astăzi, sora mea se va abține de la orice referire la zile de naștere, bebeluși sau femei gravide, pentru că știe că aceste subiecte îmi vor răscoli amintirile dureroase. Lakshmi știe cât de mult m-am străduit să uit de existența primului meu născut, copilul de care a trebuit să mă despart, dându-l spre adopție. Abia terminasem clasa a opta, când Jiji m-a lămurit de ce îmi erau sensibili sânii și aveam o vagă senzație de greață. Am vrut să-i împărtășesc vestea cea bună lui Ravi: urma să avem un copil! Eram atât de sigură că se va căsători cu mine când va afla că va fi tată. Dar până să apuc să-i spun, părinții lui l-au trimis peste noapte în Anglia, să-și termine acolo liceul. De atunci nu am mai dat ochii cu el. Știa oare că avem un fiu împreună? Sau că pe copilul nostru îl cheamă Nikhil?

Îmi doream nespus de mult să păstrez copilul, dar Jiji a zis că trebuie să termin școala. Eram prea tânără să fiu mamă la treisprezece ani. Ce ușurare a fost când cei mai apropiați prieteni ai surorii mele, Kanta și Manu, au acceptat să-l crească pe micuț ca pe copilul lor și apoi s-au oferit să mă păstreze și pe mine ca *ayah*¹, dădacă a lui. Aveau mijloacele financiare, dorința și o cameră de copil goală. Puteam să stau cu Niki toată ziua, să-l legăn, să-i cânt să adoarmă, să-i sărut degețelele de la picioare, mici cât bobul de piper, să mă prefac că e numai al meu. Mi-a luat doar patru luni să-mi dau seama că făceam mai mult rău decât bine, rănindu-i pe Kanta și Manu din dorința ca Niki să mă iubească doar pe mine.

La început, după despărțirea de fiul meu, mă gândeam la el ceas de ceas, zi de zi. Bucla mereu rebelă de pe o parte a capului. Buricul ieșit în afară. Nerăbdarea cu care degețelele lui grăsuțe apucau biberonul, cu care nu trebuia să-l obișnuiesc. Întrucât își pierduse propriul copil, Kanta era fericită să-l hrănească pe Niki la sân. Și asta mă făcea să mă

¹ Bonă.

simt geloasă și furioasă. De ce să-i dea ea să sugă copilului meu și să pretindă că e al ei? Știam că e mai bine ca el s-o accepte ca pe noua lui mamă, dar o uram pentru asta.

Știam că, atâta vreme cât voi rămâne în casa Kantei, îl voi împiedica pe Niki s-o iubească pe femeia care voia să-l crească și era capabilă să aibă grijă de el multă vreme de acum înainte. Lakshmi și-a dat și ea seama.

Dar m-a lăsat pe mine să iau decizia. Așa că am făcut singura alegere posibilă. L-am părăsit. Și m-am străduit din răpuțeri să mă prefac că n-a existat niciodată. Dacă mă puteam convinge pe mine însămi că orele pe care le petrecusem cu Ravi Singh repetând din Shakespeare – încolăcindu-ne trupurile unul în jurul celuilalt ca Othello și Desdemona, devorându-ne unul pe celălalt până la epuizare – fuseseră un vis, cu siguranță mă puteam convinge că tot un vis fusese și copilul nostru.

Și a funcționat. În fiecare zi, cu excepția datei de 2 septembrie. De când am plecat din Jaipur, Kanta îmi tot trimite plicuri atât de groase, încât știu ce conțin fără să le deschid: fotografii cu Niki bebeluș, apoi făcând primii pași, iar mai târziu devenit băiețel. Le trimit înapoi pe toate, nedeschise, și mă simt în siguranță știind că trecutul nu mă poate atinge, nu îmi poate frânge din nou inima și nici nu mi-o poate răni. Ultima dată când am văzut-o pe Jiji în Shimla, mi-a arătat un plic asemănător adresat ei. Am recunoscut hârtia albastră, scrisul elegant al Kantei – litere precum *g* și *y* cu bucle grațioase – și am refuzat clătinând din cap. „Când vei fi pregătită, ne vom putea uita împreună la fotografii”, a spus Jiji.

Dar știam că asta nu se va întâmpla niciodată.

Astăzi am să petrec cea de-a șaptesprezecea aniversare a lui Niki învăluită într-o păclă, ca întotdeauna. Știu că mâine va fi mai bine. Mâine voi putea să fac ce nu am putut azi. Voi pune sub lacăt amintirea primului meu născut, închizându-l la fel de bine ca pe un sufertaș de metal în care pun mâncarea pentru prânz, asigurându-mă că din el n-o să

curgă nicio picătură de *masala dal*¹. Ingredient prezent în aproape toate parfumurile occidentale, uleiul extras din rădăcinile ierbii de vetiver are o aromă de lemn, de fum și de pământ – perfect pentru parfumurile bărbătești.

¹ Linte picantă.

Paris
Octombrie 1974

Flutur blotterul pe sub nas, inhalând. Am amestecat formula de trei ori, dar știu că ceva nu este în regulă. Parcurg din nou brieful de creație. Clientul a cerut un parfum cu note de pământ, dar răcoros și ușor, ca stratul mijlociu de frunze moarte al unei păduri, nu litiera umedă de dedesubt. În eșantionul pe care l-am amestecat acum opt ore persistă mirosul înțepător al lemnului intrat în descompunere. Delphine nu va fi prea încântată.

Mă uit la ceasul de perete de la celălalt capăt al laboratorului de parfumuri. 13:50. Delphine va fi aici la 14:00. E mereu punctuală. Este singurul maestru parfumier al Casei Yves care insistă să-și viziteze asistenții în laboratorul de parfumuri pentru a vedea ce amestecuri au obținut; ceilalți doi măștri parfumieri le cer asistenților să aducă eșantioane la ei în birou. În micul nostru laborator, se împletesc peste trei mii de arome, alcătuind un parfum propriu, și cred că asta e ceea ce-i place. De fiecare dată când intră în laborator, o văd închizând ochii preț de câteva clipe. Îmi închipui că se supune unui test, încercând să identifice cât mai multe mirosuri distincte înainte să se apropie de unul dintre noi. După cinci ani de muncă în laborator, gama largă de mirosuri nu mai e pentru mine altceva decât un zgomot de fond. Mă concentrez doar asupra formulei pe care o amestec în acel moment.

Chiar vizavi de mine, Michel organizează tăvița cu mostre de parfumuri pe care le-a amestecat pentru un alt proiect al lui Delphine. Spațiul lui de lucru arată impecabil; ai zice că e mereu pregătit pentru inspecție. Are patruzeci și ceva de ani, e cu vreo zece ani mai în vârstă ca mine și e cel mai vechi asistent de laborator. Delphine se va opri lângă el mai întâi. Sarcina principală a lui Michel este să dezvolte aromele deja

aprobate de clienți, creând apă de parfum, apă de toaletă, apă de colonie și *eau fraîche*¹.

Ferdie, al cărui nume este de fapt Ferdinand, lucrează în dreapta mea. Zona lui de lucru este ticsită și dezordonată, ceea ce am văzut că observă și Delphine, fără să comenteze însă. Prin peretele de sticlă care separă laboratorul nostru de recepție, îl văd povestindu-i ceva secretarei lui Delphine; Ferdie e un povestitor excelent. Celeste începe să râdă chiar înainte să termine. Telefonul ei începe să sune, iar ea îl alungă, încă chicotind.

Spațiul de lucru al fiecăruia dintre noi arată ca o orgă de biserică. În fața noastră sunt flacoane cu esențe dispuse în semicerc pe trei niveluri – aproape trei sute la număr – lăsând loc pe masă doar pentru un cântar minuscul, o tavă cu pipete, un borcan cu blottere — fiecare de lățimea unui creion – și un caiet pe care să ne notăm încercările. Mi-am organizat orga de parfum pe familii de arome. Pe primul rând sunt aromele florale pudrate, narcotice – floare de portocal, trandafir de Damasc, lavandă, mărgăritar. Următorul nivel de flacoane conține arome de fructe dulci și suculente precum lămâie, bergamotă, mango. Există și un grup de buchete verzi aspre – printre care rozmarin și ace de pin – și, desigur, familia de arome gurmănde, profunde și persistente, precum ciocolata, vanilia și cuișoarele. Esențele lemnoase și telurice ocupă rândul de sus: vetiver, lemn de santal, lemn de palisandru și de cedru, printre altele.

În laborator, fiecăruia dintre noi i se atribuie briefuri de proiect. Brieful descrie ceea ce clientul – fie un brand important de parfumuri, fie un designer vestimentar sau o companie de produse cosmetice – dorește să creeze. Pentru fiecare proiect, Delphine, maestrul parfumiер al laboratorului nostru, elaborează mai multe formule potențiale pe baza cunoștințelor sale despre mii de arome. Poate folosi în

¹ Cea mai subtilă formă de parfum, cu o concentrație de 1-3% ulei de parfum; este mai răcoroasă decât apa de colonie și mai accesibilă ca preț (n. red.).

creațiile ei nenumărate ingrediente, zece sau cincizeci. Este treaba noastră ca asistenți de laborator să-i amestecăm formulele, folosind o pipetă pentru a măsura cu precizie fiecare ingredient pe cântar, combinându-l apoi cu o cantitate mică de alcool. Dacă ingredientul este în stare solidă, cum ar fi spermanțetul, cu aspectul lui de ceară și miros de mosc (și care, în mod surprinzător, este un produs secundar al digestiei cașaloților!) sau o rășină cu acorduri misterioase și îmbălsă-mate, ca tămâia sau smirna, trebuie mai întâi s-o măcinăm sau s-o presăm până când devine o pulbere fină înainte de a o adăuga la amestec. Dacă un ulei esențial, precum cel de trandafir sau fenicul, este păstrat în frigider pentru a-i menține calitățile, trebuie să îl aducem la temperatura camerei înainte de a-l folosi. Odată ce am amestecat formula lui Delphine, înmuiem blotterele de mărimea unui creion în eșantionul nostru și le adulmecăm pentru a ne asigura că am creat ceea ce ne-a indicat ea. Acest lucru necesită experiență și timp și o capacitate înnăscută de a distinge arome. Mie mi-a luat cinci ani și încă mai am de învățat.

Citesc pentru a zecea oară formula la care am lucrat, să văd dacă am omis ceva. Poate că preferința șefei mele pentru aromele lemnoase a determinat-o să prescrie o densitate mai mare de vetiver decât are nevoie parfumul? Îmi mai verific o dată cântarul pentru a mă asigura că este calibrat corect. Chiar și cea mai mică diferență în măsurarea unui ingredient brut ar putea schimba parfumul. Îmi mușc buza de jos. Ar trebui să livrez întocmai formula creată de Delphine? Sau să experimentez cu o formulă ușor diferită, care ar putea satisface așteptările clientului? Nu am pus niciodată la îndoială formulele lui Delphine și, în calitate de asistent de laborator cu cea mai mică experiență, nu am dreptul s-o fac nici acum.

Arunc o privire spre Michel, șeful laboratorului nostru. Când Yves du Bois a ademenit-o pe Delphine să plece de la o altă casă de parfumuri din Paris pentru care lucra, i-a promis un laborator doar al ei, cu propriii asistenți: Michel, pe care l-a adus cu ea de la fostul loc de muncă, și Ferdie,

care se întâmplă să fie nepotul lui Yves.

Michel e licențiat în chimie. Lucrează cu Delphine de nouă ani. În cei cinci ani de când lucrez eu aici a păstrat distanța, vorbindu-mi doar când e nevoie. Abia dacă mă privește în ochi când mi se adresează. M-am întrebat de multe ori dacă nu cumva îmi poartă ranchiună. Nu terminasem decât un an de chimie înainte ca Delphine să mă angajeze, pregătindu-mă ca asistent de laborator debutant. Am treizeci și doi de ani și sunt indiancă, nu de naționalitate franceză, ca ceilalți angajați ai companiei. Cei mai mulți nu au fost niciodată în India, nici nu și-au exprimat vreo dorință de a merge. Sunt o anomalie pentru ei, o figură insolită, și nu neapărat în sens pozitiv.

Ferdie e cu câțiva ani mai tânăr decât mine. Și el e licențiat în chimie, dar mă îndoiesc că este visul lui să devină maestru parfumier. Nu lucrează peste program și își ia toate zilele de concediu medical care îi sunt permise, dar contrastează bine cu seriozitatea lui Michel. Ferdie e întotdeauna binedispus. A părut încântat că m-am alăturat echipei din laboratorul lor. Michel nu râde la glumele lui. Eu da. Lui Ferdie îi place mult să cânte, să fluiere și să danseze. Când are emoții (lucru care se întâmplă de fiecare dată când Delphine are program de vizită în laborator), fluieră una dintre melodiile disco de care e foarte pasionat. Astăzi fluieră „Lady Marmalade” și întreabă esențele pe care le amestecă: *„Voulez-vous coucher avec moi ce soir?”¹*

Michel își drege glasul și îi amintește lui Ferdie că laboratorul nu e locul potrivit pentru frivolități. Aruncându-i o privire vinovată, Ferdie șoptește: *„Desolé!”²*, apoi îmi surprinde privirea de la celălalt capăt al încăperii; zâmbește și îmi face cu ochiul. Îi zâmbesc și eu. E un tip inofensiv. Uneori, când luăm prânzul împreună, îmi arată ultimele lui

¹ Refrenul celebru al melodiei „Lady Marmalade”: „Vreți să vă culcați cu mine în seara asta?” în lb. franceză, în original (n. red.).

² Îmi pare rău!

mişcări de dans și îmi povestește despre cel mai recent *crush* al său. Săptămâna trecută a fost Sergio. Cu o săptămână înainte fusese Miguel.

— Radha!

Tresar, mai-mai să răstorn sticla deschisă cu ulei de vetiver, care costă mai mult decât câștig eu într-o săptămână. Mă întorc și o văd pe Celeste aplecată peste umărul meu drept, cu mâinile strâns împreunate. Părul moale, castaniu deschis, îi ajunge până la umeri. Astăzi poartă o rochie maro tricotată, cu mâneci lungi, care nu se așază prea bine pe corpul ei osos.

— *Zut alors*¹, Celeste! De câte ori trebuie să te rog să nu te mai furișezi în spatele meu când amestec esențe? Tânăra roșește, colorându-și obrajii în trandafiriu până la rădăcina părului deschis la culoare.

— Dar e a doua oară când sună. E Pierre.

Se apropie mai mult de urechea mea și îmi șoptește:

— E vorba despre Shanti.

Mă cuprinde o stare de neliniște. Palmele încep să-mi transpire. Ce s-o mai fi întâmplat? Dintre cele două fiice ale mele, Shanti este cea care nu-mi acceptă niciodată pe deplin autoritatea maternă, întrebând mereu de ce trebuie să facă asta și cine zice asta și de ce să-i spun eu ce să facă? Când era mică și-i alegeam o rochiță galbenă, cerea să poarte una albastră, pe care nu o avea în garderobă. Refuza să mănânce *kheer*² – un aliment cu care sunt hrăniți toți copiii indieni, pentru că budinca dulce de orez, fiind moale, nu rănește gingiile în dezvoltare – și insista să primească Nutella, tot timpul Nutella. Zilele trecute mă uitam peste testul pe care l-a dat la vocabularul limbii engleze (merge la o școală internațională). Deși am corectat-o în mod repetat, tot a scris „frend” în loc de „friend”. Știu că știe cum se scrie – e fată

¹ *Zut* sau *Zut alors*! La naiba !

² Un desert asemănător cu budinca de orez.

deșteaptă. Sunt convinsă că îi place s-o facă pe încăpățânata doar ca să mă exaspereze. Oare așa am fost și eu cu sora mea? Prin minte îmi trece o frântură de amintire: eu împotrivindu-mă încercărilor lui Lakshmi de a mă învăța cum merg lucrurile, sprâncenele încruntate ale lui Jiji, buzele ei strânse.

Îmi întorc privirea de la Celeste și murmur:

— *Merci! J'arrive¹!*

În momente ca acesta, mă trezesc pipăind după lăntișorul din buzunarul halatului meu de laborator. De el atârână un pandantiv, o fiolă mică, în care se află un parfum personal – ceva ce am creat numai pentru mine. Deșurubând capacul, inspir adânc. În câteva secunde, bătăile inimii îmi încetinesc. Mai inhalez o dată și las liniștea să mă învăluiască. Înșurubez la loc capacul și dau drumul fiolei în buzunarul halatului. Lăntișorul îl am mereu cu mine: nu se știe niciodată când aş putea avea nevoie de el. Dar nu îndrăznesc să-l port la gât. Pierre ar putea să mă întrebe ce se află în fiolă.

Îmi împing scaunul în spate și îmi șterg palmele umede pe halat. Michel se uită la mine, apoi la ceasul de perete. Dau din cap ca să-l asigur că mă întorc. Se întoarce la munca lui.

Celeste este din nou la biroul ei, bătând la mașină o scrisoare. Lucrează la recepție în departamentul lui Delphine, se ocupă de apelurile telefonice, de corespondența și de programul lui Delphine și îi întâmpină pe clienți. Celeste își cunoaște meseria, e o fată de încredere și foarte dulce. Îmi pare rău că m-am repezit la ea mai devreme. E de o vârstă cu mine, dar mult mai timidă decât ar trebui să fie, lucru care mă irită. Când sunt în toane rele, mai ales după ce am avut de-a face cu Shanti, simt dorința să strig „BAU!” și s-o văd pe Celeste sărind până în tavan. Din cauza firii ei neliniștite, este diametral opusă lui Delphine. Celeste are nevoie de o mână autoritară care s-o direcționeze, iar Delphine își îndeplinește cu brio misiunea.

¹ Sosesec!

Mă apropii de biroul lui Celeste, ridic receptorul și apăs pe butonul care clipește de pe telefonul ei gri, așezat pe o margine a biroului. Dacă cineva dintre noi are un apel personal, acesta este telefonul pe care trebuie să-l folosim. Drept urmare, Celeste știe tot ce se întâmplă în viața noastră. Dar parcă are de ales? Și, din câte știu eu, ține pentru ea detaliile despre treburile noastre personale. Nu am întrebat-o niciodată, dar poate că ar prefera să nu fie nevoită să mă asculte vorbind cu Pierre sau să-l audă pe Ferdie râzând cu prietenii care îl invită să bea ceva după serviciu.

Mă întorc într-o parte ca să am parte de puțină intimitate.

— *Chérie*¹?

Mă străduiesc să vorbesc încet și calm.

Vocea panicată a lui Pierre îmi răsună în ureche:

— N-ai primit primul meu mesaj?

Ochii mei se îndreaptă cu recunoștință spre Celeste. Am s-o invit să ia prânzul cu mine mâine ca să mă scuz pentru atitudinea țăfnoasă de mai devreme.

— *Qu'est-ce qu'il y a*²? îl întreb pe Pierre.

— Au sunat de la școala lui Shanti. A îmbrâncit o fată – efectiv a îmbrâncit-o! – și apoi a fugit din clasă. Au găsit-o din nou lângă fântânile Trocadero. Nu are decât nouă ani, pentru Dumnezeu! Ce e în capul ei de o șterge așa, de una singură?

*Hai Ram*³! Tare aș vrea să știu! De un an încoace, Shanti se repede la ceilalți copii, refuză să răspundă la întrebările învățătoarei și chiulește de la ore ca să se joace cu bărcuțele în Grădinile Luxembourg. Nu ne dă niciodată explicații. Doar se încruntă, strânge din buze și dispare în dormitorul pe care îl împarte cu sora ei. Tare aș vrea să mă învețe ceva cum să fiu o mamă perfectă. Bine ar fi dacă aș putea s-o întreb pe

¹ Dragă (apelativ afectuos).

² Ce este?

³ *Hai Bhagwan/Ram!*: Of, Doamne!

cea mai apropiată prietenă a mea, Mathilde, sau pe sora mea, Lakshmi, dar niciuna dintre ele nu are copii. Îmi spun să nu intru în panică; Shanti e în siguranță – de data asta, cel puțin.

Îmi masez cele două cute dintre sprâncene, care s-au adâncit în ultimii ani.

— Și ce-ai vrea să fac eu? îl întreb pe Pierre.

— Cei de la școală vor s-o trimită acasă. Poți să te duci tu s-o iei?

Dau să întreb de ce nu se poate duce Yasmin. Apoi îmi amintesc că Pierre a concediat-o. Dacă mai trăiam în India, poate că și eu aș fi pălmuit-o pe Shanti pentru purtarea ei, așa cum a făcut Yasmin, așa cum făcea și *Maa*¹ fără nicio reținere de fiecare dată când ardeam orezul sau întârziem prea mult când mă duceam după apă la fântâna de la câmp. Am încercat să fiu o mamă mai bună, mai iubitoare cu fetele mele. Totuși, cu Shanti am dat greș.

Cu coada ochiului, o văd pe Delphine venind spre ușa laboratorului. Gândurile mi se întorc la parfumul pe care îl amestecam. Ce-ar fi dacă aș folosi unul dintre acordurile mai blânde care conțin vetiver în locul uleiului esențial care e așa intens? Ar rezolva oare problema cu formula lui Delphine?

— Pierre, nu pot pleca acum de la muncă. Delphine – Cuvintele lui sunt un șuierat plin de năduf.

— Delphine, tot timpul Delphine! Crezi că munca mea este mai puțin importantă? Tu te joci cu aromele, pentru numele lui Dumnezeu! Eu proiectez clădiri de care oamenii au nevoie!

Închid ochii și clatin din cap.

— *Mais*²...

Când îi deschid, o văd pe Delphine cu ochii pironiți asupra mea de lângă ușile de sticlă ale laboratorului. Am

¹ Mamă.

² Dar...

facut-o să aștepte.

— *Ecoute¹, chérie!* Te rog, ocupă-te tu doar de data asta! Îți explic diseară.

Închid, dar zăbovesc cu mâna pe receptor, de parcă i-aș cere scuze soțului meu.

Celeste îmi oferă un zâmbet plin de înțelegere, lucru care mă face să vreau să mărturisesc cât de groaznic a fost la noi acasă în ultimul an: orele petrecute peste program la serviciu, comportamentul lui Shanti, schimbarea pe bandă rulantă a bonelor. Mă îndepărtez de biroul lui Celeste și deschid ușa laboratorului.

Lui Delphine îi place să fim toți trei prezenți în timpul vizitelor ei în laborator și să participăm la evaluarea fiecărui proiect. Mirosim blotterele de pe biroul lui Michel și discutăm care dintre mostrele sale merg, care nu și de ce. Delphine sugerează modificări ale formulelor pentru a le aduce mai aproape de brieful clientului. Îi sorb fiecare cuvânt, cu admirație față cunoștințele ei și încrederea absolută în propria judecată.

Mai departe, ajunge la concluzia că proiectul lui Ferdie, care este în întârziere (lucrează la el de șase luni), este gata pentru o a doua prezentare în fața designerului vestimentar care l-a comandat.

— *On se vend comme des pains²!* exclamă ea către Ferdie. În ziua de azi, din ce în ce mai multi designeri renumiți solicită parfumuri personalizate ca să-și consolideze brandul de îmbrăcăminte. Parfumurile reprezintă o afacere la scară mare; chiar dacă ofertele în materie de modă ale sezonului sunt un fiasco, parfumul brandului menține afacerea pe linia de plutire. Mi-ar plăcea să fiu prezentă la întâlnirea cu clientul ca să văd reacția designerului și modul în care gestionează Delphine situația. Până acum nu am fost invitată la întâlnirile cu clienții.

¹ Ascultă.

² Se vinde ca pâinea caldă!

Acum Delphine se întoarce spre mine și ridică din sprâncene. Nu fac nicio mișcare către masa mea de lucru. Palmele mi s-au umezit din nou și le șterg pe halat.

— *Desolé, madame!* Încă nu sunt gata.

Mă rog să nu-mi tremure vocea.

Delphine Silberman își lasă capul într-o parte și ridică din sprâncenele subțiri, ca trasate cu creionul. Ca întotdeauna, e ca scoasă din cutie. Părul ei inelat și închis la culoare, cu reflexe șaten deschis, e tuns băiețește, diferit de gustul franțuzoaicelor pentru părul mai lung. Dacă ar fi să-mi dau cu părerea, aș spune că trebuie să aibă o coafeză care stăpânește perfect tehnica *balayage à coton*¹, fiindcă părul ei are acel aspect „sărutat” de soare în plină iarnă. Machiajul aproape că nu i se observă, cu excepția rujului roz care îi acoperă întotdeauna buzele subțiri. Astăzi poartă un costum Chanel din stofă de lână, roșu cu alb și maro.

Delphine mi-a spus odată cât de recunoscătoare îi e lui Coco Chanel pentru că, datorită ei, femeile au ajuns să se îmbrace dimineața fără prea multă bătaie de cap. Pantofii Gucci cu toc înalt se asortează cu costumul taior.

Delphine mă privește în continuare, așteptând o explicație. Să-i spun de față cu Michel și cu Ferdie că bănuiesc că e ceva în neregulă cu formula propusă de ea ar fi o imprudență. Mă chinui să nu-mi șterg iar palmele pe halat și nu spun nimic.

Ea dă din cap.

— Vino să vorbim înainte să pleci acasă.

Le oferă un zâmbet plăcut lui Michel și lui Ferdie.

— *Bien fait*²!

Fața lui Ferdie se îmbujorează de ușurare: Delphine nu are obiceiul să-l laude.

Își șterge de pe față zâmbetul când se uită spre mine. Am

¹ Vopsirea părului cu șuvițe de nuanță diferită.

² Bravo!

dezamăgit-o.

Întorcându-mă la spațiul meu de lucru, aleg sticlulele de care am nevoie pentru a domoli intensitatea vetiverului, un parfum care îmi e la fel de familiar ca și propria piele. Înainte, în India, Jiji și cu mine obișnuiam să ne răcorim cu evantaie umezite făcute din *khus*¹, așa cum se cheamă în hindi iarba de vetiver, când venea căldura dogoritoare a verilor din Jaipur. Doamnele din înalta societate, ale căror mâini Jiji le picta cu henna, angajau slujitori să stropească tot timpul cu apă rogojinile mari din *khus* atârinate peste uși și ferestre, făcând astfel parfumul răcoros și lemnos al vetiverului să plutească în încăperi. Îmi amintesc că Antoine, primul meu șef din Paris, mi-a spus că primul parfum pentru femei în care s-a folosit vetiver a fost Chanel No. 5 în 1921, în condițiile în care, aici, indienii îl foloseau și exportau iarba parfumată în lume de mii de ani!

Nu-mi aduc aminte ca Michel să fi contestat vreodată o formulă a lui Delphine (poate că o face doar în particular), dar simt că, dacă un asistent pune la îndoială munca maestrului său parfumier, trebuie să-și poată susține afirmația. Amestec din nou formula, de data aceasta reducând vetiverul și adăugând un strop de vanilie. Îmi notez măsurătorile. Urmez aceeași procedură cu alte câteva combinații de arome care simulează aroma lemnoasă. Încerc cu mușchi de stejar. Apoi cu lichen. Evit cu totul uleiul de vetiver.

Patru ore trec în zbor. Mă frec la ochi. Arunc o privire spre biroul lui Celeste prin fereastra interioară a laboratorului. Mașina de scris e acoperită. Și-a terminat programul pe ziua de azi. Aproape că nici n-am observat când a plecat Ferdie. Michel a murmurat și el un *bonsoir*², trecând pe lângă masa mea în drum spre ieșire. Și iată-mă pe

¹ O iarbă înaltă și stufoasă („vetiver” în engleză)

² Bună seara.

mine, singura mamă din echipă, încă la serviciu, neglijându-mi fiicele și soțul. Șarpele vinovăției îmi coboară pe șira spinării: *L-ai forțat pe Pierre să se ocupe de Shanti!* Tocmai atunci, o altă voce – de unde o fi venit? – îmi reverberează prin creier: *Pierre nu a fost niciodată nevoit să plece de la serviciu ca să le ia pe fete. De fiecare dată m-am dus eu. N-ar trebui să poată face și el asta uneori?* Lakshmi mi-a spus că, atunci când ea și Jay se ceartă din pricina treburilor casnice, au un proverb după care se călăuzesc: *Dacă suntem amândoi boieri, rufele cine le mai întinde?* Zâmbesc, respir, mă simt puțin mai calmă. Am să vorbesc cu Pierre când ajung acasă. Sunt sigură că totul va fi bine.

Yves du Bois, fondatorul Casei Yves, bagă capul pe ușa laboratorului. E un bărbat atrăgător, cu părul argintiu, la șaiszeci și ceva de ani. Cred că preferă costumele din trei piese ca să lase să-i atârne un lanț de ceas victorian din buzunarul vestei. Totuși, din respect pentru stilul vremurilor noastre, și-a lăsat părul să crească atât cât să-i ajungă la gulerul cămășii. Presupun că îl face să arate mai la modă. Am auzit alți angajați întrebându-se dacă nu e ceva între el și Delphine; se înțeleg atât de bine, iau adesea prânzul împreună. Dar niciunul dintre noi n-a avut vreo dovadă în acest sens. În ceea ce mă privește, mă îndoiesc că știe măcar cum mă cheamă. N-am schimbat mai mult de cinci-șase vorbe în toți anii de când lucrez aici. De obicei, vorbește doar cu cei trei maeștri parfumieri ai săi.

— Ferdinand e pe-aici? Întreabă el.

— A terminat munca.

Digeră informația clipind de câteva ori. Apoi își verifică ceasul.

— Credeam că ne întâlnim la cină în seara asta.

Mai zăbovește o clipă.

— Hélène va fi dezamăgită.

Știu că așa o cheamă pe soția lui. Yves pare și el destul de dezamăgit.

— *Alors... bonsoir*¹!

Bate cu nodurile degetelor în tocul uşii şi dispare.

Ferdie trebuie să fi uitat de cina cu mătuşa şi unchiul lui. Nu e de mirare. Are un calendar social încărcat, îmi amintesc când a promis că ne va scoate pe toţi în oraş de ziua lui Celeste şi în loc de asta s-a dus să se întâlnească cu noul lui prieten, Christophe. Celeste părea atât de amărâtă, încât Michel şi cu mine am dus-o la bistroul ei preferat. Nu ştiu dacă Ferdie i-a cerut măcar scuze lui Celeste; nouă nu ne-a spus nimic. Cum pleacă Yves, mă întorc la muncă. Dar grijile legate de fiica mea mai mare îmi umplu acum gândurile. Shanti a fost un copilaş dificil şi a devenit şi mai dificilă de la naşterea surorii ei, Asha – doar câţiva ani mai târziu –, când mi-am mutat atenţia de la ea.

Pierre a încercat să compenseze, ducând-o pe Shanti în tot felul de locuri deosebite în timp ce eu eram ocupată cu micuţa Asha, dar Shanti îşi dorea mai mult să stea cu mine decât cu el. Am ignorat-o pe fiica mea mai mare în favoarea surorii ei mai mici, cu care mă descurcam mai uşor? Se spune că o conştiinţă vinovată e un duşman nedomolit. Bătălia stă mereu să izbucnească înăuntrul meu.

Eu cum eram la vârsta lui Shanti? Țin minte cum mă zburleam la batjocurile femeilor din sat când treceam pe lângă ele în drum spre fântâna de la câmp. Nu aveam voie să folosesc fântâna satului şi nici să vorbesc cu nimeni din sat în afară de bătrânul Munchi, el însuşi un paria cu piciorul lui beteag. Chiar era vina mea că tatăl meu, care fusese cândva un profesor grozav, căzuse în patima băuturii? Sau că mama orbise? Sau că sora mea mai mare fugise de la bărbatul ei? Poate o fetiţă să provoace asemenea cataclisme?

Bineînţeles că nu. Dar noi trăim la Paris, nu într-un sat din India, iar Pierre şi cu mine suntem nişte părinţi care muncesc pe brânci. Shanti nu are niciun motiv să se poarte aşa cum se poartă.

¹ Bună seara!

Telefonul de pe biroul lui Celeste începe să sune și mă întreb dacă nu cumva e Pierre. A simțit oare că tocmai mă gândeam la el? Plec de la masa de lucru ca să răspund.

— Iar lucrezi până târziu?

E Mathilde, cea mai veche prietenă a mea, cea cu care am împărțit camera de cămin la Auckland House School timp de patru ani în Shimla. De-a lungul anilor, țigările i-au îngroșat vocea, facându-i-o guturală și lunguroasă.

— Nu, beau vin și mănânc stridii, îi răspund.

— Minunat! Regina m-a invitat la voi la cină, așa că m-am gândit că ești încă la serviciu.

Mathilde îi zice Regina mamei lui Pierre, Florence, pentru că fiecare solicitare din gura soacrei mele sună ca porunca unei regine. Glumim pe seama încercărilor flagrante ale lui Florence de a-l cupla pe Pierre cu Mathilde atunci când nu sunt prin preajmă. Nu m-ar surprinde să-i fi sugerat lui Pierre să aibă o aventură cu cea mai bună prietenă a mea. Mathilde e superbă, o copie fidelă a lui Catherine Deneuve, cu breton blond, iar strungăreață aia a ei parcă o face și mai atrăgătoare în ochii bărbaților. Soacra mea o adoră pe Mathilde; mai puțin faptul că fumează tot timpul. Mă întreb dacă nu cumva e din pricină că Mathilde nu merge la serviciu, ca mine. Dar nici nu are de ce: Mathilde trăiește dintr-o moștenire, lucru pe care Florence nu-l recunoaște niciodată. În schimb, când Mathilde e la noi acasă, o întreabă pe ea unde este spatula sau dacă fetele au făcut suficientă mișcare în weekend – ca și cum Mathilde ar fi soția lui Pierre și nu eu. Bănuiesc că face asta intenționat, ca să mă enerveze.

— Deci Florence gătește la mine acasă? o întreb.

— Exact.

O aud pe Mathilde suflând afară din piept fumul de țigară. *Zut!* În loc să le ia el pe Shanti și pe Asha de la școală, Pierre trebuia să-i fi pasat sarcina mamei sale, singura rudă pe care o avem aici, la Paris. Pierre e singur la părinți; tatăl lui, Philippe, și-a părăsit familia când Pierre avea opt ani. Soțul meu crede că Philippe locuiește în Spania acum, dar nu e sigur. Florence e catolică convinsă și nu a fost de acord să

divorțeze. În ultimul an, întrucât Delphine m-a solicitat mai mult la serviciu, am fost nevoiți să ne bazăm ocazional pe Florence să ne ajute cu fetele, lucru care îmi displace. Nu ezită să bage fitile ca să mă facă să mă simt o mamă rea fiindcă mă duc la serviciu. Uneori mă întreb dacă iritarea lui Pierre legată de faptul că muncesc nu e alimentată de ideile lui Florence despre ce ar trebui sau nu să facă femeile în lumea bună.

Îmi mișc gâtul înțepenit și scot un oftat.

— Mulțumesc pentru avertisment, *chérie*! Vii la cină, deci?

— *Non*. Am deja planuri.

Aproape că simt prin receptor gustul tutunului din țigara ei Tigra atunci când îl trage în piept.

— Mă întâlnesc cu Jean-Luc la ora 20:00, la restaurantul *La Petite Chaise*.

Râd. Mathilde are un șir de pretendenți care ar face-o de rușine pe Cleopatra. De câte ori ne întâlnim la prânz, mă delectează cu povești despre bărbații care nu s-au ridicat la înălțimea așteptărilor ei. Totuși, cred că tipul ăsta ar putea fi același Jean-Luc cu care se întâlnește de trei luni – o grămadă de timp pentru ea.

— Și mama ta? Cine are grijă de ea în seara asta? o întreb pe prietena mea.

În urmă cu câțiva ani, Mathilde a fost sunată de o vecină de lângă blocul ei, care i-a spus că mama ei, Agnes, își caută fiica, dar nu-și amintește adresa. Era bizar, pentru că mama ei trecea în mod constant pe la Mathilde fără s-o anunțe în prealabil. Într-una din zile a dat buzna peste Mathilde în timp ce-i ținea companie unui bărbat – în pat. Lui Mathilde îi venea să intre în pământ de jenă, dar mama ei a spus pe un ton firesc că rămăsese fără caviar și a venit să întrebe dacă are ea. Mai multe vizite la medic au dus la diagnosticul conform căruia Agnes începea să-și piardă memoria. A devenit clar că Mathilde trebuia să-și aducă mama să locuiască cu ea. Acum Mathilde se vede cu bărbați doar la ei acasă sau la hotel și plătește o îngrijitoare pentru mama ei două seri pe săptămână.

— Basira e deja aici. E preferata mamei. Urmăresc împreună *Les Shadoks*.

— Serialul de desene animate?

— Mama îl adoră. Este... oof, trebuie să mă duc să mă îmbrac!

Probabil că acum a văzut cât e ceasul.

— *A toute à l'heure, ma petite puce!* zice ea închizând telefonul.

Porecla pe care mi-a dat-o Mathilde din prima zi în care ne-am întâlnit la internat a fost Puricel. Datorită lui Mathilde l-am cunoscut pe Pierre. În ultimul an la Auckland, încălcăm deseori tradiția de duminică a școlii până la Cimitirul Călugăriței Catolice din pădurea de cedri. Nu aveam nevoie să scriem scrisori familiilor noastre. Lakshmi și Jay locuiau la doar câțiva kilometri distantă și îi vedeam des. Mama Mathildei urma mereu un guru diferit la Varinasi sau Cooch Behar sau Kerla, așa că nu avea niciodată o adresă fixă.

Într-o duminică, stăteam turcește în fața unui mormânt ales de Mathilde, fumând Gauloise-urile pe care verii ei i le trimiteau cu poșta locală. Mirosul de mușchi, de pământ rece și de pietre străvechi era reconfortant. Salamandrele se șteau la noi de după pietre, după care se ascundeau iute în pământ. O potârniche singuratică piuia printre greierii ascunși în desiș.

Cu un aer solemn, Mathilde și-a făcut cruce și a început:

— Soră Marie, îți mulțumim pentru osârdia ta și te cinstim fumând această țigară. Ție, care poate nu ai simțit niciodată gustul tutunului pe buze, ți-ar plăcea amețea pe care o aduce primul fum tras în piept. Poate că trăgeai la măsă din potirul de duminică, dar erai drăguță și lăsaai îndeajuns și celorlalți credincioși, îți îndeplineai cu strictețe sarcinile, dar te rugai pentru ei în timpul liber. Nu că aveai prea mult, ocupată fiind ba să lustruiești sfeșnicele, ba să te prosternezi în fața lui Isus și să mănânci pâine uscată în tăcere împreună cu celelalte călugărițe. Totuși, aducem un omagiu ție și vieții tale. Amin.

Mathilde voia să spun și eu ceva, dar eu nu credeam în comunicarea cu morții, așa că am rostit doar: *Jai hindi*.

Trăiască India.

Un icnet ne-a făcut să ne întoarcem. Un tânăr de vreo douăzeci și ceva de ani încerca să-și stăpânească râsul, cu o mână apăsată pe piept. Când ne-a văzut că ne uităm, a făcut semnul crucii. Catolic.

— *Desolé*, a spus el. Vă era cumva rudă? Mathilde și-a dat ochii peste cap.

Tânărul s-a apropiat mai mult.

— Pot să trag și eu dintr-una din țigările voastre sacre? Aș dori să-i aduc la rândul meu un omagiu surorii Marie.

Asta ne-a făcut pe amândouă să râdem. Ne-a spus că îl cheamă Pierre Fontaine și lucrează la planul de urbanism creat de Le Corbusier pentru orașul Chandigarh, aflat la trei ore cu trenul de aici. Îi plăcea să vină din când în când la Shimla în weekend, ca să scape de căldura și vânturile aprige din orașul ideal al premierului Nehru.

Din discuțiile ulterioare a reieșit că Pierre și Mathilde erau amândoi din Paris. Au început să pălăvrăgească în franceză. Eram obișnuită cu atenția pe care o atrăgeau de obicei părul blond al prietenei mele, buzele ei roz-sidefii și rimelul negru (în stilul idolului ei, Sophia Loren). Dar, la sfârșit, Pierre a zâmbit către mine și mi-a spus:

— Ai niște ochi extraordinari. Nespus de frumoși.

Ochii mei verzi-albăstrui stârneau curiozitatea multora. Eram întrebată dacă am un părinte britanic, dacă sunt anglo-indiană. Trecuseră aproape doisprezece ani de când India își declarase independența și nu voiam să fiu asociată cu niciuna din categoriile astea. M-am înroșit și am întors privirea. Dar ochii lui de culoarea chihlimbarului, adânciți în orbite, buzele de aceeași culoare cu pielea roz-măslinie, felul în care părul lui castaniu deschis cădea pe o parte a frunții largi – toate acestea mi s-au întipărit în creier de parcă tocmai i-aș fi făcut o fotografie.

A doua zi a sunat la școală și a cerut să vorbească cu mine. Nu cu Mathilde, cu mine.

M-am îndrăgostit lulea.

Acum casc și mă uit la ceasul de perete de deasupra stației de lucru a lui Michel. E aproape ora cinei. În sfârșit

sunt gata să-i prezint lui Delphine rezultatele pe care le-am obținut. Aș prefera să aștept până mâine, să dau timp amestecurilor să se echilibreze, dar nu am la dispoziție acest lux. Scot lăntișorul din buzunar și inspir adânc din flaconul de sticlă. Recăpătându-mi calmul, adun blotterele impregnate cu aromele din diversele mele încercări și le pun pe o tăviță de oțel inoxidabil. Am scris ingredientele pe fiecare blotter, folosind propriul meu sistem de prescurtări. Deschid ușa laboratorului și mă îndrept spre biroul lui Delphine de la capătul coridorului. Bat la ușă.

— *Entrez*¹!

Biroul ei este o ilustrare a modernismului anilor '60. Pereții sunt lambrisați cu lemn de nuc de la podea până la tavan. Ea stă pe un scaun de birou Eames, modelul Aluminum Group, în spatele unui birou elegant din nuc care pare să plutească pe podea, căci picioarele sunt aproape invizibile. Pe partea biroului aflată înspre ea sunt sertare lungi, care se deschid cu o apăsare de deget, lăsând la vedere porțiunea din mijloc – și picioarele frumoase ale lui Delphine. Blatul biroului e din marmură albă de Carrara. Pe peretele din spate se află o bibliotecă Charlotte Perriand într-o combinație de galben, roșu cărămiziu și bej. Pe latura stângă a încăperii se află vechea orgă de parfumuri pe care a moștenit-o de la mentorul ei și o folosește și astăzi. Pe peretele opus atârnă un tablou abstract în albastru, muștar și negru, despre care mi-a spus odată că este un Joan Miro; nu există alte tablouri sau fotografii în cameră. Covorul industrial este de un galben intens.

Bănuiesc că Delphine e puțin trecută de șaizeci de ani. E singura femeie maestru parfumier pe care am întâlnit-o vreodată, acesta fiind, probabil, motivul pentru care asistenții de laborator și secretarele de la Casa Yves îi rostesc numele cu evlavie.

Își ridică pentru o clipă privirea și mă vede. Scutură

¹ Intrați!

scrumul țigării Gitane în scrumiera mare, triumfiulară, și încheie o scrisoare pe care trebuie să o fi scris de mână. Când termină, se lasă pe spate în scaun și îmi face semn să mă apropiu. Ca de obicei, scrumiera e plină de filtre cu urme de ruj, iar încăperea e învăluită într-o negură de fum. Când vin clienți în vizită, aceștia sunt conduși într-o cameră separată, vopsită în alb, cu o masă de conferință din cuarț alb, scaune albe și un covor alb. Nici urmă de fum de țigară nicăieri.

La început fusesem șocată văzând-o pe Delphine cum fuma țigară după țigară. Nu avea să-i altereze simțul olfactiv? I-am întrebat pe Antoine. El a spus că maștrii parfumeri, *Les Nez*¹, nu numai că au un talent înăscut, dar au memorat mii și mii de arome, așa cum un muzician memorează note, acorduri și melodii. Mirosul e ca un mușchi pe care îl lucrează în mod constant. Antoine a mai spus că Delphine era cel mai extraordinar „nas” pe care îl cunoștea – în ciuda dependenței ei de țigări.

Îmi așez tava pe biroul lui Delphine, dar rămân în picioare cu mâinile împreunate.

— Nu face chestia asta, spune ea încet.

Dau să iau tava de pe birou.

— Lasă tava acolo. Nu-ți mai ține mâinile așa. Pare că ai ceva de ascuns sau că ești pe cale să te rogi. Trage încet și prelung din țigară, mijind ochii împotriva fumului.

Ah. Am pus tava înapoi pe birou.

Ridică colțul gurii într-un mic zâmbet.

— Ai de gând să mă domini rămânând în picioare sau stai jos?

Mă așez în grabă pe unul dintre scaunele din piele plușată din fața biroului ei.

— Așa e mai bine.

Scutură ușor țigara în scrumieră.

¹ Maștri parfumeri.

— Acum spune-mi, ce e în neregulă cu formula mea.

Rămân cu gura căscată. A fost atât de evidentă atitudinea mea la întâlnirea de mai devreme?

Delphine flutură mâna spre tava mea ca să mă încurajeze să continui.

— *Alors*. Am amestecat formula de șase ori. De fiecare dată, vetiverul domina amestecul.

Îmi dreg glasul.

— Poate că am înțeles eu greșit brieful, dar...

Mă face să tresar, împingându-se înainte cu scaunul până când se lipește de birou și îndreaptă țigara spre mine.

— Nu. Nu-ți cere scuze. Niciodată. Spune-mi ce crezi. Îmi simt fata arzând. Subsuorile îmi sunt umede.

— *D'accord*¹. În brief se cere un parfum ușor ca aerul, dar al tău – formula lui este mult mai densă.

Mă grăbesc să termin ultima propoziție înainte să-mi pierd curajul. Îmi bate inima de parcă aș fi alergat un kilometru cu viteză maximă.

— Sunt sigură că ne vor pune să-l refacem.

— De ce crezi asta?

— Uleiul de vetiver – dezechilibrează formula.

Își stinge țigara, suflând un norișor de fum. Zecile de ani de fumat intens i-au lăsat o sută de riduri fine care se întind în formă de evantai pornind de pe marginea buzelor.

— Hai, acum trage aer în piept și arată-mi cum ai modificat-o tu.

Încă o dată, mă întreb de unde a știut că voi prezenta alternative. Îi descriu procesul pe care l-am urmat, explicându-i ingredientele pe care le-am înlocuit, și îi ofer blotterele.

Delphine adulmecă fără grabă fiecare combinație, fluturând blotterele pe sub nas. Se încruntă, apoi o ia de la capăt. Își pune coatele pe birou și, împletindu-și degetele mâinilor, își sprijină bărbia pe ele. Nărilor îi freamătă când se

¹ În regulă.

plimbă peste cele zece combinații noi pe care le-am creat.

— Lasă-le aici.

Mă întorc spre ușă, mai arunc pe furiș o privire înainte să o închid. Delphine își mai aprinde o țigară.

E aproape ora 21:00 când ies de la metrou și mă îndrept către apartamentul nostru, la două străzi distanță. Vreau să-mi văd fetele înainte să se culce, să le sărut de noapte bună pe obraji netezi, să-mi trec degetele prin părul lor, dar groaza pe care o simt la gândul că va trebui să-i dau socoteală lui Pierre pentru că l-am lăsat să se descurce cu Shanti îmi apasă sufletul. Înainte îmi făcea plăcere să mă întorc acasă, la Pierre. În primii ani de căsnicie, înainte să rămân însărcinată cu Shanti și când începusem să lucrez pentru Antoine, abia așteptam să-i încolăcesc gâtul cu brațele când venea acasă și să inspir parfumul acela, numai al lui – atât de exotic pentru mine – o combinație de tutun Gauloises, lămâie înțepătoare, rozmarin proaspăt și o notă de vetiver (folosea Dior Eau Sauvage, dar pe vremea aceea nu cunoșteam aromele). Ne lepădăm hainele înainte să ajungem pe canapea sau în pat. Uneori adormeam după ce făceam dragoste și ne trezeam câteva ore mai târziu, ruși de foame. Când s-au schimbat oare toate astea?

Locuim în inima Parisului, în Saint-Germain-des-Prés, arondismentul VI, într-un apartament pe care Pierre l-a moștenit de la bunica lui, o femeie înstărită. Am moștenit chiar și mobilierul ei Le Corbusier – tot numai oțel tubular și piele neagră. Suntem la trei străzi de Café de Flore, unde scriitori precum Jean-Paul Sartre și Simone de Beauvoir (pe care a trebuit să-i citesc la Auckland School) și-au conceput lucrările fundamentale și unde poeții și scriitorii încă se amestecă printre celebritățile Parisului la o cafea. Bunica lui Pierre lua parte adesea la discuțiile lor și le făcea cinste artiștilor hămesiți care frecventau cafeneaua.

În imobilul în stil Haussmann în care locuim, ușa de la intrare stă deschisă până la ora 22:00. Îi fac semn cu mâna lui Jeanne, portăreasa noastră, care locuiește la parter, chiar în stânga intrării. Când nu mătură intrarea principală sau scările, veghează de la fereastra apartamentului ei să nu

între persoane străine. Pașii mei răsună în casa scărilor, pe treptele vechi de piatră, pe când urc la etajul trei (la fel ca în India, primul etaj în Franța este nivelul de deasupra parterului). Pe fiecare palier, în timp ce trec pe lângă un apartament sau altul, răzbat până la mine frânturi de conversații nedeslușite ale soților Blanchet, mirosul de ceapă rumenită din bucătăria doamnei Reynaud, un pian cântând o melodie tristă în apartamentul de sub noi (Georges e o fire melancolică). Cheia ușii de la intrare face un clic distinctiv, dar agreabil. În hol, podelele calde din lemn de esență tare scârțâie sub pașii mei. Recunosc aromele de usturoi, pește, unt, fumul ȱgărilor Gauloises și parfumul lui Florence, Miss Dior, un buchet floral pe care l-a purtat, se pare, toată viața. Geanta și eșarfa ei Dior zac pe consola îngustă, închid ochii. Nu vreau decât să-mi îmbrățișez copiii, să fac o baie și să dorm puțin, dar mă așteaptă masa și Regina.

Îmi agăț haina în cuier fără grabă și-mi scot pantofii (încă insist asupra obiceiului indian de a-i lăsa în hol înainte de a păși mai departe în casă, o practică pe care Florence o consideră necivilizată). Îi așez lângă perechea de Pom d'Api roșii a lui Shanti, cei mai noi pantofi de lux de pe piață, pe care Florence a insistat să-i cumpere de ziua ei, când a împlinit nouă ani. Ca și Kanta, în Jaipur, Florence are bani de cheltuit pe copii. Lui Niki îi era mai bine cu Kanta, pentru că ea și Manu aveau mijloacele necesare să-l crească. Asta înseamnă oare că mi-aș putea pierde copiii în favoarea lui Florence, așa cum l-am pierdut pe Niki în fața lui Kanta? Închid ochii și mă sprijin de perete. Momentul de amețeală trece.

Apartamentul nostru e mare după standardele Parisului – aproximativ șaptezeci și cinci de metri pătrați – cu tavane înalte și ferestre din podea până în tavan, fiecare deschizându-se către un mic balcon; prin acestea, lumina inundă apartamentul în timpul zilei și îl face să pară mai mare. E mare și după standardele mele, întrucât am crescut într-o colibă de mai puțin de zece metri pătrați, într-un sătuc din India, înainte de a mă muta în locuința înghesuită unde stătea Lakshmi cu chirie în Jaipur și, în sfârșit, de a împărți

cu Mathilde o cameră îngustă la internatul de la Auckland House School din Shimla. Uneori mă minunez cât de diferită e viața mea astăzi. Când trăiam în Ajar, dormeam pe o podea de pământ tare în loc de o saltea de puf. Trebuia să scot apă din fântână și s-o încălzesc pe o vatră de lut. Aici, deschid un robinet și, ca prin minune, curge apă fierbinte. După treisprezece ani, am ajuns să mă obișnuiesc cu acest confort zilnic. Soacra mea iese din bucătărie, cu un șorț în jurul taliei și o farfurie goală în mână, păcănind cu tocurele înalte pe podea. Colțurile gurii ei rujate sunt îndreptate în jos. Sprâncenele lui Florence sunt veșnic ridicate, așa cum sunt și ale lui Delphine când e nemulțumită. Și zâmbetele sunt un lucru rar la Florence. Îmi dau seama că e supărată că nu am strigat un *bonsoir* când am intrat în apartament.

Șterge vârtos farfuria cu o cârpă de vase, protejându-și manichiura sub mânușile galbene de cauciuc.

— Pierre mi-a cerut s-o iau pe Shanti de la școală. A trebuit să-mi anulez ședința de la Beaux-Arts. Florence face parte din mai multe consilii, inclusiv cel al celebrei facultăți de artă, École des Beaux-Arts.

— Le-am dat fetelor cod sauté și salată.

Parcă aud și ce nu rostește: *copiii francezi au nevoie de hrană mai bună decât cea pe care le-o dai tu de obicei, Radha*. Lui Florence nu-i place mâncarea indiană; după părerea ei, condimentele dăunează sistemului digestiv delicat al nepoatelor.

Îmi înghit iritația stârnită de mustrarea nerostită.

— Termin eu cu vasele.

Nu-i mulțumesc că a venit.

Mâna lui Florence încremenește pe farfurie. Nările îi freamătă (are cele mai impresionante nări pe care le-am văzut vreodată). Își strânge buzele ca și cum ar vrea să spună mai multe. Dar apoi se întoarce brusc pe călcâie și dispare în bucătărie. O aud trântind farfuria pe blat și scoțându-și mânușile. Iese desfacând baierile legate la spate ale șorțului. Îmi pune șorțul mototolit în mâini. Îmi dau seama că nu m-am mișcat din hol și mă trag într-o parte în timp ce își ia geanta de pe masa din vestibul. Nu mă sărută pe obraji, ca

pe Pierre, înainte de a închide ușa după ea, mai zice:

— Dacă vrei să gădesc o bonă, trebuie doar să spui...

— *Non, merci!* Mathilde mi-a spus că știe ea pe cineva, mint eu.

Dacă las treaba asta în seama lui Florence, bona va fi o matroană franțuzoaică, una care va pune stăpânire pe copiii și pe gospodăria mea. În momentele de disperare, aproape că-mi vine s-o implor să se ocupe, dar de obicei îmi vin în fire la gândul că soacra mea m-ar putea rupe complet de Pierre și de fete.

Paharul pe jumătate plin cu vin alb al lui Pierre e pe masă. *Kind of Blue* al lui Miles Davis, unul dintre albumele lui preferate, se aude în surdină la pick-up. Asta îmi aduce aminte că Pierre ne duce pe toate, inclusiv pe Florence, la Festival d'Automne peste câteva săptămâni, ca să ajungem să-i apreciem și noi pe marii interpreți de jazz. Ușa de la camera fetelor e pe jumătate deschisă, creând un triumghi blând de lumină pe podea. Aud vocea lui Pierre, adâncă și liniștitoare.

Mă sprijin de peretele din dreapta ușii și ascult zumzetul ritmic al poveștii lui.

— Nava are niște pânze albe ca neaua. E o zi nespus de luminoasă. Și aerul miroase atât de proaspăt și de curat! Vântul e blând și împinge barca cu pânze încet și lin prin undele apei. Barca ești tu. Aluneci peste acea mare calmă. *Doucement, doucement*². Plutești pur și simplu pe apă, lăsând vântul să te mâne mai întâi într-o parte, apoi în alta. Ești liniștită, cât se poate de liniștită.

Apoi se lasă tăcerea. Pesemne că Shanti a adormit. Încă de când era mititică, Shanti avea crize de nervi care puteau dura ore întregi – plâns cu țipete, fața udă și roșie, lovind orbește pe toată lumea cu pumnii ei mici, întindea mâinile

¹ Nu, mulțumesc!

² Încet, încet.

spre mine, dar apoi mă respingea când mă apropiam. Obosea peste măsură și avea mare nevoie să doarmă, însă refuza și cea mai mică mângâiere. Încercam să alung un gând, dar acesta mi se strecura înapoi în minte: oare Shanti era pedeapsa pentru că îl părăsisem pe micuțul Niki?

Într-o după-amiază, când eram extenuată și căutam cu disperare o soluție la crizele de plâns ale lui Shanti, am sunat-o pe Jiji, în Shimla, fără să-mi pese de prețul unui apel internațional. Ea mi-a povestit cum obișnuia să mă adoarmă cu cântecul de leagăn pe care ni-l cânta mereu tata: *Rundo Rani, burri sayani. Peethi tunda, tunda pani. Lakin kurthi heh munmani. Micuța regină, mare se mai crede. Bea doar apă rece-rece, dar face numai rele.* Așa că am încercat și eu. Prima dată când i-am cântat lui Shanti în timpul uneia dintre crizele ei, mi s-a împotrivit. Apoi mi-am amintit că Lakshmi obișnuia să recomande băi cu săruri clientelor ei ca o modalitate de a elibera anxietățile și toxinele. Am pregătit în cadă apă caldă cu sare de baie, în timp ce Shanti zbiera întruna, apoi m-am cufundat în apă cu ea în brațe. A tresărit surprinsă. S-a oprit din plâns și s-a încruntat, de parcă ar fi vrut să întrebe ce se întâmplă.

Mi-am ținut privirea într-a ei și, în timp ce-i fredonam cântecul de leagăn, am încercat să ajung la acea parte ascunsă din ea care eram chiar eu, făptura dificilă care răspunsese la cântecul lui Jiji și al tatălui meu înainte de asta. Shanti m-a privit atentă. A rămas cu ochii la mine atâta vreme, încât am început să adaug versuri noi, inventându-le pe măsură ce cântam. Zece minute mai târziu, pleoapele i s-au îngreunat. Am ieșit cu ea din baie, am înfășurat-o într-un *rajai*¹ și am stat cu ea în balansoar până a adormit. Asta a funcționat timp de doi ani, până a apărut Asha. Acum pe Shanti nu o mai linișteau nici cântecul de leagăn, nici băile cu apă sărată. Atunci Pierre a pus-o să-și imagineze că e o barcă cu pânze sau un balon cu aer cald sau o pasăre, care

¹ Cuvertură matlasată pentru pat.

poate să controleze modul în care se mișcă în mediul ei. A mers. Încet-încet, adormea. Mi-am făcut griji că aceste ședințe o vor ține trează pe fiica mea mai mică, dar Asha intra în lumea viselor de cum îl asculta pe Pierre câteva minute. Pierre are o voce minunată, melodioasă. La început, obișnuia să-mi citească *Notre-Dame de Paris* în pat. O alegere ciudată, dar a avut un rol semnificativ în relația noastră. Prima noastră întâlnire a avut loc pe o promenadă pe Ridge, în Shimla. S-a oprit să admire arhitectura gotică a Bisericii lui Hristos, lăudând arcele ascuțite, vitraliile proiectate de tatăl lui Rudyard Kipling, bolțile ogivale.

— Dar nu e nici pe departe la fel de grandioasă precum Catedrala Notre-Dame din Paris. Ai văzut-o? m-a întrebat.

Când s-a întors spre mine, mi-am dat seama că mă uitam fix la el. Dar, în locul lui, îl vedeam pe Ravi lăudând virtuțile unei arhitecturi mărețe și pe mine ascultându-l – pe vremea când aveam treisprezece ani, iar Ravi șaptesprezece. Fără să mă gândesc unde ne aflăm sau dacă ne privea cineva (manifestarea în public a afecțiunii se poate să fi fost acceptabilă în Franța, dar era descurajată în India), m-am ridicat pe vârfuri și l-am sărutat pe Pierre. Îl sărutam oare pe el sau amintirea lui Ravi?

Fără să se retragă, Pierre și-a lipit ușor buzele de ale mele, șoptind:

— Bag de seamă că Notre-Dame te-a impresionat serios.

Cu răsuflarea întretăiată, am răspuns:

— Am citit *Cocoșatul de la Notre-Dame* al lui Hugo, versiunea în limba engleză, la ora de literatură, și apoi am văzut filmul turnat de americani în 1939. Când s-a terminat, nu mă puteam opri din plâns. Mă îndrăgostisem de Quasimodo.

Pierre m-a sărutat mai apăsător. Voiam să nu se mai oprească.

Cinci luni mai târziu, când s-a întors din nou la Shimla, Pierre m-a cerut în căsătorie. În loc de inel de logodnă, mi-a oferit un exemplar vechi al romanului lui Victor Hugo.

Acum aud închizându-se usa de la dormitorul fetelor și îmi dau seama că aproape am adormit sprijinită de perete.

Când deschid ochii, Pierre se află în fața mea, dar fața îi e umbrită; nu pot să-i citesc expresia, însă poziția umerilor îmi arată că e supărat.

Se strecoară pe lângă mine, îndreptându-se spre bucătărie. Pornesc după el. În bucătărie e loc doar pentru o persoană, așa că aștept în prag.

— Ți-e foame?

Dă la o parte șervetul de pe farfuria pe care mi-a lăsat-o Florence: porția de cod și o salată de fasole verde cu ardei copt în oțet. De obicei, Pierre și cu mine gătim cu rândul. El se pricepe la omlete, pește și salate. Eu gătesc mâncare indiană, *subji*¹ și *chapati*². Din fericire, fetelor le place atât bucătăria indiană, cât și cea franceză.

Îmi lasă gura apă la vederea mâncării și îmi chiorăie stomacul. Până să stau la internat nu mâncasem niciodată carne sau pește. Dieta unora dintre elevii de la Auckland School – căci veneau din toată lumea — impunea să se servească de trei ori pe săptămână carne la cantină, iar intendentă permitea ca la cină să poți alege între mâncare vegetariană și nonvegetariană. Eu o prefer îndeosebi pe cea dintâi, dar am ajuns să agreez ocazional și preparate din pește și ouă.

— Vrei și tu? îl întreb.

Îmi aduce farfuria pe masă și o pune acolo unde mă așez de obicei.

— Am mâncat deja cu *maman*³ și cu fetele.

Își mai toarnă vin. Pe masă e și un pahar gol care mă așteaptă. Pierre îl umple și pe acela. Acum se așază. Mă așez și eu.

Nu știu dacă ne certăm ca alte cupluri. Dar avem un tipar. Începem politicos, apoi unul dintre noi începe să se încingă. Celălalt ascultă până când e cuprins de nerăbdare,

¹ Legume indiene gătite, picante

² Lipie făcută din făină integrală de grâu.

³ Mamă

de mânie sau epuizare și atunci pune capăt altercației. Vreme de o săptămână după aceea ne concentrăm asupra fetelor. Treptat, intensitatea conflictului nostru scade și ne întoarcem de unde am plecat, fără să rezolvăm nimic, dar putem fi din nou agreabili unul cu celălalt.

Aștept să începă Pierre; trebuie să se descarce. De când am început să lucrez pentru Casa Yves în urmă cu cinci ani, m-am bazat pe el să mă ajute cu fetele, curățenia și cumpără-turile și știu că asta îl derutează și îl frustrează. S-o crede el un franțuz emancipat, dar a fost crescut cu convingerea că bărbații și femeile au roluri separate. Încă nu s-a acomodat cu faptul că și eu am o carieră cu normă întreagă, nu doar un serviciu cu jumătate de normă.

Mestec la bucata de cod. S-a răcit între timp și untul s-a sleit. Îmi sorb vinul (mi-a luat câțiva ani să mă obișnuiesc cu gustul vinului alb sec și încă mă prefac că îmi place doar de dragul lui Pierre). El își aprinde țigara și leagănă paharul, învârtind vinul din el.

— Nu prea te vedem la față în ultima vreme, începe el.

Cum să-i explic că, de când m-a angajat Delphine, nu ea este cea care îmi cere să demonstrez ce pot? Că eu sunt cea care se chinuie să se arate demnă de încrederea și de investiția ei? Nu oricine a studiat un an chimia și a lucrat patru ani într-o parfumerie de lux (cum am făcut eu la Antoine) primește o slujbă într-un laborator de parfumuri. În urmă cu câțiva ani, la Paris a fost înființată o nouă școală de parfumerie, unde doar cursanții care au studiat doi ani de chimie sunt admiși și instruiți pentru a deveni în cele din urmă maeștri parfumieri – un proces care durează zece ani. O școală atât de specializată nu m-ar accepta niciodată fără studiile necesare de chimie. Dar am cunoscut-o pe Delphine prin bunicul lui Mathilde, Antoine. Cei doi erau prieteni buni, așa că Delphine a plecat urechea la recomandarea lui.

În primii mei ani la Casa Yves, rămâneam după program ca să memorez miile de arome din laborator. Zi de zi, mă supuneam singură la teste. Devenise o obsesie. Puteam – și chiar reușeam – să le identific doar mirosindu-le. O picătură de galbanum mă purta înapoi în Ajar, pe malul râului, unde

îmi spălam hainele. Lavanda mă făcea să mă gândesc la ziua în care am văzut-o prima oară pe Jiji în Jaipur: mâinile ei erau parfumate de la uleiul pe care îl folosea pe trupurile clientelor.

Când Michel și Ferdie își luau vacanță sau concediu medical, mă ofeream eu să-i înlocuiesc. Pierdeam noțiunea timpului în laborator, așa cum mi se întâmpla când măcinam pasta de henna a lui Jiji până căpăta o consistență mătăsoasă; experimentam cu diferite ingrediente, cum ar fi uleiul de mușcată, apa de trandafiri și pasta de lemn de santal, până când textura și mirosul erau așa cum trebuie, iar Jiji declara că henna mea era mai fină decât orice preparase ea până atunci. Sau în Ajar, când eram mică și îl ajutam pe bătrânul Munchi să adune frunzele de mango sau urina de vacă sau sucul de lămâie de care avea nevoie ca să le amestece cu vopselele lui până când era mulțumit de intensitatea culorii. Mă fascina faptul că un amestec de ingrediente fără legătură între ele putea produce ceva atât de atrăgător, de tentant, de îmbătător.

Orele petrecute în laboratorul de parfumuri erau mai dulci datorită noli identități pe care mi-o ofereau. Bătrânul Munchi se împrietenise cu mine acolo, în sat, într-o vreme când nimeni altcineva nu o făcea, înainte s-o cunosc pe sora mea Lakshmi, pe când lumea mă știa drept Plaza-Rea. Bârfitorii ziceau pe șleau că, de la venirea mea pe lume, sora mea își abandonase căsnicia, tatăl meu, fost învățător, se înecase, iar mama orbise. Erau unii care susțineau că eu eram de vină pentru lăcustele care devorau recoltele sau pentru seceta care persista câte trei ani sau pentru vițelul născut fără coadă – și toate astea din cauză că Lakshmi ne făcuse de rușine pe toți, părăsindu-și soțul. Toată viața auzisem zvonuri despre această soră nerușinată: se îmbrăca în haine bărbătești! Ba nu, fugise cu o trupă de dansatoare! Ba nu, se făcuse prostituată, afirmau unii. Când născocirile lor murdare îmi strângeau inima până la durere, fugeam la

coliba lui Munchi-ji¹ de la marginea satului. Acolo, petreceam ore întregi ajutându-l să pregătească frunzele de *peepal*² de care avea nevoie pentru picturile sale în miniatură cu Krishna și lăptăreasa Radha, cea care purta același nume ca mine – picturi atât de meșteșugite, încât vedeam punctele minuscule de pe sariul lăptăresei și fiecare deget al mâinii lui Krishna pe flautul său. Îmi găseam refugiul în amestecatul vopselelor. În cele din urmă, după ce *Maa* și *Pitaji* au murit, am găsit-o pe Lakshmi în Jaipur, câștigându-și existența ca artistă henna – nu ca dansatoare sau târfa sau ce se mai zvonea. Am aflat că își dorea doar o viață a ei, pe care să fie stăpână. M-a primit fără ezitare. Acum, Pierre îmi întrerupe gândurile.

— Credeam că noi o să fim altfel, Radha. Toți ceilalți au probleme...

Se oprește.

Înfig furculița într-o păstaie de fasole verde, mestec încet, aștept. Știu ce urmează.

— Muriel l-a părăsit pe Guy pentru că zicea că e un capitalist iresponsabil. E bancher de cincisprezece ani și ea abia acum a observat? Adică ar trebui să-și schimbe cariera din pricina câtorva proteste ale studenților – studenți care nu au lucrat o zi în viața lor?

Radha cea de odinioară l-ar fi contrazis – *când am pierdut-o oare pe acea Radha?* Aș fi răspuns că au fost mai mult decât câteva proteste ale studenților. În urmă cu șase ani, aproape jumătate de milion de protestatari au contestat sistemul și regulile lui, făcându-l pe președintele de Gaulle să părăsească Franța pe ascuns. Dar nu vreau să las furia să pună stăpânire pe mine, așa că nu spun nimic.

— Bertrand și Marie Laure se ceartă pentru că el nu vrea s-o lase să-și găsească de muncă. Au trei copii. De ce și-ar

¹ Adăugarea particulei „ji” la numele unei persoane (de exemplu, Ganesh-ji, Gandhi-ji) arată respect și reverență.

² Copac cu frunze mari, care sunt uscate și folosite ca pânză pentru pic-tura în ulei.

dori ea lucrul ăsta?

Începe să-mi zvâcnească ochiul. De fapt, vorbește despre noi. Am doi copii și îndrăznesc să vreau mai mult de la viața mea? E aceeași controversă pe care o avem deja de câțiva ani.

Clatină din cap.

— Simți că nu te respect suficient? Nu-ți dau eu voie să faci ce vrei? Mai întâi, te-ai dus să lucrezi pentru Antoine fără să-mi spui. În regulă, aveai nevoie să faci ceva. Apoi ai rămas însărcinată cu Shanti și am crezut că vei sta acasă să ai grijă de ea, dar tu ai început s-o iei cu tine la muncă...

După ce am venit la Paris cu Pierre, mă plictiseam să tot stau acasă, așa că Mathilde l-a convins pe bunicul ei să mă angajeze câteva ore pe zi, ca să dau o mână de ajutor la parfumeria lui. Știam că Pierre se mândrea că poate să mă întrețină financiar, așa că nu am vrut să-i spun la început. Dar odată ce am ajuns la Antoine, m-am trezit într-o lume familiară, din nou în compania miresmelor naturii, fiecare dintre ele având o identitate separată, dar care, amestecate în anumite combinații, produceau o experiență sublimă.

Labdanum amestecat cu mușchi de stejar și paciuli crea un buchet dulce și vaporos – exact ca miresmele parcului din Shimla unde Pierre și cu mine obișnuiam să mergem la picnic. Limeta dulce amestecată cu mentă și mango îmi amintea de după-amiezele mele preferate cu Mathilde la *pani-walla*¹, în Shimla. Un amestec de floare de portocal, lemn de cedru și salvie mi-o aducea în închipuire pe Lakshmi, rătăcind printre plantele grădinii ei vindecătoare, îmbrăcată în sariul de culoarea piersicii. În magazinul lui Antoine eram înconjurată de miresmele Indiei mele. Abia atunci mi-am dat seama cât de mult îmi lipsiseră acele parfumuri care îmi evocau amintiri frumoase din tinerețea mea, din casa mea. Am fost captivată definitiv.

Am început să-i pun întrebări lui Antoine. De unde veneau ingredientele brute pentru aceste parfumuri?

¹ Vanzător de apă și băuturi răcoritoare.

Mirosurile se schimbau în timp? Cum evocau celui care le purta sentimente precum bucurie, nostalgie și pasiune – așa cum trezeau în mine? Și când Antoine mi-a spus câte parfumuri ar fi imposibil de creat fără uleiurile esențiale care vin din India, am înțeles de ce mă simțeam în largul meu în magazinul lui. După câteva luni, mi-am făcut curaj și i-am spus lui Pierre de munca mea la parfumerie, dar am prezentat-o ca pe ceva ce făceam doar ca să am o preocupare până la venirea primului nostru copil.

Îmi așez furculița pe farfurie mai apăsător decât intenționez.

— Pierre, Antoine mi-a zis s-o aduc pe Shanti când era mititică. Mă voia la magazin – mă pricepeam să lucrez cu clienții. Îți amintești cât de mult plângea Shanti? Cu el era întotdeauna liniștită.

Mă abțin să spun că Shanti a fost un copil dificil, unul pe care nu reușeam niciodată să-l mulțumesc.

Parfumeria lui Antoine era la doar două străzi de apartamentul nostru, pe bulevardul Saint-Germain. Lui îi plăcea tare mult s-o țină în brațe, să se afișeze cu ea, s-o plimbe în cărucior prin Grădinile Luxembourg, poate pentru că nu avea nepoți. Și ea era fascinată de barba lui albă, de ochelarii lui negri, de pălărioara pe care o purta. Dacă n-ar fi fost Antoine mi-aș fi ieșit din minți, atât de epuizată eram de insomnie și de incapacitatea de a potoli plânsul neconținut al lui Shanti.

Pierre ridică mâinile în semn de capitulare.

— *Et bien*¹. Dar apoi ai început să studiezi chimia în același timp. Era... ca și cum ai fi căutat o cale de scăpare. De la îndatorirea de mamă!

— Dar Shanti era destul de mare pentru *école maternelle*². Îți aduci aminte? Și apoi am rămas însărcinată

¹ Deci.

² Grădiniță franceză pentru copii de la trei până la șase ani.

cu Asha. A fost foarte bine că am putut să fac un an de chimie înainte s-o nasc.

Am ridicat tonul. De ce trebuie să mă apăr? Eu îl întreb pe el de ce a ales să devină arhitect? De ce vrea să lucreze la Paris când ar putea lucra în India? Îi ajuta pe arhitecții indieni să proiecteze clădirile Le Corbusier din Chandigarh când l-am cunoscut. Dacă Pierre ar decide să lucreze din nou în Chandigarh, aş putea fi lângă oamenii de care mă simţeam cel mai apropiată: Jiji şi doctorul Jay şi Malik şi Nimmi. Şi fetele ar putea creşte cu copiii lui Malik.

Dar de fapt niciodată nu discutam despre asta. Era de la sine înţeles că aveam să merg la Paris cu Pierre după ce absolveam Auckland House School. Îl aştepta o altă slujbă acolo. Şi m-am lăsat prinsă în această aventură.

Dar nu m-am gândit la cum îmi voi petrece zilele cât timp Pierre era la serviciu. Aşa că m-am simţit uşurată când Mathilde s-a întors acasă la Paris şi m-a prezentat lui Antoine. Ea nu avusese niciodată mai mult decât un interes trecător pentru parfumerie, iar bunicul ei a fost mai mult decât bucuros că cineva îi împărtăşeşte pasiunea. A început să mă înveţe tot ce ştia şi mi-a deschis o lume cu totul nouă. Era originar din Grasse, leagănul producătorilor de parfumuri şi al parfumeriei. A crescut înconjurat de miresme, ca şi mine, deşi diferite. A început ca vânzător într-o farmacie şi a dezvoltat relaţii cu vânzătorii de parfumuri care veneau să-şi prezinte cele mai recente oferte. În cele din urmă, şi-a înfiinţat mica lui parfumerie la Paris, oferind exclusivitate unor creatori de parfumuri, precum Casa Yves.

Antoine spunea mereu: „Dacă îţi plac oamenii, Radha, te vei descurca bine în această afacere. Totul este să afli ce vor. Întreabă-i şi îţi vor spune. Atât de uşor este.” Desigur, nu mi-a fost niciodată la fel de uşor să cunosc oameni noi, mai ales aici, în centrul Parisului, unde culoarea pielii îmi pecetluia statutul de outsider. Dar odată ce m-am familiarizat cu produsele din magazinul lui şi am câpătat mai multă fluentă în limba franceză, am fost în stare să le vorbesc clienţilor la nesfârşit despre ele. Cu turiştii conversam cu uşurinţă în engleză, o limbă care îl intimida pe Antoine. Când voia să-şi

ia o vacanță, preluam eu magazinul, punându-l la curent cu tot fluxul clienților săi la întoarcere.

De ce oare nu înțelegea Pierre că aveam nevoie de Antoine așa cum aveam nevoie de un tată? Tatăl meu prefera o sticlă de *sharab*¹ în locul companiei mele și a murit înainte să împlinesc treisprezece ani. Shanti și Asha nu aveau și ele nevoie de un bunic *de facto*, bărbatul care petrecuse atât de mult timp cu ele în primii lor ani de viață? După ce am început să lucrez pentru Casa Yves, le duceam în continuare să-l vadă pe Antoine, căruia îi ziceau *Grand-père*². Când a murit, acum patru ani, Shanti a fost de neconsolat, iar eu am simțit că mi-am pierdut tatăl încă o dată.

Pierre se răsuțește pe scaun, întorcându-mi spatele. Bate darabana pe masă cu degetele cu care ține țigara. Hotărâsem să nu mă enervez, dar mi-am încălcat promisiunea. Îmi împing cina pe jumătate mâncată și îmi împreunez strâns mâinile sub masă ca să le opresc din tremurat. Vorbesc pe un ton scăzut, fiindcă nu vreau să trezesc fetele.

— Ce ai vrea să fac, Pierre? Să demisionez? Să vă aștept toată ziua acasă, pe tine și pe fete?

Îmi iubesc copilele, dar dacă ar fi să stau acasă toată ziua, m-aș sufoca.

Pierre împunge masa cu degetul arătător.

— Eu câștig suficient pentru noi toți. Nu e nevoie să lucrezi și tu! Nici măcar nu trebuie să plătim chirie ca toți ceilalți.

Desigur. Bunica lui fusese proprietara acestui apartament. Familia lui are mulți bani. Mama lui locuiește în Neuilly-sur-Seine într-o casă cât un mausoleu. Pierre ar prefera să stau aici, gătind o cină caldă, în timp ce fetele sunt proaspăt îmbăiate și hrănite. Și-a dorit mereu să fiu mamă cu normă întreagă sau ideea asta a crescut odată cu venirea

¹ Băutură, alcool.

² Bunic.

pe lume a doi copii? Nu credeam eu însămi la un moment dat că a avea copii și a mă îngriji de ei era tot ce îmi doream de la viață? Apoi am cunoscut-o pe Jiji și am înțeles ce înseamnă să creezi ceva mai mareț decât tine. Acel lucru care nu era la fel de ușor ca a face copii, dar venea dintr-o dorință mai profundă. Să dai substanță unor idei ce plutesc într-o lume abstractă. Idei la care nimeni nu se gândise încă. *Știam* că pot face asta cu parfumurile.

Pierre se apleacă spre mine, cu răsufierea mirosind puternic a vin.

— O mare parte din ce câștigi se duce oricum pe salariul bonelor, de care n-am avea nevoie dacă nu te-ai duce la muncă!

Simt că mi se urcă sângele la cap. Dacă următorul lucru care îi iese pe gură e sugestia de a o lăsa pe maică-sa să aibă grijă de fiicele noastre, arunc cu farfuria cu mâncare în el. Am atât de multe lucruri să-i spun. *Adică, a avea permisiunea lui să fac ce vreau e același lucru cu a lua propriile mele decizii? Și de ce fetele sunt exclusiv responsabilitatea mea? El nu e tatăl lor? Și de când am renunțat eu la dreptul de a hotărî ce să fac cu viața mea?*

Dar mă simt epuizată. Nu am energie să încep, așa că îmi țin gura. În schimb, mă ridic și iau de pe masă farfuria și paharul. Pierre își ridică privirea spre mine. Paharul lui e gol. Mă întind după el.

— Promit să găesc o altă bonă mâine. Pornesc spre bucătărie să spăl restul vaselor.

Pierre și cu mine ne împăcăm în pat. Un sărut pe umăr înseamnă „îmi pare rău”. Unul pe spate înseamnă „mi-a fost dor de tine”. Unul pe gât, chiar sub ureche, spune „am nevoie de tine”. Călătoria de la marginea sânelui până la șold se traduce prin „nu găesc întotdeauna cuvintele ca să-ți spun ce însemni pentru mine”. Un sărut circular în jurul buricului vrea să spună că ne vom găsi calea înapoi unul către celălalt. Zona chiar de deasupra pubisului – și dedesubt – spune „te iubesc, iubesc fiecare părticică din tine”. Când buzele ni se întâlnesc simt scânteii fiebinți și dorința imperioasă de a ierta și de a uita. Și săruturile mele spun: „Da, da și încă o dată da

și mai vreau, mai vreau, mai vreau.”

Dacă ar fi după soacra mea, fetele ar merge la o școală catolică privată. Dar eu vreau să învețe mai mult decât limba franceză. Engleza mea e mai bună decât a lui Pierre și vreau ca fetele mele s-o vorbească fluent, astfel încât să poată merge oriunde în lume și să lucreze oriunde își doresc. Mai vreau ca fetele mele să cunoască copii din diverse culturi, astfel încât să nu se simtă izolate, fiind jumătate indiene și jumătate franțuzeze. Acesta este un alt mare avantaj al școlii internaționale pe care o frecventează. La școala catolică, pe care Florence ar prefera s-o urmeze, majoritatea colegilor pe care i-ar întâlni ar fi francezi.

În dimineața următoare, Pierre are o întâlnire importantă legată de Centrul Pompidou. O mulțime de arhitecți lucrează la complexul cu șase etaje care promite să fie o Mecca a artelor. Pierre vorbește de obicei despre munca lui la cină, dar eu sunt doar parțial atentă. Mă face să nu mă simt în apele mele, din motive pe care nu le pot împărtăși cu el. Nu-mi place să mă gândesc la prima mea iubire eșuată, dar îmi e greu să uit, când propriul meu soț proiectează clădiri, așa cum îmi imaginam că va face Ravi într-o zi. Ravi a știut întotdeauna că era de așteptat ca el să preia biroul de arhitectură al tatălui său. Când m-am văzut cu Malik în Shimla, acum cinci ani, mi-a confirmat că Ravi a urmat calea care îi fusese trasată încă de la naștere. Se și căsătorise cu fata pe care i-o aleseseră părinții lui, Parvati și Samir Singh.

După ce pleacă Pierre la serviciu, verific cât e ceasul. Am suficient timp s-o întreb pe Shanti ce s-a întâmplat ieri la școală. Tai două felii groase dintr-o baghetă și întind o cantitate generoasă de Nutella pe fiecare. Așez felii de banană doar pe bucata lui Shanti. Lui Asha nu-i place să combine Nutella cu banane. Mă așez la masă lângă Shanti, cu ceașca mea de *chai*¹ (Jiji are grijă să-mi trimită o dată la câteva luni un pachet cu cardamom, cuișoare, scorțișoară și boabe de piper ca să-mi prepar cu ele ceaiul).

¹ Ceai preparat cu condimente.

— Shanti, poți să-mi spui de ce ai lovit-o pe bonă? Shanti ia o mușcătură atât de mare din pâine, încât îi e imposibil să răspundă. Asha ne privește, legănându-și picioarele sub scaun. O rog să se oprească. Când Shanti se întinde iar după felia de pâine, îi pun ușor o mână pe antebraț pentru a o împiedica să mai muște din ea.

— Shanti?

În locul ei răspunde Asha.

— Yasmin i-a spus să nu stea în soare, că o să se facă la fel de neagră ca tine.

— Pârâcioaso! strigă Shanti și o ciupește pe Asha de antebraț, făcând-o să țipe.

— Shanti!

O pun să-i ceară scuze lui Asha, care mijește ochii la sora ei. Dar ce am auzit mă întristează. Îmi vine s-o iau pe Shanti în brațe și să-i spun că îmi pare rău că a simțit că trebuie să mă apere.

Pentru mine nu e ceva nou să fiu criticată pentru culoarea pielii. Când mergeam la Școala de Fete Maharani din Jaipur, una dintre cele mai populare eleve, Sheela Sharma, profita de orice ocazie pentru a-mi șopti la ureche *Kala kaloota baingan loota*. „Ești tuciurie ca o vânătă.” În India, cu cât fata are pielea mai deschisă la culoare, cu atât șansele ei de a se mărita bine cresc. Eu am moștenit mai mult din tenul răposatului meu tată. Lakshmi are mai degrabă pielea mai deschisă a mamei noastre. Chiar dacă nuanța pielii lui Shanti e undeva între cea a lui Pierre și a mea, e totuși un pic mai închisă decât cea a Ashei. Fiindcă am ochii de un albastru verzui, în Paris unii oameni cred că pielea mea măslinie e rezultatul unei vacanțe într-o stațiune însoțită. Presupun că e de înțeles; aș putea fi de origine latină ca mulți francezi, poate cu ceva mai mult sânge italian. Și am mare grijă să port rochii și pantaloni și să-mi aranjez părul ca celebra Jane Birkin pentru a avea un aer mai franțuzesc. Chiar și așa, sunt și din cei care presupun că fac parte din valul de imigranți indieni proaspăt sosiți din fosta colonie franceză Pondicherry. La metrou, încerc să ignor privirile care par să mă avertizeze să nu cumva să fur locul de muncă

al unui francez sau să profit de generoasele lor servicii sociale. Felul în care stau cu ochii pe mine proprietarii magazinelor de lux îmi amintește să mă asigur că nu țin în mână sacoșe de cumpărături în care aș putea fi acuzată că am dosit produse pentru care nu am plătit. Oare și Shanti e supusă acelorași priviri circumspecte? Credeam că fiicele mele, cu franceza lor fluentă, sunt ferite de tipul de judecată îndreptată de obicei asupra mea. A fost ca un pumn în stomac când mi-am dat seama că eu am fost motivul comporta-mentului ei agresiv față de ceilalți. Stăteam și mă plângeam că am un copil dificil, ca să constat de fapt că încerca să mă protejeze *pe mine* de remarci răutăcioase!

Privesc fața frumoasă a fiicei mele, de culoarea cafelei cu lapte, fără pete, fără ridurile care vin odată cu ani de tristețe, îngrijorare, boală și trădare. Îi dau după ureche câteva șuvițe de păr rebele (ea insistă să-și aranjeze singură părul dimineața, dar nu prea s-a descurcat cu coada de cal).

— Vino cu mine!

Mă urmează până la marele glob pământesc, de modă veche, aflat pe un raft de bibliotecă din sufragerie. Arăt India cu degetul pe glob.

— Știi că aici m-am născut eu, *n'est-ce pas*¹? Ea se scarpină la nas și dă din cap că da. Rotesc globul din nou și pun degetul pe Franța.

— Tatăl tău este de aici, mult mai la nord. Asha vine după noi în sufragerie. Îi fac semn să se apropie și o așez lângă glob.

— Asha este soarele, iar soarele e foarte fierbinte.

Asha chicotește și începe să se învârtă.

Arăt acum linia ecuatorului.

— Vezi cât de aproape sunt indienii de soare față de francezi? De aceea avem ceva special în pielea noastră care ne protejează de arsuri și ne face pielea mai întunecată. Sunteți amândouă norocoase că aveți o parte din acel

¹ Nu-i așa?

ingredient special în piele. Așa cum zeul Ganesh are în corpul său o putere supraomenească. Le-am crescut pe fete cu *Poveștile despre Krishna* și legendeze zeilor hinduși, care au fost preferatele mele în copilărie.

Fiicele mele își examinează mâinile, întorcându-le mirate. Shanti se încruntă.

— Dar eu nu trăiesc în India. De ce nu sunt de aceeași culoare ca tata?

— Pentru că eu și tata te-am făcut împreună, așa că ai puțin din amândoi. *Ça va*¹?

Între sprâncenele ei se formează o cută subțire, încearcă să înțeleagă.

— Dacă cineva spune ceva uneia dintre voi, așa cum a făcut Yasmin, vino să-mi spui mie. Dar nu lovi. Noi nu facem astfel de lucruri.

Fiicele mele se uită una la alta.

— Și acum, Shanti, în legătură cu fata pe care ai împins-o ieri la școală. A fost același motiv sau altul? Asha, încă jucându-se de-a soarele, o împunge pe Shanti cu degetul în stomac și scoate un sunet ca un sfârâit. Râsul lor răsună prin casă când Shanti începe să o urmărească pe Asha. Mă uit la ceasul de perete.

Nu am primit un răspuns de la Shanti, dar trebuie să le duc la școală și să mă apuc de muncă, așa că o las baltă.

Michel e deja în laborator când ajung eu. Îi dau bună ziua, îmi pun halatul și mă așez la stația mea de lucru. Tava cu parfumurile pe care i le-am prezentat lui Delphine ieri stă acum pe masă, împreună cu un bilet scris de mână de ea: „Rafinează nr. 4 și 6. Întâlnire la amiază. *Bien fait!*”

Inima îmi saltă nebunește în piept. Încep să-mi tremure genunchii. Mă sprijin de birou și mă așez pe scaun ca să mă calmez. I-au plăcut sugestiile mele pentru parfum! Delphine nu împarte laude cu ușurință și noi toți așteptăm cu sufletul la gură câte un *bien fait*. În multe privințe, tânjesc după

¹ E în regulă? Merge?

aprobarea ei cu aceeași disperare – sau chiar cu și mai multă – decât tânjeam după cea a lui Lakshmi. O validare din partea lui Jiji era cumva de așteptat, pentru că aveam același sânge, dar Delphine nu-mi datorează o asemenea favoare. Probabil că radiez de fericire, fiindcă tocmai în clipa asta Ferdie intră în laborator și remarcă:

— Arăți de parcă tocmai ai câștigat Turul Franței!

Își lasă geanta jos și se grăbește spre mine, mă saltă din scaun și mă învârtă într-o piruetă. Râd până când zăresc chipul lui Michel. Buzele îi sunt lipite într-o linie dreaptă, aceeași grimasă pe care o făcea directoarea de la Auckland House School dacă râdeam în timpul adunării de dimineață.

— *Arrête!*¹

Îl împing ușurel pe Ferdie, dar continui să zâmbesc.

— *Alors?* Întreabă el, vrând, să știe motivul bucuriei mele.

Scutur din cap ca și cum nu ar fi nimic și mă așez la masa mea. Vreau să mă apuc să rafinez parfumurile. Ferdie mă muștră jucăuș cu degetul și merge la stația lui de lucru.

Încep prin a citi din nou brieful ca să mă axeze pe ceea ce își dorește clientul. Unul dintre primele lucruri învățate de la Delphine e să mă întorc mereu la punctul de plecare. Închid ochii și înmoi blottere în sticlele numerotate cu 4 și 6. Dar... stai... Astea nu sunt aceleași arome pe care le-am creat ieri. Deschid ochii și adulmec încă o dată. Iarăși e mai mult vetiver

În ele – același ingredient pe care încercasem să-l atenuez. Mirosurile au, ce-i drept, nevoie de ceva timp pentru a se matura (Antoine obișnuia să spună: „Ca și parfumurile, ghiveciul are gust mai bun a doua zi”), dar diferența n-ar trebui să fie atât de sesizabilă. Mă uit prin laborator. Michel cotrobăie în frigorifer. Ferdie măsoară o formulă.

Într-o clipă ies din laborator și o abordez pe Celeste.

— A fost cineva în afară de tine la masa mea de lucru? Celeste se uită la mine cu ochi mari. Astăzi e fardată cu

¹ Stop!

albastru de la rădăcina genelor până la sprâncene. Ridică din umeri.

— Când am ajuns aici, Michel era deja în laborator — el sosește întotdeauna primul. Și, bineînțeles, Delphine a fost aici înaintea mea.

Se uită în stânga și în dreapta înainte de a șopti:

— Cred că nu doarme niciodată!

Dau să mă întorc în laborator când Celeste adaugă:

— Aa, Radha! Delphine dorește să vă întâlniți azi la ora 17:00 la Jeu de Paume.

Mă încrunt, căzând pe gânduri.

— Dar nu la 17:00 se închide muzeul?

Celeste rostește cu evlavie:

— *Madame* are prieteni sus-puși.

De ce ar vrea Delphine să merg cu ea la un muzeu? Dau din cap spre Celeste și mă întorc la masa mea de lucru.

Privind tava cu mostre distruse, mă rușinez că i-am bănuț pe cei cu care lucrez. Cunoștințele mele insuficiente de chimie trebuie să fie de vină. Cum altfel s-ar fi putut schimba parfumurile peste noapte? Mă înfior la gândul că aș putea fi nevoită să mărturisesc în fața lui Delphine că abilitățile mele nu sunt suficient de bune. Un an de chimie nu a fost suficient – ar fi trebuit să termin cursul de doi ani. Dar Asha a venit pe lume înainte să încep al doilea an și, trezindu-mă cu doi copii mici, a trebuit să iau o pauză de la studii. Mă forțez să mă concentrez asupra mostrelor mele. În fine, le pot recrea oricând, fiindcă am mereu grijă să-mi înregistrez încercările. Deschid sertarul în care îmi țin caietul. Nu e acolo. Trag sertarul mai mult și scotocesc prin el. Poate l-am pus în alt sertar? Deschid altul, apoi altul. A dispărut! Bătăile inimii mi se întetesc, palmele îmi sunt umede. Cum aș putea s-o dezamăgesc pe Delphine acum?

Ferdie se apropie de biroul meu, cu caietul cel roșu în mână.

— Radha, ăsta nu e al tău?

Ridic privirea spre el. Poartă o pereche nouă de pantaloni evazați din catifea reiată și o maletă neagră, strânsă pe corp. Ochii lui căprui au o privire nevinovată. Când îmi vede

expresia, pare alarmat.

— Ești ok? Cu doar câteva minute în urmă erai foarte bine dispusă.

Deodată, se apleacă și șoptește:

— Ești cumva însărcinată?

Sunt atât de ușurată că nu sunt nici însărcinată și că nici nu mi-am pierdut caietul, încât izbucnesc într-un râs nervos.

— Unde l-ai găsit?

Își bagă mâinile în buzunarele halatului de laborator și arată cu capul spre un colț al încăperii.

— Pe podea... acolo.

Cum o fi aterizat în colțul camerei? Nu aș fi observat dacă mi-ar fi căzut din mână?

— *Merci!* zic zâmbind către Ferdie.

— Acum chiar că îmi datorezi un dans. Eu și prietenii mei mergem în club vinerea. Chiar și mamele au voie să se distreze, nu?

Îi arunc o privire care spune „când o zbura porcul”. Izbucnim în râs. Odată chiar m-am dus cu el la un club de dans. I-am spus lui Pierre dinainte că e un eveniment legat de muncă și l-am întrebat dacă ar vrea să se ocupe el de fete. Discoteca era plină de bărbați și femei de vârsta mea și mai tineri, înghesuți în acel mic spațiu dreptunghiular. Ringul de dans era puternic luminat de jos, cu lumini roșii, albe și albastre intermitente. Ferdie a adus de băut. Era un dansator grozav și, deși totul era nou pentru mine, am făcut față onorabil. Dar, după douăzeci de minute, Ferdie a dispărut. Nu cunoșteam pe nimeni altcineva acolo și mă simțeam ridicolă stând pe ringul de dans, împinsă de toată lumea, așa că m-am lipit de perete. Era teribil de cald înăuntru, trupurile a o sută de oameni trimiteau efluvii de sudoare, sex și Pernod. Am așteptat o jumătate de oră și aproape că mă hotărâsem să plec când m-am auzit strigată pe nume.

— Radha! Ți-l prezint pe Silvano.

Ferdie avea brațul petrecut în jurul taliei unui bărbat zvelt, cu piele măslinie și dinți foarte albi, purtând pantaloni albi strâmți și o cămașă în dungă. Cămașa era atât de subțire

încât îi vedeam sfârcurile.

Am dat mâna cu tânărul.

Ferdie s-a uitat cu afecțiune la noul său partener de dans.

— M-am gândit că o să fie aici. Săptămâna trecută m-a fentat, nu-i așa, răutate mică?

Silvano l-a sărutat pe obraz pe Ferdie și l-a tras înapoi pe ringul de dans. l-am lăsat în pace. Abia în metrou, în drum spre casă, mi-a dat prin minte că Ferdie mă folosise drept scuză pentru a-l găsi pe Silvano. *Pas grave*¹, am reflectat, toți merităm să fim fericiți. Dar nu am mai acceptat nicio invitație din partea lui.

Cu un sentiment de ușurare, mă întorc la pagina din caiet ca să trec în revistă rezultatele ultimelor mele încercări și să mă apuc de treabă.

Ajung la Jeu de Paume cu câteva minute întârziere. Am sărit peste prânz, vrând să termin rafinarea mostrelor cerute de Delphine, apoi am plecat devreme ca să le iau pe fete de la școală și să mergem împreună acasă cu metroul. (încă o dată, nu mi-am putut rupe din timp ca să dau telefoane să mă interesez de o bonă). Asha dorea să se oprească în Grădinile Luxembourg ca să se uite la rațe, dar le-am dus repede acasă. Shanti mă ținea strâns de mână, de parcă i-ar fi fost teamă că voi pleca. Le-am dat fetelor niște iaurt și am așteptat cu nerăbdare să le preia Mathilde până când se întorcea Pierre acasă. Nu avea cine să stea cu Agnes în seara asta, așa că și-a adus și mama cu ea. Am parcurs cât de repede m-au ținut picioarele cele șapte străzi de la casa mea până la muzeu (francezii nu aleargă niciodată – Pierre făcea adesea comentarii despre oribila priveliște pe care o alcătuiesc americanii care fac jogging de-a lungul Senei). Parizienii merg repede și hotărât, și am adoptat și eu acest obicei. Invidiam motoretele care treceau pe lângă mine pe bulevardul Saint-Germain. Am virat la dreapta pe Rue de

¹ Nu e o problemă.

Bellechasse, am trecut în grabă pe lângă fosta gară Beaux-Arts, despre care se zvonește că va fi transformată într-un muzeu. Am trecut Sena, am intrat în Jardin des Tuileries și am ajuns în cele din urmă la Jeu de Paume.

Ultimii vizitatori ai muzeului ies din clădire. Un agent de securitate de la intrare îmi cere cartea de identitate înainte de a mă lăsa să intru. Delphine așteaptă chiar după intrare.

— *Desolé, madame!* rostesc eu șuierat.

Atât pot să fac ca să nu mă audă gâfâind. Am nevoie de apă, dar nu îndrăznesc să cer.

Fără să vorbească, Delphine se întoarce pe călcâie. O urmez. Muzeul e mic. O singură sală lungă, dreptunghiulară. Miroase a piatră, fier, bronz și ulei de in. Se simte și o ușoară notă de vârf provenind de la cei câțiva vizitatori care pleau când am intrat eu.

Construită inițial pentru partidele de tenis disputate în sală, clădirea e la fel de frumoasă în exterior ca și în interior. Trei caturi de ferestre din sticlă și fier lasă lumina naturală să inunde interiorul. Îmi amintesc că am venit aici cu soacra mea acum treisprezece ani, când am ajuns prima dată la Paris și Pierre a rugat-o să mă ducă la muzee. S-a gândit că asta ne putea ajuta să ne împrietenim. Am citit în broșura muzeului Jeu de Paume că multe dintre picturi aparținuseră inițial unor familii evreiești, dar nu fuseseră niciodată returnate proprietarilor lor de drept. Florence nu a fost mulțumită când i-am citit asta din broșură și ieșirile noastre împreună au încetat brusc.

Acum, tocurele lui Delphine țacăne pe pardoseala de piatră în timp ce ne plimbăm pe lângă picturi de Monet, Degas și Cézanne, oprindu-ne în cele din urmă în fața unui tablou mare, reprezentând un nud întins pe un divan. Pe eticheta de lângă pictură scrie „*Olympia*, 1863. Ulei pe pânză. Edouard Manet.” Îmi amintesc de nefericita vizită făcută cu Florence cu ani de zile în urmă.

Delphine spune:

— Suntem aici pentru un nou proiect. Îți explic după ce îmi spui ce vezi.

— În tablou?

— Da. Ce-ți spune?

Nu am idee ce se așteaptă să spun, dar nu vreau să înțeleg greșit. Privesc rătăcită dintr-un colț în altul al tabloului. Ce ar trebui să observ? Ce legătură are cu parfumurile? Sau cu Casa Yves?

Cum nu spun nimic, Delphine adaugă:

— Nu te grăbi. Aud ecoul tocurilor pe când se depărtează de mine. Mă apropii de tablou. Tânăra înfățișată în el pare a avea douăzeci și ceva de ani; e goală, acoperindu-și doar zona pelviană cu o mână – sau artistul a zugrăvit-o acolo din pudoare? Recunosc papucii de mătase bej ai Olympiei: seamănă cu cei pe care îi poartă doamnele din Jaipur pentru a se potrivi cu sariurile lor din mătase și satin. Condurii sunt brodați și au căptușeală de catifea, exact așa cum purtau, probabil, nobilii bogați din India cu secole în urmă. Și șalul acela brodat pe care stă întinsă Olympia? Cred că Jiji are unul exact la fel. Luciul țesăturii și al ciucurilor îmi spune că este din satin. Dar Olympia nu arată a indiană. Mă uit din nou la data picturii: 1863. Poate că un negustor francez, olandez, portughez sau britanic adusese șalul din călătoriile sale și i-l dăruise. Sau poate făcea parte din recuzita de studio, pe care pictorul – Manet – o folosea adesea? În dreapta Olympiei se află o servitoare de culoare, care îi întinde un buchet mare stăpânei ei. Un dar de la un admirator? E greu să identifici florile, fiindcă tușa e una impresionistă, în mod deliberat vagă. Recunosc o dalie, bujori și poate violete? Și aceea e oare o orhidee? Mă uit prin muzeu după Delphine, neștiind încă sigur ce facem aici. Șefa mea stă în fața unei pânze cu nuferi de Monet și vorbește încet cu paznicul muzeului, care a rămas pe loc să încuie în urma noastră. Ea îi pune o mână pe braț. Și zâmbește! Ce-o avea Delphine de discutat cu un paznic de muzeu? Tocmai atunci, îmi aruncă o privire și mă întorc iute înapoi la Olympia, spășită, amintindu-mi că mi s-a dat o sarcină. Modelul se uită distant la mine, cântărindu-mă din priviri, așa cum fac și eu cu ea. E atrăgătoare, dar nu frumoasă. Părul ei castaniu-roșcat e prins modest la ceafă și împodobit cu o floare de... hibiscus? Cerceii ei sunt simpli, în formă de

lacrimă, la fel și pandantivul prins de un șnur de catifea pe care îl poartă la gât. Brățara de aur de care atârână o amuleță din onix e mult mai elaborată. Nu poartă machiaj. Femeia din tablou nu vrea nimic de la mine. Nu e nici jenată de goliciunea ei și nici nu mă dușmănește fiindcă sunt O Îmbrăcată.

Am oare în fața ochilor o soție al cărei iubit tocmai i-a părăsit așternutul, un om pe care nu regretă să-l vadă plecat? Sau o femeie obișnuită să-i desfete pe bărbați? Dacă da, de ce nu se folosește de talentele sale în ale amorului ca să ne subjuge cu senzualitatea ei? Privirea Olympiei pare să spună: *știu cine sunt. Nu contează ce crezi tu*. Îmi amintește de o expresie franțuzească – *ça m'est égal*¹ – și cred că asta spune Olympia. Mă întreb dacă a fost iubita pictorului. Dacă da, atunci de ce privirea ei este atât de lipsită de erotism?

Cine ești tu, Olympia? Ce cauți în tabloul ăsta? Dacă ar fi reală, simt că mi-ar răspunde la toate întrebările fără rezerve, sincer și complet. Sau mi-ar răspunde la întrebări cu șarade? Dacă ar fi să întreb: *Pictorul ți-a așezat mâna acolo sau ai hotărât tu să te acoperi?* ea mi-ar putea răspunde: *Tu ce crezi?* întreaga atitudine a acestei femei debordează de o indiferență exasperantă. Vreau să-mi spună ceva – orice – despre ea, să-mi dea un semn.

— Captivantă, nu-i așa?

Întreruptă din gânduri, tresar. Eram atât de absorbită încercând s-o aduc pe Olympia la viață, încât am uitat unde mă aflu. Delphine stă lângă mine, în frumoasa ei jachetă de cașmir cu guler rulat și fusta asortată, cu un colier din două șiraguri de perle la gât, cu brațele încrucișate la piept. E învăluită ca într-o mantie în aroma țigărilor pe care le fumează și în parfumul ei personal, de mimoză și limetă (nu a împărtășit nimănui vreodată formula ei secretă).

Privirea Olympiei mă atrage înapoi. Abia atunci observ tristețea din ochii ei.

¹ Mi-e totuna.

— E neînțeleasă, spun deodată.

Nu știu ce mă face să afirm asta, dar sunt convinsă că e adevărat. Dacă Jiji ar fi cu mine, am vorbi despre remediile pe bază de plante pe care i le-ar putea aplica Olympiei pentru a-i risipi melancolia. Lămâi confiate? Un desert făcut din lapte și presărat cu cardamom și cuișoare? Poate un desen cu henna pe mâinile și picioarele ei micuțe, care ar face-o să-și curbeze buzele într-un zâmbet tainic?

Oftez.

— Ar putea fi muza unui parfum incredibil.

Când Delphine se întoarce spre mine, o face cu surâsul acela ștrengăresc, atât de rar, pe care îl păstrează pentru lucruri pe care le consideră cu adevărat încântătoare.

Mă ia de braț.

— Speram că vei spune asta.

În timp ce ieșim de la Jeu de Paume, Delphine mă lămurește că a preluat un nou client, unul care dorește să rămână anonim deocamdată, dar care vrea un parfum creat de Casa Yves, care să surprindă esența Olympiei. Clientul empatizează cu Olympia, o găsește de neuitat.

De când mi-a căzut privirea pentru prima dată pe tablou, tot felul de miresme mi se învârt prin minte. Note de bază întunecate. Note de mijloc picante. Dar și note de vârf luminoase. La urma urmei, corpul ei e singurul obiect care radiază în pictura altfel întunecată. Dar buchetul de flori? Dezvăluie narcisism în personalitatea ei sau e doar un șiretlic, un capriciu de artist, menit să deruteze privitorul?

Chiar și când ne așezăm la ceai la Ladurée, pe Rue Royale (Delphine nu bea cafea, doar ceai), iar ea își aprinde o țigară Gitanes, prin minte îmi trec texturi și culori, la fel ca atunci când preparam pasta de henna a lui Jiji sau vopselurile lui Munchi-ji. Degetele mele n-au liniște. Abia aștept să mă întorc în laborator și să explorez toate posibilitățile de arome care îmi joacă prin minte. Îmi dau silința să mă concentrez la ce-mi spune Delphine.

— Cred că e timpul să preiei conducerea unui proiect. Michel poate ajuta la extinderea formulelor pe care le creai, ca să obținem apă de colonie și *eau fraîche*.

Își scutură țigara în ceașca de ceai, nevăzând scrumieră pe masă.

— *Ça va?* Radha?

Clipesc cu repeziciune. A spus că voi fi asistentul principal în proiectul Olympia? Toate acele zile lungi de muncă și seri târzii și absențe de la cina în familie, toate acele ore petrecute memorând parfumuri și amestecând și măsurând formulele altcuiva – a meritat totul! Delphine crede că sunt capabilă să-mi creez propriile formule acum, în loc să le amestec doar pe ale ei! Îmi amintesc că Antoine mi-a spus că s-ar putea să devin parfumer într-un timp mai scurt decât i-a trebuit ei. Să vezi când o să-i spun lui Pierre! Poate că vom râde de toate certurile legate de serviciul meu, ca cea pe care am avut-o aseară. Va recunoaște în sfârșit că munca mea ar putea fi la fel de valoroasă ca a lui? Oare cât de curând aș putea apoi să ocup o poziție de maestru parfumer, ca Delphine? Na, că m-a luat valul! *Hai Bhagwan*, sunt doar asistent de laborator. Dar stai așa: cum va reacționa Michel la vestea asta? Nu aștepta și el să devină ucenic parfumer? N-o să vrea să lucreze sub conducerea mea...

Delphine pocnește din degete:

— Radha!

Tresar în scaun, ca și cum Delphine ar fi o hipnotizatoare care tocmai m-a trezit din transă.

— Sper că n-o să faci așa de fiecare dată când ți se încredințează un proiect mare.

Colțul gurii i se ridică într-un zâmbet. Caută în poșetă după ruj și îi face semn chelneriței.

— Nota, te rog.

Au trecut doisprezece ani de când bunicul Mathildei mi-a povestit pentru prima oară despre Delphine Silberman și despre faima ei de maestru parfumer.

Parfumeria lui Antoine era de multă vreme sub contract cu Casa Yves pentru a-i vinde parfumurile. Ori de câte ori Delphine trecea pe acolo, ieșeau împreună la prânz și, presupun, la o mică bârfă despre industrie și despre cât de bine se vindeau parfumurile Casei Yves față de cele ale concurenței.

Apoi, într-o bună zi, a venit însoțită de o femeie elegantă și l-a întrebat pe Antoine dacă pot s-o ajut eu. Am făcut un pas înainte și m-am adresat tinerei femei.

— *Bien sûr¹, madame*, preferați să purtați parfum ziua, seara sau doar la ocazii speciale?

Antoine fusese surprins că puneam mereu această întrebare clienților înainte de a întreba ce parfumuri preferă. l-am spus că oamenii pot cere un parfum popular, dar s-ar putea să nu fie cel potrivit pentru ei. Odată ce aflam dacă un client își dorea să-l poarte din plăcere (toată ziua), pentru seducție (doar seara) sau pentru că așa erau uzanțele (ocazii speciale), puteam să trec apoi la întrebări despre parfumurile pe care le prefera și apoi să recomand câteva (cel mult trei) pe care le-ar putea încerca.

Prietena lui Delphine părea să aibă vreo treizeci și cinci de ani. Avea părul castaniu, strâns la spate într-o coadă de cal elegantă. Pielea ei avea aceeași culoare ca a Ashei. Nu-i vedeam ochii pentru că purta ochelari de soare Chanel de culoare închisă. Era vară și era îmbracată într-o rochie scurtă de in, fără mâneci, care se mula pe corpul ei suplu. Mușchii brațelor și gambelor erau bine definiți, ca ai cuiva care juca în mod regulat tenis sau squash, sau poate că practica înotul. Ținuta îi era foarte dreaptă, cu omoplații aproape atingându-se.

A râs ușor.

— Nu port parfum decât seara. Vin mulți oameni pe la noi.

Vorbea o franceză frumoasă, dar mi-am dat seama că nu era limba ei maternă. Accentul era asemănător cu al meu. Putea fi indiancă.

— Îl purtați și la culcare?

A părut surprinsă.

— Da, bineînțeles.

Am zâmbit. Bănuisem, din momentul în care a intrat pe

¹ Bineînțeles.

ușă, că această femeie se menține în formă pentru soțul ei, căruia probabil îi fugeau ochii după altele. Purta parfum seara ca să-i amintească de prezența ei. Căuta un parfum care să stimuleze pasiunea. Dar nimic copleșitor. Pielea îi era curată, stilul, minimalist și tocurile de o înălțime rezonabilă.

— Descrie-mi mirosul mamei dumitale, am rugat-o. Pentru mine, mirosurile declanșau întotdeauna amintiri, iar primele mele amintiri erau legate de felul în care mirosea Maa. Orice femeie care lăsa în urma ei mireasmă de limetă îmi amintea mereu de Maa; îi plăcea foarte tare *nimbu pani*¹ și rupea limele din toți pomii întâlniți în cale. Îmi dădeam pe păr cu ulei de cocos în fiecare săptămână (fac același lucru acum cu părul lui Shanti și Asha) pentru că îmi amintea cât de bine era, când eram mică, s-o am pe mama lângă mine, masându-mi ușor scalpul cu degetele. Desigur, asta a fost înainte ca mama să ajungă să miroasă în fiecare zi a amărăciune și regrete.

La întrebarea mea, prietena lui Delphine și-a scos ochelarii de soare. Conturați puternic cu creion dermatograf, ochii ei căprui aveau o expresie îndepărtată. Privea în sus, cu capul întors spre stânga; evoca amintiri. Am rămas tăcută.

— Mama mesteca pătrunjel după masă. Îi plăcea tare mult să se îmbăieze în apă parfumată cu flori de portocal.

S-a oprit o clipă.

— Îmi amintesc de ea stând lângă aragaz și fierbând lapte. Știi mirosul? E ca o alinare. Ca și cum ți-ai simți corpul cald peste tot. Când facea budincă de orez, turna puțin lapte fierbinte într-un pahar și adăuga zahăr. Înainte de a mi-l da, sufla în pahar ca să răcească

Zâmbetul ei era bucurie pură.

— Migdale. Îmi amintesc că mama mirosea mereu a migdale.

Mă întrebam dacă ar putea fi libaneză sau eventual turcoaică. Sau poate afgană? Mirosurile pe care le prefera nu

¹ Apă cu zahăr și zeamă de limetă.

erau atât de diferite de cele din India mea. Dar oamenii din neamul ei poate că foloseau miere în deserturi, poate mâncau mai multă carne și beau cafea în loc de ceai. Ce înțelesesem lucrând cu Antoine, ai cărui părinți proveneau din Maroc, e că o bună parte din preferințele legate de parfum se afla chiar în structura individului, la fel de proprie lui ca și culoarea

După aproximativ patruzeci și cinci de minute, prietena lui Delphine a plecat cu o achiziție de care era mulțumită, lăsând în urma ei o dâră de esențe de bergamotă, garoafa, lavandă, rădăcină de iris, mosc, ambră și cedru. Era una dintre creațiile lui Delphine, dar nu de aceea i-o recomandasem. Înainte de a ieși cu ea pe ușă, Delphine s-a întors și mi-a oferit primul dintre zâmbetele ei orbitoare.

O săptămână mai târziu, am primit o invitație la prânz din partea lui Delphine. Când i-am arătat-o lui Antoine, a spus: „*Bien sûr. Ai să te duci.*” Două săptămâni mai târziu, lucram la Casa Yves ca al treilea asistent de laborator al lui Delphine. La o lună după aceea, Antoine mi-a spus că e pe moarte.

După ce Delphine pleacă de la Ladurée, cumpăr o cutie de macarons cu zmeură (favoritele lui Shanti), lămâie (preferatele lui Asha) și vanilie (slăbiciunea lui Pierre), pentru a sărbători prima mea misiune de a crea singură un parfum. Îmi amintesc că atunci când Pierre a primit cea dintâi promovare importantă ne-am răsfățat cu o sticlă de Veuve Clicquot, dar azi nu am timp să mă opresc în altă parte. E aproape ora 19:00 și deja e târziu să mă apuc de pregătitul cinei.

Când descui ușa, mă întâmpină hohote de râs și aromă de turmeric, usturoi, chimen și ceapă. Din antreu, văd că e o grămadă de lume la masă.

— *Maman!* țipă încântată Asha.

Alargă spre mine, cuprinzându-mă strâns pe după mijloc, mai-mai să-mi zboare din mână cutia de la Ladurée.

Apoi se repede și Mathilde în antreu, cu brațele larg deschise ca să mă îmbrățișeze, și mă sărută pe amândoi obraji.

— *Ma petite puce!*

Mă ajută să-mi scot haina și îmi ia cutia din mâini.

— Macarons! *Génial*¹!

Mă ia de braț și mă conduce prin hol până la masa din sufragerie.

— Sărbătorim! Ai zis că în seara asta gătești o cină indiană, așa că m-am dus în Passage Brady și le-am cerut celor de la Pondichery să gătească mâncărurile preferate ale fiecăruia.

Îmi șoptește apoi la ureche:

— Poate că va trebui să mă culc cu domnul Ponnoussamy într-o bună zi pentru toate favorurile pe care mi le-a făcut!

Râde veselă. *Chère Mathilde!* Și-a amintit că era rândul meu să gătesc și m-a scutit de corvoadă! Dar cum a aflat despre noul meu proiect?

Dau din cap entuziasmată.

— Da, pictura lui Manet...

Încep să-i spun despre proiectul Olympia, dar când ajungem la masă, Shanti sare de pe scaun ca să mă sărute de bun-venit. Pierre stă în capul mesei, locul lui obișnuit, reumplându-i paharul cu vin mamei sale. Se ridică să mă sărute pe obraji și să-mi întindă un pahar. Florence toarnă în pahare apă minerală pentru toată lumea. Mama Mathildei, Agnes, îi cere lui Pierre vin, dar el știe că nu trebuie să-i dea. O sărut pe Agnes, iar ea îmi zâmbește vag, întrebând parcă: „Ne cunoaștem?”

— Hai, spune, Pierre! Radha nu știe încă, zice Mathilde, zâmbind larg către mine.

Și eu care credeam că sărbătorim vestea mea! Deci Pierre are și el noutăți?

— *Chérie*, despre ce e vorba? îl întreb pe soțul meu. Cutele din jurul ochilor îi sunt încordate, chiar dacă își arcuiește buzele într-un zâmbet.

— O promovare. Voi răspunde de cincisprezece oameni în loc de șase. La urma urmei, se pare că sunt făcut pentru un

¹ Grozav!

post administrativ.

Știu că visul lui Pierre a fost întotdeauna să-și proiecteze propriile clădiri, nu să gestioneze proiecte pentru o firmă mare, așa cum a făcut în ultimii nouă ani. O promovare va însemna invariabil mai mulți bani, dar îl va face pe Pierre mai fericit? Ochii lui îmi spun că nu. Oare eu l-am împins să accepte această poziție, insistând să mă duc la muncă? Încearcă să-mi spună astfel că nu va mai fi niciodată nevoie să-mi câștig propriul venit. Ah, dacă aș fi fost deja maestru parfumier! Aș fi putut să fac de două ori mai mulți bani decât face Pierre și să-i iau povara asta de pe umeri. Vreau să-l ajut să-și înființeze propria firmă de arhitectură. Mi-ar plăcea să-l văd mai fericit, făcând ceea ce-i place. Dar nu putem avea această discuție cu toată lumea de față, așa că îmi ridic paharul, sorb și-l rog să ne spună ce va face la noul său post. El ridică din umeri.

— Cam aceleași lucruri.

Nu vrea să vorbească despre asta.

— Hai, nu mâncăm ce ne-a adus *mademoiselle Mathilde*?

Mathilde scoate capacele de pe fiecare dintre bolurile aburinde din oțel inoxidabil trimise de Jiji din India ca dar de nuntă. Probabil că a transferat mâncarea din vasele restaurantului în ale mele. Anunță fiecare fel de mâncare de parcă l-ar fi făcut ea: *baingan burta*¹, *rogan josh*² zemos, *biryani*³ cu caju și stafide, *korma*⁴ cremoasă de pui, *saag paneer*⁵, *puri*⁶ și *aloo parantha*¹. Mă uit la Mathilde, superba

¹ Curry din piure de vinete coapte, usturoi și roșii.

² Curry de miel, popular în India.

³ Orez picant cu legume, nuci, șofran și uneori pește sau carne.

⁴ Fel de mâncare din carne sau legume fierte în iaurt.

⁵ Mâncare de legume făcută cu verdețuri cu frunze și brânză indiană.

⁶ O pâine prăjită rotundă.

Mathilde, cea mai veche prietenă a mea, căreia îi place să celebreze succesele tuturor. Sunt copleșită de recunoștință și îi mulțumesc. Îmi trimite un sărut.

Îmi dau seama că stau încă în picioare, cu anunțul despre proiectul Olympia stingându-mi-se în gâtlee.

— *Maman, ici*², poruncește Asha și bate cu palma pe scaunul de lângă ea.

Cred că atunci când va crește va fi genul dominator, încă de când învățase să meargă, în loc s-o țină pe păpușica Bella în brațe cum ții un bebeluș, o țara mereu de păr, ca un om al cavernelor.

— Asha, ăla e scaunul meu!

Shanti, căreia Florence îi aranjează coada de cal, fuge din mâinile bunicii ei ca să-și recupereze locul. Florence se pregătește să-i facă observație când, din spatele scaunului, îmi încrucișez brațele peste pieptul lui Shanti ca s-o îmbrățișez. Mă aplec să-i șoptesc la ureche:

— De ce n-o întrebi pe Mathilde dacă poți să te așezi în locul ei și să stai de cealaltă parte a mea?

Shanti se uită cu speranță la Mathilde, care spune:

— Cum vrei, *chérie!* Acum pot să stau lângă Pierre și să-i fur porția de *papadum*³.

— Numai dacă pot și eu să-ți fur *samosa*⁴, hoțomanco! o tachinează Pierre și începe să împartă farfuriile.

Îmi iau locul între fete și le pun cremă de spanac și *paneer*⁵ în farfurii.

— Acum că ne-am așezat cu toții, povestește-ne despre ceaiul cu Delphine, mă îndeamnă Mathilde.

¹ Lipie din făină integrală de grâu, umplută cu piure de cartofi condimentat.

² Aici.

³ Un aperitiv sărat și crocant, făcut cu făină de năut și prăjit la foc deschis.

⁴ Foitaje picante cu legume sau carne, prăjite în unt (n. red.).

⁵ Tip de brânză mai uscată și puțin sărată (n. red.).

Aș fi preferat să-i povestesc numai lui Pierre. Strecor o privire spre el. Nu zâmbeste. Dar îmi e greu să-mi stăpânesc entuziasmul. Le povestesc despre pictura lui Manet, despre rolul meu principal în noul proiect de parfum.

Mathilde țipă încântată, apoi bate din palme.

— *Félicitations! À ton santé aussi¹, ma puce!* În curând numele tău va fi pe o sticlă de parfum!

Ridică paharul. Agnes zâmbeste șovăitor, nu știe ce sărbătorim. Fetele bat din palme. Entuziasmul lui Mathilde e molipsitor, așa că își dau seama că e o ocazie importantă. Pierre le-a pus un strop de vin în apă, cât să-i dea o culoare roz, și ridică și ele paharele. Mi-e frică să mă uit din nou la Pierre. Când o fac, expresia de pe chipul lui îmi spune că tocmai am ajuns la alt nivel. Pierre și mama lui sunt ultimii care ridică paharul.

— Pentru femeia pentru care nimic nu e imposibil! toastează Mathilde.

Florence se uită la mine.

— Nimic, cu excepția angajării unei bone.

Mă uit cu o privire vinovată spre Pierre, care își umple din nou paharul, evitându-mi în mod deliberat privirea. Are o înfățișare sumbră.

Florence bagă mai adânc cuțitul în rană.

— Mathilde nici măcar nu știa că ești în căutarea unei bone.

Soacra mea m-a prins cu minciuna. Rămân cu un zâmbet încremenit pe buze.

— Nu știa?

Arunc o privire spre Mathilde, care ridică din umeri și își dă ochii peste cap.

Mama lui Pierre clatină din cap.

— Pierre, știi că poți oricând să mă chemi...

— Mathilde are o bonă foarte bună, intervine Agnes, și se uită spre fiica ei. Cum ziceai că o cheamă, *chérie*? Mathilde

¹ Și în sănătatea ta !

roșește de jenă.

— Nu mai am bonă de la vârsta de opt ani, *maman*.

— Zău? zice Agnes încruntându-se. Atunci probabil că mă gândeam la bona fiicei mele.

Mathilde e singurul ei copil. Arunc spre ea o privire compătimitoare; mama ei devine din ce în ce mai confuză pe zi ce trece.

Mathilde e hotărâtă să se distreze. Ridică din nou paharul și le îndeamnă pe fete s-o imite.

— Pentru bone!

Fetele chicotesc. Cei mari râd și ei pe înfundate. Eu abia reușesc să-mi înghit mâncarea. O promovare pentru Pierre înseamnă mai multe călătorii de afaceri. Va fi acasă mai puțin decât este acum. Și cu mine cum rămâne? Mă uit la Florence, care îi explică lui Agnes cum face ea clătite. Le ascult pe fete povestindu-mi despre calendarul de Advent pe care Florence li-l va dăruia anul acesta.

Noaptea târziu, după ce Mathilde, Agnes și Florence pleacă și le culc pe fete, mă strecor în pat și mă întorc spre Pierre ca să vorbim despre cariera lui și despre a mea și despre ce urmează să facem, dar el sforăie deja, în timpul cinei, am observat că a deschis două sticle de vin. El și Mathilde au băut cea mai mare parte din a doua. Mathilde ține la băutură; Pierre însă nu. Încep să mă împac cu ceea ce am sperat să nu fie adevărat: căsnicia mea are limite, soțul meu nu e fericit și momentul meu de triumf nu e împărtășit. Uleiul de citrice folosit la parfumuri provine din stropii aceia fini care fac să ne usture ochii atunci când curățăm coaja fructului, nu din sucul fructelor.

Paris

Noiembrie 1974

— Ce bine ar fi dacă ar putea să vorbească, spune o voce în spatele meu.

Mă întorc de la Olympia lui Manet și văd un *gardien de musée*¹ de la Jeu de Paume îndreptându-se șchiopătând spre mine.

— Și ea a fost pictoriță, să știi, spune paznicul zâmbind.

De câteva săptămâni îmi împart timpul de lucru între laborator, bibliotecă și muzeu. Vreau să știu cât mai multe despre pictorul Manet și muza lui, care mă fascinează tot mai tare pe zi ce trece. Ajung la muzeu cât mai devreme posibil, înainte ca turiștii să umple galeriile. Astăzi stau chiar în fața Olympiei, ținând o mână în sus pentru a-i acoperi jumătatea dreaptă a feței. Am făcut același lucru cu jumătatea stângă cu doar câteva minute în urmă. În hinduism, partea stângă și cea dreaptă a corpului au semnificații diferite.

Stânga este principiul feminin, dreapta este cel masculin. Stânga este vremelnică și pământească, dreapta pură și sacră.

Nu băgasem de seamă că paznicul mă urmărea din priviri.

— *Bonjour...*

Mă uit la ecusonul lui. Nu e același paznic al muzeului cu care vorbea Delphine când m-a adus aici să mă uit la Olympia, acum trei săptămâni?

Îmi surprinde privirea și face o mică plecăciune.

— Gérard. Nu sunt mulți cei care vin să se uite la același tablou la fel de des ca dumneavoastră, *madame*.

E mai scund decât mine, poate doar puțin peste un metru cincizeci înălțime, și puținel la trup. Are o barbă îngrijită,

¹ Paznic de muzeu.

tunsă scurt, și părul aspru și cărunt. Are pantofii atât de lustruiți, că lucesc. Ochii îi scânteiază de plăcere.

Zâmbesc.

— Stați cu ochii pe mine?

— Pe ea – pe Victorine Meurent, răspunde el, arătând cu capul spre Olympia. Acum o sută de ani, era modelul preferat al multor pictori impresionisti. Poza pentru hrană și materiale pentru pictură.

— Și era prostituată?

Nu fac decât să repet prosteste ce am aflat citind despre ea.

Fața i se strâmbă într-o grimasă.

— *Pah!* Asta e răutatea pe care o răspândeau pe seama ei. Să n-o crezi.

Mă măsoară cu privirea.

— Și eu sunt pictor. Ce n-am fi în stare să facem ca să putem cumpăra următorul tub de indigo sau o bucată nouă de pânză pe care să pictăm!

Ochii îi scânteiază din nou.

— Chiar și eu am făcut pentru asta unele lucruri de care nu sunt prea mândru.

Chiar atunci observ că are vopsea în jurul cuticulelor de la mâna stângă. Când vede că mă uit, își duce mâinile la spate.

— Cel mai probabil ceilalți pictori impresionisti erau invidioși pe ea. Manet sigur era. Victorine expunea la Salonul de la Paris cu ani înainte ca lucrările lui să fie primite acolo.

Mi se face pielea de găină și mă întorc s-o privesc din nou pe Olympia. *Manet n-a fost în stare să te vadă? Era gelos pe talentul tău?* Îi acopăr partea dreaptă a feței cu mâna. Apoi stânga. Acum văd. Jumătatea stângă recunoștea ce i-a făcut Manet. Pe cea dreaptă se putea citi ce îi făcuse. Trădare. Era tristețe acolo. Și semnare.

Gerard a adăugat:

— O femeie sărmană, care făcea ce artiștii aceia aveau bani și mijloace să facă. Ei nu erau nevoiți să pozeze ca model. Ea, da.

— Adică Manet provenea dintr-o familie bogată? Paznicul

dă din cap că da.

— La fel și Monet. Cézanne. Pissarro. Sisley, întind mâna gardianului.

— Eu sunt Radha.

El întinde mâna stângă. Atunci observ că dreapta îi e ca o gheară și că brațul drept îi atârnă într-un unghi ciudat.

— O cunoști pe șefa mea, Delphine Silberman? Te-am văzut vorbind cu ea deunăzi.

Gerard zâmbeste și dă din cap.

— Prieteni vechi. Mergem la aceeași sinagogă. Madame Delphine patronează multe muzee, inclusiv pe acesta.

Acum îl caut pe Gérard de fiecare dată când vin la Jeu de Paume. Îmi povestește despre ultimii douăzeci de ani ai Victorinei, când a locuit împreună cu o altă femeie. A trăit mai mult de optzeci de ani, ceea ce era neobișnuit pentru vremea aceea. Nu mă mai satur. Parcă aș vrea să mă târăsc în interiorul tabloului, să stau întinsă pe divan ca și cum aș poza pentru acea pânză, simțind dezolarea lui Victorine, cariera ei zădărnicită, invidiile care îi criticau talentul.

La primul prânz luat împreună, în urmă cu cinci ani, Delphine a spus:

— Când înspiri mirosul persoanei iubite, îi consumi esența. Vrei să absorbi o parte din ea. Asta creez eu. Parfumuri care îi fac pe oameni să-și dorească să consume o parte din persoana care îl poartă.

Apoi și-a ridicat ceașca de ceai și a legănat-o înspre mine:

— Iar tu mă vei ajuta să fac asta.

Era sigură că voi accepta jobul pe care mi-l oferea. La fel și Antoine. Când m-am întors la serviciu în acea după-amiază, Antoine s-a uitat la mine și m-a îndemnat:

— Spune da.

Mi se umpluseră ochii de lacrimi. Chiar voia să plec? Nu avea să-i fie dor de fete?

— Dar... eu nu vreau să plec. Îmi place aici. Antoine a venit spre mine și și-a pus mâinile pe umerii mei.

— Majoritatea muncesc timp de zece ani ca să devină măestri parfumieri. Delphine a ajuns în șapte. Învață de la ea și cred că tu o s-o poți face în cinci.

— Dar eu nici măcar nu am spus că vreau să fiu parfumier.

— Nu era nevoie.

Ridurile din jurul ochilor i s-au adâncit și mi-a dăruit un zâmbet pentru care am simțit nevoia să-l îmbrățișez. Și am făcut-o.

Mă doare brațul de când mă tot întind după flacoanele cu esențe de magnolie, portocală amară, scorțișoară, pere, vanilie, ambră și violetă de pe orga mea de parfumuri. Mâna mi-a înțepenit de la sutele de formule posibile pe care le-am scris în ultima lună. Când am început să lucrez la Casa Yves, Delphine mi-a inculcat principiul că, pe măsură ce începe să lucreze la o creație nouă, parfumierul ar trebui să-și uite propriile preferințe și s-o ia de la capăt. Chiar și cei mai buni creatori de parfumuri se pot atașa de anumite palete și astfel se pot limita fără să-și dea seama. Încă nu am avut ocazia să dezvolt preferințe. Dar experimentez, creând arome pentru mine, de ceva vreme. În al doilea an la Casa Yves, am venit într-o dimineață foarte devreme să testez o formulă pe care o creasem. Foloseam o pipetă pentru a măsura un ulei esențial, când deodată m-a izbit mirosul de fum al unei țigări Gitanes. Am incremenit, cu mâinile în aer, neștiind dacă Delphine putea să-și dea seama că amestecam o formulă personală, nu una specificată de ea.

Nu am îndrăznit să mă uit la ea, dar i-am simțit ochii trecând în revistă sticlutele cu arome de pe masa mea. Stătea nemișcată. Mi-am imaginat că avea un al șaselea simț: îi putea prinde pe asistenții de laborator care își creau propriile parfumuri. Mi-am ținut respirația. După un minut lung, a zis: „Spune-i lui Michel când vine că vreau să vorbesc cu el”. Mi s-a părut că detectez un zâmbet în vocea ei. Apoi i-am auzit păcănitul tocurilor și ușa laboratorului deschizându-se și închizându-se în urma ei. Când mirosul de țigară s-a risipit, am expirat în sfârșit. Nu a menționat niciodată incidentul; nici eu. În ziua aceea, am terminat de creat primul meu parfum, cel pe care l-am pus într-o fiolă și l-am atârnat de un lanț de aur. Același pe care îl port cu mine în buzunar peste tot.

Brieful de creație care mi-a fost înmănat sună vag: *Dezvoltați un parfum pentru Olympia*. Încep cu o paletă largă. Știu că Olympia are nevoie de note cremoase, luminescente; pielea ei efectiv strălucește în tablou. Dar goliciunea ei frustă? Cere note animalice, ca Jicky de la Guerlain – mosc și ambră? Sau particule grele precum tămâia și smirna? Ignor notele verzi precum eucaliptul, salvia și cedrul; Olympia este o creație de interior, nu una de exterior. În schimb, uitându-mă la șalul ei brodat și la condurii din satin, prefer parfumurile Indiei mele: cardamom, scorțișoară, ghimbir, paciuli. Nu ar fi Maa oare surprinsă să afle că frunzele de paciuli, pe care le strecura în pliurile celui mai bun sari al ei pentru a împiedica insectele să mănânce mătasea, ajunseseră să fie un ingredient atât de preferat în parfumurile franțuzești?

Gândul la Maa mă face să mă întreb: oare ea și Pitaji ar fi mulțumiți de cât de departe am ajuns Jiji și cu mine, plecând din satul nostru prăfuit? S-ar fi lăsat Pitaji de băutură dacă ar fi putut vedea ce le rezervă viitorul fiicelor sale? Parcă mi se oprește răsuflarea gândindu-mă. Tatăl meu avea o vorbă: *Casa unui om arde pentru ca altul să se încălzească*. Poate că viața lui Pitaji nu a fost în zadar; lupta lui pentru independența Indiei nu a însemnat oare prosperitate pentru indieni ca mine și sora mea?

Îmi dau seama că stau perfect nemișcată de câteva minute, cu mâna apăsându-mi pieptul. Mă uit prin laborator: Michel este ocupat la masa lui de lucru, preparând formulele lui Delphine. Peste umărul drept, prin peretele interior de sticlă, îl văd pe Ferdie vorbind la telefon la biroul lui Celeste. Sigur e un apel personal. Ferdie se încruntă și gesticulează frenetic cu un braț. Să fie un iubit care anulează întâlnirea pentru diseară? Nu aud ce spune, dar știu că Celeste aude. Degetele ei bat de zor la mașina de scris, dar ea pare îngrijorată. Trage întruna cu ochiul către Ferdie, a cărui față devine trandafirie.

Încerc să-mi destind gâtul. Sunt tentată să-l vizitez din nou pe Gérard la muzeu – prezența lui mă liniștește –, dar mă abțin. Trebuie să mă concentrez. Delphine vrea să vadă ceva

progrese și vine mai târziu la laborator ca să verifice ultimele rezultate. Am găsit eu o modalitate prin care reușesc să mă adun: recit aromele de pe orga mea de parfumuri în ordine alfabetică, fără să le privesc. Când ajung la uleiul de cuișoare zâmbesc, gândindu-mă la Jiji. Este uleiul calmant cu care masa mâinile clientelor ei după ce pasta de henna se usca și se desprindea. Era nevoie doar de o picătură sau două pentru a calma o clientă anxioasă, la fel cum este nevoie doar de un singur cuișor în ceașca de *chai* pe care o beau de dimineață ca să mă trezesc ușor. Sora mea mă pune și să adaug ingrediente parfumate la delicatesele pe care le pregăteam împreună pentru fiecare dintre clientele fidele – coajă de lămâie în *pakora*¹ sau nucă de cocos în *burfi*² – ingrediente care incitau dorința, calmau nervii zdruncinați sau întăreau forța interioară. Datorită lui Jiji, nu mă mai pot gândi la un parfum fără să mă gândesc și la efectul pe care îl va avea asupra persoanei care îl poartă.

D'accord... ce-ar fi să încep cu note de vârf proaspete de floare de portocal, lavandă și bergamotă? Acestea vor fi primele arome pe care le va detecta persoana care va purta parfumul, dar notele de vârf durează doar primul sfert de oră. Pentru notele de mijloc, mi-o imaginez pe Olympia mirosind a tuberoză, piper roz și cardamom, acele arome amețitoare care ne ademenesc și ne prind în mrejele celei care le poartă. Esența de lemn de santal, o moleculă importantă și densă, e nota de bază a aproape fiecărui parfum, așa cum va fi și în parfumul Olympiei. Va persista ziua și noaptea. Oare goliciunea radiantă a modelului cere vanilie, iar indiferența și sexul ei, ambră și paciuli? Sau să folosesc ghimbir, redând privirea ei insolentă? Dar pe când îmi reprezint aceste combinații în minte, îmi dau seama că lipsește un ingredient major. Unul lichid, venind din natura

¹ Aperitiv prăjit, adesea umplut cu legume precum cartofi sau ceapă.

² Desert preparat din lapte și aromat cu caju, cardamom sau nuci.

ei fluidă, adaptabilă. Nu asta a făcut-o pe Victorine atât de ușor de trădat? Sau poate vine din feminitatea ei iertătoare? Din vulnerabilitatea ei nudă? Unde să caut senzația aceea de umed? Ce aromă ar trebui să adaug pentru a o aduce în prim-plan?

— Să vedem ce ai pentru noi, Radha.

Ridic privirea. Delphine e chiar lângă mine. Michel e chiar în spatele ei. Ferdie închide telefonul de pe biroul lui Celeste și se întoarce în laborator ca să ni se alăture; fața îi e încă aprinsă. Astăzi, munca mea e singura care va fi examinată. Adun repede blotterele celor trei variante cu cel mai mare potențial de până acum. Toată lumea adulmecă, fluturând blotterele pe sub nas. Le urmăresc cu lăcomie reacțiile.

Ochelarii îi sclipesc în luminile fluorescente când clatină din cap o singură dată, abia vizibil, către Delphine, care așteaptă reacția lui. Delphine se întoarce apoi către Ferdie, care urmărește și el reacția lui Michel, ca și cum ar vrea să capete un indiciu de la cel mai experimentat tehnician de laborator. Ferdie se forțează să-mi zâmbescă și dă din cap încurajator, în semn de apreciere a eforturilor mele. Dar pare absent, suferind încă, probabil, din pricina aceluia telefon.

— Mai încearcă, spune Delphine, după care se răsuțește pe călcâie și iese din laborator.

Încerc să nu arăt cât de învinsă mă simt. E prima oară când mi se încredințează crearea unei formule și deja am dat greș. N-ar fi trebuit să prezint măcar o mostră pe care Delphine s-o considere promițătoare? Mă întreb dacă regretă că mi-a atribuit proiectul. Oare Michel ar fi făcut o treabă mai bună, cu pregătirea lui în domeniul chimiei?

Vreau să-mi continui lucrul, dar sunt furioasă pe mine pentru că nu sunt nici măcar cu un pas mai aproape de a descoperi esența Olympiei. Și nasul mi-a obosit. Antoine spunea că maeștrii parfumieri nu încetează să-și antreneze nasul; ei învață tot timpul arome noi. E întotdeauna mai ușor să faci asta în prima parte a zilei decât în ultima; la sfârșitul zilei, mintea mea e prea impregnată de parfum. Îmi agăț în cuier halatul de laborator, îndes caietul în geantă și îmi iau rămas-bun de la Michel și Ferdie. Neavând bonă, trebuie să

plec de la serviciu mai devreme decât aş vrea, ca să iau fetele de la şcoală.

După cum bănuiam, Pierre va călători mai mult în noua sa funcţie. Am tot încercat să-l întreb ce crede despre această creştere a responsabilităţilor de conducere, care îi fură din timpul dedicat proiectelor, dar mereu e fie pe punctul de a ieşi pe uşă, fie prea obosit ca să discute despre asta. Acum e la Nisa pentru două zile într-o călătorie de afaceri. Abia ne-am mai vorbit de când am făcut anunţul despre proiectul Olympia. Ne-am concentrat pe fete, iar el a fost ocupat să-şi pregătească prezentarea. Mi-e ruşine să recunosc ca simt o uşurare de fiecare dată cand amână discuţia, pentru că mă tem că nu va duce decât la o altă ceartă.

Fetele şi cu mine pregătim cina împreună. Le arat cum las seminţele de chimen să sfârâie în ulei înainte de a adăuga ceapa. Când ceapa s-a rumenit frumos, o rog pe Shanti să adauge câte două linguriţe de turmeric, pulbere de chimen şi sare, câte o linguriţă de *garam masala* şi piper negru, cei patru căţei de usturoi pe care i-am tocat, o cană de coriandru proaspăt şi doar un praf de boia de ardei. Asha mănâncă picant, dar Shanti nu. Asha învârte în tigaie ceapa amestecată cu condimente. Scurg năutul, acum umflat după ce a stat în apă peste noapte, şi îl adaug în tigaie. O rog pe Shanti să amestece în curry, apoi să scadă flacăra şi să acopere tigaia. Când orezul e gata, pun deasupra cu polonicul din mâncarea aburindă, aduc la masă bucăţi picante de mango murat pentru Asha şi pentru mine, felii de roşii proaspăt tăiate şi suntem gata de masă. Shanti ne povesteşte despre aventura lui Tintin, pe care o va juca mâine cu colegii săi la şcoală. E nerăbdătoare s-o prezinte în faţa noastră, dar eu o pun să-şi termine cina mai întâi. Interpretarea ei e plină de vioiciune, iar eu şi Asha râdem de gesturile ei teatrale, aplaudând frenetic când termină.

Curăţ prin bucătărie şi le pregătesc pe fete de culcare. Mi-e dor de casă, aşa că le citesc din *Povestirile despre Krishna*. Ce bine ar fi să fie Jiji aici! Nu am mai vorbit cu ea de când m-a sunat la începutul lui septembrie. Şi au trecut luni de zile de când nu i-am mai scris; parcă nu am niciodată timp.

Sora mea ia foarte în serios treaba asta cu scrisul; eu nu. Dar îmi place să citesc relatările ei hazlii despre Malik și Nimmi și copiii lor, regretând că Shanti și Asha nu pot crește împreună cu ei. Deși nu sunt rude de sânge, îi consider pe Rekha și Chullu verii fiicelor mele. Malik mi-a fost ca un frate de când l-am întâlnit prima oară (oare chiar au trecut aproape douăzeci de ani?), așa că mă gândesc la copiii lui ca la nepoții mei. După ce sting lumina în camera lui Shanti și Asha, îmi fac o ceașcă de *chai* și îmi scot caietul din geantă. Cu un oftat, citesc formulele pe care le-am creat azi. Jiji ar ști exact ce să sugereze pentru ingredientul care știu sigur că lipsește, dar pe care nu reușesc să-l identific. Mă uit la ceas. Apelurile internaționale sunt exorbitante. Dar este aproape miezul nopții, când tarifele sunt cele mai mici. Cred că e aproape 04:30 în India. Știu că toată lumea din casă doarme, cu excepția lui Jiji, care se trezește adesea devreme ca să citească.

Ridică receptorul de la primul apel.

— Radha?

Zâmbesc. Pare că știe întotdeauna când urmează să sun.

— *Namaste*¹, Jiji!

— *Theek hai*²? Shanti și Asha sunt sănătoase? Pierre e bine?

— Sunt bine. Toți suntem bine.

Nu vreau să vorbesc cu Jiji despre tensiunile dintre mine și Pierre.

— Am noutăți. Mi s-a încredințat prima mea misiune de a crea un parfum!

— *Shabash*³, Radha!

Reacția ei entuziastă concurează cu cea a lui Mathilde.

Mândria pe care o simt e ca o pătură caldă. După ce a

¹ Salut indian realizat prin aducerea ambelor palme împreună, puțin mai jos de gât.

² Bine, în regulă; ești bine? (folosit ca întrebare).

³ Bravo!

condus singură o afacere de succes ca artistă henna, Lakshmi înțelege satisfacția pe care o simte o femeie atunci când e recunoscută și apreciată pentru abilitățile pe care a avut grijă să și le dezvolte. Mi-aș fi dorit ca soțul meu să reacționeze la fel. Dar îmi las dezamăgirea deoparte și mă concentrez pe ceea ce vreau s-o întreb despre ingredientul care lipsește din formula mea. Când îi explic proiectul Olympia, abia își poate stăpâni entuziasmul.

— Curtezanele din Agra ar ști exact cum să te ajute!

— Curtezane? Adică... fete care dansează?

— *Arré*. Sunt mult mai rafinate de atât. Știu să creeze orice dispoziție îți dorești cu ajutorul aromelor. Au petrecut o viață întreagă perfecționând această artă. Dar nu vor vorbi cu tine la telefon. Va trebui să te duci tu la ele.

— În Agra?

— *Hahn*¹. Când poți să vii?

Am scos un oftat.

— Jiji, eu nu sunt decât un asistent de laborator care a primit primul proiect de parfum. Ar fi prea mult să-i cer lui Delphine să cheltuiască atâția bani pe mine.

Îi aud zâmbetul în glas – și provocarea.

— Pitaji obișnuia să spună: *cine nu urcă n-are nici cum să cadă*.

Nu am reușit niciodată să rezist unei provocări. Nu știu sigur cum va reacționa Pierre, dar merită să vorbesc cu el. În plus, să pun puțină distanță între mine și dezaprobarea lui Pierre ar fi o ușurare binevenită. Și poate că grijile mele despre un posibil sabotaj în laborator înseamnă că pun prea multă presiune pe mine însămi. Să mă îndepărtez de toate astea nu poate fi decât benefic.

Delphine e la orga ei de arome când o abordez în legătură cu ideea mea a doua zi. Îi ia un moment să se concentreze asupra cererii mele.

— Adică vrei să te duci în India?

¹ Da.

— *Oui.*

Îmi bag adânc mâinile în buzunare, ca să nu fiu tentată să le șterg de halatul de laborator. Încerc să vorbesc cu mai multă încredere decât simt că am.

— Voi putea găsi ingrediente care nu cred că există aici. Sunt atât de multe arome pe care mi le amintesc din India și care nu sunt folosite în parfumeria franceză. Iar parfumurile orientale care au devenit populare în ultimii ani nu au făcut decât să zgârie suprafața a ceea ce cred că putem crea. Sunt convinsă că Olympia are nevoie de ceva umed, fluid. Dar nu găsesc asta în biblioteca noastră de parfumuri.

Gura lui Delphine încearcă să ascundă un zâmbet. Am spus oare ceva amuzant?

— Știi de ce te-am angajat, Radha?

Clipesc des.

— Pentru că m-a recomandat Antoine?

— Pentru că ai trăit înconjurată de parfumuri mai mult decât mine. Ți amintești când te-am întrebat care sunt primele tale amintiri? Încă țin minte ce ai răspuns. Mirosul colibei de noroi unde a născut mama ta, respirația ei cu iz de grâu, sariul în care zăcuse o săptămână și tămâia aprinsă de moașă. Radha, tu te-ai născut din miresme. Sunt în sângele tău, în oase, în păr, în respirație. Mănânci miresme odată cu hrana ta. Le porți dinăuntru în afară. Le înțelegi așa cum Michel, cu diploma lui în chimie, sau Ferdinand, cu averea familiei lui, nu o vor face niciodată. Lucrezi la proiectul Olympia pentru că ești singura persoană care poate crea un miros cu totul unic pentru ea.

Se întoarce spre orga ei ca să ia un flacon și își reia munca.

Sunt prea uluită de cuvintele ei ca să mă mai mișc. Chiar a spus că voi fi un parfumier mai bun decât Michel sau Ferdie, care sunt aici de mai mult timp? Tocmai mi-a aprobat călătoria în India? Va plăti Casa Yves pentru asta sau se așteaptă s-o fac eu? *Hai Ram*, dacă trebuie să suport eu costurile, o să fie Pierre de acord să mă lase să plec?

Ca și când ar fi auzit întrebările mele, murmură concentrată pe pipeta din mână și pe flaconul de alcool din

fața ei:

— *Bon voyage*¹! Celeste se va ocupa de detalii. Dau din cap – chiar dacă ea nu se uită în direcția mea – și ies din birou.

Mă pregătesc să plec acasă când Celeste îmi aruncă un plic pe masă. Ridic privirea spre ea. Obrajii îi sunt îmbujorați și parcă stă să explodeze, ca atunci când nu mai poți ține un secret. Se apropie de mine și îmi șoptește la ureche:

— Biletul tău spre India.

De la masa lui de lucru, Michel ridică o privire tăioasă. A auzit cuvintele sau doar entuziasmul din vocea ei? Celeste îmi aruncă un zâmbet radios.

— Pleci marțea viitoare și te întorci vineri. Să faci poze!

Mai sunt patru zile până marți.

Pierre a sosit de la Nisa cu trenul de după-amiază. M-a sunat la serviciu și s-a oferit să aducă fetele acasă de la școală, ca să nu fiu nevoită s-o fac eu. Asta îmi dă timp să merg pe jos până acasă în loc să iau metroul după muncă. Trebuie să mă gândesc cum să-l abordez pe Pierre ca să-i dau vestea.

Cum fac să-i spun soțului meu că plec în India într-o călătorie de cercetare peste numai patru zile? Cine o să aibă grijă de fete? Ah, de ce nu am angajat deja o altă bonă? Pentru că nu am avut timp să caut ca lumea! Nu le pot lăsa pe fiicele mele în grija oricui. Poate mai reușesc să văd câteva candidate în weekend și să găsesc pe cineva potrivit.

Dacă aș ruga-o pe Mathilde să le ia? *Pentru aproape o săptămână*? Cum de mi-a dat măcar prin gând așa ceva? Mathilde e suficient de ocupată cu mama ei în perioada asta. Până acum își lua zborul pe nepusă masă către Londra sau Cipru sau oriunde o ducea ultimul iubit, dar în ultima vreme e oarecum legată de casă de când mama ei îi solicită din ce în ce mai mult timp. Va trebui să apelez la ajutorul lui Florence. Probabil că va dori ca fetele să stea la ea, în Neuilly. Să fie

¹ Drum bun!

chiar atât de rău? Florence poate că are probleme cu mine, dar pe fete le iubește. Întotdeauna se face disponibilă în scurt timp – chiar dacă declară că a trebuit să anuleze o ședință a consiliului de administrație al vreuneia dintre organizațiile artistice pe care le sprijină. Pentru zilele de naștere ale fetelor pune întotdeauna la cale o ieșire specială. La Palatul Versailles, când a împlinit Shanti șapte ani. Urcatul scărilor de la Catedrala Notre-Dame, ca să-i arate Ashei, la cei cinci ai ei, ce vād garguii de sus, de pe ziduri. La aniversarea a șase ani, Florence le-a dus, și pe una și pe cealaltă, la Musée Jacquemart-André, apoi la o ciocolată caldă la cafeneaua din fosta sufragerie a conacului.

Dar de fiecare dată când las fetele în grija soacrei mele, îmi fac griji că va pune stăpânire pe ele și le va transforma, le va devora și va scuipa afară niște micuțe franțuzoaice catolice pe care nici n-am să le mai recunosc. În capul meu e o voce care răcnește, avertizându-mă: Ai pierdut deja un copil! Nu poți lăsa să ți se întâmple asta iar! Florence are bani și mijloace și timp de petrecut cu Shanti și Asha. Dar dacă le întoarce împotriva mea, împotriva Indiei? Nu pot să permit asta! Vreau ca fetele mele să-și cunoască originile. Vreau să cunoască India. Vreau să le duc din nou la Shimla să se joace cu verii lor și să-și cunoască mai bine mătușa și unchiul. Florence nu le-ar duce niciodată în India. Ea crede despre țara mea natală că e un loc fierbinte și murdar, chiar dezgustător. Cum să-mi încredințez fetele unei asemenea ființe?

Drumul pe jos spre casă îmi ia mai mult de o oră, dar tot mai zăbovesc la intrarea în bloc, în afara razei vizuale a portăresei. Deși port o haină groasă în această noapte răcoroasă de noiembrie, subsuorile îmi sunt ude și fruntea fierbinte. Inima parcă dă să-mi sară din piept. Respir adânc și încerc să-mi domolesc pulsul. Nu sunt gata încă. Mă întorc până la colțul dintre Rue de Sèvres și Bulevardul Saint-Germain. Mintea mea pornește pe altă pistă. Aceasta va fi prima călătorie de afaceri pe care am făcut-o vreodată. Când Pierre pleacă într-o călătorie de afaceri, așa cum a făcut săptămâna asta, se așteaptă să înțeleg și să mă adaptez. Face

un simplu anunț, nu-mi cere să-l înțeleg sau să-i dau voie. Cât timp e plecat, trebuie să mă asigur că fetele mănâncă o cină sănătoasă, își fac temele, ies la aer curat, fac mișcare și îmi povestesc despre cum și-au petrecut ziua. Desigur, asta vreau și eu de la ele. Acum sunt suficient de mari ca să facă și singure multe lucruri; chiar săptămâna trecută, Shanti și-a adunat hainele murdare și m-a întrebat cum funcționează mașina de spălat. Ce bine ar fi să facă și Pierre la fel! Dar cum aș putea să-i cer să-și asume sarcini despre care crede că sunt sub demnitatea unui soț? Mă gândesc la câte femei care muncesc cunosc: Lakshmi, Delphine, Celeste. Cum se descurcă ele cu serviciul și cu treburile gospodărești? Tresar dându-mi seama că niciuna dintre ele nu are copii! Deci, la cine să apelez? Pornesc încet înapoi spre blocul nostru. Mă gândesc la bunica lui Pierre – mama lui Florence –, femeia pe care nu am întâlnit-o niciodată, dar pe care mi-ar fi plăcut s-o cunosc. Mărturiile perindărilor ei prin lume sunt prezente peste tot în apartamentul nostru. Acel *berimbau*¹ pe care l-a adus din Recife, din Brazilia, e așezat pe raftul de cărți din sufragerie; în vestibul atârnă o fotografie cu ea în Kenya, alături de prietena ei Beryl Markham, lângă monoplanul cu un singur motor al lui Markham; o miniatură din Rajasthan, făcută de un pictor al curții regale, un dar de la Maharani din Udaipur, împodobește holul de la intrare. Pierre mi-a spus că poveștile ei pline de viață despre India l-au inspirat să meargă să lucreze în Chandigarh. Desenul lui alb-negru, reprezentând Curtea Supremă din Punjab și Haryana din Chandigarh, m-a impresionat atât de tare, încât l-am înrămat și l-am pus pe un perete în sufragerie. Având în vedere gustul pentru călătorii al bunicii sale, poate că Pierre va fi încântat de oportunitatea pe care mi-o oferă această călătorie în India. Ar fi minunat dacă aș putea lua toată familia cu mine, sau cel puțin fetele, dar e prea din scurt, stau prea puțin acolo și am multe de făcut. În plus, recenta

¹ Instrument cu o singură coardă, originar din Africa.

promovare a lui Pierre face oricum puțin probabilă o evadare tocmai acum.

Mă dezmeticesc: sunt încă în fața blocului. Ridic privirea spre etajul trei. Luminile sunt aprinse. Probabil că fetele își fac temele și îi povestesc lui Pierre tot ce au făcut astăzi. Sunt, de bună seamă, gata să ia cina.

Trag aer în piept și intru.

Apartamentul e învăluit într-o lumină blândă. La pick-up se aude melodia „Ne me quitte pas”, a Ninei Simone. Îmi lasă gura apă simțind mirosul plăcut al puiului tăvălit prin rozmarin și ierburi de Provence, una dintre specialitățile lui Pierre. La această oră, chiar înainte de cină, fetele sunt în camera lor.

Îmi agăț haina în hol și îmi scot pantofii. Lipăi doar în ciorapi până la bucătărie și mă opresc în ușă. Pierre e cu spatele la mine. Sotează puiul. Grăsimea sfârâie când întoarce un copan. Dragostea lui pentru gătit e unul dintre lucrurile pe care le-am adorat la el de la început. M-a învățat cum să fac sufleu franțuzesc de brânză, tajine marocan și ceviche peruvian – rețete pe care le-a cules din călătoriile cu *grand-mère*. Mă gândesc la lecțiile de gătit din bucătăria asta: Pierre stătea în spatele meu, lipit de mine și, cu brațele întinse pe după mijlocul meu, amesteca sos într-un castron, oprindu-se să-mi ronțăie urechea, iar eu râdeam. Mă uit la spatele lui zvelt. E îmbrăcat cu puloverul de cașmir azuriu pe care i l-am cumpărat de ziua lui de naștere. Mă copleșește dintr-odată dragostea pentru el. De ce eram atât de îngrozită la gândul de a vorbi cu bărbatul care m-a cucerit acum treisprezece ani?

Îmi încolăcesc ușor brațele în jurul pieptului lui și îl sărut între omoplați. Se încordează – l-am luat prin surprindere –, dar se destinde repede, lăsându-se îmbrățișat. Stăm așa un minut fără să ne mișcăm, până când Pierre spune:

— Trebuie să întorc puiul.

Își întinde însă gâtul spre mine, ca să pot să mă înalț și să-l sărut pe buze.

— Mă duc să le salut pe fete.

Shanti sare de la biroul pe care îl împarte cu Asha.

— *Maman, regarde*¹!

Ridică un desen pe care l-a făcut pentru școală. E o replică făcută de mâna ei de copil de nouă ani a tabloului din vestibul, care aparținuse bunicii lui Pierre, reprezentând palatul din Rajasthan.

O sărut pe ambii obraji și ocolesc biroul s-o sărut și pe Asha.

— *Génial, ma chou-chou*²! Care era tema?

— Trebuia să ducem la școală ceva important pentru noi.

Shanti își prinde mai strâns coada de cal cu elasticul de păr. Asta mă surprinde.

— Și de ce era pictura aceea importantă pentru tine?

Plescăie din buze, un obicei căpătat de curând.

— Pentru că ne-ai explicat, mie și lui Asha, despre India.

Mi se umezesc ochii. O îmbrățișez atât de tare pe Shanti, că o salt de la pământ. Uneori, ca mamă, n-am idee dacă ceea ce le învâț pe fete se lipește de ele. Simt nevoia să le povestesc despre călătoria mea.

— Veniți cu mine, vreau să vă arăt ceva.

Le duc la globul pământesc din sufragerie.

— Ghiciți unde se duce *maman* săptămâna viitoare! Rotesc globul până când apare India în centru și pun degetul pe Agra.

Ochii de chihlimbar ai Ashei se fac uriași.

— *Inde*³?

Dau din cap că da.

— Mergem și noi? întreabă Shanti.

— De data asta nu, *chérie*. Mă duc în interes de serviciu.

— Ne aduci un elefant, te rog? zice Asha.

— Ce prostie! sare Shanti. Tot ce aduce *maman* de acolo trebuie să încapă într-o valiză.

¹ Uite!

² Varză; apelativ afectuos.

³ India.

Fiica mea mai mică rotește globul pământesc.

— S-ar putea măcar un elefant foarte mic?

Shanti își dă ochii peste cap. Îmi ascund un zâmbet. Fetița mea cea mare, de numai nouă ani, crede că știe cum merg treburile pe lumea asta. Le îmbrățișez cu putere pe amândouă. Abia dacă am ce strânge în brațe, dar trupurile lor sunt calde și moi, iar părul le miroase a ulei de cocos. Și sunt ale mele.

Asha se zbate să scape.

— Și ce o să faci acolo?

— Am să găsesc niște arome uimitoare.

Asha se bosumflă.

— Nu trebuie să mergi atât de departe ca să le găsești. Băieții de la școală miros. Și toboganul de metal de pe terenul de joacă miroase ciudat.

Shanti reflectează.

— Asha are dreptate, *maman*. Creta are și ea un miros al ei. Ai observat vreodată?

Se uită apoi la Asha.

— Totuși, doamna LaCroix miroase bine, nu-i așa?

Asha dă din cap:

— Da, ca fluturii.

— Și mama voastră miroase bine, intervine Pierre.

N-am auzit când a intrat în cameră. Stă chiar în spatele meu. Își pune mâinile pe șoldurile mele și mă sărută pe gât. Toți nervii din corpul meu prind viață. Nu m-a atins așa de săptămâni întregi. Vreau să-l ating și să-i împing buzele mai jos pe ceafa, apoi pe umăr, pe gât...

Ținând încă mâinile pe șoldurile mele, Pierre le zâmbește fetelor.

— E timpul să vă spălați pe mâini pentru cină. Fetele pornesc repezător spre baie. Asha încearcă să ajungă la chiuveță înaintea lui Shanti. Pierre mă întoarce cu fața spre el ca să mă sărute cum trebuie. Limba îi e caldă și umedă. Simt gust de ierburi aromatice și de vin alb. E excitat. Și eu la fel.

— E meritul puiului sau al faptului că sunt eu pur și simplu irezistibil? întreabă el.

— Al puiului, bineînțeles, murmur eu.

Shanti strigă din baie:

— *Maman*, nu mai avem săpun!

Scot un oftat. Pierre mă lasă să merg la fete.

Shanti și Asha sunt în pat acum. Pierre și cu mine suntem în sufragerie, încercând să ne menținem tonul scăzut, cu o sticlă de vin între noi pe măsută. Un disc se învâрте pe platanul pick-up-ului – Dinah Washington, „What a Difference a Day Makes”. Miresmele cinei stăruie în aer.

În timpul mesei, Ashei i-a scăpat că vrea să meargă cu mine în India, ca să poată mângâia puii de elefant. Pierre, care tocmai dădea să ia o înghițitură de vin, m-a privit cu un zâmbet nesigur.

— Nu ne ducem prea curând în India.

— Noi nu, dar *maman* se duce, i-a explicat cu răbdare fiica mea mai mică. Ne-a arătat pe glob. O să aducă mirosuri de acolo.

Când soțul meu s-a încruntat la mine, inima a început să-mi bubuie în piept. Mi-am mestecat pe îndelete puiul, încercând în timpul ăsta să-mi potolesc bătăile inimii. Shanti, care parcă a simțit dezaprobarea tatălui ei, s-a uitat de la mine la el, apoi a ciupit-o pe Asha de braț.

— E vorba de numai patru zile. Pentru... Olympia. Muncă de teren pentru noul meu proiect.

Mai-mai să zic că e pentru Delphine, ceea ce știam că i-ar provoca imediat nemulțumirea.

— Putem vorbi despre asta după cină.

M-am uitat la fete, evitând privirea tăioasă a lui Pierre și gestul hotărât cu care și-a pus furculița în farfurie.

— Promit să aduc câte ceva de acolo pentru amândouă, am spus. Ceva mult mai mic decât un elefant. Ce credeți că ar trebui să aduc pentru *papa*?

Cât a durat cina, fetele au tot venit cu sugestii, oferindu-mi un mic răgaz înainte de discuția cu Pierre. Acum, în timp ce stăm la măsuta de cafea, cu vinul între noi, Pierre spune:

— Sunt pur și simplu surprins.

Suntem singuri. E târziu și sunt obosită.

— Surprins plăcut sau neplăcut?

Pierre strânge din buze.

— Surprins că poți să pui munca înaintea familiei tale, a fetelor... și a mea, Radha.

Soarbe din paharul cu vin. Parcă mi-a luat capul foc.

— Cum poți să spui asta, Pierre? Aproape în fiecare zi a vieții lor, eu m-am ocupat de ele. Mă ocup de toate nevoile lor. Le ajut cu temele atunci când au nevoie. Le ajut să înțeleagă ce e important și ce nu. Ai văzut desenul făcut de Shanti după tabloul din Rajasthan? Ți-a povestit despre fetele de la școală care se iau de ea fiindcă are pielea mai neagră decât a lor?

Îmi dau seama după figura lui încurcată că nu știe nici de desen, nici de episodul de la școală.

— Dar tu? Tu ești ocupat cu munca și călătorești în interes de serviciu în noua ta funcție. Tocmai te-ai întors după o deplasare de două zile. Tu nu-ți pui slujba pe primul plan?

Își trage capul înapoi și se uită de parcă nu-i vine să creadă.

— Asta e altceva!

— Altceva?

Am ridicat vocea acum, iar mâinile îmi tremură. Trag aer în piept.

— Cum adică altceva?

— Tu ești cea care zicea că vrea copii. Mai ții minte? Voi ai să fii mamă.

— Voiam. Și vreau. Asta și sunt, mamă. Lucrurile stau la fel în continuare.

Se uită la mine, neîncrezător.

— Cât de des le-ai luat de la școală în ultimul an? Cât de des te duci la serviciu în weekend? Îți iei mai mult de lucru decât îți dă Delphine! Faci și treaba lui Michel și a lui Ferdinand, când sunt plecați în vacanță.

Are dreptate. Dar ce legătură are asta cu cât de bine îmi fac datoria de mamă? Îmi frec fruntea și mă rog la zei să-mi dea răbdare pentru că acum nu-mi vine decât să urlu.

Cât e de nedrept! De ce există un set de reguli pentru Pierre și un alt set de reguli pentru mine! Trebuie să mă

calmez.

— *Chérie*, vreau să fiu la fel de bună în munca mea așa cum ești tu în a ta. Știi că asta necesită timp suplimentar, efort suplimentar. Angajez bone ca să dea o mână de ajutor când sunt supraîncărcată. Fetele se descurcă bine...

— Fetele *nu* se descurcă bine.

Șoaptele lui Pierre se aud suficient de tare ca să le trezească. Arată cu degetul spre ușa închisă a dormitorului lor.

— Shanti lovește copiii și scapă de bone cu aceeași viteză cu care le angajezi tu. Pare că nu bagi de seamă ce se întâmplă în propria ta familie.

— Trece printr-o perioadă. Am vorbit cu ea.

Mă gândesc la conversația cu fetele despre culoarea pielii noastre. Shanti nu era un copil dificil, așa cum crezuserăm Pierre și cu mine; pur și simplu mi-a luat apărarea mie, nouă ca familie. Vom ieși mereu în evidență din cauză că suntem franceze.

Îmi îndulcesc tonul.

— Nu va fi întotdeauna așa, Pierre. Va veni o vreme când nu va trebui să muncesc atât de mult ca să arăt ce pot.

— Dar nici atunci nu se va sfârși. Vei consuma tot mai multă energie ca să ajungi la nivelul următor și apoi la celălalt. Ca o americancă!

Francezii întotdeauna i-au compătimit pe americani pentru că lucrează peste program și au vacanțe foarte scurte.

Strâng din dinți. Furia dezlănțuită în mine amenință să izbucnească.

— Și care ar fi problema, Pierre? Tu nu avansezi în carieră? Dacă încep să câștig mai mult, vom putea să ne luăm mai multe vacanțe în străinătate cu toată familia. Fetele vor putea merge la facultate în altă țară dacă vor dori.

Soțul meu se holbează la mine. Am mers prea departe. Vorbele mele au sunat ca și când nu mă pot baza pe el pentru a întreține familia. Dar nu asta vreau să spun, închid ochii. Simt că pierd firul argumentului. Nu vorbeam despre prima mea călătorie de afaceri? De ce n-ar fi un motiv de sărbătoare? De ce trebuie să mă disculp pentru mândria pe

care o simt față de munca mea, față de mine însămi și de capacitatea mea de a contribui la întreținerea familiei?

Pierre împunge măsura de cafea cu degetul.

— Nu vreau să meargă în altă țară, nici măcar în alt oraș. Eu am fost dat la o școală cu internat când aveam opt ani. Nu vreau asta pentru copiii mei. Vreau să aibă o mamă cu normă întreagă, vreau o viață normală.

Își termină vinul și își umple din nou paharul.

— Vreau să stai mai mult acasă.

— Ce rost are să mă ții degeaba acasă în timp ce ele sunt la școală?

Deși nu țip, vocea mea emană dispreț.

— Poți lucra part-time.

— Part-time? Ce fac eu nu e o slujbă cu jumătate de normă. E o carieră! Și fac treabă bună. Am avut norocul să găsesc ceva care mă pasionează și vreau să continui. Și să devin din ce în ce mai bună. Asta nu-mi răpește din calitatea de mamă sau soție.

Știu că furia nu ajută. Simt că pierd controlul asupra acestei conversații, dar nu știu cum s-o întorc în favoarea mea.

— Care e problema dacă preiei *tu* din responsabilități atunci când e rândul meu să plec într-o călătorie de afaceri?

— Fac multe ca să te ajut, Radha. Gătesc de câteva ori pe săptămână.

— Iar eu mă duc la serviciu, gătesc, fac curățenie și spăl rufe. Angajez bonele și le supraveghez. Mă asigur că fetele își fac temele. Le înscriu la diverse activități, la școală și în afara ei. Mă asigur că facturile sunt plătite la timp și că portărița noastră primește un bonus de Crăciun. Și le duc pe fete la doctor. Și planific ce să facem în weekend.

Pierre își zvârle brațele în sus.

— O spui de parcă ar fi o competiție, Radha.

Asta pare a fi, Pierre, zic în sinea mea, cu tâmplele zvâcnind. Vreau să-i spun că femeile au evoluat în alte părți ale lumii. Cel mai bine vândut parfum de pe piață în acest moment e Charlie. E americanesc și e despre femei care au încredere în ele însele, femei dinamice, care se îmbracă în

costume cu pantaloni, fac muncă de birou, poartă genți diplomat. Și eventual chiar ciupesc ele un bărbat de fund, nu invers. Dar dacă pomenesc cuvintele „parfum” sau „America”, Pierre o să-și dea ochii peste cap.

În discuțiile noastre despre munca mea, asta este punctul în care mă opresc de obicei. Pierre parcă nu vrea să înțeleagă. Nici măcar nu încearcă. La ce ar folosi să insist? În loc de asta, mă ridic și îmi iau paharul de vin.

— O voi suna pe mama ta să văd dacă le poate lua pe fete la ea cât lipsesc. Sunt doar câteva zile și oricum stă mai aproape de școala lor. Plec marți și voi fi acasă vineri seară. Florence va fi încântată și nu va fi nevoie să pleci tu devreme de la serviciu ca să le aduci acasă. Imediat după aceea am s-o sun pe Lakshmi, s-o anunț că până la urmă mă duc la Agra, așa cum a sugerat ea inițial. Și s-o întreb dacă vrea să vină cu mine ca să mă prezinte curtezanelor și să mă introducă în tainele parfumurilor care îi fac pe clienții fideli să revină de fiecare dată.

Fetele au doar o jumătate de zi de școală sâmbăta, așa că le duc cu metroul și decid să lucrez câteva ore până își termină cursurile. Casa Yves se află la doar douăzeci de minute de mers pe jos de școala lor de pe Avenue Victor Hugo. Am neglijat celelalte formule pe care trebuie să le compun pentru Delphine; parfumul Olympiei nu e singura mea responsa-bilitate. Și prefer să-l evit pe Pierre o bucată de vreme. Azi-noapte a venit la culcare mult după ce m-am retras eu. Când am întins mâna spre el, era culcat chiar la marginea patului. De dimineață am găsit sticla de vin goală pe măsuță. Eu nici măcar nu-mi terminasem primul pahar.

Copacii care străjuiesc bulevardul Victor Hugo și-au pierdut mai toate frunzele, dar tot e plăcut să te plimbi pe lângă cafenelele, magazinele și elegantele blocuri Haussmann. În ciuda frigului, parizienii stau la coadă să cumpere baghete proaspete. Și măcelarul face vânzare serioasă. Parisul are mai mulți porumbei decât am văzut eu vreodată în India; mișună pe trotuare, căutând vreun duminat răătăcit. O bătrânică îmbrăcată într-o haină în carouri își împinge căruciorul de cumpărături, în timp ce

terrierul ei pășește răbdător alături. Stă pe loc de fiecare dată când stăpâna lui se oprește să se uite în câte o vitrină. Femeia clatină din cap când vede o pereche de încălțări expusă într-una din ele. Curioasă, mă opresc și eu. Încălțările sunt niște cizme roșii cu platformă, din piele lăcuită, cu tocuri transparente de vreo opt centimetri. În interiorul fiecărui toc e un caras auriu viu, care înoată în apă. Imaginându-mi-l pe Ferdie pe ringul de dans în pantofii aceia, izbucnesc în râs. Femeia se întoarce spre mine, zâmbește și spune:

— *Exactement*¹.

Încă zâmbind, îi urez o zi bună și merg mai departe. Când ajung, în laborator e frig bocnă. Căldura e oprită de aseară. Ușa laboratorului e descuiată și prin peretele de sticlă văd că ușa camerei frigorifice e deschisă și luminile sunt aprinse. Curios lucru.

— Michel? Ferdie?

Dinăuntru, se uită la mine Celeste.

— Celeste? Ce faci?

Are nasul și obrații roșii când iese din camera frigorifică, unde păstrăm materii prime care se strică dacă sunt expuse la temperaturi mai ridicate.

— Delphine mi-a spus că flacoanele nu sunt în ordine. Pur și simplu nu am avut timp să termin ieri, iar luni avem un grup mare care vine pentru proiectul Rivanche, așa că nici atunci nu voi avea timp de ele. *Alors...*

Dispare în cameră și la fel de repede iese din nou.

— De ce ești *tu* aici într-o zi de sâmbătă?

— Mai am treburi de pus la punct înainte să plec.

— Ah, Radha! Suntem cu toții atât de încântați că te duci! Ridic din sprânceană.

— Chiar și Michel?

— Știi cum e Michel! Nimeni nu știe niciodată ce gândește. Vrei, te rog, să-mi aduci și mie o eșarfă din alea

¹ Întocmai.

frumoase din India?

Vorbește despre cele care se vopsesc legate din loc în loc, de care Jiji îmi spunea mereu să stau departe, așa cum m-a sfătuit să evit sariurile cu oglinjoare cusute pe ele. „De prost gust”, așa zicea. „Rămâi la broderie – de mână, nu de mașină.” Dar Celeste pare atât de fericită în clipa asta, și, cine știe, poate că eșarfa o să-i înveselească ținutele.

— *Avec plaisir*¹, Celeste!

Când mă întorc împreună cu fetele în apartament, o sun în sfârșit pe Florence. Abia își poate stăpâni încântarea când acceptă să le ia pe fete cât sunt eu plecată. Măine, duminică, le voi împacheta uniformele de școală și hainele. Oare trebuie să le lustruiesc pantofii? Sau să le calc ceva? Pun rufe la spălat și le atârn la uscat pe cele ude pe sârma de rufe din atriumul clădirii. E iarnă, așa că va dura mai mult până se usucă. Pierre va trebui să le strângă în lipsa mea. Acum e la piață cu fetele să ia legume pentru cină.

Sună telefonul. E Mathilde.

— *Maman* a căzut pe scări azi.

— Vai de mine! Ce s-a întâmplat? o întreb, sprijinindu-mă de mașina de spălat.

— Nu și-a rupt nimic. A găsit-o portarul. Era năucă, dar teafără. Zicea întruna că trebuie să se ducă acasă. Când i s-a spus că locuiește acolo cu mine și că e acasă, s-a enervat foarte tare pe portar că o minte. Of, Radha, nu știu cât mai pot să suport toate astea.

De obicei plină de vervă și râsete, Mathilde pare că stă să izbucnească în plâns. Aș vrea să pot face ceva ca să-i ușurez povara. Nici când se desparte de un *mec*² care prezintă interes nu e atât de descurajată.

— Unde e acum? o întreb.

— Doarme. În ultima vreme doarme mult, dar se trezește

¹ Cu plăcere!

² Tip, individ.

brusc la orice oră și o ia din loc.

— Nu poți să chemi pe cineva să te ajute în seara asta? Și să ieși să te distrezi puțin?

— Poți să ieși cu mine? Am putea merge să vedem filmul *Emmanuelle* – a intrat de ieri în cinematografe.

— Tare aș vrea să pot, Mathilde, dar le pregătesc pe fete să stea la Florence câteva zile săptămâna viitoare și am o mulțime de lucruri de făcut înainte să plec.

Îi povestesc despre deplasarea în India. Aș invita-o pe Mathilde să mă însoțească, dar cu demența mamei ei, i-ar fi imposibil să plece așa din scurt.

— Da, bineînțeles.

Mathilde e dezamăgită. Și simt că e și puțin iritată. O aud aprinzându-și o țigară. Aștept să continue.

— Totul era mult mai simplu când eram mici, nu-i așa? zice ea în cele din urmă.

Îmi închipui că expir odată cu ea norul lung de fum, amintindu-mi cât de delicios era primul fum din țigară.

— Mai ții minte, Radha, când ne-am dus să ne întâlnim cu Agnes în Goa?

Mi-o imaginez pe Mathilde răsucind și dezrăsucind cablul spiralat al telefonului, cu un zâmbet viclean pe care amintirea i-l așterne pe față.

— Era cu nebunul ăla de guru care își bea urina, așa că a încercat să ne pună și pe noi să facem la fel. Am refuzat și ne-am ascuns până când a încetat să ne mai bată la cap.

Chicotesc. Când mama Mathildei își băga ceva în cap, nu-i mai ieșea curând.

— Toți acei guru. Oare ce căuta Agnes?

— Cine știe?

Mathilde pare exasperată.

— Tot ce știu e că trebuie să îngrijesc o femeie care nu s-a obosit să aibă grijă de mine. Nici o secundă, Radha. De când mă știu, am fost lăsată în grija lui *grand-père* Antoine sau la vreo *amie folle*¹ sau într-un internat. Ce mamă face așa ceva?

¹ Prietenă nebună.

și eu sunt datoră să am grijă de ea acum că are nevoie de mine, nu?

Îmi dau seama că lucrurile stăteau altfel în ceea ce mă privea atunci când eram internă la Auckland. Lakshmi și Jay locuiau în apropiere. Sora mea venea des în vizită sau mergeam eu la ei acasă în weekend, luând-o adesea și pe Mathilde cu mine. Sora mea și-a dat seama că fusesem suficient de izolată în copilărie acolo, în Ajar, și că mi-ar plăcea să locuiesc la cămin. Aveam nevoie de camaraderia și de eticheta socială pe care le dezvoltă conviețuirea strânsă cu alți elevi. Mathilde, care era la Auckland de mai mult timp, m-a luat în primire. Ea mi-a spus cine era Matca și de cine să mă feresc. Avea un talent înnăscut pentru hochei pe iarbă și tenis. Eu nu. Dar aranja să fiu repartizată în echipa ei, lucru care le împiedica pe fetele mai competitive să se plângă de prestația mea mediocră.

Mathilde a avut grijă de mine, de ea însăși, iar acum trebuie să aibă grijă de Agnes. Nu pare corect.

— Mathilde, de ce m-ai adoptat când eram eleve?

— Cineva trebuia s-o facă. Arătai atât de tristă și de răătăcită, *ma puce*. Îmi amintesc că aveam convingerea că ți s-a întâmplat ceva îngrozitor, dar nu voiam să par băgăcioasă.

Își face de lucru cu țigara.

În acele momente de tăcere aș fi putut să-i spun ceea ce nu i-am împărtășit niciodată. Despre Ravi, despre sarcina mea, despre Niki. Rușinea, tristețea, pierderea. Când am cunoscut-o pe Mathilde, încă sufeream cumplit că Ravi mă părăsise, că fusesem nevoită să renunț la Niki. Fusesem o proastă, o caraghioasă, o fraieră. Cum puteam să recunosc toate astea în fața unei fete pe care abia o cunoscusem? Mai ales în fața uneia atât de deștepte. Acum, după șaptesprezece ani, e prea târziu să mărturisesc că am ascuns cel mai important secret al vieții mele de cea mai bună prietenă. Nu scot o vorbă.

Mathilde oftează.

— Erai singura fată care nu avea mamă, Radha. Nici eu nu simțeam că am. Sau, în orice caz, nu o mamă adevărată. Și cine știe cine a fost tatăl meu – Agnes, cel puțin, nu știa.

Cred că noi două ne-am adoptat reciproc.

Rămânem tăcute câteva clipe, ascultându-ne respirația una celeilalte. Mathilde fumează în liniște.

Mă gândesc la mama ei, care nu stătea locului o clipă, în starea ei actuală, petrece ore în șir uitându-se în gol, frământându-și mâinile, și apoi o ia din loc brusc, ca o pasăre agitată care habar nu are încotro se îndreaptă.

— Crezi că Agnes și-a găsit vreodată liniștea? Mathilde nu răspunde imediat.

— Dar cine și-o găsește? o aud zicând înainte să închidă telefonul.

În India, toți – mamă, tată, mătuși, unchi, veri, chiar și vecini – se îngrămădesc într-o mașină, stând unul în poala celuilalt sau pe bagaje ca să însoțească persoana dragă la aeroport. La Paris, sunăm după un taxi. Marți dimineața devreme, Pierre coboară bagajele pe scări și așteaptă cu mine taxiul la intrarea din bloc. Mă asigur că are numele și numărul de telefon unde sunt cazată în Agra, pentru situații de urgență. Și îi amintesc să adune rufe de la uscat. Apoi taxiul trage la scară, iar în timp ce șoferul îmi pune gemantanul în portbagaj, Pierre se apleacă și mă sărută de rămas-bun. Fetele sunt cu Florence de luni seară, de ieri, când a venit să le ia, cu bagaje cu tot, în Peugeot-ul ei. Va fi prima oară când sunt despărțită de ele atât de mult timp. Când se urcau în mașina ei, am simțit un impuls disperat să le trag afară, să le strâng la piept și să nu le mai dau drumul. În loc să fac asta, mi-am aplecat capul pe geamul mașinii ca să le sărut de zece ori pe obraji, în timp ce ele ne faceau semne de rămas-bun mie și lui Pierre.

Era liniște în casă fără fetele noastre. Când am ajuns sus, Pierre s-a instalat în sufragerie cu discurile lui și o carte. Eu am intrat în dormitor ca să-mi termin de făcut bagajul pentru zborul de a doua zi dimineață. Nu ne împăcaserăm de vineri seara. În schimb, ne concentraserăm asupra fetelor în weekend, ducându-le în Grădinile Luxembourg, oprindu-ne pe drum pentru clătite cu Nutella și pentru un film cu Catherine Deneuve, *Piele de măgar*.

Când eram gata să închid valiza, Pierre a intrat în

dormitor. S-a oprit în mijlocul camerei, privindu-mă, până când am ridicat ochii spre el. Auzeam plutind din sufragerie notele mângâietoare ale melodiei „You Made Me Love You”, a lui Nat King Cole. Pierre s-a îndreptat apoi spre mine, m-a luat de mână și m-a cuprins pe după mijloc cu brațul stâng. Atingerea lui m-a străfulgerat. Mirosea bine, familiar, liniștitor. Am dansat într-un cerc lent prin dormitor până când melodia s-a terminat și a început alta. Simțeam în ureche ritmul viguros și constant al bătăilor inimii lui. Și-a lipit obrazul de fruntea mea.

— Mama mă sufoca pe când eram copil. Nu mă lăsa să respir. Așa că am întrebat-o pe *grand-mère*¹ dacă nu vrea să mă trimită la internat.

S-a oprit pe când ne mișcăm lipiți unul de altul.

— Vreau ca fiicele noastre să aibă parte de grija mamei lor, Radha. Nu vreau să plece de acasă mai devreme decât trebuie, așa ca mine, care abia așteptam să scap. Cuvintele lui au des-cătușat ceva în mine. Mi-l imaginam tânăr – în pantaloni până la genunchi și cravată de școală intrând în căminul băieților cu o valiză mică în mână. Cât de speriat trebuie să fi fost! Nu-mi povestise niciodată că fusese alegerea lui să meargă la internat. Florence vorbise despre asta ca despre ceva ce făceau toți băieții din clasa lui socială. Mi-am lăsat trupul moale, topindu-se într-al lui. S-a desprins de mine și s-a dus la noptieră. A scos din sertar *Notre-Dame de Paris*, cartea din care îmi citea ore întregi înainte să se nască fetele. Cred că n-o scoseseșăm din acel sertar de ani de zile. Doar văzând-o, mi-am amintit de primele noastre zile împreună. Nu mi-am putut stăpâni un zâmbet.

Pierre a pus cartea deasupra hainelor împăturite din valiza mea. Apoi a închis valiza și a ridicat-o de pe pat. Își cerea scuze fără să rostească vreun cuvânt. Poate că era tot ce se simțea în stare să facă.

S-a întors și s-a oprit în fața mea, ținându-mă cu

¹ Bunica.

privirea. Eram încă îmbrăcată în hainele de serviciu: dres negru, pulover roșu pe gât și fustă neagră de lână. Mi-a pus mâinile pe fund, strângându-mă de fese, apoi mi-a desfăcut fermoarul de la spate. Fusta a alunecat pe podea. Respirația mi s-a precipitat. Gura mi s-a deschis și mi-am coborât privirea spre buzele lui, dorind să le gust. Dar Pierre s-a ferit. Mi-a tras în jos ciorapii până pe coapse și mi-a încercat umezeala cu un deget. Mulțumit, și-a strecurat mâinile sub puloverul meu și mi-a împins sutienul în sus peste sâni, frecându-mi sfârcurile cu degetele mari. Respira la fel de greu ca mine, dar tot nu voia să mă sărute. I-am îndepărtat mâinile ca să-mi pot scoate singură dresul. Apoi m-am întins pe spate în pat, cu genunchii ridicați, ca să-i arăt că sunt pregătită. A gemut, și-a desfăcut fermoarul pantalonilor și m-a pătruns. Fetele nu erau aici. Nu-mi păsa dacă Georges sau madame Blanchet ne auzeau. În clipa aceea nu-l doream decât pe Pierre, gustul lui, mirosul lui, atingerea mâinilor lui. Pe el cu totul.

Totuși, oricât mi-am dorit să ajung la orgasm, nu am putut. Apoi am rămas întinsă pe o parte, nereușind să închid ochii.

PARTEA A II-A

În anul 400 î.Hr., Kama Sutra le îndemna pe soții să creeze atmosfera perfectă pentru dragoste cultivând trandafiri și parfumându-și casele cu ei.

Agra
Decembrie 1974
Sunt acasă.

Opt ore de zbor de la Paris la Delhi. Călătoria lui Jiji de la Shimla – mai întâi cu un taxi, apoi cu trenul – a durat aproape la fel de mult. A sosit în Delhi înaintea mea și a aranjat să ne aștepte o mașină închiriată. L-am văzut pe șofer ridicând o pancartă cu numele meu când am ieșit pe porțile aeroportului în iureșul de la ora 16:00. Trei fete în *salwar kameez*¹ în culori aprinse – portocaliu intens, ciclamen, verde-papagal — și cu cozi strâns împletite le fac cu mâna rudelor care ies din terminalul internațional. Dintr-o cratiță cu coadă pe care o ține în aer, un *chai-walla*² toarnă cu pricepere ceai în pahare minuscule, pentru a potoli setea nou-veniților. Sunt înconjurată de mirosul de ulei de nucă de cocos pentru păr, de *paan*³ dulce de nucă de betel, de gaz de eșapament, combinate cu izul copleșitor de transpirație, nerăbdare și fericire de a-i regăsi pe cei dragi. Inspir adânc, umplându-mi plămânii.

India, ce dor mi-a fost de tine!

Până s-o văd pe Jiji coborând de pe bancheta din spate a automobilului Standard, nu mi-am dat seama cât de dor îmi era s-o văd și pe sora mea. O vizitasem ultima oară în Shimla acum cinci ani. Am simțit mirosul crizantemelor din părul ei, mirosul de henna de pe mâini și pe cel de limetă și antiseptic al soțului ei. Am îmbrățișat-o mult mai prelung decât o fac de obicei și ea m-a lăsat. Am senzația că Lakshmi este acea bucată de India care îmi lipsește cel mai mult în tot felul de

¹ Set format din tunică și pantaloni, purtat de femei.

² Vanzător de ceai.

³ Pastă din tutun și nuci de betel, învelită într-o frunză.

momente ale vieții mele la Paris – când cerul e cenușiu și tânjesc după culoarea strălucitoare a sariului unei femei sau când mănânc o salată de sparanghel, dorind să savurez o gustare cu *pani puri* picant sau când Pierre ascultă jazz melancolic și eu tânjesc după ritmul mai vioi al melodiei „Aaja aaja main hoon pyar tera¹” a lui Asha Bhosle.

Lakshmi arată, ca întotdeauna, foarte îngrijit. Poartă un sari verde pal, brodat manual cu floricele albe. Sunt sigură că trebuie să-și fi tricotat singură bluza delicată pe care o poartă pe dedesubt. Părul lung și negru al surorii mele, spicat cu mai mult argint decât acum cinci ani, e pieptănat cu cărare într-o parte și adunat într-un coc la ceafă. Dis-de-diminează, înainte de a pleca de acasă, trebuie să fi cules acele flori de un roz pal ca să le înfigă de jur împrejurul cocului. Ochii îi par cam roșii – probabil din cauză că se trezise atât de devreme în dimineața asta – și colțurile gurii îi sunt mult mai ridate acum când zâmbește, dar pare mulțumită. Anul ăsta a împlinit patruzeci și nouă de ani. Doctorul Jay a ademenit-o la Shimla cu ani în urmă pentru că a văzut că are înclinație pentru practicarea fitoterapiei – așa cum avusese și soacra ei. Nu numai că o practică de atunci în Shimla, dar e căsătorită cu un bărbat care o încurajează să se perfecționeze. Simt o împunsătură de invidie, dorindu-mi ca Pierre să semene mai mult cu doctorul Jay. Pe drumul cu mașina până la Agra, care durează o oră, o strâng de mână pe Jiji de fiecare dată când văd ceva care mă încântă. Un bărbat slăbănog, cu capul plecat înfășurat într-un fular galben, trăgând o ricșă plină cu saci de grâu. Niște eleve gureșe duse acasă de la școală într-o ricșă cu motor. O *MemSahib*² ciorovăindu-se pentru prețul guavelor scoase la vânzare într-un cărucior pe stradă. Un băiat zdrențaros care îndeasă fructe în buzunar când nu-l vede nimeni (ar fi putut

¹ „Vino, eu sunt iubirea ta”, în lb. hindi, în original (n. red.).

² Apelativ respectuos pentru „doamnă”.

fi Malik, așa cum l-am întâlnit prima dată!). Negustorul de fructe strigând *Badmaash*¹! după hoț. Un vânzător care desprinde un sari turcoaz dintr-un șir de straie de culoarea nestematelor, atârinate în taraba lui. Pe marginea drumului, moțul-curcanului înflorește spectaculos, în tonuri purpurii, în ciuda secetei, în ciuda sărăciei, în ciuda hoardelor de oameni care se îmbrâncesc pentru spațiul lor legitim într-o națiune supraaglomerată.

E a doua oară când pășesc pe pământ indian de când m-am măritat cu Pierre, acum treisprezece ani. Am mai fost o singură dată, în 1969, când s-au căsătorit Malik și Nimmi, iar Pierre și cu mine ne-am dus împreună cu fetele la Shimla. N-am reușit să vedem mai multe locuri atunci, pentru că tocmai începusem să lucrez la Casa Yves, iar Delphine mă aștepta înapoi. De data asta mă aflu în statul Uttar Pradesh (UP, așa cum îl numim noi), în nordul Indiei, lângă Rajasthan. Eu și Lakshmi ne-am născut în UP, în Ajar, un cătun pe care nu-mi doresc câtuși de puțin să-l revăd. Nu vreau și nu trebuie să las să reînvie amintirile amare de pe vremea când eram Piaza-Rea din Ajar.

Sora mea mă asigură încă o dată că marile curtezane din Agra îmi vor îmbogăți negreșit cunoștințele despre materiile prime de care am nevoie pentru parfumul Olympiei.

— Ele știu care arome alină, care ademenesc, care stimulează apetitul și care oglindesc starea de spirit a clienților lor fideli. Te vor îndruma în direcția corectă pentru Olympia.

E vorba de aceleași curtezane care au luat-o la ele pe Lakshmi când a apărut în pragul ușii lor la șaptesprezece ani, desculță, murdară, cu câteva rupii și o mână de coajă de rădăcină de bumbac înnodată într-un colț al sariului. Dacă nu ar fi fost ele, nu ar fi învățat niciodată arta complicată a tatuajelor cu henna. Veneau din orașe cu stiluri de *mehndi*²

¹ Huligan.

² Henna.

complet diferite: Bangkok, Cairo, Isfahan, Istanbul, Calcutta, Kuala Lumpur. Lakshmi a combinat talentul ei artistic înnăscut cu ce a învățat de la ele, devenind cea mai renumită artistă henna din Jaipur.

Azi, Jiji a avut grijă să închirieze un Standard, un automobil modest fabricat în India, ca să ne facem cât mai puțin remarcate pe drum. A adus și un vâl, un *chunni*¹ de mătase, și un șal ca să-mi acopăr părul și hainele. De îndată ce a coborât din mașină să mă întâmpine la aeroport, mi-a pus vâlul pe cap ca să se vadă că sunt indiancă. Cu bretonul meu franțuzesc, blugii evazați și bluza mulată din poliester – ca să nu mai vorbim de aceiași ochi verzi-albăstrui pe care i-am moștenit de la mama noastră – a considerat că aș putea fi identificată drept INR – indian nerezident, potențială victimă a hoților de buzunare și a jecmănelii la cumpărături și întâmpinată cu ostilitate. Ea îmi spune că indignarea crescândă, provocată de penuria de alimente, de prețurile astronomice la grâu, orez, zahăr și ulei și lipsa medicamentelor, antibioticelor și articolelor de îngrijire de bază au dus la resentimente față de cei mai avuți, precum și la încăierări, înjunghieri și furturi.

— Uneori deturneză mașini, cerând bani. Molestează șoferii și pasagerii. Trebuie să fim atente.

Fac semn către o piață de fructe și legume pe lângă care trecem. Mărfurile îmi par puține și îi împărtășesc impresia mea.

Sora mea aprobă, dând din cap.

— Au fost câțiva ani grei. Îmi amintesc cât de entuziasmați am fost cu toții când guvernul a început proiectele de irigații imediat după independență. Dar atunci nu știam că erau destinate doar fermelor comerciale, iar India e o națiune de mici fermieri. Acum acei fermieri cer să știe de ce s-au cheltuit atâția bani pe ceva care nu-i ajută câtuși de puțin. Când ne apropiem de Agra, Fortul Roșu pare șters,

¹ Eșarfă ușoară și transparentă, drapată lejer pe umeri sau peste cap.

mohorât. O întreb de ce clădirile istorice au un aspect așa de neîngrijit.

— E secetă mare, Radha, răspunde ea. Sunt doi ani de când musonii nu mai aduc suficientă apă pentru a se produce electricitate. Fermierii nu pot cultiva nimic. Nu e destulă apă nici măcar pentru a transforma pasta de lemn în hârtie. Suntem norocoși în Shimla. Avem umezeală de la zăpezile din Himalaya, nu de la musoni.

Clatină din cap.

— Dar aici... săracii suferă cel mai mult, iar cei din clasa de mijloc resimt și ei criza.

Respiră adânc și își mută atenția asupra mea cu un zâmbet radios.

— Dar noi suntem aici pentru a te ajuta să devii un parfumer de succes. Prima ta îndatorire importantă! Îmi îndepărtează ușor bretonul din ochi.

— Când te privesc, sunt întotdeauna uimită că ești aceeași fată pe care am cunoscut-o cu atâția ani în urmă. Ești atât de... sofisticată.

— Adică atât de franțuzoaică? râd eu.

— Atât de... genială, răspunde ea zâmbind.

Simt mândrie în vocea ei și mi se umezesc ochii. Lucrurile nu au fost întotdeauna ușoare între noi; mi-a luat mult timp să realizez că, chiar și atunci când nu cădeam de acord, sora mea pune pe primul plan interesele mele. S-a străduit mereu să scoată la lumină ce era mai bun din mine.

În urmă cu nouăsprezece ani, eram fata pe care Hari, soțul înstrăinat al lui Jiji, o aducea cu el din Ajar, după moartea lui *Maa*. La vremea aceea, Lakshmi nici măcar nu știa că *Maa* și *Pitaji* nu mai erau. Cum ar fi putut să știe? La șaptesprezece ani, a părăsit căminul conjugal, pe soacra și soțul ei, pentru a începe o viață despre care niciunul dintre ei nu știa nimic. Era în același an în care m-am născut eu. Nici măcar nu știa că exist. Când Hari și cu mine am găsit-o mulți ani mai târziu în Jaipur, era cu totul altfel decât mi-o închipuisem. Cleveti-toarele din sat obișnuiau să șușotească între ele că Lakshmi își câștigă existența pe străzi sau că ar fi căzut în patima băuturii. Dar acea Lakshmi pe care am

întâlnit-o era sofisticată, încrezătoare, demnă – și lipsită de ostentație –, o femeie care purta sariuri scumpe, dar nu își eclipsa niciodată clientele. Câștiga foarte bine ca artistă henna în lumea bună. A divorțat de Hari, dar m-a luat la ea fără să ezite. A avut grijă să fiu curată și îmbrăcată cum se cuvine și a găsit o cale de a mă înscrie la Școala Maharani pentru Fete, o instituție creată pentru tinerele privilegiate. Într-o zi, am însoțit-o pe Jiji la casa celei mai bogate cliente a ei, Parvati Singh; trebuia s-o ajut pe Lakshmi la o petrecere cu henna pentru fetele pe care această clientă le considera candidate potrivite pentru a se căsători cu fiul ei, Ravi. Acolo l-am văzut pentru prima dată pe Ravi. El s-a ținut după mine. Iar eu m-am îndrăgostit.

După ce mama lui a aflat despre sarcina mea și l-a trimis pe Ravi în Anglia, a azvârlit-o pe Lakshmi ca pe un *jalebi*¹ fierbinte și s-a apucat să-i distrugă afacerea. A vrut să ne alunge cât mai departe ca să împiedice un potențial scandal, un scandal care simțea că îi va discredita pentru totdeauna familia și pe fiul ei. Acesta a fost motivul pentru care Jiji și cu mine am părăsit orașul Jaipur, luând-o de la capăt în Shimla.

Sora mea mă strânge de mână, aducându-mă înapoi în prezent.

— Mai spune-mi despre Olympia ta.

Îi explic din nou misiunea mea. Scot din geantă o carte poștală pe care am cumpărat-o de la Jeu de Paume: *Olympia* lui Manet.

— Vezi cum ne privește? Sigură pe ea, dar și cu tristețe, cu suferință. Asta vreau să surprind. Am toate notele de bază ale formulei și mai am puțin până o finalizez. Dar încă îi lipsește ceva... vital. Aproape că simt mirosul, Jiji, dar nu-l pot identifica. Și când am să-l întâlnesc aici în UP, am să-l recunosc.

— Sigur îl vei găsi. Hazi și Nasreen ne vor fi de mare

¹ Desert prăjit umplut cu sirop.

ajutor. Încă îmi amintesc cât de mult ulei de lemn de santal și de vetiver cumpărau ca să parfumeze camerele din *kotha*¹. Și, desigur, nu se zgârceau la bani când venea vorba de arome florale. În Himalaya nu prea întâlnim frangipani sau lavandă sau trandafir de damasc, dar Hazi și Nasreen le găsesc aici, în Agra.

Se răsuțește în scaun ca să mă privească.

— Apropo, mi-ai spus că soacra ta are grijă de fete. Ce părere are Pierre despre faptul că lipsești câteva zile? E încântat de noul tău proiect?

Mă uit afară pe geamul mașinii ca să-i evit privirea scrutătoare.

— Începe să se obișnuiască cu ideea.

Mă întorc apoi din nou spre ea și zâmbesc:

— Care sunt fructele de sezon acum? Mi-a fost dor tot timpul de lychee și de loquat, care sunt greu de găsit în Franța.

Lakshmi știe când evit să răspund. Iar eu știu că vom reveni la subiectul căsniciei mele până să se încheie șederea mea aici.

N-am mai fost niciodată în casa unei curtezane, deși Lakshmi mi-a spus multe despre ele de-a lungul anilor. Le laudă pe cele două femei remarcabile, Hazi și Nasreen, curtezanele care i-au oferit mâncare și adăpost când a sosit prima dată în Agra.

— N-aveam nici cea mai mică intenție să-mi vând trupul, ci numai talentul, mi-a mărturisit Jiji.

Soacra lui Lakshmi era vindecătoarea pe care se bizuiau femeile din satele din jur să-i lecuiască cu ajutorul plantelor pe copiii lor de dureri de urechi și de pântecăraie și pe ele de vânătăi și arsuri. Multe se rugau de ea: Cum să aducă pe lume încă un copil pe care nu-l puteau hrăni? Acestor femei, soacra lui Lakshmi le dădea coajă de rădăcină de bumbac măcinată într-un pachetel de hârtie. Trebuia să facă un ceai

¹ O casă în care curtezanele locuiesc și își întrețin clienții.

din el și să bea fiertura amară ca să dea afară sămânța nedorită a soților lor.

În noaptea în care am descoperit afacerea clandestină a surorii mele mai mari, aceea de a livra ceai din coajă de rădăcină de bumbac femeilor din Jaipur, am fost șocată și dezamăgită. Adică pe mine mă puneă tot timpul la punct din pricina purtărilor mele de la țară, făcându-mi reproșuri pentru felul în care mă îmbrăcam, vorbeam și interacționeam cu ceilalți! Când am luat-o la întrebări, a mărturisit: ceaiurile contraceptive o ajutaseră să se întrețină în primii ani în Agra, după ce fugise de un soț care o abuza. Datorită pliculețelor ei, curtezanele nu făceau copii. „Femeile din casele plăcerilor făceau doar ce erau nevoite să facă pentru a supraviețui, la fel ca și mine”, mi-a spus ea. Cu timpul s-a apropiat de ele – aceste femei venite din țări îndepărtate, tocmai din Maroc, Afganistan sau Thailanda. Se simțea în siguranță în preajma lor.

— Dacă nu m-ar fi primit, cine știe unde aș fi sfârșit? Le sunt datoare lui Hazi și lui Nasreen, și nu doar pentru bunătatea pe care mi-au arătat-o, Radha, mi-a spus Lakshmi odată. Le datorez viața mea.

Când ajungem în Agra, se lasă seara. Ne oprim în fața unei case cu trei etaje de pe o stradă comercială aglomerată.

La parter e un atelier de reparat biciclete. Un băiat de șapte-opt ani își sprijină brațul pe șaua unei biciclete care pare prea mare pentru el. Se uită la un bărbat cu părul vopsit cu henna, care stă ghemuit jos, pe pământ, reparând o roată care e pe jantă. Băiatul e desculț; bărbatul poartă sandale roșii de cauciuc. O corcitură de câine cu blana crem moțâie într-un colț al atelierului. Un bărbat mai în vârstă, cu un turban roșu pe cap, stă în spatele unui banc de lucru din piatră de talc, mai în fundul încăperii, și își face vânt cu evantaiul în timp ce citește o carte la lumina unui singur bec chior. Pe banc zac zece biciclete, una mai rablagită ca alta.

Lângă casa cea înaltă e o prăvălie de mirodenii. Boia de ardei iute roșu, piper negru măcinat, praf de turmeric portocaliu și sare roz, aranjate în conuri mari și acoperite cu capace argintii pentru a-și păstra forma. Gospodinele se

tocnesc cu vânzătorul, care pare enervat.

O femeie robustă, într-un sari albastru azuriu, cu șalul prins pe după urechi, zice:

— Ieri am plătit cu opt rupii și acum ceri cincisprezece?

Vânzătorul scuipe sucul roșu din *paan*-ul pe care îl mestecă înainte de a răspunde:

— Crezi că putem să dăm pe degeaba aici? Găsește-mi pe cineva care dă cu mai puțin și îți las dumatăle prăvălia, *MemSahib*.

— *Bukwas*¹! exclamă femeia, fluturând din mână de parcă ar fi vrut să plesnească o muscă sâcăitoare, și pleacă mai departe, cu sacoa goală.

Pe când coborâm din mașină, cercetez din priviri casa cu vopseaua ei scorojită și prăvăliile sărăcăcioase de la parter. Sper că nu mi se citește pe chip dezamăgirea. Jiji îmi povestea mereu despre bogăția pe care o acumulaseră aceste curtezane: case, obiecte de lux, livezi, magazine de bijuterii, sariuri scumpe, șaluri de cașmir, piepteni de fildeș, ochelari cu rame de jad, papuci de brocart. Unele curtezane erau, zice-se, atât de bogate, încât sprijineau cu bani afacerile clienților lor fideli.

Înalt, privirea spre al doilea etaj, care arată mai promițător: numai arcade în stil Mughal și zăbrele de piatră. În spatele zăbrelelor în formă de fagure se mișcă o umbră. Mă jenez să fiu surprinsă zgâindu-mă și îmi mut privirea în altă parte.

Copilul și bărbatul care lucrează la bicicletă își întorc privirea către noi. Cel din spatele tejghelei din piatră de talc lasă jos evantaiul din *khus* și ne iese în întâmpinare. Întinde un braț, indicându-ne astfel să-l urmărim pe scara laterală care duce în clădire. Nu mă pot stăpâni să nu mă uit la mustața lui, care trebuie să fie cea mai elaborată pe care am văzut-o vreodată. Se întinde de deasupra buzei de sus până la obraji, se înfoaie și apoi urcă până în pliurile turbanului.

¹ Aiurea, prostii.

Scoate un fluierat și băiatul aleargă să ne ia valizele. Au aproape jumătate din înălțimea băiatului, dar chiar și așa, se descurcă cu ele. Schimb o privire cu Jiji. Zâmbim. Știu că amândouă ne gândim la Malik cel de opt ani, vârsta pe care o avea când l-am cunoscut. Și el căra sufertașele grele și sacoșele de vinilin ale lui Jiji prin Jaipur, dintr-un loc în altul, la clientele pe care le picta cu henna. Micul Malik era cel care îmi strecura în palmă o bomboană de tamarind sau îmi aducea un *besan laddu*¹ ori de câte ori Lakshmi era prea adâncită în lucru ca să se mai gândească la mâncare.

Ajunse la etaj, dăm într-un coridor întunecat care se deschide spre un atrium ce se înalță pe trei niveluri. Privind în jos, la curtea de la parter, văd zidul din spatele a ceea ce trebuie să fie atelierul de reparat biciclete. Se oprește brusc unde începe curtea. O femeie cu părul cărunț mătură în jurul coloanelor elegante ale colonadei de la parter; alta udă tufele de *tulsi* plantate în jardiniere mari de piatră. Colonadele sunt în stil islamic, iar balustradele balconului sunt mult mai elaborate decât ar sugera exteriorul clădirii. Ne descălțăm în locul în care vedem un șir întreg de *padukas*² cu paiete, papuci din piele, pantofi închiși la vârf și conduri de mătase (la fel ca ai Olympiei!). Pe latura opusă atriumului se află o sală mare, deschisă, cu o pardoseală de marmură cu un model minunat. Intr-un capăt al sălii, o femeie robustă, care poartă un sari roșu și coliere de perle și aur, stă pe un covor persan gros, fumând dintr-o narghilea și jucând cărți cu o altă femeie, care stă cu spatele la noi. Călăuza noastră ne face semn să ocolim pe balcon până în sală, își împreunează mâinile într-un *namaste*, iar noi îi întoarcem salutul. Mormăie ceva către băiat, care ne lasă valizele lângă perete. Amândoi se răsucesc pe călcâie și coboară scările. Nu am

¹ Desert preparat din năut.

² Pantofi care constau doar din talpă și un buton între degetul mare și al doilea deget de la picior.

schimbat niciun cuvânt cu ei. Aroma de lemn de santal umple atriumul și îmi pătrunde în nări. Mirosul e atât de intens, încât corpul meu vibrează de la această extraordinară senzație. Îmi revin brusc în minte episoade de mult uitate. O *puja*¹ pentru zeița Lakshmi în ziua de Diwali; Malik aprinde conuri de tămâie din lemn de santal în locuința unde stătea Jiji cu chirie în Jaipur. O altă imagine îi ia locul: ceremonia de inaugurare a casei lui Lakshmi, pentru care muncise atât de mult ca să și-o poată permite – când acel *pundit*² punea ingrediente unul după altul în vasul cu *ghee* care fumega. Îmi făceam griji că flacăra o să ajungă la *dhoti*³-ul lui alb. Încă un episod de care prefer să nu-mi amintesc își face drum în mintea mea: o însoțeam la templu pe Kanta, cea mai apropiată prietenă a lui Jiji, cea care a avut grijă de mine pe perioada sarcinii; era și ea gravidă și mergea să aprindă tămâie și să se roage să-i fie pruncul sănătos. Rugăciunile nu au ajutat; copilul ei s-a născut mort și ea a ajuns să-l adopte pe Niki al meu.

Am palmele umede și le șterg pe pantaloni. Sunt amintiri pe care aș prefera să le păstrez îngropate. M-am chinuit mult să-mi împart viața în două părți distincte: cea dinainte de a-l naște pe Niki și cea de după înfierea lui de către Kanta și Manu. Dacă mă gândesc la prima, îmi amintesc de trădarea lui Ravi și de naivitatea mea. Cum am putut să mă las păcălită într-atât încât să cred că un băiat din lumea bună ca el s-ar căsători cu o amărâtă de Piază-Rea ca mine? Și cât de proastă am fost să cred că voi putea să-l cresc singură pe copilul nostru – fără școală, fără un loc de muncă, fără părinți care să mă sprijine? Aflându-mă acum în această parte a Indiei, atât de aproape de locul în care s-a întâmplat totul, parcă amintirile pe care le-am ținut departe atât de

¹ Închinare ceremonială și ofrandă adusă imaginii unui zeu.

² Preot hindus.

³ Pânză albă, lungă de aproximativ șapte metri, purtată de indieni în jurul picioarelor.

mult timp cer să fie eliberate din închisoarea lor. Simt că m-am înroșit la față.

Strâng tare din ochi. *Nu vreau să mă gândesc la toate astea!*

— Radha!

Eram atât de absorbită de propriile mele gânduri, încât nu mi-am dat seama că tocmai eram prezentată curtezanei care conducea această *kotha*, casa plăcerilor. Când deschid ochii, văd o femeie cu capul acoperit cu un *pallu*¹ elaborat. E aceeași femeie pe care am văzut-o jucând cărți când am pășit în această casă. Are un nas lung, cu un diamant mare prins pe o nară, obraji cărnoși și ochi depărtați, conturați puternic cu *kohl*. Acum treizeci de ani trebuie să fi fost o frumusețe. Jiji o prezintă drept Hazi și întinde mâna spre picioarele femeii. Mă surprinde ca sora mea să facă acest gest de respect față de o curtezană, dar decid să-i urmez exemplul, încredințată că Lakshmi ar vrea s-o fac. Hazi se uită la mine îngrijorată.

— *Bheti*², ai obrajii aprinși. Te simți bine? Să-ți dăm niște apă?

Fără să aștepte răspuns, poruncește rapid în *urdu*³ unei femei aflate în celălalt capăt al încăperii să ne aducă băuturi răcoritoare.

În continuare, sunt prezentată surorii ei, Nasreen, partenera lui Hazi la jocul de cărți. Încrêșturile din jurul ochilor lui Nasreen și gropițele din obraji îmi spun că Nasreen zâmbește ușor și des. E puțin mai mică de statură decât sora ei și îmbrăcată la fel de elegant. Frumusețea cu care se putea lăuda odinioară se vede bine după nasul cât un nasture și după ochii mari și rotunzi. Flutură din mână,

¹ Capătul ornamentat al unui sari, purtat peste umăr.

² Bheti/bheta – fiică/fiu (termen afectuos).

³ Limbă strâns înrudită cu hindi, care conține multe cuvinte persane și arabe.

îndemnându-ne să renunțăm la *pranama*¹.

— Bine ați venit, bine ați venit! Am fost foarte entuziasmate să auzim că ne vizitează Lakshmi a noastră. Și ce soră frumoasă a adus cu ea, *haih-nah*², Hâzi? Uită-te la ochii ei verzi!

Hâzi leagănă din cap și cele două femei schimbă o privire. Hazi ne invită cu un gest să ne așezăm pe covor. Se sprijină de o pernă mare de mătase și trage un fum din narghilea.

— De cât timp nu te-am văzut noi două, *bheti*? Întreabă ea uitându-se la Lakshmi. De când ne-ai părăsit plecând la Jaipur, *nah*?

Nasreen zâmbește larg.

— Sunt douăzeci și șapte de ani, cred! Și dă-mi voie să spun că arăți minunat, Lakshmi!

O prinde pe Jiji de mâini cu mâinile ei plinuțe. Atunci observ toate brățările din aur masiv care îi împodobesc antebrațele de la încheietura pumnului până la coate. Jiji râde.

— Asta fiindcă te uiți în oglindă, *Ji*, nu la mine.

Bătrânele curtezane înclină capetele în semn de mulțumire pentru compliment.

Pe sora mea nu o deranjează înaintarea în vârstă. E încă zveltă; merge călare și lucrează la Grădina Tămăduirii Lady Reading alături de Malik și Nimmi și cu soțul ei la Clinica Comunitară. Dar fruntea îi e brăzdată de riduri fine și are cute adânci între sprâncene. Sub ochi i s-au format niște pungi moi. Nu a avut niciodată somnul bun; știu că se trezește de mai multe ori pe noapte să scrie o scrisoare, să citească sau să vorbească cu Madho Singh, papagalul care aude toate conversațiile și le repetă, spre încântarea sau stânjeneala familiei lui Jiji.

Am venit aici să vorbim despre parfumuri, dar Jiji m-a

¹ Acțiunea de a te înclina reverențial în fața celor vârstnici, atingerea picioarelor.

² Nu-i așa?

prevenit să mă aștept la cel puțin o jumătate de oră de politețuri înainte de a trece la subiect. *Ramura răbdării dă roade dulci*, mi-a amintit ea. În India, trebuie să-i permiți persoanei căreia îi ceri o favoare să decidă ordinea de zi. La fel e și în Paris, unde se începe cu cafea și ceai și conversații lejere, dar durează mai puțin să treci la lucrurile serioase. Eu am stat întotdeauna prost cu răbdarea, iar amintirile nefericite din trecut nu prea mă ajută să-mi păstrez calmul.

Sunt trezită din gânduri de clinchetul unor clopoței purtați la glezne. Văd o femeie tânără (care presupun că e tot curtezană), intrând pe o ușă aflată în spatele nostru; duce o tavă de alamă cu pahare din cristal, care conțin o băutură groasă, de culoare trandafirie. Se apleacă elegant din talie pentru a ne oferi fiecareia dintre noi câte un pahar. *Falooda*¹! N-am mai gustat această delicată din vremea când mergeam la Școala Auckland și când Mathilde și cu mine ne duceam pe furiș la vânzătorul de *falooda* din Shimla. Un pahar de lapte rece, stropit cu sirop de trandafiri, peste care se presărau nuci zdrobite și vermicelli, era recompensa perfectă după o săptămână de extemporale la ortografie, teste-fulger la matematică, lecții de conduită și, deseori, pedepse din partea intendentelor. Mathilde și cu mine sorbeam încet din pahare, savurând fiecare înghițitură. Când încep să sorb, mă întorc în timp în Shimla, alături de o Mathilde foarte tânără, având în spatele nostru munții Himalaya, valea cu miros de pini ce se întinde sub noi, în timp ce ne minunăm de imaginea Sophiei Loren de pe coperta revistei *LIFE*, întrebându-ne dacă alunița ei e adevărată.

— Mă bucur să văd cât de bine arătați amândouă, spune Jiji.

Hâzi face o grimasă.

— Dar nu sunt zilele noastre cele mai bune, Lakshmi. Nu mai sunt maharajahi. Ne vizitează tot mai puțini nababi.

¹ Băutură răcoritoare din India (n. red.).

Chiar și occidentalii, care erau atât de fermecați de fetele noastre talentate, se țin acum departe. *Kathak*¹.

Își adună în mănunchi degetele mâinii drepte, apoi le depărtează de parcă ne stropește cu apă.

— Din cauza jafurilor și a incertitudinii care plutește în aer, negustorii și cămătarii bogați nu mai vin. Vedem o clientelă de calitate inferioară celei cu care eram obișnuite acum treizeci de ani.

Trage câteva fumuri scurte din narghilea. Un fuior de fum cu aromă de melasă și trandafiri umple aerul.

Nasreen încuviințează, dând din cap.

— Bine că pe paznicii noștri îi avem de mult timp. Nu poți să ai încredere în servitorii din ziua de azi, care se pot întoarce împotriva ta.

Atunci îmi dau seama că bărbații care lucrează în magazinul de biciclete și vânzătorul de mirodenii de la parter sunt gărzile lor de corp. Nu e de mirare că vânzătorul de condimente nu și-a făcut griji că pierde o clientă!

Hazi ridică privirea să se adreseze cuiva din spatele nostru.

— Da, *bheta*, ce este?

Mă întorc și văd un tânăr slab, cu ochelari, care stă la o oarecare distanță. Purtările lui sunt respectuoase, arătând că nu ar vrea să ne întrerupă.

Nasreen radiază de mândrie când ni-l prezintă:

— Fiul meu, Ahmed.

Ahmed înaintează și, cu mâna liberă, ne salută cu un *salaam*². În cealaltă mână ține un biblioraft negru mare.

I-l întinde lui Hazi, îl deschide la o pagină anume și arată ceva.

Ea leagănă din cap.

— *Theek hai*. Dar asigură-te că plătește pe loc.

¹ O formă de dans clasic din nordul Indiei.

² Formulă de salut în arabă.

Ahmed ne zâmbește și pleacă.

Hazi se întoarce către Lakshmi.

— În toți acești ani, ne-ai aprovizionat cu pliculețele tale, dar din când în când – arată ea către Nasreen — câte o fată se îndrăgostește și vrea să păstreze copilul celui drag.

Nasreen râde.

— *Zuroor!*¹ Nababul meu era atât de frumos! A fost singurul meu iubit vreme de...

Se uită spre Hazi, așteptând o confirmare.

— Nouă ani ai fost cu el, zice bătrâna *begum*².

— Nouă ani buni!

Nasreen și Hazi râd cu poftă.

— L-am avut întâi pe Ahmed. Apoi pe Sophia. Nasreen arată spre aceeași femeie care ne-a servit *falooda* și a venit acum să strângă paharele goale.

— E studentă la universitate. Va fi medic. Medicul *nostru*.

Deci tânăra *nu* e curtezană. Acum văd asemănarea dintre Nasreen și Sophia, când cea din urmă zâmbește timid, arătându-și gropițele din obraji. Poartă un minunat sari de șifon galben cu broderie verde.

— Ce păcat că Ahmed n-a fost fată, zice Hazi, scărpinându-se gânditoare pe gât.

Ne explică apoi că nașterea unei fete într-o *kotha* e sărbătorită cu pompă, pe când nașterea unui băiat nu. Ce poate oferi el, la urma urmei? Fiicele vor moșteni averea mamei lor, sunt instruite și educate în particular și pot alege să-i urmeze sau nu profesia. Băieții născuți în *kotha* au puține opțiuni și nu moștenesc nimic. Cu economia în declin, Ahmed nu are perspective de carieră în afara casei, așa că e angajat de *kotha* pentru a ține contabilitatea.

Sophia ne invită politicos să ne așezăm lângă Hazi, cu fața spre celălalt capăt al încăperii, cât se servește masa. O

¹ Absolut!

² Femeie musulmană înstărită

altă femeie ne aduce fiecareia dintre noi câte un platou cu *roti*¹, *rajma masala*², pui *tandoori* cu *chutney* de mango și *toor dal*³ presărate generos cu coriandru proaspăt. Aromele de ceapă, usturoi, ghimbir și *ajwain*⁴ sunt ispititoare și îmi dau seama că sunt flămândă. Nasreen bate de trei ori din palme. Cinci femei îmbrăcate în *lehengas*⁵ brodate intră una după alta în cameră și își ocupă locul. Toate poartă aceste fuste bogat ornamentate în culori intense împreună cu bluze asortate. O *dupatta*⁶ din șifon cu bordură aurie e drapată cuviincios în partea din față a corpului și prinsă în fustă. Brațele le sunt împodobite cu brățări de toate culorile. În jurul gâtului poartă coliere bătute cu pietre prețioase. Au degetele și mâinile acoperite cu *haath phool*⁷ strălucitoare, iar pe lângă cărarea din păr au prinsă câte o *tikka*⁸ aurie.

Aud primele acorduri ale unui armoniu. Sunt surprinsă să o văd pe Sophia stând în spatele instrumentului și mânuind burduful. Bărbatul care stă lângă ea cu o *tabla*⁹ e nimeni altul decât vânzătorul de mirodenii pe care l-am văzut la parter. Nasreen acompaniază vocal melodia cu o *raga*¹⁰,

¹ Pâine făcută cu un amestec de făină albă și integrală.

² Curry popular în India, preparat cu fasole uscată.

³ Varietate de linte galbenă.

⁴ Sămânță folosită în bucătăria indiană, asemănătoare cu chimenul sau chimionul.

⁵ Fustă până la pământ, împodobită elaborat cu mărgel.

⁶ Șal mare, transparent, purtat de femei peste cap și în jurul umerilor.

⁷ Bijuterie purtată pe mână, întinsă de la degete până la încheietura pumnului.

⁸ Un semn pe frunte, făcut cu pastă parfumată precum cea din lemn de santal sau vermillion.

⁹ Un instrument asemănător tobei, în care se bate cu degetele și palma mâinii

¹⁰ Motiv muzical pentru improvizație, parte a unei piese muzicale mai lungi.

ademenind notele armoniului să urce mai sus. Sunt încântată de sonoritățile clare, ca de flaut. Nu am mai auzit asemenea muzică clasică indiană de la petrecerea aceea de sărbători de la familia Singh, în Jaipur, când l-am cunoscut pe Ravi. Mă uit la Lakshmi să văd dacă îmi împărtășește amintirea despre petrecere, dar pare complet absorbită de spectacol. S-a oprit din mâncat și bate cu mâna pe coapsă ritmul cântecului lui Nasreen. Ah, cât de mult aș vrea să fie Shanti și Asha aici cu noi, să privească, să asculte, să danseze! Știu că bunicii lui Pierre i-ar fi plăcut să le aducă la *kotha* și să se întâlnească cu curtezanele, dar nu cred că Pierre sau Florence ar fi fost de acord.

Ritmul armoniului se întetește când degetele vânzătorului și latul palmei lui încep să mângâie *tabla*. Nasreen începe să dicteze răspicat pașii dansatoarelor, care se grăbesc să-i execute. De fiecare dată când fac o piruetă sau o săritură, pantalonii stacojii li se zăresc de sub *lehenga* care se rotește. Mă minunez de pașii amețitori ai dansului lor. Cât de diferit e de valsul sau foxtrotul pe care le-am învățat la Auckland House School (și la Școala de Fete Maharani Girls înainte de asta), când India încă își scutura jugul colonial! Școlile precum Auckland au fost construite pentru fetele și băieții britanici ale căror familii făceau parte din aparatul administrativ. Când dobândirea independenței a devenit inevitabilă, britanicii au început să plece în masă și au fost înlocuiți cu elevi din Thailanda, Etiopia, Turcia, Australia, Noua Zeelandă, Franța și, bineînțeles, din India. Așa a venit Mathilde să studieze la Auckland. Mama ei a adus-o de la Paris și a lăsat-o la Auckland, luând-o imediat din loc spre un *ashram* condus de yoghinul Maharishi Mahesh. Uneori, Agnes trimitea dintr-un capriciu după Mathilde (și Mathilde mă invita și pe mine), aducând-o oriunde s-ar fi aflat: într-un *ashram* de practicare a îmbrățișării din Kerala, la un curs de trezire a conștiinței în Goa sau într-o tabără de terapie prin răs în Dehradun. După cum spunea Mathilde acum câteva zile, amândouă eram orfane de mamă, împreună, ne simțeam mai puțin izolate.

Când își termină numărul de *kathak*, curtezanele respiră

greu. Aclamăm și batem din palme. Hazi glumește pe seama lui Lakshmi, de care pictura cu henna s-a prins, dar nu și dansul. Ochii lui Nasreen sclipesc atunci când îmi destăinuie:

— Lakshmi puneă multă energie în dans, dar oricât de mult se străduia, greșea pașii mereu.

O prinde de bărbie pe sora mea și o sărută pe obraz. Jiji se înroșește la față de stânjeneală, dar îmi dau seama că e încântată de primirea fastuoasă care i se face. Am văzut-o dansând pe sora mea. În noaptea în care am venit să-i spun că am decis să-mi las copilul cu Kanta și să merg cu ea la Shimla, Jiji dansa pe podeaua casei ei, aceeași în care ținuserăm ceremonia de inaugurare. Lakshmi proiectase modelul mozaicului, la fel de complicat ca desenele cu henna de pe trupurile clientelor ei. În acea noapte, așezase lumânări de-a lungul pereților. O surprinsesem într-un moment intim: își lua rămas-bun de la viața ei din Jaipur, sărbătorindu-și împlinirile, pentru a putea trece la următoarea fază a vieții ei. Nu i-am spus niciodată asta, dar atunci am privit-o ca pe Zeița Lakshmi. Rând pe rând, dansatoarele vin la Jiji și îi ating picioarele înainte de a se retrage. Chiar și Sophia îi face o *pranama* surorii mele. Chiar dacă și-a petrecut aici doar trei ani din viață, după ce și-a părăsit căminul conjugal, Jiji nu a fost dată uitării. Nu știam că le trimisese celor de la *kotha* pliculețele ei contraceptive în toți acești ani. Are logică, totuși. Femeile care își câștigă existența cu trupurile lor aveau nevoie de ele. Sigur aveam și eu nevoie la treisprezece ani, când Jiji a încercat să mi le dea, dar m-am opus; credeam prosteste că Ravi se va căsători cu mine. Și uite ce s-a întâmplat: am ajuns să am un copil pe care nu-l puteam întreține.

Capul începe să-mi zvâcnească. Amintirile ca acestea sunt motivul pentru care nu mă întorc mai des în India. Mâncarea pe care abia am digerat-o amenință să urce înapoi. Stomacul mi se frământă zgomotos. Am gâtul uscat. Mă întind după paharul cu apă, dar e gol. Ca să uit de greață, o întreb pe Hazi:

— Mătușă, câte fete lucrează pentru dumneata? Zâmbetul

i se șterge de pe buze. Nasreen arată de parcă ar fi fost lovită peste obraz.

Îmi dau seama imediat că am făcut o gafă.

Bătrâna *begum* aruncă o privire severă către sora mea de parcă ar spune: „N-ai învățat-o bunele maniere?” Mă grăbesc să-mi cer iertare pentru grosolănie. Nu îndrăznesc să mă uit la Jiji, care m-a avertizat întotdeauna să gândesc înainte de a vorbi. Impulsul meu firesc este să fiu directă, neprefăcută. Când eram mai mică, încerca să mă facă să înțeleg că a cere ceva pe șleau nu era la fel de eficient ca a o lua pe ocolite. Dar întotdeauna îmi fusese greu să-mi ascund furia, tristețea sau repulsia. Acum mă pricep mai bine. După treisprezece ani ca soție și mamă, am devenit mai adaptabilă, știu mai bine să-mi maschez adevăratele sentimente. Îl las pe Pierre să creadă că sunt de acord cu el în majoritatea chestiunilor. Pur și simplu e mai ușor așa. Fac la fel și cu Florence. Îmi înăbuș replicile, îmi înghit furia, pentru că mi-e teamă de ce aş putea spune dacă aş rosti ce simt cu adevărat.

Hazi dă ușor din cap spre mine în semn de iertare.

— Sunt douăsprezece fete care *locuiesc* aici. De toate vârstele. Trei dintre ele au rămas văduve înainte de a împlini cincisprezece ani. Două aveau soți care le băteau. Patru sunt fiicele unor foste fete de aici. Una din femei și-a dorit întotdeauna să cânte și să danseze, dar familia ei de brahmani tradiționaliști nu i-a permis. Iar alte două și-au părăsit slujbele unde nu câștigau mai nimic pentru un loc de muncă aici, unde pot câștiga mai mulți bani decât au visat vreodată. Zâmbește din nou către Lakshmi.

— Ți amintești când aveam treizeci de fete aici? Maharaja-hii se rugau să fie primiți la noi la *kotha*. Era o plăcere să le oferim genul de distracție pe care nu-l puteau găsi altundeva.

Rămâne tăcută un moment, cu ochii scânteind de plăcerea acestei amintiri.

Apoi subliniază anume pentru mine:

— Fetele noastre cântă la instrumente muzicale, recită poezii, dansează în stil clasic și pun bani deoparte.

Când au suficient pentru o casă sau pur și simplu simt

că a venit timpul să plece, pleacă.

Pusă la punct, îmi plec spășită ochii. Sunt surprinsă că Jiji nu a intervenit. De fiecare dată când făceam o gafă de genul ăsta cu clientele ei din Jaipur, se grăbea să risipească stinghereala. Poate că nu simte nevoia să mă mai corecteze, acum că am înaintat în vârstă. Sau poate anii de căsnicie cu doctorul Jay au mai înmuiat-o. Dă mai puțină atenție micilor fricțiuni. Lakshmi îmi atinge ușor brațul ca să-mi transmită că observația mea nu a provocat niciun dezastru. Încet, stomacul mi se destinde.

— Radha noastră, spune ea, și-a clădit o carieră. Acum lucrează pentru o mare casă de parfumuri. Așa că, i-am spus eu, cine ar putea mai bine decât prietenele mele Hazi și Nasreen s-o îndrume în cea mai recentă misiune a ei? Nu-i așa, Radha?

Sora mea îmi oferă o șansă să-mi îndrept gafa. Îmi legăn capul dintr-o parte în alta.

— *Hahn*¹. Jiji a spus că nu există o călăuză mai bună când vine vorba de parfumuri, Hazi-ji.

Hazi se mai îmblânzește puțin.

— Noi, curtezanele, folosim cu prisosință parfumurile de sute de ani.

Se uită spre Nasreen.

— Ți amintești de acel bătrân care a venit să ne sfătuiască ce *attar*² e benefic pentru fiecare tip de corp? Nasreen râde.

— *Hahn*. Mie mi-a spus să port întotdeauna *shamama attar*, și așa și fac de peste patruzeci de ani. Sustinea că toate acele ierburi, esențe lemnoase, mirodenii și flori amestecate într-un singur parfum îmi vor aduce noroc.

— Și ți-au adus? întreb eu, curioasă.

Ca răspuns, Nasreen își ridică brațele îmbrăcate în aur și

¹ Da.

² Ulei esențial.

pocnește din degete. Scoate un chicot fermecător.

— Dar de ce ați avea nevoie de un consilier pentru *attar* când cunoștințele voastre sunt atât de vaste? se miră Lakshmi.

Hazi se aplecă în față, expunându-și decolteul generos:

— *Bheti*, noi știm să ademenim. Bătrânul doar ne-a furnizat un mic stimulent.

Ea și Nasreen izbucnesc în râs.

Nasreen face gropițe în obraji de încântare.

— Lakshmi, de îndată ce ne-ai anunțat că veți veni, am luat legătura cu negustorul nostru preferat de parfumuri. Sosește mâine să vă prezinte cele mai bune mostre ale lui.

Hazi își aprinde iar narghileaua. Trage din pipă de câteva ori.

— Vine s-o vadă pe Nasreen, înainte de toate.

Îi face cu ochiul lui Nasreen și cele două femei se pun pe chicotit. Lakshmi le zâmbește cu afecțiune vechilor ei prietene. Cred că înțeleg ce s-a spus adineauri, dar nu vreau să mai gafez o dată, așa că nu zic nimic. Camera în care vom dormi la noapte e la ultimul etaj. Jiji spune că e același etaj unde a stat ea când locuia aici. Aici locuiesc copiii curtezanelor – băieții într-o cameră, fetele în alta, mult mai mare. Au profesori particulari la citire, matematică, muzică și etichetă. Joacă diverse jocuri sus, pe acoperiș: badminton, *kabaddi*¹, sar coarda. Acest nivel e cel mai îndepărtat de sala de oaspeți de la parter, dar tot aud înălțându-se din atrium sonoritățile slabe ale unui sitar și ale armoniului care îl însoțește jeluitor. Mă întreb dacă Sophia cântă pentru oșpeți seara târziu. Poate că nu. Probabil că trebuie să studieze ca să-și ia diploma în medicină.

Eu și sora mea împărțim același pat, genul de somieră îngustă pe care dormeam pe vremuri împreună, în locuința ei din Jaipur. La Paris m-am obișnuit să dorm pe o saltea

¹ Sport de echipă în care jucătorii încearcă să-i atingă pe membrii echipei adverse fără a fi atinși la rândul lor.

îmbrăcată în pluș. Când, mă întorc pe o parte spre Lakshmi, osul șoldului mi se lovește deodată de iuta solidă. Mâine-dimineață vom face o baie pe acoperiș, unde cineva ne va aduce apa fierbinte. În seara asta dormim în hainele pe care le-am purtat pe drum.

Lakshmi stă întinsă pe spate, cu brațul sub cap.

— A fost o vreme când acele doamne ar fi servit cinci feluri de dulciuri și zece feluri de gustări sărate.

— Mi s-a părut destul de multă mâncare.

Sora mea se întoarce pe o parte, cu fața spre mine. Ochii îi sunt plini de tristețe.

— Nu asta e ideea.

Fața ei îmi amintește de a lui *Maa* – aceiași ochi, același păr lung răsucit într-un coc, bărbia ascuțită.

Știu că și ochii mei îi amintesc de *Maa*. Dar nu vorbim niciodată despre mama noastră.

— În *kotha* se trăiește altfel acum, continuă Jiji. Femeile își petreceau ani de zile perfecționându-și dansurile clasice, memorând poezii. Își antrenau corzile vocale. Familiile nobile își trimiteau fiii la *kotha* ca să învețe bunele maniere în societate. Și acum... puțini sunt cei care apreciază ceea ce știu Hazi și Nasreen. Iar celor care o fac le e frică să fie văzuți aici.

— De ce?

— A durat ceva, dar britanicii au descoperit în cele din urmă că acele *kotha* bogate susțineau lupta Indiei pentru independență. După aceea, *Angreji*¹ au început să se refere la curtezane ca la niște prostituate de rând. Ce modalitate mai bună de a le distruge reputația?

După ce britanicii au plecat, nobilii care le umpleau sipetele celor din *kotha* și-au pierdut titlurile sau averile și nu le-au mai putut susține pe curtezane. Ne depănăm gândurile în tăcere pentru o vreme. Cu cea mai ușoară atingere, sora mea mă mângâie pe braț.

¹ Englezi.

— Radha!

— Hmm?

— Nu vrei să-mi povestești ce se întâmplă acasă? Închid ochii, mă întorc pe partea dreaptă, cu spatele la ea. Dacă încep să vorbesc, mi-e teamă că nu mă voi mai opri. Toată ziua mi s-au învârtit prin minte gânduri contradictorii. *Vreau mai mult de la viața mea. Sunt o soție rea pentru că vreau mai mult. Îl iubesc pe Pierre și vreau să fim fiericiți. Mi-e ciudă pe Pierre că nu mă înțelege sau că nici măcar nu încearcă să mă înțeleagă. Ador să-mi petrec timpul cu fiicele mele. Se dă o luptă în mine când trebuie să stau cu ele în detrimentul lucrului la proiectul Olympia. Îmi place când suntem cu toții împreună ca o familie. Uneori îmi doresc să trăiesc singură și să nu am de cine să am grijă.*

Lakshmi așteaptă cu răbdare să încep.

— Îți aduci aminte când aveam treisprezece ani și m-ai avertizat că rolul de mamă nu e atât de ușor pe cât credeam eu? Aveai dreptate – la vremea aceea. Dar acum am mai înaintat în vârstă și de fapt e în regulă. Nu perfect, dar bine. Fetele pot face multe lucruri singure. Doar că eu îmi doresc mai mult – mai mult decât să fiu doar mamă. Acum că sunt în India, ai zice că aș putea să uit de fiicele mele, ca și când aș răsuci un comutator, dar nu pot. Am trecut pe lângă o fată pe stradă, cu panglici roșii împletite în păr, și m-am întrebat dacă părul lui Shanti e suficient de lung ca să încercăm și noi asta. Când l-am văzut pe băiat uitându-se cum se repară bicicleta aia, m-am întrebat dacă ar trebui să-i iau Ashei bicicleta pe care o tot cere sau e încă prea mică. Apoi îmi fac griji dacă Florence le hrănește cu mâncarea care le place sau doar cu cea care îi place ei.

Îmi întind gâtul ca s-o privesc.

— Îmi iubesc fetele. Și îmi iubesc și munca. Se pare că Pierre îmi cere să aleg între cele două.

Jiji își trece brațul în jurul pântecelui meu și mă îmbrățișează din spate. Îmi întorc capul spre ea și scot un oftat.

— Nu vreau să recunosc, dar de când au intrat fetele în viața noastră, Pierre nu mai e persoana la care mă gândesc

cel mai mult. Îl iubesc, nu se pune problema. Dar cred că trec prin niște schimbări, iar Pierre rămâne la fel.

— Cum adică?

Îi prind mâna cu brațul liber și mi-o lipesc de piept.

— La Auckland, când mai aveam puțin până la absolvire, îmi doream o aventură. Și Pierre era dispus să mă ia într-o astfel de aventură. Până la Paris. Așa că l-am urmat. Și ce aventură a fost! Îmi plăcea să mă plimb pe străzile fiecărui arondisment, să gust falafelul din Marais, clătitele proaspete de la vânzătorii ambulanți, croasantele din fiecare brutărie. Să admir arhitectura, clădirile străvechi – atât de diferite de ale noastre de aici, Jiji. Franceza mea s-a îmbunătățit. Puteam să port conversații. Apoi Mathilde mi-a făcut cunoștință cu bunicul ei, Antoine, și așa am descoperit parfumul. Nu îți poți imagina ce bucurie a fost să mă afund din nou în toate acele mirosuri minunate! Evocau India și o aduceau din nou în viața mea într-un mod tangibil. Până atunci, nu-mi dădusem seama cât de dor îmi era de casă. Îmi plăcea să merg la parfumeria lui Antoine, cu aroma ei de iasomie arabă la intrare, de *ruh gulab*¹ când mă îndreptam spre partea din spate și de șofran lângă vitrinele laterale. Nu aveam idee că multe dintre ingredientele acelor parfumuri îmi vor părea atât de familiare! Îmi era dor de toate, Jiji. Mă opresc un moment, amintindu-mi cum mă copleșea acea euforie dată de mirosuri, dorul de casă și sentimentul de apartenență. Parisul are farmecul lui, unic și seducător, dar îi lipsește mulțimea de sariuri în toate culorile curcubeului, mirodeniile viu colorate și miile de mirosuri pe care India le produce în mod natural. Eram atât de entuziasmată anul ăsta când s-a deschis primul magazin indian în La Passage Brady, dar a fost ca și cum ai găsi o mică părticică dintr-un diamant în loc de toată piatra. Nu era același lucru. Mă răsucesc în pat, iar acum stau din nou întinsă pe spate. În întuneric, îmi întorc fața și îi caut privirea.

¹ Esență de trandafir.

— De ce să mă simt vinovată că am găsit ceva ce îmi place să fac, un domeniu în care vreau să devin din ce în ce mai bună? Vreau să fiu cel mai bun parfumier — de talia lui Delphine. Ea crede că pot. De ce e un lucru atât de rău să vreau asta, Jiji?

Lacrimile vin de la sine. Îmi alunecă pe obraji. Îmi picură în urechi și îmi udă părul. Jiji se folosește de capătul sariului ca să-mi șteargă fața. Scoate murmure de alint. Mă așez mai bine ca să-mi pot îngropa fața între umărul și gâtul ei, iar ea mă cuprinde cu brațul. Pielea îi miroase a ulei de cocos. Pentru a suta oară mă întreb de ce nu a făcut copii. Are un fel de a mă face să mă simt protejată, iubită – așa cum trebuie să se simtă fetele mele atunci când le alin durerile. Jiji mi-a fost mai mult mamă decât propria mamă. *Maa* a fost profund dezamă-gită de căsnicia ei cu *Pitaji*, care promisese familiei ei că îi va oferi același mod de viață citadin de care avusese parte încă de la naștere. În loc de asta, pedeapsa lui pentru că susținuse întoarcerea britanicilor în propria lor patrie a fost să fie trimis într-un cătun uitat de lume, ca să-i învețe carte pe copiii săraci care, de cele mai multe ori, nici nu veneau la școală. A vândut aurul lui *Maa* ca să se cufunde în *sharab* și autocompătimire, și pentru asta ea nu l-a putut ierta.

Ca să-mi mai aline tristetea, sora mea îmi fredonează cântecul de leagăn pe care îmi sugerase să i-l cânt lui Shanti la culcare.

— *Rundo Rani, burri sayani. Peet hee tundha tundha pani...*

— *Lakin kurthi hai manmani*, închei eu în locul ei, bălmăjind cuvintele printre suspine. Asta mă liniștește.

— Spune-mi ce ți-ai dori să se întâmple.

Îmi trag nasul.

— Suntem în 1974, Jiji! Revoluția femeilor a început acum un deceniu. Dar se pare că schimbările s-au petrecut doar în ziare, nu și în casele noastre.

Mă dau jos din pat să pescuiesc o batistă din geantă ca să-mi suflu nasul.

— Vreau ca Pierre să mă înțeleagă, nu să-l irite faptul că

dedic timp carierei mele. Vreau să facă și el câte fac eu. Nu vreau să mă cert cu el pe tema asta – vreau doar să mă vadă ca pe un partener egal. Știu că acum câștig doar pe jumătate față de el, dar voi câștiga mult mai mult când voi fi parfumier. Dar nici măcar asta nu ar trebui să conteze. Pentru că eu fac o mare parte din muncă atunci când vine vorba de fete și de spălat, curățenie și cumpărături.

Mă așez din nou pe pat, cu picioarele încrucișate.

— Crede că dacă face oricare dintre aceste treburi va deveni *un mari american*¹.

Îmi îngroș vocea pentru a-l imita pe Pierre:

— *Un homme qui est mené par le bout du nez*². Un bărbat purtat în lesă.

Jiji rămâne tăcută o clipă.

— Și Florence? S-a schimbat ceva între voi două?

— Hehe! exclam, înăbușindu-mi râsul. Eventual în mai rău. În fiecare an, aceeași luptă. Ea vrea ca fetele să meargă la Marymount, la școala catolică. Cum să-mi cresc fetele într-o religie cu un singur Dumnezeu când eu am crescut cu Swaraswati și Vishnu, cu Durga și Lakshmi și Ganesh și Hanuman? Prefer să las fetele să decidă în ce vor să creadă când vor fi mai mari.

— Și asta e și părerea lui Pierre?

— Pierre nu i se împotrivește niciodată mamei sale. Mă lasă pe mine.

Lakshmi ridică din sprâncene.

— Acum cine e cel purtat în lesă?

Scot un chicot. Știu că e o lipsă de loialitate față de Pierre, dar îmi face bine să fiu puțin răutăcioasă așa, între patru ochi.

— Îmi făceam griji pentru tine înainte, zice ea zâmbind, dar cu fiecare pas pe care îl faci, e evident că evoluezi și te

¹ Soț american.

² „Un bărbat dus de nas”, în lb. franceză, în original (n. red.).

depășești în diverse moduri.

Simt lacrimile fierbinți de vinovăție adunându-se din nou. De atâtea ori m-am împotrivit sugestiilor și rugăminților lui Lakshmi când eram mai tânără! Ea e sora mea mai mare. M-a crescut de la vârsta de treisprezece ani. Și eu ce am făcut în schimb? M-am culcat cu fiul celei mai importante cliente a ei și i-am ruinat afacerea! Poate că Jiji a dat uitării trecutul, dar eu încă simt arsura rușinii gândindu-mă la trădarea mea. Aproape că iertarea ei mă face să mă simt și mai vinovată.

Lakshmi mă bate ușurel pe genunchi.

— Ai găsit comoara. Acel lucru pe care vrei să-l faci, care te obligă să te trezești dimineața și să te perfecționezi continuu. Nimic nu se compară cu sentimentul ăsta, nu?

Îmi ia mâinile în ale ei și le sărută.

— Măine facem planuri. În noaptea asta însă dormim puțin. *Accha*¹?

Dau din cap că da și mă întind din nou în pat, trăgând cuvertura peste amândouă.

Știu că va dormi doar câteva ore. Probabil că va sta trează gândindu-se la ceea ce i-am spus adineauri. După ce i-am împărtășit în sfârșit ce mă sâcăie de atâta timp, sunt mai relaxată decât am fost ani de zile. În câteva minute adorm.

Patru ore mai târziu, eu sunt cea complet trează. Mă uit la ceasul de mână. Aici, în Agra, e miercuri, ora 03:00. În mod normal, la Paris tocmai m-aș duce la culcare. Corpul meu nu știe dacă să doarmă sau să se scoale din pat. Cobor ușurel din *charpoy*². Poate îmi pot face niște *chai* în bucătărie. Cobor treptele de piatră până la parter. În bucătărie luminile sunt aprinse. O fată cu o coadă lungă împletită, atârându-i pe spate, spală vase în chiuveta adâncă de piatră. Când îmi dreg glasul ca să-i atrag atenția, tresare. Înțeleg că nu e obișnuită ca cei de la etaj să coboare în zonele în care se muncește.

¹ Bine.

² Somieră joasă din iută, împletită strâns și cu picioare din lemn.

Se întoarce să vadă cine a intrat.

— Pot să vă ofer ceva, doamnă?

Își șterge mâinile pe un prosop de bucătărie. Are pielea și părul închise la culoare și o purtare servilă. Dar zâmbetul ei exprimă o fericire neprefăcută.

— *Chai? Subji?* Bucătarul a lăsat niște *atta*¹ pentru *chappati*.

Pare dornică să servească. Cred că are în jur de doisprezece sau paisprezece ani. Dacă nu a fost suficient hrănită când era copil, probabil că e micuță pentru vârsta ei.

— *Chai*, te rog.

— Imediat.

Încuviințează din cap și se apucă de treabă. Scapără un chibrit ca să aprindă arzătorul, scoate o crăticioară de pe un raft pe care sunt înșirate o mulțime de oale sub presiune, adaugă lapte din recipientul din frigider (doar gospodăriile mai bogate au frigider) și apă de la robinet. De-a lungul pereților, farfuriile din oțel inoxidabil, bolurile, sufertașele și ustensilele de bucătărie sunt încă o dovadă a bogăției din această *haveli*². Pe o latură a camerei e o vatră cu un cuptor de lut unde presupun că se gătește *chappati*, pui și miel *tandoori*. Nu există mobilier în cameră. Tind să cred că majoritatea angajaților din bucătărie, fie că decojesc mazărea sau curăță cartofi sau fac *atta*, își fac treburile așezați pe pardoseala de piatră curată lună.

— Puteți să vă întoarceți în camera dumneavoastră, doamnă. Vi-l aduc eu, spune fata, văzând că mă uit în jur după un scaun.

Dar nu vreau s-o trezesc pe Jiji întorcându-mă acolo, așa că mă sprijin cu spatele de blatul din bucătărie.

— Cum te cheamă?

Zâmbește, încântată că o întreb.

¹ Aluat.

² Casă mare sau grup de clădiri în care locuiește o familie extinsă.

— Binu, doamnă.

— De cât timp lucrezi aici, Binu?

Fără să se întrerupă, îmi răspunde în timp ce adaugă condimente întregi în *chai*:

— De patru ani, doamnă. Mama a lucrat aici înaintea mea. Dar acum o dor picioarele.

Binu e nefardată și poartă un *salwar kameez* din bumbac ieftin. Puloverul roșu tras peste *kameez* are găuri la subraț. Nici ea, nici mama ei nu sunt curtezane. De asta sunt sigură.

— Mergi la școală?

Râde pe înfundate, de parcă aș fi spus ceva amuzant.

— Nu, doamnă. Lucrez aici toată noaptea. De la miezul nopții până la 10:00. N-aș fi în stare să stau trează la școală.

Asta ar fi putut fi și soarta mea dacă aș fi rămas în Ajar după ce au murit părinții mei. Aș fi fost căsătorită cu un văduv mai în vârstă sau cu un țăran tânăr și mi-aș fi umplut zilele scoțând apă din fântână, gătind, bătând rufele de pietrele de pe malul râului și îngrijindu-mi numeroșii copii – unii încă mergând de-a bușilea, alții jucând șotron sau sărind coarda. Mă cutremur în sinea mea.

— Ți place munca asta? o întreb.

Fata nu ridică privirea din cratiță. Ridică din umeri.

— Ce ți-ar plăcea să faci?

Se întoarce spre mine cu un zâmbet plin de bucurie.

— Cosmonaut! Vreau să fiu ca oamenii ăia care merg pe lună. Fratele meu mi-a povestit – el merge la școală. În *Amreeka*¹ se face asta. Și în Uniunea Sovietică.

Se ridică pe vârfuri ca să ajungă la coșul cu frunze de ceai de pe raftul de sus și pune două linguri în cratiță. Mirosul familiar al ceaiului negru infuzat cu condimente calde și parfumate îmi mângâie nările și îmi lasă gura apă.

— Ți-ar plăcea să fii astronaut?

Cuvântul englezesc o face să șovăie puțin. În cele din urmă, dă din cap că da.

¹ America.

Ceaiul e gata. Îl strecoară din cratiță deasupra unei cești de porțelan, fără a vărsa o picătură.

— *Le lo!*, doamnă.

Îmi întinde ceașca și așteaptă comentariul meu. Ceaiul e foarte bun și o laud.

— Ce-ar fi să torni unul și pentru tine?

Binu își ridică palmele, sugerând că îi cer prea mult; zâmbește și se întoarce la spălat vase.

Mă sprijin de blat și sorb din *chai*.

— Binu, nu ai câștiga mai mulți bani lucrând într-o fabrică?

Chicotește din nou.

— Cine să mă angajeze? Slujbele din fabrică sunt pentru bărbați. Ar râde de mine dacă m-aș înfățișa acolo să caut de lucru, doamnă.

E plină de zel fătuca asta. Și câtă exuberanță! Oare viața ei se va limita la a munci în bucătăria unei curtezane pentru tot restul vieții – până când or s-o lase și pe ea picioarele?

Astăzi îl așteptăm pe negustorul de parfumuri din Kannauj. E la aproximativ patru ore de mers cu mașina de Agra, așa că ar trebui să ajungă aici până la prânz.

Din punctul meu de observație aflat la fereastra cu zăbrele a salonului pentru oaspeți, mă uit după un bărbat îmbrăcat cu *dhoti*, care să sosească pe motoretă. Văd în schimb un indian chipeș, cam de cincizeci de ani, coborând dintr-un Mercedes negru. Poartă un costum de in închis la culoare și o cămașă crem. E proaspăt ras, cu un maxilar pătrat și puternic, cu părul rărit la tâmplă. Dă din cap în semn de salut către cineva de la parter, probabil proprietarul magazinului de biciclete, care ne-a condus ieri în *kotha*. Șoferul lui scoate o cutie mare de lemn din portbagaj și își urmează șeful spre scări.

Ne așezăm în salonul principal unde sunt întreținuți oaspeții. Nasreen conduce discuțiile de data aceasta. Ea ni-l

¹ Luați!

prezintă pe negustor drept Rajkumar Mehta. E evident că domnul Mehta nu își poate lua ochii de la minunata Nasreen. Trebuie să aibă cu cel puțin zece ani mai mult decât el, dar cochetăria ei transcende barierele vârstei. Îi scoate haina și îi face semn să stea pe o pernă de catifea cu ciucuri. Atât el, cât și șoferul lui și-au scos pantofii la intrare. Șoferul a pus cutia dreptunghiulară lângă șeful său înainte de a fi condus în altă aripă a casei, ca să mănânce cu bucătarul. Prânzul e acum adus pe *thalis*¹, la fel ca la masa noastră de ieri. Nasreen nu mănâncă. Stă lângă domnul Mehta și îi face vânt cu un evantai de *khus*, iar camera se umple cu parfumul de vetiver natural.

În timp ce mâncăm, Hazi se interesează de sănătatea lui și a familiei și de mersul afacerii. El ne desfată cu povești, unele dramatice, altele amuzante.

— Vă vine să credeți că, dacă vrei să trimiti o scrisoare astăzi, trebuie să stai la o coadă ca să plătești timbrul, la a doua ca să-l primești și la a treia ca să fii sigur că funcționarul poștal pune ștampila pe timbru ca nu cumva ticălosul să-l pună în buzunar ca să-l folosească el?

După o jumătate de oră, Hazi dă din cap către Jiji, care se întoarce spre mine să-mi spună că acum pot pune întrebări.

Mă întorc spre domnul Mehta.

— *Ji*, sunt foarte onorată să te cunosc. Eu lucrez la Paris pentru Casa Yves.

— O știu, spune el pe un ton plăcut, luând o înghițitură de apă din pahar.

Remarc inelul de aur cu un opal mare și învăpăiat de pe degetul lui mic.

— Folosim multe uleiuri esențiale – voi le numiți *attars* – care îmi amintesc de India. Dar eu caut ceva ce nu am găsit în laboratorul nostru. Ai putea, te rog, să-mi vorbești despre unele dintre cele pe care le faceți și pe care nici măcar

¹ O farfurie din alamă sau oțel care conține multe feluri de mâncare diferite; tavă.

francezii s-ar putea să nu le cunoască?

Mă simt de parcă bâjbâi după ceva în întuneric și nu sunt sigură după ce.

Mă cercetează din priviri preț de o clipă, în timp ce termină de mestecat. Pare amuzat.

— Știi că în India facem *attars* de mii de ani? Observ că pronunță *ittirs*.

— Cu mult înainte ca Grasse al vostru să devină cunoscut drept capitala mondială a parfumurilor. Mă bagă în categoria parfumierilor francezi care combină uleiurile esențiale cu alcool pentru a dilua parfumul.

Clienții noștri din India și Orientul Mijlociu nu și-ar pune alcool pe corp nici în ruptul capului. Ei merg pe frecarea uleiurilor direct pe piele pentru cel mai benefic efect.

Se întoarce spre Nasreen cu un zâmbet viclean.

— Nu-i așa, *Ji*?

Nasreen își duce o mână la gât și se uită sfioasă la covor. Mi-i imaginez pe cei doi în patul ei, ea cu pielea sclipind de la uleiul din cutia lui magică de parfumuri. Domnul Mehta amestecă cu degetele un pumn de orez și *dal* pe *thali* și-l bagă în gură.

— Am adus unele dintre cele mai bune *attars* ale noastre – mirosuri pe care Occidentul nu le-ar putea reproduce niciodată.

Vreau să-l grăbesc, pentru că sunt nerăbdătoare să-i încerc parfumurile, dar nu așa se face în India. Îmi domolesc nerăbdarea. Iau o mușcătură din *parantha* și întreb:

De ce spuneți asta?

— Noi folosim vase groase de cupru. Folosim țevi de bambus. Sigilăm ermetic recipientele cu lut și lână pentru a distila esența de trandafiri sau de care o fi. Totul manual. În aer liber. Avem oameni care lucrează zi și noapte, păzind alambicurile, întreținând focul cu bălegar de vacă, nu cu kerosen. Vaporii parfumați merg direct în uleiul de lemn de santal, santal care e cultivat chiar aici, în India!

Arată cu mâinile spre pământ pentru a-și întări spusele.

— Uleiurile le depozităm în flacoane din piele de cămilă, nu din sticlă. Voi folosiți cuve enorme, uneori de cupru,

alteori de oțel, foc de gaz, supape de cauciuc – *bukwas!*

Dă din mână într-o parte ca și când s-ar lepăda de ceva.

— Nu e același lucru.

Mi-aș dori să nu se mai refere la mine folosind acest *voi*, adică ăștia din străinătate. Dar e vina mea. Jiji mi-a adus un *salwar kameez* să-l port în India, dar, fără să mă gândesc, după ce m-am îmbăiat sus pe acoperiș, am tras pe mine aceiași jeanși strânși pe șolduri și evazați de ieri și o bluză cu mâneci lungi cu imprimeu floral. Acum observ că Hazi și Nasreen – și Jiji, de altfel – au o ținută mult mai ceremonioasă decât mine, fiind îmbrăcate în sari. Îmi dau seama că mi-am făcut de rușine gazdele îmbrăcându-mă în haine atât de neprotocolare și indecente. Am dat dovadă de lipsă de respect și față de oaspetele nostru? Trupurile lui Hazi și Nasreen pot fi înfășurate lejer în cinci metri de mătase, cu doar o fâșie de piele brună la vedere, dar acestea îngăduie unui bărbat suficientă libertate să-și imagineze ce se află dedesubt. Mi-am petrecut aproape jumătate din viață în Franța și fac aceeași greșală pe care o fac străinii când vizitează India. M-am schimbat oare atât de mult? Mă învinuiesc că am mai comis o gafă.

Se strânge masa. Ni se aduce tuturor un castron cu apă caldă și un prosop curat ca să ne spălăm mâinile și să le uscăm. Îmi plac nespuse toate acestea – ritmul fastuos al mesei, covorul de mătase pe care stăm, fumul blând dintr-un *bakhoor*¹ aflat într-un colt al camerei, care împrășteie parfumul dulce de *oud*².

Domnul Mehta scoate acum o cheie din buzunar și descuie cutia cea lungă. Scoate din ea o casetă dreptunghiulară, bogat sculptată. La început mă gândesc că e din marmură dar, dacă ar fi, s-ar vădi altfel greutatea.

¹ Așchii de lemn înmuiate în ulei esențial și parfum.

² Rășină a arborelui de agar, folosită în parfumuri, populară în Orientul Mijlociu.

Această cutie pare mai ușoară. Mă aplec ca să văd mai bine. Cutia e făcută din bucăți de os, care au fost șlefuite, tăiate și lipite împreună. Arunc o privire spre Lakshmi, care sunt sigură că a observat și ea florile, căprioarele și copacii ciopliți de pe capac. E un model pe care ar fi putut să-l picteze cu henna pe trupul unei femei. Domnul Mehta saltă capacul. În interior, opt flacoane de sticlă, înalte de cel mult opt centimetri, bogat ornamentate, sunt așezate în opt găuri rotunde. A noua gaură conține bețișoare înfășurate cu vată la un capăt. Fiecare flacon e umplut cu un lichid de culoarea chihlimbarului – câteva sunt mai mult verzi decât aurii, câteva sunt aurii-roșiatice. Fiecare sticlă e etichetată în hindi.

Scot testerele pe care le-am adus de la Paris. Domnul Mehta se încruntă. Face cu degetul semn că nu, apoi mă cheamă să mă așez lângă el. Îmi pun testerele înapoi în poșetă și fac ce îmi cere. Îmi împinge măneca, dezgolindu-mi tot antebrațul. Face același lucru și la celălalt braț. E ceva ciudat de intim. Mă uit la Lakshmi, întrebând din priviri: *Oare e un lucru nepotrivit?* Ea îmi zâmbeste calmă.

— Parfumul trebuie mirosit pe piele. Îl miroși azi, apoi mâine. Observi diferența în timp.

Se uită prin cameră la fețele noastre nerăbdătoare și ridică prima sticlă din cutie.

— În *Cartea Desfătărilor*, împăratul recomanda ca parfumul să fie masat separat pe piele la fiecare încheietură. La subraț. În spatele genunchiului. Pe toate articulațiile trupului unei femei.

Ține flaconul cu venerație cu ambele mâini, de parcă ar aduce o ofrandă zeilor.

— *Gulab*. Trandafirii sunt cultivați pe câmpurile din jurul orașului Kannauj. Sunt culeși dis-de-diminează, apoi aduși rapid la distileria noastră.

Scoate din casetă un bețișor cu vată.

Desface capacul sticlei, înmoaie capătul cu vată înăuntru și mi-l dă. Îl frec de încheietura mâinii.

— Evită să-ti freci încheieturile una de cealaltă. Asta diluează esența.

Mă pune să închid ochii și să aștept o clipă înainte de a mirosi.

Când inspir, parcă mă îmbată mirosul. E puternic și mă simt înconjurată de un câmp de trandafiri de Damasc. Îmi vine să tot adulmec – e irezistibil. Dar negustorul îmi trage mâna în jos. E pregătit cu următorul eșantion.

— Vezi dacă poți să-mi spui ce este ăsta.

Îmi tamponează pielea puțin mai sus pe antebraț.

E vetiver! Dar nu ca cel diluat cu care lucram acum o săptămână la formula lui Delphine. Acesta e curat, verde și proaspăt. Și îmbătător.

Domnul Mehta e încântat de răspunsul meu. Testăm următoarele patru sticle, pe care le identific ușor: smochin, *kewra*, șofran și henna. Îi dau surorii mele bețișorul îmbibat în henna să încerce. Ea trebuie să fie cea mai familiarizată cu miresma floricelelor albe ale plantei *mehndi*.

Negustorul scoate penultima sticlă din cutie.

— Acesta se numește *shamama*. Ce arome simți? Arunc o privire către Nasreen, care zâbește larg, ea, care se parfumează cu *shamama* de patruzeci de ani. Închid ochii și inhalez uleiul de pe braț.

— Cuișoare. Cardamom. Vetiver... boabe de ienupăr, *chameli*¹, sambac² și... poate iasomie?

Vânzătorul râde.

— *Shabash!* Chiar te pricepi să recunoști aromele, îmi simt obrajii înroșindu-se de plăcere și arunc o privire către Hazi și Nasreen, care îmi zâmbesc. Nu vreau să creadă că îşi irosesc timpul cu mine.

— L-am lăsat pe acesta la urmă. Spune-mi ce crezi.

Desface ultimul flacon și îmi întinde bețișorul.

Închid ochii. Inspir.

Deschid larg ochii. Patru perechi de ochi așteaptă reacția

¹ Iasomie cu miros suav.

² Floare albă, puternic parfumată, care se deschide doar noaptea.

mea. Mă uit la Jiji. Aveam mari speranțe ca acesta să fie ingredientul pe care îl căutam. Nu vreau s-o dezamăgesc spunându-le tuturor că nu e.

Domnul Mehta pare triumfător, crezând că în sfârșit m-a încuiat.

Privirea ascuțită a lui Hazi se întoarce spre mine, înghit greu.

— Geranium. Frangipani. Și salvie?

Negustorului îi cade fața. Se încruntă. Îmi dau seama că l-am înfuriat nefacând pe sfioasa, așa cum face Nasreen. Poate că își închipuie că e într-adevăr la fel de blândă pe cât se preface că e – în preajma lui.

Hazi salvează situația, întrebând:

— Cât ceri pentru o jumătate de kilogram de *gulab* și de *khus*?

Domnul Mehta îi întinde cele două sticle lui Nasreen, care i le dă mai departe lui Hazi. Sora mai mare cercetează teatral sticlele, ridicându-le în lumină. Vânzătorul pronunță o sumă care face trupul lui Hazi să se zguduie de râs. Își șterge delicat ochii ca să nu i se întindă *kohl*-ul.

— *Bhai Saab*¹, te rog să nu mă pui într-o situație jenantă în fața celor mai vechi și dragi prietene ale mele. Fata asta – zice ea arătând spre mine – îmi e ca o fiică. Acum spune, cât?

Ca o fiică? Îmi păstrez zâmbetul pentru mine. Așa negociază ea de obicei?

Domnul Mehta protestează moale, apelează la Nasreen să intervină, se plânge că nu va câștiga mai nimic și oare ne dăm seama câte ore de muncă au intrat în acele sticle? Cei care trudes la ele știu exact momentul potrivit pentru a aduna florile și rădăcinile, ce temperatură e necesară pentru a fierbe amestecul. Nasreen zâmbește și clatină din cap compătimitor către el.

Hâazi declară atunci că nu-i mai trebuie esențele de *gulab* și *khus*.

¹ Domnule.

— E prea scump.

După încă o rundă de negocieri, negustorul își azvârle brațele în sus și înjumătățește prețul initial.

Încerc să-i fac semn din priviri surorii mele că acestea nu sunt parfumurile pe care le caut. Dar ea nu mă bagă în seamă. Convertesc cu furie rupii în franci, dându-mi seama cât de scumpe sunt (asta e India, la urma urmei). Dar cifra e pe placul lui Hazi și, aparent, și pe placul lui Jiji.

— Dar, Jiji, eu nu...

Sora mea îmi pune palma ei răcoroasă pe braț ca să mă liniștească. Scoate de la brâu o punguță de pânză, pe care o ține încopciată de jupa sariului. De când o știu, acolo își ține banii. Se uită la Hazi și zâmbeste larg.

— Ji, putem să-ți dăruim noi esența de *gulab*?

Begum îi mulțumește surorii mele cu un *salaam*, arcuindu-si buzele într-un zâmbet leneș. Îi face semn unei fete care stă în spatele nostru (parcă ies din pământ ori de câte ori are nevoie de ceva). Fata aduce o carafă de argint cu niște pahare minuscule și toarnă vin de rodie pentru toți.

Domnul Mehta ne asigură că unchiul său va aduce cantitățile mai mari mâine. Nimănui în afară de familie nu i se încredințează livrarea prețioaselor uleiuri. Nasreen se retrage cu domnul Mehta în camera ei; Hazi pleacă în odaia ei, Jiji și cu mine într-a noastră.

Prânzul greu și vinul mi-au făcut somn și casc.

— Jiji, de unde iei toți banii ăștia? o întreb când ajungem în camera noastră.

Își scoate acele din păr înainte de a se întinde în pat să tragă un pui de somn.

— Malik a transformat afacerea noastră cu remedii pe bază de plante în ceva mult mai mare. Ți-am spus că Nimmi și cu mine înmulțim plantele și că Malik vinde produsele pe care le facem către fitoterapeuți? Ei bine, a fost o întreprindere modestă până acum câteva luni, când un distribuitor ne-a transmis cea mai mare comandă de până acum.

Scot un chiot de bucurie și o îmbrățișez.

— *Felicitations*¹, Jiji! exclam apoi amestecând limbile, așa cum fac adesea cu fetele mele.

— Nimmi și Malik muncesc foarte mult, Radha. Ea îl pune pe Malik să se ocupe de Grădina Tămăduirii în zilele în care noi două mergem la călărie cu copiii. Îți vine să crezi că lui îi e frică de cai?

Dau drumul unui hohot de râs. Nu-mi pot imagina că Malik, băiatul care se lua bucuros la bătaie cu *goondas*² ca să o apere pe Lakshmi, se teme de ceva pe lumea asta. Va trebui să-l tachinez pe tema asta data viitoare când îl văd.

Lakshmi stă pe *charpoy*, cu părul desfăcut căzându-i pe umeri. Dintr-odată, arată cu douăzeci de ani mai tânără, sora pe care am întâlnit-o pentru prima dată în Jaipur.

— Radha, întreabă ea deodată, te gândești vreodată la *Maa*?

Ridic din umeri. Nu-mi place niciodată să vorbesc cu Lakshmi despre mama noastră. Mulți ani la rând, sora mea nutrise speranța că *Maa* și *Pitaji* o vor ierta că și-a părăsit căminul conjugal – până într-acolo încât își construise acea casă în Jaipur, sperând că îi va putea aduce să locuiască împreună cu ea. Ce nu știa ea era că au ajuns pe rugurile funerare încă rușinându-se că fiica lor își încălcase datoria conjugală. O fiică ce adusese umilință unei familii deja cufundate în rușine. Jiji nu a primit niciodată iertarea pe care o căuta. Cred că există mereu o parte din ea care suferă că nu și-a luat un ultim rămas-bun de la ei.

Mă cercetează cu privirea, urmărește gândurile care mi se rostogolesc pe față.

— Nu-i nimic, Radha. Eu m-am împăcat cu toate. Și m-am împăcat și cu Hari. Eram amândoi tineri. Nu fuseserăm învățați cum să vorbim unul cu altul, cum să ne ascultăm

¹ Felicitări.

² Bătăuș.

reciproc. Și lui și mie ne e mai bine alături de altcineva.

Mă gândesc la spusele ei o vreme, dar altceva mă sâcăie. Mă așez pe pat lângă ea.

— Jiji, în legătură cu acele uleiuri esențiale pe care le-ai cumpărat de la domnul Mehta. Ca cel de *gulab* pentru Hazi. Sunt tare scumpe. De ce le-ai cumpărat, când eu nu am nevoie de ele?

— Trebuia să-i arătăm domnului Mehta că Hazi era cea mai importantă persoană din încăpere. Noi plecăm, dar ea și Nasreen trăiesc aici. Trebuie să ne arătăm respectul față de ele.

Își plimbă degetele prin păr ca să-și descurce șuvițele încâlcite.

— Aveam doar șaptesprezece ani și eram singură pe lume când am ajuns aici. Ele m-au salvat. Mici gesturi ca acesta sunt cel mai neînsemnat lucru pe care pot să-l fac ca să le mulțumesc.

Asta mă întrebam și eu aseară în bucătărie, stând cu Binu. Ce s-ar fi întâmplat dacă Jiji nu ar fi apărut în viața mea?

— Înțeleg de ce ai cumpărat uleiul de trandafiri, zic eu oftând. Dar de ce și vetiverul?

Fața ei se luminează.

— E cel mai bun *khus* pe care l-am mirosit vreodată. Mă aștept să crești ceva fenomenal cu el.

De ce oare mai crede în mine când n-am făcut niciodată altceva decât s-o sfidez? Am refuzat să beau ceaiul din coajă de rădăcină de bumbac când mi-a zis. M-a sfătuit să nu mă atașez de Niki după ce am născut pentru că ea aranjase o adopție; nu am ascultat. M-a implorat să mai aștept până să mă căsătoresc cu Pierre, pentru că îl cunoșteam doar de șapte luni. Nu voiam să merg la facultate? m-a întrebat. Din nou, nu am ascultat.

Întotdeauna am crezut că încercă să mă controleze, așa că, în cele din urmă, am fugit la Paris. Încercam oare să-i demonstrez ei – sau mie – că pot lua singură deciziile corecte? Când avea șaptesprezece ani, nu se hotărâse ea, de una singură, să-și părăsească soțul? Prin ce era ea atât de

diferită de mine? Se pare că nu pot scăpa de acea urmă de ciudă, vâna care pătează o placă perfectă de steatit, care mă face să vreau să proiectez în fața ei imaginea unei persoane capabile. Vreau să mă vadă nu ca pe sora mai mică care are nevoie de îndrumarea ei, ci ca pe o femeie care poate să facă față oricăror încercări, așa cum a făcut ea tot timpul.

Îmi trec palma peste iuta vâlurită a somierei. Vreau să-i mărturisesc sentimentele contradictorii pe care le am legate de viața mea, dar nu-mi vine să recunosc că s-ar putea să fi făcut o greșală căsătorindu-mă cu Pierre. Nu vreau să-i spun că, oricât de mult îl iubesc, nu știu sigur ce simt în legătură cu căsătoria mea. Când m-a sărutat de rămas-bun la Paris, chiar înainte de a urca în taxi, am avut senzația ciudată că pornesc într-o călătorie care va dura mult mai mult de o jumătate de săptămână. Și mai bizar era că așteptam cu nerăbdare despărțirea de cei apropiați. Acum, când mă aflu în Agra, acasă la Hazi și Nasreen, simt entuziasm, același entuziasm pe care l-am simțit când am fugit la Paris cu Pierre. De parcă aș fi pe cale să încep o nouă aventură, una care promite să lepede pielea cea veche, ca o cobră regală. Poate că Jiji are dreptate. Poate că această călătorie va avea ca rezultat ceva remarcabil, ceva magnific. Îmi ridic privirea spre sora mea și îmi dau seama că se uita la mine în tot acest timp.

Ochii ei verzi-albaștri-cenușii sunt gânditori. Parcă ar fi părtașă la gândurile care îmi trec prin minte, făcându-mă să mă întreb dacă nu cumva le-am rostit cu voce tare. Mă uit în altă parte, ferindu-mă de privirea ei.

Mă bate ușurel cu palma pe genunchi.

— Știi, Radha, eu nu știu întotdeauna ce fac. Încerc ceva. Dacă nu funcționează, încerc altceva. Niciunul dintre noi nu e perfect, nu-i așa? Dar trebuie să încercăm în continuare să dăm tot ce avem mai bun. Tu îți faci drum spre vârf. Vei face niște pași greșiți, e normal. Dar mai ales, vei face lucruri de care nici nu știai că ești capabilă.

Îmi dau seama cu ușurare că își închipuie că sunt îngrijorată din pricina proiectului meu, a carierei mele în industria parfumurilor. Zâmbesc și încuviințez din cap.

Ne întindem să ne facem somnul de după-amiază. Visez o tufă de trandafiri care crește până la cer. Trebuie să ajung la florile din vârf, unde se află Shanti și Asha, care mă strigă, dar de fiecare dată când încerc, un ghimpe iese să mă înțepe. Tot cad în gol, unde mă întorc să-mi lipesc nasul de pământul ud.

Ceaiul de la ora 16:00 e servit în sala de banchete. Toate curtezanele sunt prezente. Hazi le sugerează femeilor să joace o piesă pe care o repetau pentru clienții bordelului. Nasreen, coregrafa casei, ne spune mie și lui Lakshmi că e o scenă din *Cotiga de lut*, piesa sanscrită veche de două mii de ani. Cea mai înaltă dintre ele joacă rolul personajului masculin, Charudatta, care, împreună cu un nobil de la curte, își dispută afecțiunea unei curtezane bogate. În costume elaborate, femeile din *kotha* sunt de nerecunoscut. Își joacă rolurile, dansează, cântă. Râdem în hohote de confuziile privind identitatea personajelor și de stângăcia acelor *pierde-vară* din piesă, așa cum știm că vor face diseară și clienții fideli ai stabilimentului. Nu e prima oară când mă întreb dacă Shakespeare văzuse o piesă sanscrită înainte să-și scrie propriile piese. Noaptea constat din nou că nu pot dormi. Mi-au plăcut eșantioanele domnului Mehta, dar nu am găsit aroma umedă pe care o caut. De ce credeam eu oare că va fi atât de ușor s-o găsesc în India? Doar pentru că îmi sunt familiare miresmele patriei mele? Dacă mă întorc la Paris cu mâna goală? O să mă fac de râs la prima mea însărcinare importantă. O s-o dezamănesc pe Delphine. Și o să se dovedească astfel că Pierre are dreptate: munca mea nu are nicio valoare; e o frivolitate. Și apoi, timpul petrecut departe de casă, orele în care eram prezentă la serviciu în loc să stau cu fiicele mele – va fi fost totul o pierdere de vreme? Le-am lipsit pe Shanti și pe Asha de atenția care li se cuvenea fără un motiv serios, la fel cum a făcut mama mea cu mine? Au să crească dușmănindu-mă pentru că le-am neglijat? Sau vor căuta să primească atenție de la cine nu trebuie, așa cum am procedat eu îndreptându-mă spre Kanta și spre Ravi, atunci când m-am simțit ignorată?

Mă uit la Jiji cum doarme liniștită lângă mine în sariul ei.

Mă hotărâsc să mă dau jos din pat, dar nu vreau să-i deranjez pe locuitorii din *haveli*. Nu vreau s-o sâcâi din nou pe Binu mergând în bucătărie, așa că îmi înfășor un șal peste pulover și mă îndrept spre terasă. Când urc pe acoperiș, zorii își trimit primele panglici palide de lumină peste orizont.

Kotha lui Hazi și Nasreen e situată la mai puțin de doi kilometri de Taj Mahal. Au una dintre cele mai înalte case și mă uit peste alte patruzeci de acoperișuri ca să zăresc celebrul cavou de marmură la primele raze de soare. Tot ce pot vedea acum e silueta grațioasă a palatului, profilată pe cerul smolit.

Când ochii mi se obișnuiesc cu întunericul, tresar zărind niște siluete cocoșate care se mișcă pe acoperișurile aflate mai jos de mine. În depărtare aud prima chemare la rugăciune, intonată de muezin. Trupurile încovoiate se înclină acum în ritmul incantației. Cerul devine indigo, apoi violet. Fâșiile de culoare crem lasă loc rozului pal, chihlimbării, unui galben ca turmericul. Taj Mahal începe să strălucească precum o perlă. În prim-plan, intrarea enormă de gresie către cavoul de marmură oglindește cele două rânduri de nișe, intrarea cu cupolă și cele patru minarete ale majestuosului monument. Chemarea la rugăciune se termină și femeile încep să adune rufele pe care le-au lăsat la uscat cu o zi înainte. Fumul de lemne de la primele focuri din vetre parfumează aerul.

— Impresionant, când te gândești că împărăteasa și-a dat viața pentru asta.

Vocea răgușită nu poate fi decât a lui Hazi. Având în vedere că stă trează până târziu ca să primească oaspeții și să stea de vorbă cu ei, mă surprinde să o văd în picioare atât de devreme.

— La cine te referi?

— La Mumtaj, soția împăratului Shah Jahan. Știi, desigur, că Taj Mahal a fost ridicat în memoria ei. Zâmbetul lui Hazi e crispat. O preocupă ceva. Vine lângă mine la marginea acoperișului. Pentru cât e de corpolentă, se mișcă ușor, aproape diafan. Acum văd că își curăță dinții cu o crenguță de *neem*. Scurpă peste marginea acoperișului.

— Mumtaj a murit dând naștere celui de-al paisprezecelea copil. Au fost căsătoriți doar nouăsprezece ani, ceea ce înseamnă că uneori nu a avut nici măcar un an între bebeluși!

Hazi privește cu ochii mijiți cerul care se luminează. Stând atât de aproape, observă că ochii ei sunt aurii, ca ai lui Pierre și Asha.

— Corpul bieteii femeii a cedat pur și simplu. Ridicarea aceluia monument a fost cel mai neînsemnat lucru pe care îl putea face împăratul pentru viața la care a supus-o!

Scuipă din nou, apoi râde, făcându-și burta – și sariul – să tresalte.

Zâmbesc.

— Ai fost la Taj Mahal? mă întreabă ea.

Clatin din cap, întorcându-mi iar privirea spre monument. Îmi închipui că Lakshmi a mers acolo de multe ori când locuia aici. Poate că împreună am putea merge acolo cu fetele mele într-o bună zi. Hazi pare gânditoare.

— Mulți m-ar contrazice, dar eu m-am întrebat adesea dacă nu cumva Mumtaj a trăit într-un cavou încă din timpul vieții.

— *Mutlub¹*?

Vorbele ei îmi stârnesc interesul.

— Vreau să spun că era o femeie prețuită doar pentru eligibilitatea ei ca soție, vândută celui mai bun ofertant, fără control asupra corpului sau a banilor ei. A trebuit să-și compromită demnitatea în fiecare minut al fiecărei zile. Mama și bunica mea ne-au învățat pe Nasreen și pe mine, iar noi le învățăm pe toate fetele noastre să se dezvețe de obiceiurile vechi de sute de ani. Să-și perfecționeze talentul pentru dans clasic, poezie și literatură pentru dezvoltarea lor personală. Să-și satisfacă propriile dorințe fizice în timp ce le satisfac pe ale altora. Să fie stăpâne în egală măsură pe demnitatea și pe banii lor.

¹ Sens.

Tonul glasului ei nu e nici defensiv, nici ipocrit.

— Dar vor rămâne întotdeauna curtezane. Nu vor fi acceptate în lumea bună.

— Cu toate acestea, cei din lumea bună încă își doresc ca fiii lor să poată fi educați în arta conduitei, a muzicii și a poeziei de către noi. Dacă aș avea de ales, aș prefera să fiu temnicerul, nu prizonierul.

Avem aceeași înălțime, Hazi și cu mine, dar există o anume mândrie în ținuta ei, care o face să pară mai înaltă. Decid că o plac mai mult decât mi-aș fi putut imagina. Înțeleg de ce Lakshmi s-a simțit în siguranță aici, în *kotha*. Curtezanele au un simț profund al valorii lor. O mândrie aprigă pentru capacitatea de a-și purta de grijă. Nu sunt legate de roluri convenționale precum cel de soție, mamă, dădacă. Trăiesc după propriile reguli.

Hazi se trage mai aproape de mine.

— Vreau să-ti arăt ceva. Vino cu mine.

Aruncă bețișorul de *neern* de sus de pe terasă și se întoarce, agilă ca o pisică.

— *Abhee*¹? întreb eu.

Abia dacă s-a luminat de ziuă. Femeile care mătură pe străzi abia își încep treaba.

Fără să se întoarcă, arată poruncitor cu degetul încovoiat în direcția ușii pe care am ieșit pe acoperiș. Pornesc după ea.

Când ieșim din *haveli*, o luăm la stânga. Hazi schițează din cap un salut sau își împreunează mâinile într-un *namaste* către diverșii negustori care tocmai își deschid tarabele.

Îl întreabă de sănătate pe vânzătorul de măhuri care își agață *jharus*-ul cu fire lungi de tavanul prăvăliei. Pe musulmanul cu tichie albă, care încearcă să-și împiedice capra pătată să se urce pe o motocicletă, îl salută cu un *Salaam alaikum*, la care acesta răspunde zâmbind: *Walaikum salaam*. Capra lui behăie la noi. Două femei care merg

¹ Chiar acum.

Înaintea noastră se ceartă pe rețeta de *kheer* cu fidea. Cea în sari de bumbac mov cu dungi galbene crede că ar trebui să adaugi puțin unt la sfârșit, dar femeia în sari verde gălbui spune: „Arré! Cum îmi pot permite *ghee* pentru *kheer* când lui îi trebuie pentru *chappati*?. Se referă la soțul ei, desigur, dar nu îi folosește numele din respect, așa cum *Maa* nu s-a referit niciodată la *Pitaji* pronunțându-i prenumele. Amândouă se opresc să examineze bananele pe care un vânzător ambulant le întinde pe tarabă. Trecând pe lângă ele, le văd pe frunte urmele de turmeric care confirmă faptul că au făcut o vizită matinală la un templu hindus.

Un banner colorat întins peste stradă promovează filmul *Prem Nagafi*. Imaginea înfățișează un bărbat indian în costum occidental flirtând cu o femeie frumoasă, îmbrăcată în sari, care pare încântată de atenția lui. Când trecem pe sub banner, Hazi o ia la dreapta. Un bărbat în cămașă roz, întors cu spatele spre noi, urinează pe un zid pătat de atâția alții care s-au ușurat acolo. Hazi și cu mine ne acoperim nasul cu șalurile ca să ne ferim de duhoare. Trecem de *doodh-walla*¹, a cărui motocicletă e lăsată sub povara a patru canistre grele de oțel pline cu lapte proaspăt, precum și a fiului său adolescent, îmbrăcat în uniformă școlară; o luăm apoi imediat la stânga și ajungem la un depozit plin de fum.

Centrul depozitului e sub cerul liber. Bărbați desculți, în tricouri și pantaloni scurți sau *dhoti*, cu pielea mult mai închisă la culoare decât a lui Hazi sau a mea, s-au apucat deja de lucru. Ne aruncă o privire scurtă și se întorc la munca lor. Unul stă ghemuit pe podea, aruncând bălegar de vacă întărit în două cuptoare de lut, care sunt deja aprinse. Oare oamenii ăștia au întreținut focurile toată noaptea? În partea de sus a fiecărui cuptor e o gaură. În fiecare gaură e fixat un vas de cupru înalt cât un om. Alte două cuptoare identice stau nefolosite. Capacul unuia dintre vasele de cupru aflate în funcțiune a fost sigilat cu ceea ce pare a fi un

¹ Vânzător de lapte.

amestec de lut și pânză. Un tub de bambus se ridică din fiecare capac, apoi se înclină în jos, spre un burduf de piele. Un lichid gros, de culoarea uleiului de măsline, curge prin tub în burduf. Unul dintre lucrători se așază pe vine în fața burdufului și toarnă cu grijă amestecul în recipiente mai mici de sticlă. Acum știu unde sunt! Asta e o fabrică de parfumuri, dar diferită de oricare dintre cele pe care le-am văzut în Franța. În Grasse, apa e distilată în alambicuri uriașe de cupru așezate pe suprafețe de ciment curat; nici vorbă de pământ tare, ca cel pe care stăm noi acum. În fabricile din Grasse nu există fum, doar abur curat. Dar rezultatul pare același atât în India, cât și în Franța: un ulei esențial atât de pur încât oamenii vor plăti sume enorme ca să-l amestece în parfumurile pe care le creează.

Probabil că arăt șocată sau dezamăgită, fiindcă Hazi râde:

— Ți place?

— *Bilkul*¹!

Mă plimb prin perimetrul încăperii, studiind fiecare alambic, fiecare componentă, conștientă de prezența unui miros slab, familiar, care e delicat, umed, apos și dulce. Toate simțurile mele sunt treze. Simt furnicături pe șira spinării.

Deodată, ușa care dă în străduța din spate se deschide și intră un bărbat, împingând o roabă plină cu... balegă de vacă? Răstoarnă conținutul roabei într-un colț al încăperii, lângă o movilă mai mare, tot de balegi. Tocmai când sunt pe cale să-mi îndrept atenția către uleiul esențial, văd doi dintre lucrători folosind găleți mari pline cu balegă, pe care le golesc în vasul de cupru fără capac. Lucrătorul de la vatră stă în picioare și își pune ambele mâini pe oala de metal. Pare că încearcă temperatura apei din interiorul vasului cu palmele? În Grasse, muncitorii ar folosi un termometru. Privesc, fascinată, cum omul mai pune balegă în foc.

De parcă mi-ar fi citit gândurile, Hazi spune:

¹ Absolut.

— Nu e bălegar de vacă. Sunt turte de pământ, adunate după prima ploaie musonică.

Turte de pământ? Mă apropii de găleata cu ulei esențial și îl bat pe lucrător pe umăr. Se dă deoparte ca să mă lase să adulmec. *Hai Bhagwan!* Deodată, mă întorc în Ajar, am șapte ani, părul îmi atârnă într-o împletitură dezordonată pe spate. Au venit musonii și au lăsat pământul mustind de apă. Ies în zona deschisă din fundul colibeii noastre ca să privesc cerul. Petice de albastru își fac loc printre norii grii. Pe pământ, în fața mea, cele trei găleți de metal pe care le-am lăsat peste noapte s-au umplut cu apă de ploaie, ceea ce înseamnă că încă câteva zile de acum înainte nu va trebui să aduc apă de la fântâna de la câmp. Din pământ se ridică aburi. Aerul e încărcat cu particule minuscule de apă care nu au fost încă uscate de soarele slab. În jurul meu se simte mirosul făgăduinței și al nesfârșitelor posibilități. Mă învârt în cerc, las picăturile să se reverse asupra mea. Câte n-am putea cultiva, *Maa* și cu mine, înainte ca soarele să încingă pământul! Hainele pe care le voi spăla astăzi și le voi agăța la uscat vor folosi această energie, acest potențial de a face ceva nou. *Maa* e în spatele meu, frământând aluat pentru *chappati*. Ochii nu i s-au tulburat încă. Mirosul de *atta* se împletește cu miremele din jurul meu, creând ceva umed și dulce. Un parfum teluric.

Hazi zâmbește larg văzându-mi reacția.

— Acesta, Radha, e parfumul ploii. *Mitti*¹ *attar*.

În urmă cu zece ani, spune ea, niște australieni i-au dat acestui parfum un nou nume – *petrichor* – dar indienii îl cunosc de veacuri ca *mitti attar*. Țărâna e colectată, coaptă în cuptor și în cele din urmă distilată pentru a se extrage uleiul esențial al pământului.

Închid ochii, gândindu-mă la Olympia. Cât de indescifrabilă a fost în tot acest timp! Singurul ingredient care îmi lipsea: apa, ploaia, ceața. Tocmai acel văl care nu te

¹ Pământ, țărână.

lasă s-o vezi clar. De aceea nu a fost niciodată apreciată, de aceea a fost înțeleasă greșit. Amestec în minte notele de vârf, notele de mijloc și notele de bază pe care le-am izolat. Și apoi adaug acest prețios – și nou pentru mine – ingredient: *mitti attar*. Mirosul ploii.

De pe divanul ei, o Victorine strălucitoare și goală zâmbește către mine.

Deschid ochii brusc.

— De ce nu mi-ai spus despre asta ieri, Hazi-ji, când a fost domnul Mehta aici?

Bătrâna *begum* își înclină capul și mă cercetează o clipă din priviri.

— Încă nu te cunoșteam destul de bine, Radha. Tu și Lakshmi sunteți foarte diferite.

Culege ceva de pe unghia degetului mic.

— Ea era fragilă când a venit la noi. Nasreen și cu mine am văzut că are nevoie de ajutor. Era toată numai vânătaie. Avea nevoie de noi.

Ochii ei de culoarea chihlimbarului se uită drept la mine.

— Tu ești o ființă mai dură.

Îmi pune palma deschisă pe piept, lângă inimă.

— Ți s-a purtat de grijă. Lakshmi ți-a deschis calea. În ea avem încredere. În lumea mea, facem afaceri doar cu cei în care avem încredere.

Mă cântărise la prima întâlnire și nu fusese mulțumită. Simt un junghi ascuțit în inimă. Vreau să-i povestesc despre anii pe care i-am petrecut singură în Ajar. Anii cât am trăit ferindu-mă de înțepăturile răutăcioase ale lui *Maa*, găsind scuze pentru patima pentru băutură a lui *Pitaji*, ignorându-le pe clevetitoare și insultele lor — toate din cauza lui Lakshmi! Pentru că făcuse ceva de neconceput: ne părăsise pe toți. Ea nu a trebuit să îndure consecințele, privirile critice ale sătenilor, mamele care își țineau copiii departe de școala lui *Pitaji*. Cum treceau pe celalaltă parte a uliței când ne vedeau, cum mi-au interzis să folosesc fântâna din sat, obligându-mă să merg aproape patru kilometri în plus până la fântâna de la

câmp cu *mutki*¹-ul gol.

Jiji nu a trebuit să-și ascundă afecțiunea ceas de ceas și zi de zi, așa cum am fost nevoiți s-o facem noi, *Maa*, *Pitaji* și cu mine. Dacă i-aș spune toate astea, Hazi m-ar vedea altfel? Ar fi mai înțelegătoare? Dar de ce vreau compătimirea ei?

Sau vreau de fapt să mă admire și să mă respecte ca pe Jiji, hoinara de șaptesprezece ani care a apărut în pragul bordelului, cerând adăpost și masă în schimbul căutatelor ei pliculețe cu coajă de rădăcină de bumbac? *Eu* sunt cea care a avut de suferit când Lakshmi și-a părăsit soțul. Ea e motivul pentru care mi-am spus mereu că nu-mi voi părăsi niciodată căminul conjugal, orice s-ar întâmpla. Adesea am această dorință, dar o suprim. Când Pierre și cu mine ne certăm. Când nu am chef să mă împac, dar nu am nici energia să mă cert. Când aș prefera să combin formulele lui Delphine decât să mă descurc cu crizele lui Shanti. Când aș vrea să mă târăsc sub cuvertură și să dorm în loc să gătesc cina. Când simt că nu pot respira decât dacă ies, ies, ies din casă...

Urechile îmi țiuie. Nu mai aud zgomotul bărbaților umblând prin fabrică, trosnetul și sfârâitul focului sau zgomotul propriei respirații. Țiuitul devine mai puternic, tonalitatea mai înaltă. Hazi mă privește îngrijorată. Nu aud ce zice. Și-a pus mâna pe brațul meu.

Țiuitul se oprește la fel de iute cum a început. Scutur din cap ca să-l limpezesc, de parcă ar putea reîncepe în orice moment.

Dau din cap ca s-o încredințez pe Hazi că sunt bine. Cutele de pe fruntea ei se destind. Inspiră adânc înainte să-și retragă mâna de pe brațul meu. Îmi bag mâinile în buzunarele pantalonilor ca să nu vadă cum îmi tremură. Mă întorc cu spatele la ea. Încerc să găsesc ceva, orice, ca să schimb subiectul.

— *Ji*, o întreb, ai încercat vreodată s-o convingi pe Lakshmi să se alăture fetelor din *kotha*?

¹ Vas de lut în care apa se păstrează rece.

Hazi scoate un mic sunet dezaprobat.

— Crezi că Lakshmi nu știa deja că viața pe care societatea o dictează femeilor nu e dreaptă? Ea a venit la noi pe deplin conștientă. A evitat intenționat să aibă copii. Nu voia să-și vândă trupul pentru mâncare.

Ceea ce voia era să aibă propria ei afacere. Deci nu. Nu a existat niciodată vreun motiv pentru care să vrea să ni se alăture.

Mă întorc din nou spre ea. Ochii îi sunt plini de durere.

— Unele dintre celelalte femei pe care le-ai întâlnit aici lucrau pentru alții – găteau, faceau curățenie sau cărau pământul și molozul de pe șantierele de construcții. Erau nevoite să se culce cu angajatorii sau șefii lor doar pentru a-și păstra locurile de muncă. La noi, câștigă mai mult în câteva ore dansând într-o companie civilizată decât câștigau înainte într-o lună. Și nu trebuie să se culce cu cineva de care nu le place.

Nu știu de ce sunt sceptică sau de ce simt nevoia s-o provoc.

— Dar sunt sigură că nu toți oamenii de afaceri și înalții funcționari sunt simpatici, nu?

Îmi aruncă un zâmbet ironic.

— „Sunt bărbați și bărbați și nu toate pietrele sunt prețioase.” Simpatia depinde de cine e dispus să simpatizeze.

Asta mă face să râd.

— Ai văzut destul? mă întreabă ea.

— *Hahn*. Dar de unde pot cumpăra parfumul ăsta? Hazi tace o clipă.

— Fabrica asta e a noastră. A mea și a lui Nasreen. Ne amintim de acest parfum de *mitti* din copilăria noastră, petrecută în Lucknow. La *haveli*, la mama. Era și ea curtezană. Am fost fericite acolo.

De bună seamă că mi se citește pe chip surprinderea. Hazi arcuiește spre mine o sprânceană desenată cu creionul...

— Chiar și curtezanelor le este îngăduită o copilărie fericită, *bheti*. Când ploua, dansam în curte și apoi lipăiam prin noroi. Dacă mama mi-ar fi dat voie să mă tăvălesc în

noroiul ăla, aş fi făcut-o.

Zâmbeşte larg, dezvelind nişte dinţi mărunţi şi uniformi.

— Acum mă scald în apă parfumată cu *mitti attar*. De la adăpostul şalului ei de lână, întinde un braţ plinuţ şi împinge înapoi mâneca lungă a bluzei tricotate. Îşi flutură antebraţul pe sub nasul meu.

— Vezi?

Adulmec. E aroma pe care o simţeam din când în când, dar nu reuşeam s-o identific. Şi în tot acest timp, nu observasem că e parfumul lui Hazi!

Face din nou semn spre mine cu arătătorul încovoiat, se întoarce şi mă conduce afară din fabrică.

— De ce cantitate o să ai nevoie?

Nu m-am gândit la asta până acum. Am studiat brieful de creaţie, dar nu am întrebat-o pe Delphine ce se va întâmpla odată ce clientul aprobă formula finală a parfumului.

Hazi înţelege, probabil, ce e în mintea mea. Zâmbeşte blând.

— Îţi vom face o ofertă bună, draga mea.

Pe drumul de întoarcere, ne oprim, la iniţiativa lui Hazi, să bem un *chai* la o tarabă stradală. Nu am mâncat nimic şi nici n-am băut *chai* de când m-am trezit, iar acum mi-e foame. Băiatul din spatele tarabei toarnă dintr-o crăticioară *chai* de culoarea caramelului în pahare mici, reuşind să nu verse nicio picătură.

— De cât timp aveţi fabrica? o întreb pe Hazi.

Ea îşi încreţeşte nasul, socotind.

— De vreo zece ani. Omul care o deţinea – împreună cu alte câteva afaceri – a dat faliment.

Îsi arată din nou zâmbetul şiret.

— Era dator la *kotha* noastră cu o sumă destul de mare de bani. Distracţia nu e gratuită, *bheti*. Şi nici nu e ieftină.

Încuviinţez din cap.

— În cele din urmă, am ajuns în posesia a tot ce avea el.

Îmi beau ceaiul, reflectând.

— Hazi-*ji*, de ce fabrica angajează doar bărbaţi?

Ea ridică din umeri, uitându-se spre cer.

— Aşa a fost dintotdeauna. Bărbaţii au grijă de foc,

toarnă materia primă în oale, strecoară uleiul din cuve. Este o muncă murdară.

— Dar nu ar putea și femeile să învețe s-o facă? Ea își înclină capul într-o parte și clipește des.

— Presupun că da. Nu m-am gândit niciodată la asta. Punem paharele goale pe blatul tarabei. Încep să scot niște rupii să-l plătesc pe băiat, dar Hazi îmi pune o mână pe braț. Face semn din cap, sugerând s-o luăm din loc. Pe când ne îndepărtăm, mă tot uit înapoi la *chai-walla*, care acum servește un alt client. Hazi îmi observă nedumerirea (nu există francez care să te lase să pleci fără să plătești). Ea scoate un hohot zgomotos, aplecându-se să se sprijine cu palmele pe genunchi. Când se îndreaptă de șale, își șterge lacrimile din colțul ochilor. Arată înapoi spre tarabă cu degetul mare.

— *Bheti*, aia era una din afacerile pe care le deținea clientul nostru.

Acum râd și eu cu ea și pornim mai departe spre *kotha*. Două femei în *salwar kameez* și șaluri, care sporovăiesc așezate pe o prispă, se opresc din vorbă ca să se zgâiască la noi. Alcătuim, pesemne, un tablou ciudat: o curtezană – sulemenită, în sari și împodobită cu bijuterii la ora 09:00 – și o femeie suficient de tânără ca să-i fie fiică, purtând breton franțuzesc și pantaloni evazați și fără pic de machiaj.

În timp ce ne scoatem încălțărilor în prag, una dintre slujnicele mai în vârstă vine în grabă spre Hazi.

— Un oaspete, doamnă, șoptește ea.

Hazi ridică din sprâncene. Probabil că nu aștepta pe nimeni.

— Adu-ne un mic-dejun, Shalini.

Femeia coboară spre bucătărie. Mă întreb dacă Binu e cea care îl ajută pe bucătarul-șef să gătească micul-dejun. Ocolim curtea interioară, îndreptându-ne spre sala mare în care două femei în sari stau așezate pe perne una lângă cealaltă, adâncite în conversație. Una dintre ele este Jiji.

Lângă ea stă o femeie pe care nu am mai văzut-o de aproape șaptesprezece ani.

Mă opresc, încremenită, de parcă mi-ar fi crescut brusc

rădăcini în marmura de sub tălpi.

Părul ei e mai închis la culoare decât înainte; probabil că și-l vopsește negru, așa cum o fac multe indience când încep să încărunească. Atunci când ne-am cunoscut, avea părul tuns într-un bob scurt, dar acum îl poartă mai lung, prins într-un coc, la fel ca Jiji. Au dispărut și pantalonii până la genunchi și bluzele până în talie pe care le purta când era mai tânără. În locul lor, un sari de mătase brodată și o bluză asortată o fac acum să pară o doamnă cu stare din clasa de mijloc. Cutele adânci de la baza nasului până la colțurile gurii și ridurile din jurul gâtului o trădeză ca având în jur de patruzeci și cinci de ani.

Hazi intră în cameră cu mâinile împreunate într-un *namaste* pentru a saluta oaspetele, în același timp în care Lakshmi își ridică ochii pentru a-i întâlni pe ai mei.

Mă holbez la sora mea. Încerc să mă stăpânesc, dar izbucnesc înainte să mă gândesc măcar ce de spus.

— Cum îndrăznești?

Îmi simt fața dogorind. Împroșc salivă când vorbesc. Lakshmi se repede să se ridice și vine spre mine.

— Nu, Radha. Nu e ceea ce crezi.

Hazi se uită la noi consternată. De data asta pare că nu știe ce să facă. Fără îndoială că nu e obișnuită cu astfel de izbucniri. Nu în *kotha* ei elegantă.

Kanta, fosta mea prietenă din Jaipur, cea care mi-a luat băiețelul, se ridică și stă în fata noastră într-un sari roșu cu auriu.

— Bună, Radha.

Are ochii umezi. Își frânge mâinile.

Mă dau înapoi, opunându-mă încercărilor surorii mele de a mă ține în cameră.

— Nu înțeleg de ce-ai făcut asta! strig la Jiji.

— N-am făcut nimic, *choti behen!*

Kanta e nevoită să ridice vocea ca să se facă auzită peste toată zarva.

— Nu e vina lui Lakshmi. Ea nu știa că vin. A trebuit să te găsesc ca să-ți spun chiar eu, Radha. E vorba de Niki.

— Nu! țiș eu.

De când aveam paisprezece ani nu i-am mai rostit numele cu voce tare. Să i-l aud rostit acum, pe buzele altcuiva, e la fel de dureros ca atunci.

Dau să fug din încăperea, dar Lakshmi mă apucă de braț, se trage spre mine și își înfășoară brațele în jurul membrelor mele tremurânde. Îmi pune mâna pe ceafa și mă mângâie ca pe un copilăș. Nu mi-am dat seama până în acel moment că plâng; lacrimile mari și grele picură de pe obrajii mei pe umărul ei. Gâfâi de atâta efort, tresăltând din tot corpul. Am din nou treisprezece ani și vreau ca sora mea mai mare să mă ocrotească.

— Fă ceva, Jiji. Te rog, nu mai vreau!

Kanta își înfășoară pe mână capătul șalului și îl desfășoară la loc.

— N-am vrut să dau buzna...

Sora mea întinde o mână în spate ca s-o potolească pe Kanta, care tace de-ndată.

Jiji îmi masează spatelul cu mișcări circulare.

— Puiule, nu știam că o să vină Kanta aici. Nu am chemat-o eu. M-a sunat la Shimla și Jay i-a spus unde sunt. A venit din cauza lui Niki, care lipsește de acasă de două nopți. L-au căutat în tot Jaipurul.

Când dau să vorbesc, glasul îmi sună ud și gălgâit.

— Ce-ce legătură are asta cu mine?

Îmi ridică blând capul de pe umărul ei și îmi șterge obrajii cu degetele mari.

— Ieri a trimis o telegramă ca să-i anunțe pe Kanta și Manu unde se află.

Ochii lui Jiji sunt plini de îngrijorare.

— E în drum spre Paris.

Rămân cu gura căscată.

Lakshmi aruncă o privire spre Kanta, apoi se întoarce spre mine.

— Se duce la tine acasă.

Acasă la mine? La Paris? Mi-l închipui pe Pierre deschizând ușa de la intrare, un tânăr explicând cine este, confuzia de pe fața lui Pierre! Scotocesc în buzunarul pantalonilor după lănțisorul meu cu fiola magică. Măinile îmi

tremură atât de tare, încât nu reușesc să ajung la el suficient de repede. Aproape că-l scap, apucând lanțul la timp pentru a împiedica fiola de sticlă să se spargă pe podeaua de marmură. N-am deschis-o niciodată în fața altor oameni, dar simplul fapt de a ține în mâini micul recipient și a-l rostogoli între palme mă liniștește. Jiji îl vede, dar nu scoate o vorbă.

Acum Hazi e lângă mine cu un pahar de vin de rodie.

— Bea, îmi poruncește ea.

Dau pe gât tot vinul dintr-o înghițitură. Îmi unge limba, gâtulejul și stomacul cu căldura și dulceața lui. Urmează o amorțală blândă.

Mă las condusă către o pernă, pe care mă așez.

Lakshmi și Kanta se așază lângă mine, de o parte și de alta. Hazi dă instrucțiuni să ni se aducă *chai* cu zahăr, împreună cu tot ce s-a pregătit pentru micul-dejun. Stau mută în timp ce în fața noastră sunt așezate din belșug *puri* fierbinți, *toor dal* picant, *okra subji*¹ cu curry și *jalebi* îmbibat în sirop dulce. În mod normal, m-aș repezi la bucate cu fervoare, dar, deocam-dată, nu am poftă de mâncare. Nasreen, care supraveghează zilnic pregătirea micului-dejun împreună cu bucătarul-șef, ni se alătură, umplându-mi un *thali* și așezându-l în fața pernei pe care stau.

Lakshmi aruncă o privire către Kanta.

— Cred că ar fi cel mai bine dacă i-ai povesti totul. Ochii Kantei sunt tulburați. Își desfășoară și își răsuțește iar capătul șalului în jurul mâinii. Cred că a nutrit tot timpul speranța că ea și cu mine ne-am putea împăca într-o bună zi și am putea redeveni prietenele apropiate care eram cândva. Nu e vina ei că nu mai suntem. Ea nu a făcut nimic pentru a produce această ruptură, în afară de faptul că mi-a adoptat copilul. Eu sunt cea care a întrerupt orice contact pentru a fi sigură că voi rămâne departe de viața lui Niki în sânul noii lui familii. Dacă am fi păstrat legătura, aș fi făcut în așa fel încât Niki să mă iubească pe mine mai mult; i-aș fi acaparat

¹ Mâncare de bame (n. red.).

atenția, aș fi pretins-o insistent și i-aș fi păstrat dragostea numai pentru mine.

Kanta plânge. Zăbovește câteva clipe ca să-și șteargă ochii pe *pallu*.

— Totul a început cu cererile de admitere la facultate. Ah, Radha, ai fi atât de mândră de cât e de inteligent! Trece cu brio toate testele – e pe locul al doilea în clasa lui de patruzeci de elevi!

Ridică o palmă de parcă și-ar cere scuze pentru digresiune.

— Mi-a cerut rezultatele de la examenul de absolvire — i le luasem pentru că voiam să i le arăt lui *Saasuji*. Dar am uitat să i le înapoez. A decis să le caute singur. În sertarul măsuței mele de toaletă.

Aruncă o privire neliniștită către Jiji, care o încurajează cu un zâmbet.

— A găsit alte lucruri – scrisori pe care le păstram. Una dintre ele era o scrisoare pe care eu și Manu am primit-o de la un avocat din Marea Britanie. Kanta își ia de jos geanta și scoțoește prin ea până găsește un plic alb velin. Mi-l întinde.

E o hârtie scumpă, grea. Plicul e deschis. Sunt patru pagini înăuntru. Mă uit încruntată la Jiji. Ea dă din cap. Încep să citesc.

— Cu glas tare, te rog! poruncește Hazi.

Cu o tresărire, îmi amintesc că bătrâna *begum* e și ea în cameră. Cine poate s-o refuze?

Îi dau ascultare.

4 aprilie 1974 Hazelton & Dunnwitty Esq.

Stimate domnule Manu Agarwal, stimată doamnă Kanta Devi Agarwal

Vă informăm prin prezenta cu privire la un fond de studii constituit în beneficiul unui minor, Nikhil Agarwal (denumit în continuare Beneficiar), cetățean indian născut în Shimla, statul Himachal Pradesh, la 2 septembrie 1956. Firma noastră a fost angajată prin contract, în numele unui sponsor anonim, pentru a administra acest fond și a stabili termenii și condițiile utilizării lui. Acestea sunt după cum urmează:

1. Beneficiarul trebuie să facă dovada identității sale;
2. Beneficiarul trebuie să frecventeze o instituție de învățământ de patru ani, la alegerea sa, din Statele Unite ale Americii;
3. Beneficiarul trebuie să prezinte dovada admiterii la respectiva instituție de învățământ superior. Deoarece procesul de admitere este lung și complicat, se sugerează ca el să fie inițiat imediat. Listele instituțiilor acceptabile sunt incluse în această comunicare;
4. Pe perioada verii, trustul îi va asigura Beneficiarului o angajare temporară în Statele Unite ale Americii;
5. Beneficiarul va avea obligația să lucreze în Statele Unite timp de doi ani după finalizarea studiilor de licență. Detaliile privind angajarea vor fi trimise după absolvire. Vom depune documentele oficiale pentru obținerea unui pașaport american pe numele acestuia. Pentru ca noi să administrăm acest fond, va trebui să semnați și să legalizați prezentul contract în termen de șaizeci de zile. Dacă vă mai pot fi de ajutor sau aveți alte întrebări, cu excepția celor legate de sponsor, nu ezitați să mă contactați.

*Al dumneavoastră cu sinceritate,
Jonathan Westerlin*

Arunc o privire peste contractul întins pe paginile următoare și i-l dau mai departe lui Jiji. Are mai multă experiență în citirea contractelor, acum că ea și Malik au propria afacere. Cu coada ochiului, le văd pe Hazi și Nasreen schimbând o privire, aranjând în minte piesele poveștii.

— Dar ce legătură au toate astea cu mine? o întreb pe Kanta.

Chiar și acum, îmi e greu să mă uit drept în ochii ei, fixându-mi în schimb privirea pe fruntea ei sau pe mâini sau pe brățările de sticlă purpurie pe care le poartă pe braț. Mă simt vinovată că am abandonat-o ca prietenă? Că o urăsc în secret fiindcă ea a fost cea care mi-a crescut copilul și nu eu? Pentru că i-am ignorat rugămințile de a relua fosta noastră prietenie? Kanta oftează.

— A mai găsit și altceva lângă scrisoare.

Ochii ei căprui închis, goi de tristețe și regret, se îndreaptă spre mine.

— Toate scrisorile pe care le-ai trimis înapoi – nedeschise. Toate fotografiile lui Niki pe care ți le-am trimis în ultimii șaptesprezece ani.

Scrisorile alea! De ce insista să-mi trimită fotografii cu un bebeluș a cărui existență trebuia s-o uit? Le-am returnat nedeschise, ca să înțeleagă mesajul. De ce să fiu obligată să mă uit la ceva ce nici măcar nu am cerut vreodată?

Numai Lakshmi înțelege. Kanta i-a trimis și ei fotografii cu Niki. Ultima dată când am fost la Shimla, sora mea m-a întrebat dacă sunt gata să mă uit la ele. Am dat din cap că nu. Acum își petrece un braț pe după umerii mei și mă strânge ușor.

Kanta oftează, cu respirația sacadată, de parcă ar fi pe cale să plângă din nou.

— A vrut să știe de ce nu i-am arătat scrisoarea legată de bursă. Termenul-limită pentru răspunsul la scrisoare trecuse. A vrut să știe și de ce i-am trimis fotografii cu el unei femei din Paris în totu acești ani. Și de ce aceasta le returnase fără să le deschidă. Era tulburat – și am înțeles de ce. Dar eu și Manu nu știam cât de mult să-i spunem, așa că nu am spus nimic. Atunci s-a supărat. Știa că îi ascundem ceva. Dar după șaptesprezece ani, cum îi spui unui tânăr că mama și tata nu sunt adevărații lui părinți? Sau că ar fi trebuit să fie următorul prinț moștenitor al Jaipurului, dar nu a avut ocazia?

Mă înec trăgând aer în piept.

— Ce? Ce-ai zis?

Nimeni nu scoate niciun sunet. Încăperea e cufundată în tăcere.

Mă răsucesc spre Lakshmi, care stă cu ochii închiși. Culoarea i-a dispărut din obraji.

— Jiji, ce spune acolo?

Sora mea deschide ochii. Întinde mâna spre brațul meu, dar mă feresc. Vorbește rar și măsurat:

— Niki trebuia să fie adoptat de Palatul din Jaipur. Aveam un contract cu ei. Maharajahul era în căutarea unui

prinț moștenitor care să-i succedă în cele din urmă la tron. Și Niki corespundea din toate punctele de vedere. Avea sânge regal din partea lui Ravi. Dar tu nu ai vrut să renunți la el, Radha.

Îmi amintesc certurile pe care Jiji și cu mine le-am avut în spital înainte și după ce l-am născut pe Niki. Aveam treisprezece ani și eram necăsătorită. Lakshmi a încercat să mă convingă să dau copilul spre adopție, dar nu mi-a spus că știe deja cine vor fi părinții. L-am spus că nu am de gând să renunț la copilul meu și, cu siguranță, nu-l voi da unor străini. În schimb, visam la tot felul de scenarii nebunești: să-l înfășor pe Niki într-o boccea și să fug; să mă urc într-un tren cu destinația Chandigarh cu Niki adormit lângă mine; să mă angajez ca *ayah* la o femeie al cărei copil să aibă aceeași vârstă cu Niki. În cele din urmă, însă, vocea lui Jiji îmi întrerupea fanteziile: Unde ar putea merge neînsoțită o fată de treisprezece ani? Oamenii s-ar întreba ce căuta o fată atât de tânără cu un copil după ea. Putea crede că l-am furat. Cine ar oferi adăpost unei copile de treisprezece ani cu un bebeluș după ea? Călugărițele? Dacă aș merge la o mănăstire, mi s-ar cere să intru în ordinul lor. Familiile respectabile mi-ar întoarce spatele. Oriunde m-aș întoarce, aș fi evitată. La fel și copilul meu. Nu am avut altă soluție decât să accept o adopție.

Acum, sunt uluită să aud că Palatul plănuia să-l adopte pe Niki.

— Vrei să spui că Niki ar fi putut fi prinț moștenitor? Ar fi fost crescut de cele două Maharani ale Jaipurului? Jiji lasă ochii în jos, privindu-și mâinile.

— Da și nu. Ar fi fost crescut de guvernante și doici și profesori particulari. Împărăteseale nu prea ar fi fost implicate. Ai luat cea mai bună decizie ca Manu și Kanta să-l adopte pe Niki. Eu sunt cea care le-a interzis tuturor să-ți spună despre adopția de către Palat. Inclusiv lui Manu și Kanta. Chiar și lui Jay.

— Adică și doctorul Jay știa despre asta? Dar Samir și Parvati Singh? Eu sunt singura care nu știa?

Îmi urcă un nor rece pe șira spinării.

— Urma să capeți bani pentru el, Jiji? Plănuiai să-mi vinzi copilul celui care oferea mai mult?

— *Nahee-nahee!* Nu a fost așa. Urma să fii plătită, dar intenția mea era ca banii să fie folosiți pentru studiile tale universitare. N-aș fi oprit niciun ban pentru mine. Jiji pare distrusă, dar eu sunt prea supărată ca s-o las să scape așa ușor.

— Ia zi, cât? Pe câți bani îl vindeai?

— Nu știam că aveau de gând să plătească până nu am citit contractul de adopție.

— Cât? Spune!

— Treizeci de mii de rupii.

Sora mea aruncă o privire către Hazi și Nasreen, implorându-le parcă să înțeleagă. Chiar și ele știu că, deși acum nu pare mult, având în vedere cât de jos a ajuns rupia, în 1956 erau mulți bani.

Îmi vine un alt gând:

— Stai așa, cum ai scăpat de contract?

Lakshmi oftează. Își trage genunchii la bărbie, își cuprinde picioarele cu brațele.

— L-am convins pe Jay să modifice evaluarea fizică a copilului. Orice diferență – oricât de mică – față de cerințele Palatului rupea contractul. Dar, Radha, am făcut toate astea pentru că ai refuzat să renunți la copil. Nu e vina lui Jay. El a făcut doar ce i-am cerut eu.

Iată, din nou. Totul se întoarce la alegerile pe care le-am făcut – să mă culc cu Ravi, să aleg să păstrez copilul, să-l încredințez Kantei să-l crească. E vina mea că Niki nu a devenit noul Maharajah al Jaipurului? Că altul stă pe tron în locul lui? E vina mea că Jiji a fost silită să înșele Palatul și că doctorul Jay a trebuit să se compromită profesional? Îmi pun mâinile în cap.

Sora mea se repede spre mine, aducând cu ea parfumul ei liniștitor. Îmi îndepărtează mâinile de pe cap. Glasul îi e la fel de catifelat ca petalele florilor de magnolie.

— Ai luat decizia corectă. Să-i lași pe Kanta și Manu să-l crească. Palatul ar fi angajat bone și guvernante care nu ar fi ținut la el la fel de mult. Nu l-ar fi răsfățat așa cum au făcut-

o Kanta și Manu. Niki a avut o viață tare bună. N-a dus lipsă de nimic. E inteligent. E sănătos. Joacă cricket, desenează peisaje, iubește sărbătorile și dansează pe cântecele din filme, Îmi coboară brațele pe lângă corp.

— Ai făcut ce a fost mai bine pentru copilașul tău. Mă simt cuprinsă de încă o pereche de brațe. Simt mirosul de lapte de trandafir al Kantei. E cea mai mare apropiere dintre trupurile noastre – al ei și al meu – din ultimii șaptesprezece ani. Gura ei e aproape de urechea mea.

— Îți mulțumim că l-ai lăsat pe Niki la noi, Radha, îmi șoptește ea. Mereu mi-am dorit să-ți spun lucrul ăsta. Și l-aș repeta de o mie de ori dacă te-ar face să te simți mai bine.

Aud cuvintele, dar nu prea le înregistrez. Mă uit la scrisoarea de pe covorul din fața mea.

— De ce nu i-ai spus lui Niki despre bursă? Sună ca o oportunitate care ți se oferă o dată în viață.

— Lupul își schimbă părul, dar năravul ba, intervine Lakshmi.

— *Bilkul*, răspunde Kanta. Manu și cu mine am bănuit cine era în spatele acelei scrisori, și ne îndoim că s-au schimbat: aceiași oameni care au refuzat să recunoască sângele lui Niki ca fiind al lor – Parvati și Samir Singh. Au plecat în America acum cinci-șase ani. Îți amintești scandalul legat de prăbușirea cinematografului Royal Jewel din Jaipur? Au fugit cu coada între picioare, dar acum...

Kanta face o grimasă.

— Se pare că tot ce ating se transformă în aur. Au construit o afacere imobiliară în State. Chiar și în condițiile în care economia merge atât de prost în toată lumea, în America oamenii încă mai cumpără case. Eu și Manu suntem convinși că-l vor pe Niki înapoi în ograda lor nu pentru că îl iubesc, ci pentru că au nevoie de un moștenitor de parte bărbătească. Ravi și Sheela au doar fete.

Ravi Singh. Gândul la el nu mai e așa de dureros ca înainte. Odată ce a apărut Pierre în viața mea, am putut să mă mut la Paris și să las în urmă amintirile mele nefericite despre Ravi.

Mă întorc către Lakshmi, ignorând-o pe Kanta.

— Dar nu putem ști cu siguranță că familia Singh l-a angajat pe acel avocat. Adresa este una din...

Mă uit la plic.

— Din Marea Britanie. Dacă nu sunt ei?

Kanta vine să se așeze lângă Lakshmi, așa că nu mai pot evita să mă uit la ea. Cele două femei se consultă din priviri. Mă uit cu coada ochiului către Hazi și Nasreen, care mănâncă în liniște, prefacându-se că nu aud ce vorbim.

— Noi avem prieteni în Anglia, oameni pe care îi cunoaștem din facultate, ne lămurește Kanta. Sunt avocați. Au fost de acord să facă niște cercetări pentru noi. Și suntem aproape siguri că sponsorii sunt cei din familia Singh. Cine altcineva ar rămâne anonim? Dacă scrisoarea ar fi venit direct de la ei, am fi rupt-o fără ezitare. Așa că au pus un intermediar să se ocupe. ați citit scrisoarea. Știți acum că vor ca Niki să lucreze în SUA vreme de doi ani după absolvire. Eu și Manu ne facem griji că, odată ce vor pune gheara pe el, nu-i vor mai da drumul.

Mijesc ochii, gândindu-mă.

— Bine, dar Ravi? Nu preia el afacerea? Și Ravi are și un frate. Govind, parcă. De ce nu el? De ce ar avea soții Singh nevoie de Niki dacă au doi fii?

Kanta își umflă obrazii și apoi suflă aerul afară.

— Cei doi băieți Singh au fost o dezamăgire pentru ei. Din câte am auzit, lui Ravi îi place să bea și să-și facă de cap. Tinerele americane îl consideră atrăgător.

Își dă ochii peste cap și înțeleg ce vrea să spună. Cocktailul acela curios de încredere în sine și modestie și felul lui de a se concentra ca un far asupra persoanei care e cu el m-a atras și pe mine la Ravi chiar și atunci când eram foarte tineri. Nu mă miră că și pe americance le atrage.

Kanta continuă.

— Fratele lui, Govind, a decis deja că nu vrea să fie implicat în afacerea familiei. Acum lucrează în cinematografie în Los Angeles, lucru la fel de supărător pentru Samir și

Parvati ca și când s-ar fi transformat într-o *hijra*¹.

— De unde știi toate astea? o întreb.

— Rețeaua indiană de zvonuri și informații se întinde pe tot globul, *bheti*.

Hazi e cea care a vorbit. Ne întoarcem toate spre ea.

— Nepoții mei din Dubai vă pot spune inclusiv care e treaba cu colonul vecinului meu de alături de aici, din Agra!

Hohotele ei o molipsesc și pe Nasreen, ai cărei umeri se zgâlțâie de râs.

Ceaiul mi s-a răcit, dar îl beau oricum. Hazi îi cere uneia dintre fete să-mi aducă o ceașcă cu ceai proaspăt, dar refuz, clătinând din cap.

— Și ce vrea Niki de la mine?

Vreau și nu vreau să aflu. Și una și alta.

Kanta se scarpină pe frunte. Brățările ei de sticlă scot clinchete delicate.

— Bănuiala noastră e că în mintea lui s-au combinat cumva două idei și a tras concluzia că ai putea fi tu în spatele acelei burse. Că ai putea să fii binefăcătorul anonim. Noi nu i-am spus niciodată că a fost adoptat. Nu știe nimic despre asta. Poate că vrea doar să afle cine ești și de ce ai contat atât de mult pentru mine. Mă înroșesc la auzul vorbelor ei. Mai contez încă pentru Kanta? În ochii ei nu e nici urmă de ranchiună. Spre deosebire de mine, ea nu se agață de trecut. Kanta întinde mână s-o atingă pe a mea, dar ceva o reține. Își retrage mâna.

— Ai devenit o femeie fermecătoare. Întotdeauna am știut că ești o ființă deosebită. Ai făcut mai mult cu viața ta decât majoritatea femeilor. Zâmbește cu drag spre Lakshmi.

— Sora ta ne-a ținut la curent cu realizările tale. Ne faci pe toți foarte mândri, Radha.

Simt o arsură în străfundul ochilor. Mă încercă brusc dorința de a-mi cere iertare pentru toate momentele în care l-am hrănit intenționat pe Niki cu biberonul în primele luni ale

¹ Eunuc.

vieții lui, ca să fie prea sătul când Kanta îi oferea sânul ei, laptele care îi era destinat copilului pe care îl născuse mort. Vreau să-i spun că îmi pare rău că am ignorat toate acele scrisori pe care probabil petrecuse ore întregi să le scrie, alegând cu grijă acele detalii din viața lui Niki pe care aș fi fost interesată să le aflu. Vreau să stau pe patul ei, așa cum făceam când aveam treisprezece ani, să beau lapte de trandafiri, să-i citesc din *Doamna Dalloway* și să-i vorbesc despre *National Velvet*, filmul cu Elizabeth Taylor pe care l-am văzut împreună. Ce bine ar fi dacă m-aș putea întoarce la acea perioadă mai nevinovată pe care am trăit-o înainte de Ravi, înainte de sarcină, înainte să fug la Paris.

— Când sosește Niki la Paris? întreb eu.

Lakshmi e cea care îmi răspunde.

— Poate mâine. Poate peste încă o zi. Nu știm dacă va încerca să te contacteze imediat ce ajunge acolo. Noi nu avem cum să-l contactăm. Nu vrea s-o facem.

Ah, *Bhagwan*! Să-l sun pe Pierre acum? Și ce să-i spun? Că am avut un copil la treisprezece ani? Că eram o fată proastă pe care atât a dus-o mintea? Că fiul meu nelegitim e mare acum și vrea să mă cunoască? E drept că i-am dăruit lui Pierre două fiice, dar celui care a fost prima mea iubire i-am dăruit un fiu. Va considera Pierre acest lucru un eșec? În Franța, nașterea unui băiat merită felicitări mai călduroase decât cea a unei fete. Încerc să-mi imaginez efectele colaterale ale sosirii lui Niki. Nu știu dacă Pierre a presupus că eram virgină înainte de a ne căsători; nu am vorbit niciodată despre asta. Poate că va crede pur și simplu că Niki face parte din familia mea pe care nu a cunoscut-o încă. Sau va accepta un copil vitreg la fel de ușor ca... Nu, asta e la fel de puțin probabil ca o petrecere organizată de Pierre în cinstea promovării mele ca ucenic parfumier.

Kanta dă să spună ceva, apoi se oprește. Mă uit la fața ei îngustă. Nu a fost niciodată o femeie frumoasă, dar energia ei neobosită și bucuria de a trăi au compensat întotdeauna acest lucru. Acum recunosc văpaia din ochii ei, atât de familiară mie.

— Decizia de a-i spune lui Niki că ești mama lui îți

aparține. Dar va dori să știe care e legătura dintre noi două. Orice ai hotărî să faci, Radha, te rog, încurajează-l pe Niki să se întoar-că acasă. Are doar șaptesprezece ani. Nu suntem pregătiți să-l pierdem în favoarea unei facultăți aflate atât de departe sau a unor oameni pe care îi cunoaștem prea puțin și în care nu avem încredere.

A trecut foarte mult timp. Cum să-i vorbesc unui băiat pe care l-am cunoscut doar când era mititel? Un băiat pe care l-am părăsit pentru totdeauna când avea doar patru luni. Nu pot șterge din trecutul meu faptul că am fost însărcinată, așa cum nici Kanta nu poate șterge faptul că l-a îngrijit și l-a hrănit pe Niki în ultimii șaptesprezece ani. Dar nu e corect din partea lor să-mi ceară mie ajutorul acum. Nu e drept. Din adâncul vintrelor simt o furie atât de adâncă, încât îmi vine să apuc narghileaua de alamă a lui Hazi și să o zdrobesc de podea până când crapă marmura sau se despică narghileaua în două.

— Tu și Manu sunteți prea speriați să-i spuneți adevărul despre adopția lui, așa că trebuie să fiu *eu* cea care să-i spună? După toți acești ani, vrei să deschizi acele răni vechi? Ca să-mi amintesc că Ravi, cel pe care l-am iubit, m-a respins atât de categoric?

Mă întorc către Jiji.

— De ce nu tu, Jiji? De ce nu vorbești tu cu Niki? Tu ești cea care m-a convins să-l dau. Eu voiam să-l păstrez, îți amintești? Am iubit copilul acela! Ai fi putut să mă ajuți să-l păstrez, Jiji. Tu, care găseai mereu răspuns la toate, ai fi putut găsi o cale de a mă ajuta să-mi cresc băiatul. Dacă o făceai, l-aș fi putut crește. Dar nu te-ai străduit suficient, nu-i așa? M-ai făcut doar să mă simt prost pentru că voiam să fiu în preajma lui chiar și după ce Kanta l-a adoptat. Ce era atât de rău în faptul că voiam să stau în preajma celui care era carne din carnea mea și sânge din sângele meu? Lakshmi arată de parcă am lovit-o cu narghileaua lui Hazi. Până la urmă, am spus-o pe față. Chiar nu știa cum m-am simțit în toți acești ani? Nu știa că acea parte din mine care o dușmănea se ascundea chiar la suprafață? E sora mea și m-a primit când nu aveam pe nimeni, dar este și cea pe care o

consider răspunzătoare pentru că l-a smuls de lângă mine pe primul meu născut. Ea n-a fost niciodată mamă. De unde să știe ce înseamnă să vorbești cu bebelușul tău vreme de nouă luni, cât îl porți în pântec, descriindu-i o gărgăriță și ce îl va face s-o îndrăgească, sau împărțind cu el parfumul proaspăt al unui molid albastru cu fiecare inspirație sau povestindu-i cum o să-l înveți să joace Cinci-pietre? Jiji mi-a răpit toate astea. Mi-a spus că nu am cum să am grijă de un bebeluș. Mai aveam de terminat școala. Aveam toată viața înainte. Dar în adâncul sufletului, am simțit întotdeauna că ar fi putut să mă ajute. Uite cum o ajută pe Nimmi să-i crească pe cei doi copii ai ei, cât de mult îi iubește. De ce nu m-ar fi putut ajuta și pe mine să-l cresc pe al meu? Mă răsucesc spre femeile adunate acolo, care se uită îngrozite la fața mea udă de lacrimi, la nasul care-mi curge. Îmi șterg ochii cu mâneca. Nu pot să mă mai opresc din plâns, în timp ce mă întorc spre Lakshmi.

— M-a durut cumplit să-l părăsesc. Compresele tale m-au ajutat să-mi sece laptele, Jiji, dar nu și lacrimile. Mi-a fost tare dor de el. Am plâns în fiecare noapte timp de un an. La internat, o aveam doar pe Mathilde să mă consoleze. Nu i-am spus pentru ce și ea nu m-a întrebat niciodată. A avut decența să nu zgândăre rana. Dar voi două – zic eu arătând cu degetul spre Lakshmi și Kanta –, voi vreți să sfredeliți crusta aceea cu un cuțit și să o faceți să sângereze din nou. Nu-mi puteți cere să fac asta! M-am mutat la un milion de kilometri depărtare tocmai ca amintirea lui să nu mă sufoc. Am viața mea acum. Cu familia mea. Cu fiicele mele. Nu vreau să-l cunosc! Nu vreau să vorbesc cu el!

Sângele îmi zvâcnește atât de furios, încât simt că inima dă să-mi iasă din piept. Respir de parcă aș fi alergat de la Jaipur la Agra.

Sora mea și Kanta mă privesc cu expresii rănite. E oare milă ce văd în ochii lor? Sau rușine? Le pare rău pentru ce au făcut ori le e milă de mine? Se gândesc la sentimentele mele sau la ale lor? Trebuie să ies din camera asta. Trebuie să plec. Mă ridic, puțin nesigură.

Sora mea își dregre glasul.

— Of, *bheti*, îmi pare rău pentru toate astea. Nu știam că Niki se va întoarce în viața ta. Dar vine, indiferent dacă îți convine sau nu.

Hazi ridică mâinile, de parcă s-ar pregăti să prindă o minge de cricket.

— *Aaraam se¹! Aaraam se!* Las-o, Lakshmi! Are nevoie de timp.

Stau întinsă pe somieră, cu spatele la ușă, când Lakshmi intră în cameră. E ultima ființă pe care vreau s-o văd; închid ochii, încercând să nu mă smiorcăi. La etajul de dedesubt, instructorul de dans strigă pașii, în timp ce acompaniatoarea încetinește sau accelerează ritmul. Aud sunetele ritmice ale clopoțelilor de la gleznelor curtezanelor.

Dar mirosul nu este al lui Lakshmi – acel amestec deosebit de henna, frangipani, ulei de cocos și cardamom. Recunosc parfumul puternic de mosc și tutun ca fiind al lui Hazi, cu o notă de bază despre care acum știu că este *mitti attar*. Când se așază, patul se clatină sub greutatea ei formidabilă. Îi simt căldura corpului pe spate.

— Știai că grasele pot să-și rotească șoldurile mai repede decât poate un bătrân să răsucescă o *beedi*²? Mă irită că a dat buzna peste mine. Răspund cu gura lipită de somiera de iută.

— Eu nu obișnuiesc să-mi rotesc șoldurile și nici să răsucesc țigări.

Puteam la fel de bine să întreb grosolan: *Ce cauți aici?*

— Mama mea era disperată de cât eram de grasă când eram mai mică. Își făcea griji că trupul meu nu-i va atrage pe nababii sau maharajahii care veneau la *kotha* noastră. Dar se înșela. Aveam eu un nu-știu-ce... Mă plăceau bărbații. Primul meu client fidel mi-a dăruit doi băieți – asta a fost înainte să o cunoaștem pe Lakshmi cu pliculețele ei

¹ Ușurel.

² Trabuc subțire, rulat manual; țigara săracului.

fermecate. Mama mi-a trimis copiii la spitalul local. Nu era loc pentru ei la *haveli*. Întotdeauna m-am întrebat cine i-a crescut, unde sunt, ce s-a întâmplat cu ei. Tu ai avut noroc, *bheti*. Ai știut tot timpul unde e băiatul tău. Kanta-ji pare o ființă cumsecade. A fost hrănit, educat, iubit.

Își pune degetele cu inele pe șoldul meu. În fereastra din fata mea, văd o reflexie strălucitoare a brățărilor ei de aur și sticlă.

— Nu este vorba despre tine, Radha. E vorba despre băiat. Pune-te în locul lui. Vrea să știe ce se întâmplă în viața lui. Dacă ai avea vârsta lui, nu ai fi curioasă? Ușurează-i cugetul. Spune-i adevărul. O să-și dea seama dacă te prefaci, spre deosebire de clienții mei. Chicotește și mă bate ușurel pe șold. Își ridică trupul masiv de pe somieră, dar înainte să se îndepărteze, o prind strâns de mână. Îmi întind gâtul ca să mă uit la ea.

Hazi își întoarce ochii spre ai mei și mă strânge de mână.

— *Khush raho¹, bheti*.

Să fiu fericită? O urmăresc cu privirea pe când iese din cameră și închide usa.

Cineva mă zgâlțâie de braț. Deschid ochii. Îi simt lipicioși. Jiji stă lângă mine pe pat cu o ceașcă de ceai într-o mână și o cârpă umedă în cealaltă. Pune ceaiul pe noptieră. Îmi apasă gingaș cârpa pe ochi. E caldă. Miroase a lavandă și mușețel. O las să mă spele pe față; nu am energie să mă mișc.

— Hai încoace! mă îndeamnă ea.

Corpul meu parcă e o păpușă de cârpă când mă ridică în sezut la marginea patului. Îmi întinde ceaiul. Apoi se așază în spatele meu și începe să-mi pieptene părul cu un pieptăn din lemn de santal. Amândouă am moștenit părul mamei noastre: des, ondulat. (Încep să văd și șuvițe argintii în al meu, mai nou.) Cu mișcări blânde, trage cu pieptănul șuvițele rebele la locul lor.

Îi simt iubirea cu fiecare atingere. Degetele ei separă

¹ Fii fericit!

delicat niște fire încâlcite. Mereu are această grijă să nu provoace niciodată durere, doar să îndrepte lucrurile. Ca suflarea ei dulce peste un desen cu pastă de henna. A știut întotdeauna să-mi arate ce simte pentru mine mai mult decât poate exprima în cuvinte. Acum îmi spune că nu trebuie să-mi fac griji pentru izbucnirea mea de mai devreme. Că nu ne va afecta relația, sentimentele pe care le avem una pentru cealaltă.

— Cât timp am dormit?

— Câteva ore.

Își vede de treabă, în timp ce eu îmi sorb ceaiul.

— Negustorii din Kashmir vin în sud în fiecare iarnă ca să-și vândă articolele brodate. Vii cu mine să alegem o jachetă de lână pentru Shanti și una pentru Asha? Dau din cap că da. Mă simt atât de secătuită, că nu știu dacă sunt încă supărată pe Jiji sau rușinată că mi-am vărsat oful în gura mare. Nu știu ce să simt, nici ce să spun. Ar trebui să-i cer scuze sau să aștept să-mi ceară ea scuze? Și chiar e nevoie de scuze?

Parfumul liniștitor al *chai*-ului cu cardamom, cuișoare și scorțișoară începe să mă reînsuflețească.

Când termină cu pieptănatul, Lakshmi îmi masează gâtul și umerii cu degetele. Spune pe un ton degajat:

— Kanta s-a întors la hotel. Măine pleacă înapoi spre Jaipur.

Kanta! Am fost atât de aspră cu ea azi-dimineață! Îmi face rău și să-mi amintesc. Mi se înroșește gâtul de rușine. Cea mai dragă prietenă a lui Jiji mi-a fost alături atunci când sora mea era prea ocupată cu lucrul. Kanta m-a introdus în lumea cărților ei: *Bâlciul deșertăciunilor*, *Amantul doamnei Chatterley*, *Jane Eyre*. M-a dus să văd filme americane – *Unora le place jazzul* și *Ultima oară când am văzut Parisul*. O admiram, era atât de șic în pantalonii ei pescărești și cu tunsoarea bob. Spre deosebire de doamnele din înalta societate a Jaipurului, căroră Jiji le oferea serviciile ei, Kanta era modernă și atât de amuzantă! Când eram cu ea, mă simțeam de parcă ea era sora pe care venisem s-o caut în Jaipur, nu cea cu care mă procopsisem. Uneori simțeam că

sunt o povară pentru Lakshmi, care trebuia să mă hrănească, să mă îmbrace și să-mi asigure un acoperiș deasupra capului, dar cu Kanta nu mă simțeam niciodată așa.

Jiji îmi cere să îmbrac *salwar kameez*-ul indian pe care mi l-a adus. Nu obiectez. Am dat dovadă de destulă lipsă de respect la *kotha* cu hainele mele occidentale. Mai știu și că atunci când mergem la bazarul din Agra nu trebuie să arăt ca o turistă, căci atunci vom fi asediate de vânzători ambulanți. E liniște în *kotha* când trecem pe lângă sala de banchete. Dansatoarele și cântărețele se odihnesc, probabil, înainte de reprezentația de seară. Modul de viață al curtezanelor presupune să lucrezi până târziu, să te trezești devreme, să faci repetiții și să te odihnești după-amiaza. Hazi și Nasreen nu se zăresc pe nicăieri. Afară e deja întuneric la ora 17:00. Șoferul ricșei noastre a pus muzică din filme la radio și a dat sonorul tare, așa că Jiji și cu mine rămânem tăcute un sfert de oră, cât ține drumul până la piața de noapte. E răcoare în aer și amândouă purtăm pulovere peste *kurta*. De îndată ce văd luminile înșirate la întâmplare pe deasupra aleilor bazarului, simt că nerăbdarea mea sporește. De ani de zile n-am mai fost la o piață de noapte. Mă țin aproape de Jiji, care merge înaintea mea printre tarabele înghesuite unde se vând cartofi, fasole și *karala*¹. Și aici produsele sunt puține. Cotim pe o altă alee plină de cumpărători. Aici, vânzătorii sunt profilați pe cuțite, sufertașe și farfurii de metal, încerc să nu zăbovesc prea mult cu privirea asupra vreunui obiect, ca nu cumva un vânzător să-mi observe interesul și să cășune pe mine. La Paris tocmeala se practică foarte puțin, așa că mi-am cam pierdut antrenamentul când vine vorba să negociez un preț.

Jiji pare să știe exact încotro merge; îmi închipui că piața s-a extins din vremea când stătea ea în Agra, dar probabil că își păstrează planul general. În lipsa altor indicii, nasurile

¹ Castravete amar, momordică.

noastre ne pot spune spre ce parte a acesteia ne îndreptăm: detectez un miros de pielărie când sosim la negustorii de *juti*¹. Oare Asha și Shanti ar purta pantofi maharani, cu broderii, dacă aş găsi mărimea lor? Apropiindu-ne de tarabele cu fructe, simt miros de *loquat* copt, aproape pe trecute. Un taur se preumblă de la o tarabă la alta, în căutare de bunătați. Vânzătorii îi aruncă dinainte câte o mică ofrandă și el se oprește s-o mănânce. Din senin apare lângă el și o pisică, să-i țină tovărășie la masă. Mai departe, îi vedem pe vânzătorii de sariuri. Teanc peste teanc de culori delicioase, ca de nestemate, fiecare la fel de uluitoare ca cea dinainte. Cum poate India să producă niște nuanțe atât de vibrante – și atât de multe –, când în Franța pare să fie un deficit de culoare? Vreau să mă opresc, să cumpăr un întreg teanc de mătăsuri și să-mi decorez apartamentul cu ele, deși știu că vor părea la fel de străine acolo cum sunt bejul pal și cafeniurile șterse aici.

Jiji încetinește pasul, căutând pe cineva. Se uită în dreapta și în stânga, până când fața îi înflorește într-un zâmbet. Ne apropiem de un vânzător de tămâie. Și cine să stea oare în spatele tarabei înguste dacă nu Hari, fostul ei soț?

Sunt atât de șocată să-l văd, că încremenesc în loc. E surprins și el să ne vadă, dar își revine repede, cu un zâmbet larg și un *namaste*. E proaspăt ras, cu mânecile cămășii albe și apretate suflecate până la cot.

E înconjurat de cutii cu bețișoare și conuri de tămâie stivuite ordonat în spatele lui și în fața tarabei. Mostre formate din cinci bețișoare parfumate își unduiesc parfumul în direcția noastră. Pur și simplu oftez de plăcere. Simt mirosul de *mogra*², trandafir, *chameli*, șofran și – e oare posibil? – *mitti attar*? Jiji râde văzând reacția mea, ca și când se aștepta la ea.

¹ Pantofi.

² Specie de iasomie indiană.

Sora mea pare absolut în largul ei în prezența lui Hari.

— Hazi mi-a spus că acum lucrezi cu femeile din Agra. Și că ai o fabrică de tămâie, îl lămurește ea. Ți aduci aminte de Radha, nu-i așa?

El face ochii mari. Mă salută cu un *namaste* ceremonios și zâmbește.

Cât de ciudat să-l întâlnesc pe Hari după aproape douăzeci de ani! Acest om pe care abia dacă îl cunoșteam, dar care a călătorit cu mine cu atâta vreme în urmă de la Ajar la Jaipur în căutarea lui Lakshmi. Ea îl părăsise după ce începuse s-o bată; el își dorea copii, dar ea bea de multă vreme ceaiul din coajă de rădăcină de bumbac pe care învățase să-l facă de la mama lui, tocmai ca să nu rămână însărcinată. Munchi-ji a fost cel care mi-a spus unde să-l caut pe Hari după ce *Maa* și *Pitaji* au murit. Când l-am găsit pe soțul părăsit al lui Lakshmi, l-am convins să mă însoțească la aproape o mie de kilometri de Ajar – până la gara din Jaipur (ce îndrăzneță eram înain-te!). Mi-am amintit că văzusem numele acela – Jaipur – pe plicurile pe care poștașul i le aducea lui *Maa*, aceleași pe care ea le arunca pe foc, nedeschise. La gară, Hari și cu mine am început să-i întrebăm pe toți cei care ne ieșeau în cale unde am putea s-o găsim pe sora mea. La început, Jiji nu a vrut să creadă că soțul ei s-a schimbat, dar era adevărat. Continua munca de binefacere pe care o făcuse răposata lui mamă: vindecarea femeilor rănite și a copiilor care nu aveau bani să plătească un medic. Cu toate astea, sora mea nu a vrut să rămână căsătorită. O lege din 1955 i-a permis să divorțeze de el. Când ea, Malik și cu mine am plecat la Shimla, era din nou o femeie liberă. Hari strigă către cineva din spatele tarabei. O femeie de douăzeci și ceva de ani, îmbrăcată într-un sari verde pal și o bluză tricotată verde-smarald, își face apariția cu un bebeluș adormit în brațe. În urma ei vine și un băiețel de patru sau cinci ani. Hari ia băiatul în brațe și ne prezintă familia.

— Soția mea este motivul pentru care am venit la Agra, explică el. Am cunoscut-o în Jaipur, dar ai ei sunt de aici și a vrut să se întoarcă.

Soția lui ne zâmbeste timid.

Hari se apleacă spre noi, făcându-ne parcă o confidență:

— Nu vă lăsați păcălite. În timpul zilei, are în subordine patruzeci de femei care rulează pasta de tămâie și fac bețișoare sau conuri, în timp ce eu mă ocup de copiii lor. Lakshmi, acum am mai mulți copii decât mi-am dorit vreodată!

Hari râde, iar soția lui și sora mea i se alătură. Lakshmi întreabă de copii, iar femeia îi spune cu mândrie cum îi cheamă și câți ani au. Aflăm de la Hari că se aprovizionează cu *mitti attar* de la fabrica lui Hazi și Nasreen. Așa le-a cunoscut.

Fostul soț al surorii mele pare fericit, la fel și ea. A dispărut dușmănia de la prima lor întâlnire în Jaipur, circumspecția din glasul lui Lakshmi când vorbea despre el și amărăciunea din al lui până să-și dea seama că ea nu avea să fie niciodată proprietatea lui. Hari ține mortiş să ne dăruiască câteva cutii cu tămâie.

Lakshmi își împreunează palmele și leagănă din cap ca să arate că îi apreciem gestul, dar nu este nevoie. În schimb, scoate niște rupii din punguța cusută la betelia juponului (unde își ține întotdeauna banii), le întinde soției lui Hari și alege o cutie cu tămâie de *mitti attar*. Nu știu cum se face, dar, când ne luăm rămas-bun, mă simt mai ușoară. Oboseala pe care o simțeam în mâini și picioare a dispărut.

Când plecăm de la taraba lui Hari, Jiji îmi spune:

— Îi povesteam lui Hazi că m-am întrebat adesea ce s-a ales de Hari după ce ne-am despărțit de el în Jaipur. Ea mi-a spus că este aici, în Agra, la piața de noapte, încă îi ajută pe cei săraci, vindecându-i cu cataplasmele pe care a învățat să le facă lucrând cu mama lui. Dacă femeile sunt la ananghie, le oferă locuri de muncă la fabrica lui de tămâie.

— Asa și-a cunoscut și soția?

Sora mea ridică din umeri.

— Poate. Unele dintre femeile care lucrează la fabrica lor erau înainte prostituate. Unele erau fugite de acasă sau orfane. Nasreen zicea că toate femeile care lucrează acolo câștigă suficient pentru a-și hrăni familiile. Zâmbeste larg.

— S-a descurcat bine. Sunt mândră de el.

Cu mult timp în urmă, îmi povestise de vremurile în care abia se putea ridica de pe podea după câte o bătaie primită de la el. Simt un ghimpe de revoltă în numele ei.

— Jiji, cum ai putut să-l ierți după tot ce ți-a făcut?

— S-a terminat, Radha. Nu mi-a făcut rău multă vreme. Și cred că plătește prețul pentru acele bătăi de fiecare dată când ajută o femeie aflată în circumstanțe nefericite.

Se întoarce să se uite la mine.

— Valoarea noastră umană nu stă în viața de zi cu zi. Și nici în trecutul sau viitorul nostru. Stă în schimbările fundamentale pe care le facem în noi înșine de-a lungul vieții. *Samaj-jao?*

Ne uităm una la alta o clipă înainte ca sora mea să se întoarcă și s-o ia înainte.

Când ajungem la taraba cu haine recomandată de hari, Jiji și cu mine examinăm măiestria articolelor din lână, detaliile broderiilor și căptușeala din poliester sau bumbac a fiecărei haine lucrate manual. Hari avea dreptate: acest vânzător aduce mărfuri din cașmir cu mult superioare celor ale concurenților săi. Aleg două haine. Pentru Shanti, aleg una din lână zmeurie, împodobită cu o broderie mărunță de culoare galbenă. Cealaltă – oliv cu cusături de culoare verde mai închis pe guler – va scoate în evidență ochii de chihlimbar ai Ashei.

— N-ar trebui să luăm ceva și pentru Pierre? întreabă Jiji.

Mă gândesc la comanda făcută de Asha.

— Ba da! Elefanți din lemn de santal sculptați manual. Pentru biroul lui – și or să le placă și fetelor.

Jiji merge în fața mea. După ce cumpărăm cadoul pentru Pierre, Lakshmi mă ia de braț și mă îndreaptă către aleea cu de-ale gurii. Bărbați, femei și copii ronțăie *mung dal* prăjit, arahide picante, *sev*, *chakli*, nuci caju sărate.

— Hai să luăm ceva de mâncare, spune ea, plimbându-și privirea peste rândurile de pungi pline cu gustări îmbietoare. Ne plimbăm ținând în mână cornetele din hârtie de ziar pline cu crăntănele (din cele pe care Jiji nu mă lăsa niciodată să le mănânc când eram mai mică) și admirând aleea cu brățări

colorate de lac și de sticlă. Fiecare șir de brățări sclipitoare este unic ca model, foarte diferit de orice alt rând. Lakshmi micșorează pasul și se întoarce spre mine.

— Radha, nu vreau să pleci fără să ne înțelegem una pe cealaltă.

Rostește vorbele cu grijă, alegând fiecare cuvânt ca și cum ar fi o perla.

— Nu știu cum e să fii mamă, ai dreptate în privința asta. În anul care a urmat despărțirii tale de Niki, mă întristam mai mult decât îți poți imagina când mă gândeam la tine cum plângi și cât te simți de singură, îmi amintesc că am tot încercat să te fac să vorbești cu mine când veneai la noi în weekend, dar nu voiai. Iar eu nu știam cum să te fac să-ți deschizi inima. Regret tare mult lucrul ăsta. Oricât de mult încercam, tu refuzai să-mi răspunzi la întrebări. Îți aduci aminte? Jay te lua la călărie, sperând că te vei simți în largul tău ca să vorbești cu el. Vedeam că îți înăbuși sentimentele și știam că trebuie să le exteriorizezi. Dar nu am reușit să găsim o cale de a te ajuta.

Sora mea culege o arahidă cu ardei iute din cornetul meu și o aruncă în gură. Îmi dă timp să răspund. Îmi amintesc că mă lua la plimbare duminică dimineața în Shimla înainte de masă, râzând de eșecurile ei cu Grădina Tămăduirii sau povestindu-mi despre încercările de a repara singură fereastra lăsată de la căsuța ei.

Întotdeauna menținea conversația într-un registru lejer, întrebându-mă despre colegii și cursurile de la școală, despre cum mă simțeam. Abia acum realizez că nu rostea niciodată numele lui Niki, în speranța că îl voi aduce eu în discuție. Nu o făceam, iar ea îmi respecta tăcerea. Nici când ne-am plimbat de ziua lui nu am vorbit despre el. Îi abăteam atenția de la tristețea mea, o tachinam în legătură cu pasiunea pe care doctorul Jay o făcuse pentru ea, sugerând să-i dea măcar un semn de încurajare. Ea râdea: „De ce m-aș lega la cap cu el când sunt ocupată cu tine și cu Malik?”

Odată, la Școala Auckland, am fost gata-gata să mă destăinuiesc lui Mathilde. Era miezul nopții. Aveam un vis recurent, în care încercam să număr câți dinți avea Niki. O

tot luam de la capăt și nu mai terminam. Pesemne că am strigat în somn, fiindcă Mathilde a trebuit să mă trezească. Plângeam. Și-a plimbat degetele prin părul meu până când am adormit din nou. De dimineață, s-a uitat la mine plină de speranță. Poate că aia avea să fie ziua în care îi voi mărturisi ce mă chinuie. Dar nu am făcut-o niciodată. Acum, inspir adânc.

— Am crezut că pot să-l fac să dispară. Dacă nu mă gândesc la el.

— Pe Niki?

— *Hahn*.

— N-aveai cum să nu te gândești la el! Pentru că exista. Exista, Radha, și era fermecător. Și e fermecător. Nu ai greșit cu nimic. Un băiat mai mare a profitat de tine. El știa care vor fi consecințele, dar nu ți-a spus. Știi asta acum, nu-i așa, *choti behen*?

— Am fost o proastă că l-am lăsat pe Ravi să se apropie atât de mult. Mi-e rușine când mă gândesc cât de neghioabă am fost, cât de naivă.

Pe când rostesc toate astea, simt cum încep să-mi dogorească obrazii. Știu că mă înroșesc la față.

— Eram toanta de la țară pe care atât o ducea capul. Aveam senzația că toată lumea îmi spune așa pe la spate.

— Adică cine?

— Tu. Kanta. Malik. Manu. Ravi. Soții Singh...

— Niciunul dintre noi nu te credea toantă, Radha.

Cel mult, ne simțeam vinovați. Eu nu mi-am făcut datoria de soră mai mare de a te învăța despre sex. Kanta nu și-a îndeplinit datoria de a te călăuzi spre cărți și filme mai potrivite vârstei tale. Malik se învinovăța că nu venise la mine mai devreme să-mi spună că te-a văzut cu Ravi. Noi am dat greș, Radha, nu tu. Și pentru asta, îmi pare nespus de rău. Noi am greșit față de tine. Înțelegi?

Clatin din cap cu amărăciune.

— Chiar și în cele din urmă, când l-am născut pe Niki, am vrut să vă dovedesc tuturor că nu sunt naivă. Eram sigură că Ravi va face ceea ce se cuvine și își va asuma paternitatea copilului nostru. Că se va căsători cu mine. Că

va da buzna în salonul de spital unde mă aflam și mă va salva. Am crezut că va fi domnul Rochester al meu, Jiji. Dar, ce-i drept, n-a fost. Și cum el nu s-a arătat, m-am simțit mai tâmpită și mai naivă ca oricând. Tot ce gândeați deja despre mine era adevărat. Fusesem prea credulă. O neroadă de la țară.

— Ah, *choti behen!*

Jiji scoate o batistă din geantă ca să-mi șteargă ochii. Nici nu mi-am dat seama că plâng.

— Nicio clipă nu te-am crezut o fată fără minte. Ai fost mereu atât de inteligentă! Nu mă gândeam atunci decât că societatea din Jaipur avea să vă evite, pe tine și pe copilul tău. O fată însărcinată nu poate merge la școală. În 1956, nimeni nu voia mame necăsătorite în clasă. Mă enerva că o fată deșteaptă ca tine căzuse victimă avansurilor lui Ravi. Îmi era ciudă pe tine pentru asta, recunosc. Știam că Parvati mă va face pe mine răspunzătoare pentru faptul că te-ai culcat cu fiul ei. Tocmai ea, care știa ce fel de om e. Știam și eu. Ar fi trebuit să am grijă să te protejiez de băieți ca el. Dar nu am făcut-o. Și pentru asta îmi pare nespus de rău. Neținând seama de cumpărătorii care trebuie să ne ocolească, sora mea mă cuprinde în brațe și mă ține strâns. Eliberează ceva în mine de care m-am agățat până acum, ca un balon care se dezumflă. De ce oare nu ne-am spus aceste lucruri cu ani în urmă? De ce ne-a luat atât de mult să ne mărturisim una alteia ce simțeam acum șaptesprezece ani? De ce am așteptat atâta vreme ca ea să împartă vina cu mine?

Cu bărbia pe umărul meu, Lakshmi spune:

— Nu putem să ne întoarcem și să schimbăm nimic, *bheti*. Nu te mai agăța de trecut. Dar gândește-te la ce te-a învățat. Ce îți spune prezentul? I-ai oferit lui Niki cea mai bună viață posibilă. Ai luat decizia să-i lași pe Kanta și Manu să-l crească. Ai făcut bine. E fericit, Radha. E un băiat fermecător.

Îi dau drumul din îmbrățișare și îi cercetez fața.

— Vrei să spui că l-ai văzut?

Îmi șterge din nou ochii.

— După ce Jay și cu mine ne-am căsătorit, am început să

mergem la Jaipur iarna. Îmi era dor de Kanta. Și voiam să-l văd pe Niki, pe nepotul meu, Radha. Eu așa îl consider. E o minunăție de băiat. Îi place să citească la fel de mult ca și ție. Desenează cele mai frumoase schițe. Toate astea sunt lucruri pe care ar trebui să le afli despre el. Și atunci vei vedea cât de bine ai procedat.

Simt că inima îmi galopează.

— Dar, Jiji, cum îi explic lui Pierre că am avut un copil înainte să-l cunosc pe el? Un copil pe care apoi l-am abandonat? Pierre a fost crescut în spirit catolic. Nu știe nimic despre asta. Dacă cere divorțul?

— Pentru că ai avut un copil la treisprezece ani? De parcă la francezi n-ar fi fete de vârsta asta care fac copii, zice Jiji pe un ton ironic. Dacă Pierre va fi furios pe tine pentru că l-ai adus pe lume pe Niki, va avea de-a face cu mine. L-ai dăruit două fiice superbe. Ar fi un prost să renunțe la toate astea! Așa cum ai spus chiar tu, suntem în 1974 acum, nu în 1955. Vremurile s-au schimbat.

Negustori și cumpărători deopotrivă se opresc să se zgâiască la noi, două femei care se îmbrățișează în mijlocul unei alei aglomerate, cu vaci, câini și pisici care trec pe lângă ele. Îi simt puterea, darul ei de a mă face să mă simt în siguranță întotdeauna, și îmi doresc ca acea putere să devină și parte din mine.

— Vrei să vin cu tine la Paris? mă întreabă ea. Sunt sigură că Nimmi ar fi de acord să-mi țină locul la Shimla pentru câteva zile.

Oricât de tentată sunt să spun da și s-o las pe Jiji să îndrepte lucrurile, dau din cap că nu.

Niki vine să mă vadă. De asta trebuie să mă ocup eu singură. Scot flaconul dintr-un buzunar al tunicii, îl desfac și inhalez. L-l întind apoi surorii mele. Jiji se încruntă, cu o privire nesigură pe chip, dar își apropie cu prudență nasul de flacon și adulmecă. Fața i se limpezește.

— Ah! exclamă ea.

Mă strânge de bărbie.

— *Shabash!*

PARTEA A III-A

Folosit de mii de ani în India pentru a liniști mintea și a calma pielea iritată, uleiul din lemn de santal a fost introdus în Europa cu doar două sute de ani în urmă.

Paris

Decembrie 1974

În taxiul de la aeroportul de Gaulle către apartamentul nostru, îmi plimb mâna peste prețioasa cutie din lemn de palisandru din poală, în care se află uleiurile esențiale de *mitti* și *khus*. Jiji a vrut să mă întorc cu ea la Shimla și să stau câteva zile cu Jay și cu familia. Acum îi numește pe Malik, Nimmi și copiii lor familia ei. Cât de ciudat e când mă gândesc că atunci când am ajuns prima dată în Jaipur, Lakshmi era toată familia pe care o aveam, iar acum am familia mea, la un milion de kilometri depărtare de a ei. Dar trebuia să mă întorc la Paris pentru Niki – și pentru Pierre și fete. Și pentru munca mea.

Cerul înnorat de decembrie al Parisului mă face să tânjesc după căldura de un alb strălucitor a Indiei. În cea mai rece zi din Agra, erau douăzeci și unu de grade. Aici, la ora 18:00, sunt opt grade și stau zgribulită, având doar un pulover să-mi țină de cald. Regret că nu am păstrat șalul pe care mi l-a oferit Jiji. Am sunat o singură dată acasă la Florence cât am fost plecată. Voiam să aud vocile fiicelor mele, sporovăială lor neîncetată, poveștile despre locurile în care le dusesese bunica lor. Mi-au spus că au jucat *pétanque* și badminton și că au mâncat ciocolată din calendarele lor de Advent (Crăciunul este ceva ce sărbătorim doar acasă la Florence).

Pe Pierre nu l-am sunat. Mi-a fost teamă să aflu dacă Niki a fost la noi acasă sau dacă el și Niki s-au cunoscut deja. Dacă s-ar fi întâmplat, m-am gândit că Pierre m-ar fi sunat imediat. Mi-l imaginam pe Niki apărând în timpul zilei; Pierre ar fi fost atunci la serviciu. Mă îndoiesc că portăreasa l-ar fi lăsat să urce la etaj, dat fiind că nu-l mai văzuse niciodată. Și chiar dacă ar fi urcat, nu ar fi răspuns nimeni când suna la soneria apartamentului. Seara, Pierre ar fi fost la Florence să ia cina cu fetele; dacă nu, ar fi ieșit cu prietenii. Mi-l

închipuiam pe Niki pierzându-și speranța și, în cele din urmă, hotărând să plece înapoi acasă. Poate voi fi scutită de stinghereala de a-l prezenta pe Niki soțului și fiicelor mele.

Dar, chiar și atunci, știam că e doar o iluzie.

Și când va veni momentul ca Pierre să-l cunoască pe Niki, ei bine... va trebui să găsesc eu ceva. În clipa asta sunt epuizată după călătorie și n-am idee ce să le spun niciunuia dintre ei.

Mă târăsc cu valiza și cutia cu parfumuri până la etajul trei. Înainte să răsucesc cheia în broască, aud voci, ceea ce e o ușurare: înseamnă că nu va trebui să fiu singură cu Pierre sau să mă pregătesc sufletește pentru marea discuție. Cel puțin nu în seara asta.

Îl aud pe Pierre spunând cu o voce cam prea veselă: „Ah, ea trebuie să fie”. Zâmbește când vine pe hol să mă sărute pe ambii obraji. În timp ce îmi ia valiza, îmi șoptește:

— Nu mi-ai spus că aștepți vizite.

Mi-a stat inima în loc.

Niki e deja aici.

Simt groaza strângându-mi pieptul ca o menghină. Pierre îmi duce valiza, străbătând holul, până în dormitorul nostru. Îmi atâră haina în cuierul din perete. Încet, foarte încet, îmi scot pantofii. Atunci observ o pereche de pantofi bărbatești Adidas, albi cu dungi roșii, plini de praf, așezați lângă pantofii familiei mele. Ai zice că Niki a traversat deșertul Rajasthan ca să ajungă la mine. Mă sprijin cu o mână de perete. Ca o bătrână, mă îndrept târșâind picioarele spre sufrageria noastră de la capătul holului.

Văd ceafa unui bărbat. Stă așezat pe canapea. Are gâtul subțire și vulnerabil, ca al unui băiețandru.

— Bună! zic eu intrând.

El se ridică și se întoarce dintr-o singură mișcare lină. Observ totul dintr-odată: ochii de păun, luminescenți în centru, albaștri, apoi verzi și cu contur cafeniu. Nasul lui este exact ca al lui Ravi: drept, fără cocoșă ca al meu. Buzele le are de la mine: în formă de inimă în partea superioară, mai pline în partea de jos. Pomeții mei, sprâncenele groase ale lui Ravi. Părul tot al lui: negru și creț. Era creț și când era

mititel. L-as fi recunoscut pe stradă? Nu cred. Dar m-aş fi uitat îndelung, fiindcă e tare frumos, iar ochii lui sunt cu totul deosebiţi.

Niki nu s-a mişcat din loc. Nici eu. Încă țin în mână cutia cu parfumuri de la Agra, atât de strâns încât mi se albesc degetele.

Pierre intră în cameră ducând o tavă cu pahare cu suc de ananas.

— Aşa!

Sunt conştientă că a pus tava jos, dându-i un pahar lui Niki. Deodată, auzim uşa de la intrare deschizându-se şi vocile subţirele ale fetelor, şi pe Florence spunându-le să-şi agaţe paltoanele în cuier şi să-şi scoată ghetete. Pierre se scuză şi iese să-şi salute mama şi să le ajute pe fete. Niki stă cu paharul în mână, dar nu a luat nicio înghiţitură. Nici eu dintr-al meu.

O aud pe Florence spunând:

— M-am gândit că Radha va fi prea obosită să pregătească cina. Aşa că am făcut nişte *coq au vin*¹. Putem lua cina împreună...

— *Maman!* Fetele năvălesc în cameră, cuprinzându-mă pe după mijloc. Vibrează de entuziasm, de energie, în vieţile lor tinere s-au întâmplat o groază de lucruri în cele patru zile de când nu ne-am văzut.

— Josephine a primit un iepure. Putem să primim şi noi un iepure?

— *Maman*, azi am câştigat de trei ori la *Un, deux, trois soleil*²!

— *Grand-mère* a jucat *barbichette*³ cu noi!

— Ne-ai adus ceva? Ce e în cutie?

¹ Tocană de pui franţuzească, gătită în vin roşu, cu slănină şi ceapă.

² Joc franţuzesc popular în locurile de joacă pentru copii.

³ Joc distractiv pentru copii, care se joacă ținând cu mâna bărbia adver-sarului şi cântând un cântecel până când un jucător zâmbeşte sau râde.

Niki se uită în jur, simțindu-se deodată stânjenit. Obrajii îi sunt îmbujorați. Ia o înghițitură din pahar, apoi îl pune pe tavă. Își freacă palmele de pantalonii negri de trening.

Florence apare în dreapta mea.

— Ah, *bonjour*¹!

Simt ochii soacrei mele zăbovind asupra mea, asupra lui Niki. Nu pot să vorbesc. Nu pot nici să deschid gura, nici să mă mișc. În mintea mea e un singur lucru: *Niki e mai frumos decât mi l-am imaginat. Și mai înalt. E adevărat ce se întâmplă? Visez? Sau e un coșmar?* Dar îmi simt picioarele pe dușumea, mâinile pe cutie. Am nevoie de flaconul meu. Dar parcă nu mă simt în stare să apuc flaconul.

Pierre e în cameră acum. Îi spune mamei sale că vărul meu a venit în vizită la noi. I-l prezintă pe Niki. Fetele îi zâmbesc timide. Asha face un pas în față să-l ia de mână. Vrea să-i arate calendarul ei de Advent. Shanti o ia la goană să ajungă înaintea ei în cameră. Niki se înroșește când trece pe lângă noi. Privirea lui Florence se plimbă iar de la mine la Niki. Acum Florence îmi smulge cutia din mâini și o pune pe masă.

Îmi dreg glasul.

— Când a sosit?

Pierre pune masa pentru cină.

— Acum câteva ore doar. Pare drăguț. Vorbește engleză foarte bine. Mi-a admirat desenul cu clădirea din Chandigarh. Se pare că a fost acolo. A făcut franceză la școală.

Continuă cu glas scăzut:

— Știi, *Je m'appelle Pierre. Comment allez-vous?* Așa cum vorbeai tu înainte să te întâlnesc, adaugă el și îmi face cu ochiul.

E binedispus. Mă așteptam să fie puțin supărat pe mine pentru că nu l-am sunat din India, pentru că am plecat la Agra, pentru că lucrez, pentru că s-a trezit cu un membru al

¹ Bună ziua!, Bună dimineața!

familiei mele la ușă, pentru o mulțime de lucruri.

— Sper că nu stă la voi, nu? întrebă Florence, scrutând din priviri micul nostru apartament.

Se duce apoi la bucătărie să aducă pahare pentru apă și o sticlă de apă minerală.

— Stă la un hostel. Cam departe de aici. În arondismentul douăzeci, cred.

Pierre saltă capacul de pe vasul cu *coq au vin* și adulmecă.

— *Magnifique, maman.*

Florence zâmbește binevoitor, ieșind din bucătărie.

— Salată?

Pierre se duce la bucătărie s-o prepare.

Niki și fetele ies din dormitorul lor. Asha aleargă spre mine.

— *Maman!* Niki are ochii de aceeași culoare ca ai tăi! Eu am ochii lui *papa*.

Își trage o pleoapă în jos pentru a-și etala irisul auriu.

— Și Shanti are ochii căprui. De unde i-a moștenit? Trag cu coada ochiului spre Florence, care ne urmărește cu atenție. Are o expresie nedumerită. Îi îndepărtez Ashei mâna de la ochi.

— Culoarea ochilor poate să reapară la distanță de câteva generații. Ochii lui Shanti sunt ca ai tatălui meu. Florence, de la cine a moștenit Pierre ochii ăștia de o culoare atât de neobișnuită?

Florence, care are ochii albaștri, se uită la mine de parcă tocmai i-aș fi tras o palmă. Sunt atât de surprinsă de reacția ei, că nu știu ce să spun. Spre surprinderea mea, își ferește privirea și i se adresează lui Niki:

— Ce-ar fi să iei masa cu noi, Niki? Arăți de parcă ți-ar prii o masă franțuzească bună.

În mod normal, aș fi dat ochii peste cap. Ca și cum mâncarea franțuzească ar fi alfa și omega! Dar Niki mă privește cu un zâmbet strâmb. Îmi dau seama că așteaptă să traduc franceza turuită de Florence. Îi vorbesc în hindi:

— Te invită la cină, dar eu aș prefera să nu rămâi. Părinții tăi își fac griji pentru tine. Te vor înapoi acasă. Niki rămâne

cu gura căscată. Nu se aștepta la lipsa asta de politețe. Pierre intră în cameră cu o salată de cresson. Zice în engleză:

— Radha, Niki știe engleză. Nu e nevoie să vorbești în hindi.

Lui Niki îi oferă un zâmbet prietenos și i se adresează în engleză:

— Ne-ar face plăcere să rămâi la cină.

Acum Niki pare încurcat. Căreia din invitații ar trebui să-i dea curs? Fetele decid pentru el. Asha îl ia de mână și îl conduce la masă.

— O să stai lângă mine.

O spune în franceză, dar în engleză adaugă:

— Te rog.

E suficient de clar ce a vrut să spună. Și, cerându-mi scuze din priviri, Niki ia loc. Shanti aleargă la bucătărie să pună un tacâm și pentru Niki și ocupă locul de lângă el înainte să se așeze Asha. O chem pe Asha la mine ca să evit o ceartă. Curând după aceea, Pierre îi toarnă lui Niki un pahar de vin (pe care el îl acceptă). Florence îi oferă o porție de *coq au vin* (și el o acceptă și pe aceasta; știe Kanta oare că mănâncă și carne?). Fetele își folosesc engleza ca să-l întrebe în ce clasă e, unde locuiește și dacă are frați sau surori, înainte să răspundă, se uită adesea la mine ca și cum mi-ar cere permisiunea. Refuz să comunic cu el. Să-l am în casa mea e ca și cum aş avea pietricele în pantofi. Vreau să plece înainte să-și dea seama că sunt mama lui naturală. Înainte să afle familia mea. Înainte ca vocile care mocnesc în adâncurile conștiinței mele să țipe: *Radha e rea! A făcut lucruri rele! Nu s-a putut abține. S-a lăsat folosită și aruncată, ca o batistă murdară.* Nu, nu pot permite să se întâmple asta. Dar familia mea este atât de amabilă și primitoare, încât Niki nu prea are cum să refuze.

Luând o înghițitură de vin, Pierre le spune fetelor în franceză:

— Niki e un văr îndepărtat al mamei voastre. Sunt sigur că putem afla ceva secrete despre ea dacă îl rugăm frumos să ni le împărtășească.

Apoi traduce pentru Niki.

Niki clipește des, nu e sigur dacă e o glumă. Dar toți cei de la masă râd. În afară de mine. Eu mă uit în jos, în farfurie. Cu cât pleacă mai repede, cu atât mai bine, în engleza ei greoaie, Florence spune:

— Poți să stai la mine, Niki. Am loc. Gesticulează cu mâinile ca un magician, de parcă ar reda ideea de spațiu, ceea ce îi face pe Pierre și pe fete să râdă. Ea li se alătură, la fel și Niki.

Pierre exclamă:

— *C'est génial!* Mama stă într-o casă foarte mare. Ai putea dormi în două dormitoare în loc de unul singur! adaugă el, râzând pe îndelete.

Florence flutură din mână spre el, ca și când ar alunga o muscă, dar zâmbește.

Sunt atât de surprinsă de oferta lui Florence, încât mă întorc să o cercetez din priviri. Ce ar fi putut s-o îndemne să-l invite? Zâmbește larg către Niki, făcând crețuri la coada ochiului. Îl place. Îl place pe fiul meu! Stai, l-am numit în gând fiul meu? Nu, el e Niki și atât. *Nu trebuie să-i mai spun așa. Nu am voie. E fiul altcuiva.* Deodată, camera începe să se încline. Mă apuc de marginea mesei ca să nu alunec de pe scaun.

— *Maman!* strigă Shanti și dă să mă apuce de braț.

O aud pe Florence zicând către Pierre:

— Într-o săptămână a schimbat de două ori fusurile orare. De bună seamă că e afectată de decalaj, epuizată. Poate că a luat și vreun virus cât a călătorit.

Aud zgomot de scaune împinse în spate. Sunt condusă la culcare de Florence. Soacra mea mă îndeamnă să respir adânc. Îmi pune o pernă sub cap. Îmi ridică și picioarele pe perne. Este aceeași soacră de care tocmai mă plângeam lui Jiji? De ce se poartă atât de drăguț cu mine?

— Îl ducem mâine să viziteze orașul. Tu odihnește-te...

Apoi sunt băgată sub pături. Aud șoapte în jur.

Maman trebuie să se odihnească. O să vorbești cu ea de dimineață. A muncit foarte mult. V-ați mâncat toată salata?

Apoi totul se întunecă.

Când mă trezesc a doua zi dimineața, apartamentul e

cufundat în tăcere. Ies pe hol, strig fetele, dar nu răspunde nimeni. Trebuie să-mi apăr ochii de soarele care se revarsă prin ferestrele sufrageriei; Pierre trebuie să fi tras draperiile.

Mă uit la ceas. E ora 11:00, sâmbătă dimineața. Fetele au școală până la amiază.

Pe masa din sufragerie e un bilet scris de mâna lui Pierre.

Am dus fetele la școală. Nu am vrut să te trezesc. Apoi, mama, fetele și cu mine mergem să-i arătăm lui Niki orașul. Nu a mai fost niciodată la Paris! Ne întoarcem la cină. Odihnește-te. Bisous¹.

Niki! Totul năvălește înapoi în mintea mea. El în apartamentul nostru. Le-am spus tuturor că e vărul meu din Jaipur. Florence i-a oferit un pat la ea acasă. Unde e el acum? Ar trebui să-l văd. Să-l conving să se întoarcă acasă. Asta va pune capăt întregii povești. Atunci viața mea va putea reveni la normal.

Sună telefonul. Mă uit la el de parcă ar fi viu. De parcă ar putea să-mi ardă mâna dacă ridic receptorul. Îl ridic cu grijă și răspund.

— Hai să luăm prânzul împreună!

E Mathilde.

— Astăzi am o asistentă care vede de *Maman*. Chiar am nevoie să te văd, *ma puce*.

E atâta disperare în glasul ei, încât fac un calcul rapid. Dacă Pierre e cu fetele și îl ține ocupat pe Niki toată ziua, îmi pot rezerva o oră pentru Mathilde.

De obicei iau o carte cu mine ca să-mi tină de urât când mă întâlnesc cu Mathilde la *Café L'Atlas* de pe Rue de Buci. Mathilde întârzie întotdeauna; uneori apare cu sacoșe de cumpărături pline cu haine sau pantofi sau cu o geantă pe care a văzut-o întâmplător în drum spre mine. Astăzi, gândul la Niki mă chinuie prea tare ca să mă opresc la anticarii de pe cheiul Senei și să mai cumpăr o carte în engleză cu colțurile paginilor îndoite, abandonată de vreun turist.

¹ Pupici.

Cu un gest ceremonios, un chelner vesel în cămașă albă, cravată neagră și șorț negru îmi așază paharul cu *menthe*¹ à l'eau pe măsuta rotundă. Băutura aceasta spumoasă cu aromă de mentă este cea pe care o comand întotdeauna, iar Thomas știe asta. Își pune tăvița neagră sub braț.

— Fără carte azi? mă întreabă el. Zâmbesc. Mă cunoaște foarte bine.

— Poate că o să stau pur și simplu să mă uit la oameni.

— Până când sosește *mademoiselle* Mathilde.

Cred că Thomas este îndrăgostit de Mathilde, pentru că se străduiește să ne servească el de fiecare dată când ne întâlnim la prânz. Dar știu că are o soție și un fiu la *banlieu*², așa că nu va merge mai departe de un flirt.

— Să sperăm că nu ne va lăsa să așteptăm prea mult, că atunci o să comandăm cina, îi răspund eu.

Un cuplu de vârstă mijlocie se așază la masa de lângă mine. Se uită pe o hartă și se ceartă în engleză în legătură cu următorul obiectiv de vizitat. Dar nu vorbesc engleza britanică; sunt americani. Femeia își scoate călcâiul din pantofii cu toc jos și îl masează.

Bărbatul, cu chelie în creștet, împăturește harta și își face vânt cu ea, deși afară e frig. Are gulerul cămășii descheiat. În jurul gâtului îi atârnă două aparate de fotografiat. Sunt sigură că cei doi au bifat deja trei obiective turistice de pe listă și nici măcar nu e ora 14:00.

Știu că nu e cazul să-i spun lui Thomas că mai are niște clienți. Știe și el, dar o să-i lase să aștepte încă zece minute – sau chiar douăzeci. Poate din cauză că nu îl salută cu un *bonjour*. Sau din cauză că sunt prea gălăgioși; vorbesc mai tare decât francezii. Sau nu-i place ținuta lor nepotrivită. Oricare ar fi motivul, îi văd uitându-se pieziș în urma lui, așteptând să le dea atenție.

¹ Mentă.

² Suburbii.

— Să pun să vă pregătească deja prânzul? ma întreabă el acum.

Eu iau întotdeauna *moules frites*¹ și Mathilde o salată Niçoise.

Aprob dând din cap, iar el pleacă în grabă, părând să nu-l observe pe american, care ridică mâna ca să-l oprească. Ofer cuplului un zâmbet compătimitor. Mathilde și cu mine stăm întotdeauna pe terasă, chiar și în zilele reci și înnorate de decembrie, ca cea de azi. E o senzație liniștitoare să-i privești pe cei care se plimbă, se relaxează, stau de vorbă sau flirtează aici, la Paris. Mă face să-mi uit gândurile sâcâitoare. Sorb din paharul cu *menthe* în timp ce mă uit la o doamnă mai în vârstă de peste drum, care vorbește cu pudelul ei alb. Câinele s-a oprit să adulmece ceva interesant pe trotuar.

— *On avance*²? îl îndeamnă femeia, dar câinele nu se clintește.

— *Desolée, desolée, desolée!*

E Mathilde, cu geanta ei mare de culoare caramel, aducând cu ea mirosul de tutun, lămâie, paciuli, piele și chihlimbar. Însă fără sacoșe de cumpărături. Mă sărută pe obraji. Azi poartă o rochie de cașmir albastru-ardezie, strânsă în talie cu o curea asortată sub haina bleumarin. Rochia se potrivește cu culoarea ochilor ei. Ca de obicei, oamenii întorc capul după ea.

— Te-ai dat cu *Gentleman*?

E cel mai nou parfum pentru bărbați de la Givenchy.

Îmi aruncă unul din zâmbetele ei largi, arătându-și strungăreață.

— Ți place?

Se așază la masă, agățându-și geanta de spătarul scaunului, și își adulmecă încheietura mâinii. Apoi o întinde spre mine ca să miros.

¹ Preparat francez popular, constând din midii și cartofi prăjiți.

² Mergem mai departe ?

— În mod ciudat, ți se potrivește.

Mathilde scoate pachetul de țigări Tigra din buzunarul hainei. Îi tremură mâinile. Mă întind peste masă, îi iau cutia de chibrituri și îi aprind țigara. (Mathilde refuză să-și cumpere brichetă; îi place fulgerarea bruscă a măciuliei de chibrit când e scăpărată pe banda de fosfor.)

După primul fum, îmi explică:

— Nu e parfumul meu. E a lui Jean-Luc. L-a lăsat când a plecat.

— Nădăduind să urmeze o nouă vizită?

Sper să nu observe cu câtă disperare încerc să-mi păstrez tonul frivol. De fapt, pe mine mă frământă ce am să-i spun lui Niki când am să-l văd. *Hai Bhagwan*, dacă îi povestește ceva lui Pierre despre scrisorile alea? Să fie astăzi ziua în care să-i spun lui Mathilde despre Niki? O să mă facă mărturisirea să mă simt mai bine, la fel ca discuția avută cu Jiji? Cum va reacționa Mathilde când va afla că am păstrat secretul despre Niki în totu acești ani?

Însă Mathilde nu zâmbește. Își încrețește nasul și scutură scrumul în micuța scrumieră neagră de pe masa noastră.

— Nu m-ar fi deranjat. Dar... Trage cu sete din țigară.

— Dar ce?

Clipește des; rimelul de pe genele ei e atât de gros că se văd cocoloașe. La Școala Auckland, amândouă eram leșinate după machiajul lui Twiggy, care făcea ochii să pară mari și genele lungi. Mathilde avea o verișoară în Germania, care îi trimitea cele mai noi produse cosmetice. Am petrecut multe ore fericite imitând machiajul iconic al celebrului model în loc să învățăm. Eu am lăsat-o mai moale cu creionul dermatograf și rimelul negru când erau fetele mititele. Pur și simplu nu aveam timp să mă prostesc. Dar Mathilde a rămas fidelă idolului ei, care onorează cu chipul ei coperta numărului de luna asta al revistei *British Vogue*. Mathilde scutură din nou gânditoare scrumul și rotește vârful țigării pe marginea scrumierei.

— Jean-Luc m-a părăsit.

Se uită apoi la mine, iar ochii ei azurii îmi spun ce rană adâncă a lăsat. Pare istovită, fragilă. În sfârșit, apăruse un

bărbat care se ridicase la înălțimea așteptărilor ei, dar, din cine știe ce motiv, nu se dovedise ea la înălțimea așteptărilor lui. Mathilde nu e obișnuită să fie respinsă de un bărbat; este o experiență nouă pentru ea. Cât de fragile sunt inimile noastre când le deschidem larg pentru a primi o iubire care nu mai vine niciodată!

Vreau ca Mathilde să aibă o viață fericită, în care ea să fie centrul universului pentru celălalt. Dumnezeu știe cât de greu i-a fost cu o mamă mai preocupată de propria persoană decât de fiica ei.

— Of, îmi pare atât de rău, *chérie*, eu...

Mă întrerupe, dregându-și brusc glasul și îndreptându-se pe scaun.

— Să nu ne întristăm. Înveselește-mă! Povestește-mi despre India. Ce ai mâncat? Cum erau curtezanele? A fost plăcută întoarcerea acasă?

Mathilde iubește India, mozaicul acela nebunesc alcătuit din forfota negustorilor, sărbătorile epice și preparatele condimentate. Se dă în vânt după mâncarea indiană!

Chiar atunci Thomas ne aduce prânzul și un pahar de chardonnay pentru Mathilde, aceeași băutură pe care o comandă de fiecare dată când venim la *L'Atlas*. Se înroșește când o salută.

În timp ce mâncăm, îi povestesc lui Mathilde totul, de la revederea cu Lakshmi (care o fascinează pe Mathilde; sora mea i-a pictat mâinile cu henna de mai multe ori), până la întâlnirea cu intimidanta Hazi și cu Nasreen cea sfioasă. O fac să râdă descriindu-l pe surprinzătorul domn Mehta și pasiunea lui fățișă pentru Nasreen. Îi dau raportul despre aromele pe care le-am adus din India și cum sper să le folosesc în proiectul Olympia.

Mathilde înfige furculița într-un anșoa.

— Și care e treaba cu acel musafir misterios? Când aveai de gând să-mi spui despre el?

Deschid prima midie cu o furculiță. Simt că îmi încremenește mâna.

De unde știa că Niki a venit la Paris? I-a spus Pierre? Nu am avut până acum curajul să-i spun despre cum am rămas

însărcinată la treisprezece ani.

— Cine ți-a spus că avem un musafir? o întreb prudent.

Deschide gura și o închide la loc. Se reazemă de spătarul scaunului și își mută privirea asupra paharului de vin.

— *La Reine*¹, desigur. Florence m-a sunat azi-dimineață să ne invite, pe Agnes și pe mine, să facem cu ei un tur al obiectivelor turistice.

la o înghițitură de vin.

— Părea surprinsă că nu mi-ai spus despre vizita lui.

Pulsul meu o ia razna.

— E vărul meu. A sosit abia ieri, chiar înainte să mă întorc eu. Habar n-aveam că va veni. A apărut din senin la ușa noastră.

Îmi dau seama că o doare că nu i-am împărtășit un lucru atât de important ca sosirea unui oaspete din India. La urma urmei, e cea mai bună prietenă a mea. Las furculița jos și mă servesc cu o țigară din pachetul ei de Tigra. Mathilde mă urmărește curioasă. Nu am mai fumat de când eram eleve la Auckland School.

Doza rapidă de nicotină ajunsă la creier mă amețește, dar este o contrapondere binevenită la greutatea din piept.

— A fugit de acasă. Părinții lui m-au rugat să-l trimit înapoi.

Îmi zic că nu mint, doar că nu spun tot adevărul. Mai trag un fum.

— O să plece la sfârșitul acestei săptămâni. Acum, spune-mi, ce mai face mama ta?

Știam că schimbarea subiectului mă va elibera de presiune. Dar Mathilde nu e ușor de păcălit. A observat nervozitatea care m-a cuprins subit. Își împinge farfuria și își încrucișează brațele, de parcă i-ar fi frig. Probabil că a decis să nu mai pună alte întrebări, fiindcă o aud spunând:

— Nu știi cât timp mai pot avea grijă de *Maman*. A trebuit să montez o încuietoare specială la ușă, ca să nu fugă

¹ Regina.

în puterea nopții, în timp ce eu dorm. Trebuie să fiu atentă la ce mănâncă. A luat douăzeci de kilograme în greutate de când a venit să locuiască cu mine. Nici măcar nu-și dă seama când are stomacul plin.

Ochii ei albaștri sunt plini de suferință. Rimelul de pe genele inferioare i se dizolvă, curgând în pliurile de sub ochi.

— Radha, nici nu-mi amintesc când am mai fost atât de obosită.

— Bine, dar îngrijitoarele...

— Da, sunt de ajutor și pot și eu să lipsesc din casă câteva ore. Dar dacă le angajez pentru douăzeci și patru de ore în fiecare zi, banii se vor duce pe nesimțite. Agnes i-a tocat deja pe ai ei înainte de a se întoarce la Paris.

Antoine le lăsase lui Mathilde și Agnes o situație materială bună. Fusesse proprietarul clădirii înguste în care parfumeria lui ocupa parterul și la moartea lui aceasta le adusese o sumă destul de mare. Știu că lui Mathilde îi era la fel de dor de bunicul ei ca și mie. Dacă Antoine ar fi încă în viață, ar ști ce să facă, cum să-mi ajute prietena.

Îmi pun mâna peste a ei și o las acolo. Mai mult de-atât nu prea pot să fac.

O oră mai târziu, mă aflu din nou singură în fața Olympiei lui Manet. Nu vreau să merg acasă, unde va trebui să dau ochii cu Niki și familia mea laolaltă în aceeași încăpere.

Nu există bănci în acest muzeu îngust, așa că mă așez turcește pe pardoseala rece de piatră și ridic privirea către Victorine. Cu coada ochiului, îl zăresc pe Gérard șchiopătând spre mine, trăgându-și scaunul după el. Am trecut pe lângă el când am intrat în Jeu de Paume, prea preocupată ca să-l salut. Până acum nu mi-am dat seama că Olympia acționează ca un sedativ, calmându-mă, liniștindu-mi nervii tociți. La fel ca flaconul meu cu parfum. Prânzul cu Mathilde m-a amărât. Din pricina situației dificile a prietenei mele. Din pricina pierderilor de memorie ale lui Agnes. A viitorului lor incert. Și încă nu am idee cum să fac față întrebărilor pe care mi le va pune Niki. *Ce legătură ai cu mama mea? De ce i-ai returnat toate scrisorile nedeschise? Ce este în ele?*

Gérard îmi oferă scaunul lui. Dar eu îl refuz, clătinând din cap. Vreau să simt disconfortul pietrei tari. El pune scaunul lângă mine și se așază. Îmi dă batista lui.

Când am început să plâng din nou? Îmi șterg în grabă ochii, obrații și bărbia cu degetele.

— Victorine a avut copii cu Manet?

Pare surprins de întrebarea mea.

— N-am auzit niciodată de așa ceva. Doamna Manet era foarte posesivă. Nu cred că ar fi tolerat o legătură romantică între soțul ei și unul dintre modelele lui.

Spre deosebire de mine, Victorine n-a fost atât de proastă încât să rămână însărcinată cu pictorul.

— Dar Victorine era modelul lui preferat, nu așa ziceai?

— *C'est ça*. Era preferata multora. Degas. Lautrec. Stevens. Îi poți vedea fața în vreo treizeci de tablouri din întreaga lume.

Se oprește cât îmi suflu eu nasul.

— Era micuță. Și cu părul roșu. Prietenii îi ziceau *la crevette*¹.

Zâmbește afectuos.

— Provenea dintr-o familie de muncitori. A început să pozeze la vârsta de șaisprezece ani.

Rămânem tăcuți o vreme. Apoi îl întreb:

— Crezi că a dezamăgit-o? Manet, vreau să spun.

— Hmm... cine știe? răspunde Gerard, scărpinându-se în barbă. Poate că era dezamăgită de bărbați în general. Au refuzat s-o primească la Academia de Arte Frumoase, știi. De altfel, nu primeau nicio femeie – și așa a rămas foarte multă vreme. Pictorii nu o luau în serios. Manet i-a spus că nu-i place stilul ei de a picta.

Victorine/Olympia mă studiază. Îmi cobor privirea în podea, stânjenită. Cuvintele care s-au adunat în mine ies acum la suprafață.

— Am făcut un copil când aveam treisprezece ani. Gérard

¹ Crevete.

Întoarce capul să se uite la mine. Îl privesc în ochi.

Nu pot să-i citesc expresia. Îi ofer un zâmbet.

— Credeam că sunt îndrăgostită de tatăl lui. Ne întâlneam pe terenurile de polo pe iarbă din Jaipur. La magazia unde se țineau uneltele de potcovit caii. Repetam împreună replicile pentru piesele lui Shakespeare pe care le studia la cursul de teatru. Fusesse foarte ușor să trecem de la studierea replicilor la punerea lor în scenă. De la Romeo care o vrăjește pe Julieta la Romeo care face dragoste cu Julieta. Au fost zile pline de dulceață. Încă îmi amintesc cât de amețitor era fiecare sărut, fiecare mângâiere, fiecare suspin; cât de amețitor era să mă las pătrunsă, strivită, linsă, mușcată. Nu era nimeni să-mi spună ce să fac sau ce să zic sau cum să mă port. Existam pur și simplu. Făceam. Simțeam. Oare așa e prima oară pentru toată lumea? Nu se uită niciodată? Poate vreodată să se repete?

Rămânem tăcuți o vreme.

— Și tatăl copilului? Întreabă Gérard. Ce s-a întâmplat cu el?

Ridic din umeri.

— Părinții lui l-au trimis la o școală în Anglia. Eu nici nu știam. Și n-am idee dacă știa de copil. Ca o proastă, mă duceam la el acasă și lăsam bilete la portar.

Mă îmbujorez numai gândindu-mă cum trebuie să fi râs soții Singh de mine. Nu suport să mă uit la Gérard. Probabil că mă consideră slabă de minte.

— Trebuie să fi fost groaznic, zice el în cele din urmă. Glasul îi sună trist, de parcă simte ce am simțit eu în toți acei ani.

Mă uit la Victorine. Mă întreb dacă expresia de pe chipul ei e cea pe care aș fi avut-o eu dacă m-aș fi întâlnit față în față cu Ravi. *De ce mă trădezi? Nu vezi cât de rău doare?*

— Dar copilul, madame Radha? L-ai păstrat?

Clatin din cap.

— L-am scos din viața mea.

— Aha.

Doar atât zice, lăsând impresia că înțelege. Habar n-are ce am simțit eu. Cum ar putea să înțeleagă? Niki a ieșit din

trupul meu – eu l-am născut! Despărțirea de el a fost ca și cum mi-aș fi retezat o mână sau un picior. Cum îndrăznește Gérard să pretindă că-mi împărtășește sentimentele? Simt cum îmi pulsează sângele în vene. Știu că mi se înroșesc obraji. Îmi spun să mă calmez. Nu e vina lui Gérard. El e amabil și atât. Nu am vorbit niciodată cu nimeni din Paris despre copilul pe care l-am născut acum șaptesprezece ani – n-am vorbit până acum. Gérard m-a ascultat. Și nu m-a judecat.

— Vezi mâna asta? zice Gérard, ridicând gheara în care e prefăcută mâna lui dreaptă.

— Pe vremuri eram dreptaci. Acum această mână e inutilă. Așa că am învățat să pictez cu stânga. Când o să progreseze boala, și mâna stângă va deveni inutilă. Îmi zâmbește, și abia atunci observ cât de electrici sunt ochii lui albaștri.

— Dar în vise încă mă văd pictând cu mâna dreaptă, în vise, totul e ca înainte. Nu am uitat.

Se uită la mine stăruitor cu acei ochi azurii izbitori, până când sunt nevoită să-mi feresc privirea. Îmi dau seama că nici eu nu am uitat.

Închid ușa de la intrare cât pot de încet și mă opresc în holul apartamentului. Îi aud pe fete și pe Pierre vorbind, dar nu și pe Florence și Niki. Mă simt străbătută de un fior. E ușurare sau frică? Lipăi pe hol în șosete.

— *Maman! J'adore¹ mon manteau²!* strigă Asha de îndată ce mă vede intrând în sufragerie. Face o piruetă, cu brațele întinse, ca o balerină. Amândouă fetele poartă hainele brodate pe care le-am întins pe paturile lor înainte să plec la prânzul cu Mathilde. Acum e aproape ora 18:00.

Shanti zâmbește timid și se apropie de mine pentru o îmbrățișare.

¹ Iubesc, ador.

² Haină.

— *Merci, Maman. Tu m'as manqué*¹.

O strâng tare la piept. Cât de dor mi-a fost de iubirea trupurilor lor mici! De coastele delicate, care se simt prin hăinuțe. De părul lor mătăsos.

Ca să nu rămână mai prejos, Asha aleargă și ea să capete o îmbrățișare.

Pierre, care stătea pe canapea, se ridică, cu fața plină de îngrijorare.

— Radha, unde ai fost? Am crezut că o să te odihnești astăzi. N-ai lăsat niciun bilet. Nu știam unde ai plecat. Dau drumul fetelor și merg spre canapea să-l sărut.

— A sunat Mathilde. Avea nevoie să vorbească cu mine.

Pierre clipește des.

— E vorba de mama ei?

Oftez.

— De asta și nu numai. Cred că...

Asha mă apucă de mână.

— Ce mirosuri ai adus din India?

— Nu se cheamă mirosuri, ci arome, o corectează Shanti.

Apoi se întoarce spre mine.

— Ce-ai adus pentru *papat*

— *Papa* nu v-a arătat?

Ridic sprâncenele către Pierre.

— I-am adus cinci elefanți din India.

Bineînțeles că vorbesc despre sculpturile din lemn de santal, dar Asha face ochii mari de mirare.

— Unde sunt, *maman*?

Pierre râde.

— Îi aduc acum.

Când trece pe lângă mine în drum spre dormitorul nostru, îmi șoptește la ureche:

— Miros mai bine decât elefanții adevărați.

— *Mes choux*, povestești-mi cum a fost azi.

Mă așez pe canapea și fetele se ghemuiesc lângă mine, de

¹ Mi-a fost dor de tine.

o parte și de cealaltă.

— Știi că Niki se pricepe să deseneze? Începe Shanti. Am fost la Luvru și a făcut schițe ale lucrărilor care i-au plăcut. A făcut și schițe cu mine și Asha, fără ca noi să știm.

Se uită la mine cu un aer solemn.

— Are cu el caietul de schițe tot timpul. *Maman*, aș vrea să umblu și eu cu un caietel la mine.

Ah, cât de mult îmi plac expresiile astea serioase ale ei!

— Și ce să notezi în el?

Îi îndrept gulerul hăinuței roșii. Îi vine perfect. Răspunde imediat, lăsând să se înțeleagă că s-a gândit la asta de ceva vreme.

— Ce am făcut cu Niki astăzi. Cum am mers la Luvru. Ne-am plimbat și cu un *bateau-mouche*¹ pe Sena. Eu și Asha am hrănit pescărușii.

Pierre se întoarce cu elefanții din lemn de santal pe care i-am adus pentru el. Fetele vor să-i miroasă. Asha întreabă dacă poate să ducă *les elephants* la școală ca să-i arate învățătoarei. Mă uit la Pierre și el aprobă, dând din cap.

— Dar ai grijă să nu-i rupi colțul, da? Acela e dintele elefantului și nu-i mai crește niciodată la loc.

Asha se uită grav la animalul sculptat pe care îl ține în mână.

Pierre se oferă să facă omletă pentru cină. Spune că vrea să afle despre călătoria mea, despre Agra, ce am văzut, ce am mâncat.

— Știu că nu se compară cu omleta, dar am și eu dreptul să visez, nu-i așa?

Îi zâmbesc. E bine să fii acasă.

Mai ales că am scăpat de discuția cu Niki pentru încă o zi.

A doua zi e duminică. Am dormit fără vise și m-am trezit devreme, hotărâtă să-l așez pe Niki în ungherul în care a fost în toți acești ani. Dar e deosebit de greu, întrucât familia mea

¹ Ambarcațiune turistică pentru plimbări de-a lungul fluviului Sena.

crede că e vărul meu și îl tratează ca atare. Am sunat-o pe Florence de dimineață, în timp ce Pierre era la duș. I-am spus că am vorbit la telefon cu părinții lui Niki, care ziceau că avusese loc o neînțelegere între ei cu privire la locul în care să meargă Niki la facultate. El se supăraseră și alergase la singura rudă de care știa: la mine.

— Părinții lui mi-au cerut să-l trimit înapoi acasă.

— Și trebuie să plece imediat?

Pare dezamăgită.

— Plănuiam să-l luăm cu noi în dimineața asta. Vreau să vadă frumoasa noastră *église*¹.

De două ori pe lună, accept s-o las pe Florence să ducă fetele la slujba de dimineață la Eglise de Saint-Germain-des-Pres – după colțul blocului nostru – și apoi la cafeneaua Les Deux Magots. Uneori le însoțește și Pierre.

Sunt surprinsă că Niki a fost de acord să meargă și el.

— E un tânăr cât se poate de îndatoritor, continuă Florence. Aseară m-a ajutat să fac franzele acasă. Vă trimit câteva prin fete. Și Asha vrea ca el să vadă garguii de pe Notre-Dame. O să mergem pe jos până acolo după slujbă, apoi o să luăm prânzul la cafenea.

Mi se pare mie sau Florence e... fericită? Încerc să-mi amintesc când i-am auzit ultima oară acest ton în glas. Pentru prima dată îmi trece prin minte – de ce mi-o fi luat atât de mult timp să-mi dau seama? – că Florence se simte singură. E cea mai fericită când fetele petrec noaptea la ea acasă și poate să le arate cum să facă *financiers*², să planteze bulbi de lalele în curte sau să citească împreună cu ele ultimul *Astérix*. Se pare că Niki ar putea să-i satisfacă aceeași nevoie ca și fetele: copii care să-i ia locul lui Pierre, de care lui Florence trebuie să-i fi fost cumplit de dor când s-a dus să stea la internat. Nu-mi amintesc ca Pierre să-mi fi

¹ Biserică.

² Fursecuri franțuzești în formă de cupolă, cu textură asemănătoare unui tort.

împărtășit vreodată amintiri frumoase cu el și Florence făcând ceva din toate astea împreună. Sau poate a uitat pur și simplu?

— Trebuie neapărat să vorbesc cu el azi, Florence. Părinții lui sunt nerăbdători să capete vești despre el. Poate după Notre-Dame?

În pauza care urmează, simt că Florence vrea să spună ceva, dar alege să nu o facă.

— Poți să-i spui să mă aștepte în Grădinile Luxembourg la ora 15:00?

Am nevoie de un loc neutru. Fără familie.

— Între *palais*¹ și iaz, de exemplu? adaug eu.

— *D'accord*.

Florence nu-mi pune nicio întrebare, ceea ce e derutant. Întotdeauna mi s-a părut că la ea iscoditul e un lucru la fel de firesc ca respirația.

Mă silesc s-o spun, pentru că de data asta merită:

— Florence, mulțumesc pentru aseară!

Rămâne tăcută preț de o clipă, dar îi aud zâmbetul din glas când răspunde:

— *Bien sûr*.

Pierre trebuie să meargă pentru câteva ore la serviciu astăzi, și eu la fel. Sunt nerăbdătoare să încerc *mitti attar* în formula mea pentru Olympia și știu că mâine, luni, Delphine va aștepta să afle ce progrese am făcut. Cum biserica e în drumul lui spre birou, Pierre s-a oferit să le însoțească pe Shanti și pe Asha până acolo și să le predea lui Florence.

Parisul e liniștit în diminețile de duminică. Cafenelele nu sunt încă pline. Metroul e relativ gol. Pe locul din fața mea, o negresă în uniformă albastră de lucru se apleacă într-o parte, adormită; de bună seamă că tocmai a ieșit de la serviciu. Un cuplu de străini, probabil turiști, se înghesuie unul în celălalt, temându-se să lase din mână bagajele. Mă întreb ce povești au auzit despre hoții de buzunare. Cobor înainte de

¹ Palat.

stația mea obișnuită, la Pont d'Alma, și fac pe jos cele douăzeci de minute, respirând aerul înviorător, până la Place Victor Hugo. În văzduh e un amestec de mirosuri – coji de banană, urină, o pată de motorină, cafea fierbinte, somn.

Este o ironie faptul că biroul meu, casa lui Florence din Neuilly și Școala Internațională la care merg fetele sunt la doi sau trei kilometri una de cealaltă.

Apartamentul nostru din arondismentul șase e singura abatere, aflându-se la cinci kilometri distanță de acest perimetru. Într-adevăr, îmi argumentează partea practică a creierului, ar fi mult mai convenabil să ia Florence fetele după școală și să le țină la ea până când plec eu de la serviciu și le pot duce acasă. N-aș mai avea grija de a angaja din nou o bonă. Apoi teama mea de a fi dată deoparte, de a o lăsa pe Florence să se ocupe de fiicele mele, mi se strecoară înapoi în suflet ca un șarpe, șoptindu-mi cât de ridicol sună acea idee.

În laborator, minunatul parfum de ploaie, *mitti attar*, umple aerul pe când îl adaug, picătură cu picătură, în eșantioanele mele. Formula creată de mine conține amestecul pătrunzător de hibiscus, gălbenele și mango, uleiuri calmante de cardamom și cuișoare cărora li se adaugă farmecul dogoritor, erotic dat de mosc și tămâie. Dar am variat cantitățile fiecărui ingredient în ultimele săptămâni. Acum lucrez pe o bază constantă, care pare a fi cea potrivită, și variez doar cantitatea de aromă de ploaie. După vreo zece încercări, cred că s-ar putea să fi găsit formula cea bună. Închid ochii în timp ce flutur blotterul pe sub nas ca să inhalez rezultatul, în sfârșit, pot s-o văd și s-o simt pe Olympia! Nu-mi vine să cred. După o sută de încercări, am găsit-o. O îndemn să reacționeze. E mulțumită? Oare parfumul îi curbează buzele într-un zâmbet tainic clipească în semn de recunoaștere? Parfumul acesta este *al ei*? Este *ea* parfumul?

Sunt atât de încântată, că mă las pe spate în scaun și îmi cercetez din priviri orga de parfumuri. Aveam o statuie micuță de alamă a lui Ganesh, cel care înlătură piedicile, ascunsă printre sticlele cu arome. Lakshmi mi-a trimis-o

când am început să lucrez pentru Delphine. Dar îmi era jenă să n-o vadă Celeste când făcea inventarul lunar. O scot acum din sertarul de jos. Zeul Ganesh mă privește calm, cățarat pe spinarea unui șobolan. În cele patru mâini ale sale ține obiecte care pentru mine au un înțeles și fiecareia i-am atribuit semnificația lui: o floare de lotus, care simbolizează cunoștințele ce m-au condus către acest loc în timp; *laddus* pentru dulceața pe care o au rezultatele eforturilor mele; o secure ca să îndepărteze tot ce îmi stă în cale; și binecuvântarea mâinii lui, de care am nevoie pentru fiecare proiect. Nu toată lumea ar fi de acord cu interpretarea mea, pentru că există multe imagini ale zeului-elefant și toate sunt cumva diferite. Nu pot să fac *aarti*¹ pentru el aici la serviciu, dar cu această ocazie, îi culeg oricum binecuvântarea în palme și mi-o duc spre față. Ceea ce fac eu nu este diferit de ce face Florence în această dimineață la liturghie, primind binecuvântările Dumnezeuului ei. Mă uit la ceas. 14:30. Dacă plec acum spre metrou, ajung la Grădinile Luxembourg la timp ca să mă întâlnesc cu Niki.

Stau în fața lacului din parc. În spatele meu sunt palatul și muzeul. În stânga mea, *Fontaine Medicis*. În ciuda frigului, parcul e plin. Văd două femei în paltoane, mănuși și cizme, cu gențile în poală, vorbind încet între ele. Un grup de oameni de afaceri japonezi și soțiile lor sunt conduși de un ghid către celălalt capăt al lacului. Doi tineri îndrăgostiți se lipesc unul de celălalt în timp ce se opresc să admire statuia Mariei de Medici, regina care a făcut posibil acest parc extraordinar. Familiile hoinăresc prin el făcând conversație, iar copiii în pelerine de ploaie galbene și cizme de cauciuc de aceeași culoare, sau îmbrăcați în paltoane, cu obrajii îmbujorați, debordează de energie. Văd rațele plutind pe lac. Briza rece din această zi de decembrie le zburlește penele. Îmi strâng haina mai tare pe lângă mine, în timp ce privesc un

¹ Ceremonie în care un platou de metal care conține un desert, o candelă cu ulei și tămâie este oferit în semn de iubire imaginii unui zeu sau a unei persoane.

copilaș punându-și bărcuța pe lac. Se întoarce ca să se asigure că bunicul lui se uită de pe scaunul aflat la câțiva metri distanță. Oare Niki a avut vreodată parte de o astfel de plimbare? L-aș fi adus aici dacă aș fi locuit la Paris când a venit el pe lume? Mi-l puteam imagina manevrând barca aia de jucărie. Dar ce culoare ar fi avut barca aleasă de el? Nici măcar nu știu dacă îi plac bărcile sau iazurile sau pescuitul sau care este culoarea lui preferată. Știu atât de puține despre el. Ce bine era să fi citit scrisorile de la Kanta!

Deodată, vederea către băiețelul care cârmește bărcuța cu o vâslă cu mâner lung e blocată de cineva care poartă pantaloni negri de jogging. Îi observ pantofii — adidași albi cu dungi roșii, cu botul acoperit de praf. Bătăile inimii îmi bubuie în urechi. Vreau să mă uit la fața lui, dar nu găsesc puterea să-mi ridic privirea. Pur și simplu nu sunt în stare!

— Nu te uiți la mine?

E glasul unui tânăr, o rugămintă. Miroase a sentimente rănite, singurătate și încă ceva. Frică? Dezgust?

— Te rog.

Refuz, scuturând din cap. *Fă să înceteze. Fă să dispară. Asta nu se întâmplă cu adevărat.* Îmi acopăr ochii cu palmele, încep să mă legăn înainte și înapoi.

Mă tulbură zgomotul pietrișului sub tălpi. S-a apropiat, atât de mult încât simt căldura care îi iese din corp. Și miros de bergamotă și floare de portocal. Niki nu mai miroase la fel ca ultima dată când l-am văzut, pe când avea patru luni.

— Vreau doar să știu de ce ți-a scris mama în toți acești ani.

Ce îi spun acum? De ce mi se întâmplă asta?

Simt pala de aer, aud foșnetul hainelor, scrâșnetul pietrișului sub pași. Se ghemuiește în fața mea? *De ce nu vrea să plece?*

Acum respirația lui caldă e pe degetele mele. Miroase a miere și semințe de susan. A mâncat *til ki laddu*¹ înainte sau

¹ Desert preparat din semințe de susan.

miroase mereu așa? Că doar nu i-a dat Florence să mănânce un desert indian? Ea nu gătește mâncare indiană.

Niște degete ușor transpirate îmi îndepărtează mâinile de pe față. O amintire iute ca argintul-viu: mă joc De-a v-ați ascunselea cu bebelușul Niki, degetele lui mititele apucându-le pe ale mele. Îmi dau seama că am încă ochii închiși. Îi deschid încet.

Am senzația că îl privesc pe Ravi, așa cum arăta pe vremuri. Avea tot șaptesprezece ani când l-am cunoscut.

Deodată, mi se învâрте capul. Încerc să iau o gură de aer.

— Pune-ți capul între genunchi, zice el, și vocea e la fel de poruncitoare ca a lui Delphine când m-a cuprins amețeala în biroul ei.

— Respiră adânc.

Fac așa cum spune. Îi simt mâna pe spinarea mea încovoiată.

— Asta ne spune antrenorul nostru să facem când ni se blochează diafragma.

Îi aud zâmbetul în voce. Simt mireasmă de narcise, cu note de vanilie.

Vârtejul se domolește, se oprește. Respirația devine mai regulată. Însă acum mă ia tremuratul.

— Mulțumesc, murmur eu.

Se așază pe pietrișul aleii, cu picioarele încrucișate, lângă scaunul meu. Acum îl pot cuprinde cu privirea. Puloверul verde închis, o jachetă neagră făcută dintr-un material strălu-citor. Cu totul nepotrivit pentru Franța. Scoate ceva din buzunarul jachetei.

— Asta s-ar putea să ajute.

Niki îmi oferă un *til ki laddu*. Ei, unde o fi găsit așa ceva la Paris?

Iau o mușcătură și închid ochii. Zahărul îmi ajunge direct în creier, îmi trece fulgerător prin nervi. Am iar treisprezece ani și, în locuința închiriată a lui Lakshmi, pregătesc acest răsfăț dulce pentru una dintre doamnele din Jaipur ale lui Lakshmi. Semințele de susan încălzesc corpul, de aceea desertul e consumat mai ales iarna, dar acea clientă a lui Jiji suferea de mâini și picioare reci tot anul.

Mestec și arunc o privire către Niki, uluită de frumusețea lui. Gene lungi. Aceiași obraji trandafirii pe care mi-i amintesc de la Ravi. Și ochii ăia! Ochii mei. Ochii lui Jiji. Ochii lui *Maa*.

— Baju face cel mai bun *laddu*, zice el zâmbind. L-ai cunoscut?

Scot un sunet vag. Mi-l amintesc pe bătrânul servitor al Kantei. În *dhoti*-ul lui alb impecabil. Soacra ei îl certa mereu dintr-un motiv sau altul, dar cred că el se bucura că i se dădea atenție, oricât de morocănoase erau comentariile.

— Mama a fost întotdeauna o catastrofa în bucătărie, spune Niki vesel.

Mama. O spune atât de dezinvolt. Bineînțeles că se referă la Kanta. Dar cum ar fi să-mi spună *mie* așa, măcar o dată?

— De ce ai venit, Niki?

Nu intenționasem s-o trântesc așa, fără pic de tact.

Dar sunt atât de multe voci înăuntrul meu! *Vorbește cu el! Spune-i totul. Nu spune nimic! Dar merită să știe. Ce se va întâmpla dacă o fac? Mă va urî pentru că l-am abandonat. Va dori să facă parte din familia mea. Ce ar spune Pierre despre asta?*

— Părinții mei...

Se oprește din nou.

— Am primit această scrisoare. Zice aici că pot merge la facultate...

Amețelile revin. Închid ochii și îmi las din nou capul în jos.

— E de la un avocat. Nu reușesc să explic bine.

O ia de la început. Scrisoarea sponsorului, refuzul lui Manu și Kanta de a-l lăsa să plece în America.

— Am căutat răspunsuri prin hârtiile de pe biroul mamei mele. Am găsit toate aceste scrisori pe care i le-ai returnat – nedeschise. Nu vrea să-mi spună de ce ți le-a trimis sau de ce le-ai expediat înapoi.

— De ce e atât de important să știi?

Își trage capul înapoi, cu o expresie de neîncredere.

— Pentru că ți-a trimis atâtea fotografii *cu mine*. De ce voia să știi despre mine? Cine ești tu pentru ea? Nici măcar

nu am auzit de tine. Nu ești una dintre mătușile mele, sora sau cumnatele ei. Și clar că nu-i ești nici prietenă, din moment ce îi tot returnezi scrisorile. M-am gândit că... cine știe?..., poate tu ești binefăcătorul meu anonim.

Lasă capul în jos, părând rușinat, stânjenit.

— Ei bine, nu sunt eu, îi răspund privind în altă parte.

Glasul îmi sună aspru, de parcă l-aș mustra că s-a gândit la așa ceva.

— Aa...

Își frământă cu dinții buza de jos.

— Așa deci...

— *Hahn*. Chiar așa.

Observ că băiețelul și bunicul lui nu mai sunt la lac. Îi văd urcând scările largi către o altă parte a parcului.

— Și de ce toată secretoșenia asta?

— Eu i-am rugat pe Kanta și Manu să nu-ți vorbească niciodată despre mine.

— Poftim? De ce?

— Pentru că nu voiam să știu despre tine. Sau ca tu să știi despre mine. Voiam ca mama ta să înceteze să-mi mai trimită scrisori. Am crezut că va înțelege ideea dacă i le trimit înapoi fără să deschid vreuna. Am rugat-o pe Lakshmi – sora mea – să-i spună Kantei să se oprească.

De ce a păstrat scrisorile alea? Dacă nu le păstra, poate că Niki nu ar fi venit niciodată la Paris. Mă întorc să mă uit la el. Se încruntă, se concentrează. E înfășurat în mirosul consternării – rece și întunecat.

— Mătușa Lakshmi? Care locuiește în Shimla? Sunteți surori?

Fac semn din cap că da.

— Dar de ce să faci asta? E clar că ești supărată pe mama. De ce? De ce ar fi cineva supărat pe ea? Nimic din toate astea nu are sens! Ea nu vrea să-mi spună. Am ajuns până aici și nici tu nu-mi spui?

Am o văpaie în străfundul ochilor. Îmi simt fața fierbinte. *Nu mai pot să îndur. Și nu pot să-l mint. El nu merită așa ceva.*

— Pentru că eu...

Rostesc doar atât și mă opresc.

— Pentru că sunt...

O să leșin! Strâng pumnii, îmi înfig unghiile în palme.
Respir adânc.

— Ah, Niki! Pentru că eu te-am adus pe lume.

Arată și mai uluit.

— Tu ai fost asistenta? Sau doctorul? Erai acolo când m-am născut?

Lacrimile îmi umplu ochii și se rostogolesc pe obraji. Dau din cap că da.

— Și ce căutai...

— Niki, părinții tăi vor să te întorci acasă. Și eu vreau să te duci acasă. De ce nu te duci acasă și gata?

Ochii aceia minunați, verzi-albăstrui, se fac și mai mari.

— Nu plec nicăieri până nu-mi spuneți cu toții ce ascundeți.

— Eu... Niki... eu te-am născut. Iar părinții tăi, Kanta și Manu, te-au adoptat imediat după naștere. Dar eu sunt cea care ți-a dat viață.

Corpul îi tresare de parcă aș fi aruncat spre el un chibrit aprins.

— Nu! Nu!

Se ridică, împiedicându-se.

— Mama mea e Kanta.

Dar acum pare mai puțin sigur.

Îmi șterg fața. Dacă îmi ridic privirea la cer, or să mi se întoarcă lacrimile la izvorul lor? Mă întrebam asta când eram copil.

— Da, așa e. Dar ai vrut adevărul. Iată-l deci. Mama și tatăl tău te-au adoptat.

Printre lacrimi mă uit la iaz, pe care rațele plutesc încetișor. Acolo, totul pare atât de liniștit. Înăuntru însă, trupul meu parcă se despică, întocmai ca atunci când l-am născut pe băiatul aflat înaintea mea. Își dă pe spate părul de pe frunte și se plimbă într-un mic cerc; apoi se oprește, se uită la mine.

— Sunt adoptat? De ce nu mi-au spus niciodată?

Asta nu e responsabilitatea mea,

— Ar fi bine să-i întrebi pe ei. Te-au înfiat când aveai doar

o zi. Pentru ei, tu ești fiul lor. Ce mare bine ți-ar fi făcut spunându-ți? Cu ce te-ar fi ajutat?

Își umflă obrazii și suflă afară aerul. Se plimbă de colo-colo prin fața scaunului meu preț de câteva minute. Se oprește apoi în loc.

— Tu n-ai vrut să mă păstrezi?

Nu-mi doream nimic mai mult pe lumea asta.

— Aveam treisprezece ani! zic eu ridicând vocea. Cum aș fi putut să te păstrez?

De ce am tonul ăsta atât de defensiv?

— Bine, dar... ai trimis înapoi toate scrisorile alea. Ca și când nu voiai să știi nimic despre mine.

Încruntă din sprâncene.

— M-ai... mă urăști? De asta m-ai dat altora? De asta vrei acum să plec?

Să-l urăsc? Iubesc fiecare fir de păr de pe capul lui mai mult decât și-ar imagina el vreodată! Cum să justific o viață întreagă trăită negând că îmi pasă? Cum să-i spun că nu aș fi putut merge mai departe dacă mi-ar fi păsat prea mult?

A fost o greșeală.

Mă ridic de pe scaun prea repede și trebuie să mă țin de spătar ca să-mi recapăt echilibrul. Trebuie să mă duc acasă, la fete. Deodată mă cuprinde o dorință copleșitoare să le strâng tare în brațe, să simt că sunt o mamă bună, indiferent de ce s-a întâmplat cu Niki.

— Ce faci, pleci? întreabă el, nevenindu-i să creadă. Eu am venit până aici să te văd și tu o iei din loc? Ce e atât de important de trebuie să pleci chiar acum? Spune toate astea pe un ton răstit. Oamenii întorc capul să privească. Cele două femei care stau de vorbă pe banca din apropiere se opresc să se uite la noi.

— Du-te acasă, Niki! strig la rândul meu.

Bag mâna în buzunarul hainei și simt înăuntru lanțul, ating flaconul. Îl scot afară. Îl prind pe Niki de mână, îi descleștez degetele și îi îndes colierul în palmă. Se uită la mine descumpănit, cu ochi rătăciți.

— Ce-i ăsta?

— Tu, Niki. Asta ești tu.

Ulei de cocos. Mandarină. Maranta. Lychee. Apă sarată. Palisandru. Smirună. Toate mirosurile care îmi amintesc de tine.

Mă răsucesc pe călcâie și mă îndepărtez iute, temându-mă că n-or să mă țină picioarele să merg cincisprezece minute până acasă.

Tot drumul până la apartament mă învinovățesc că am gestionat atât de prost întâlnirea cu Niki. Doar îi datoram o explicație amănunțită! Sau măcar o cale mai blândă de a-i provoca o dezamăgire. De ce am fost atât de nepăsătoare față de sentimentele lui?

Pierre se pune cu gura pe mine de cum intru pe ușă, fără să mai aștepte. De obicei se abține până când plecau fetele în camera lor.

— Unde ai fost până acum? Mai întâi ai plecat la Agra, unde ai stat aproape toată săptămâna, după care ieri te-ai odihnit. Speram să putem petrece după-amiaza în familie. Am sunat la Mathilde. Am sunat-o pe mama. N-am dat de tine. Eu îți las un bilet ca să te anunț unde sunt. Tu nu poți nici măcar să-mi întorci acest favor? Ce e cu tine?

Sunt atât de stoarsă după întâlnirea cu Niki, încât nu știu ce să-i răspund soțului meu. Mă holbez la el buimăcită. N-are cum să nu observe că am ochii umflați și nasul înfundat. Nu-și dă seama că am plâns? Dacă îi spun că am fost cu Niki, nu va înțelege și va întreba ce s-a întâmplat. Nu sunt pregătită pentru o astfel de conversație. Nu încă.

În spatele lui sunt fetele. Shanti stă cu o coală mare de hârtie în mână. Să fie un desen? Asha e chiar în spatele ei, cu o foaie de hârtie asemănătoare. Amândouă sunt în dresuri și cu fustele în carouri pe care le-au purtat la biserică azi-dimineață. Par încurcate; nu sunt obișnuite ca tatăl lor să strige la mama.

Îmi aștern un zâmbet pe buze.

— *Mes poussins*¹, mi-ați desenat ceva?

Îmi agăț haina în cuier și trec pe lângă Pierre să le

¹ Puișorii mei (termen de alint)

îmbrățișez. Le strâng în brațe mai mult ca de obicei. Trupurile lor subțirate se relaxează sub puterea îmbrățișării mele. Și, încă o dată, radiază acea energie a copilărilor care au făcut o descoperire și abia așteaptă să mi-o împărtășească.

— *Maman*, Niki ne-a desenat gargui. Uite! Ridică desenele în cărbune ca să le pot privi pe îndelete, subliniind că gurile animalelor sunt de fapt jgheaburi de apă. Desenele sunt bune. Se simte viață în ele. Vibrație. Cum a reușit Niki să facă statuile tăcute să prindă viață pe pagină?

— Evacuează apa de pe biserică! Îmi explică Asha. Shanti își pune o mână pe șold, luând o atitudine atât de matură, încât mă face să zâmbesc.

— Asha, garguii nu *evacuează* apă. Apa de ploaie le iese pe gură ca să nu ude zidurile, explică ea cu răbdare.

Mă întorc către Pierre, care stă încă pe hol, și zâmbesc. *Uită-te la fiicele noastre*, zic eu în gând. *Dacă pot fi atât de entuziasmate de gargui, ce mai urmează?* Mă gândesc la Binu, stând în bucătăria din *kotha* lui Hazi și Nasreen, și povestindu-mi că vrea să se facă astronaut. Dar Pierre nu e impresionat. Are buzele subțiate de iritare. Clatină din cap, de parcă ar zice că n-are rost să vorbească. Se duce în bucătărie să pregătească cina. Cina e o scenă desfășurată în tăcere, în care Pierre și cu mine abia dacă schimbăm o vorbă. Le-am adormit pe fete în noaptea aceea citindu-le din seria *Madeline*. E puțin cam copilărească pentru Shanti, dar a fost rândul ei să aleagă și știe că e preferata surorii ei. Asha adoarme înainte să întorc a doua pagină. Stau lângă Shanti pe patul ei, sprijinită de perne, dar îmi dau seama că nu o prea interesează, așa că închid cartea.

— A fost drăguț din partea ta să alegi o carte care îi place surorii tale, *chérie*, zic eu în șoaptă.

Sincer, era o noutate, fiindcă Shanti de obicei nu se omoară cu firea ca s-o ajute pe Asha. Dar cel puțin nu au mai existat incidente la școală care s-o implice pe fiica mea cea mare.

Shanti plescăie din buze, un obicei nou căpătat.

— Trebuie să fiu o soră mai bună.

Încă o noutate.

— Ce te face să spui asta?

Shanti își duce o şuviță de păr în gură și o ronțăie. I-o scot cu blândețe și îi dau părul după ureche.

— Ne-am dus să vedem garguii de la Notre-Dame pentru că a vrut Asha.

— Și tu nu voiai?

Ridică un umăr și îl lasă în jos.

— Nu m-a deranjat. Asha a fost cu propunerea, așa că ne-am dus acolo. De obicei facem ce vrea Asha pentru că ea are toate ideile. Dar apoi m-am dus la celălalt capăt al terasei, de unde se vede Montmartre.

Nu știu sigur unde bate, așa că iau peria de păr de pe noptiera ei și i-o trec prin păr. Are părul des, ca al meu. Castaniu, ca al lui Pierre. Îi fac cărare pe mijloc, împărțindu-l în două. Încep să împletesc prima jumătate.

— Mă uitam așa, în jur, și Niki a venit lângă mine. Părea că venise anume ca să stea cu mine.

Pare mulțumită... și mândră. Zâmbesc.

— M-a întrebat dacă îmi place că am o soră. I-am spus că e în regulă. Doar că mi-ar plăcea să fiu eu sora mai mică. Atunci totul ar fi mai ușor. Toată lumea vrea s-o ajute pe Asha.

Degetele mele încetinesc împletitul. Parcă ar vedea, ieșită la iveală, urâtenia șuvoiului ascuns al vinovăției mele: am sentimentul că Asha e mult mai ușor de gestionat, mai puțin complicată decât fiica mea mai mare. Oare Shanti crede că pe ea o iubesc mai puțin? Las din mâini coada împletită, o prind de umeri și o răsucesc cu fata la mine.

— *Oh, chérie!* Ce-ți veni să spui asta? Noi te iubim la fel de mult ca pe Asha. Tatăl tău te iubește. Bunica ta...

— Nu, *maman*. Nu despre asta e vorba. Doar că eu trebuie să fiu cea care să aibă grijă de ea. Așa fac surorile mai mari.

— Adică simți că trebuie să o protejezi?

— Asta fac de fapt. Când o fată încearcă să se ia de Asha la școală, eu intervin. Și ea știe lucrul ăsta.

Ochii ei căprui sunt solemni; așa au fost mereu. Shanti

nu prea zâmbea când era mititică, facându-mă să mă întreb dacă va fi așa toată viața. Mi-a semănat mie și îmi seamănă și acum, cu sprâncenele încruntate, concentrată pe sarcina pe care o aveam de îndeplinit — fie că scoteam apă din fântână, fie că luam făină de la moara lui Prem, fie că predam doi plus doi copiilor de la școala lui *Pitaji*. Mă uit la ochii femeii care va fi cândva Shanti, o ființă care cugetă adânc și nu poate găsi întotdeauna cuvintele pentru a-și exprima sentimentele.

— *Bheti*, ce s-a întâmplat atunci la școală cu fata aceea? Când te-au trimis acasă?

Rămâne tăcută un moment și mă întreb dacă mi-a auzit întrebarea. Pe urmă își întoarce capul spre mine și îmi șoptește la ureche:

— Asha nici măcar nu știa că fata aia era pe cale să-și toarne apă în cap. Și afară era frig! A trebuit să o opresc. Nu cred că o place pe Asha.

Știu că nu ar trebui să aprob ceea ce a făcut Shanti, lovindu-și colega de clasă, dar nu mă pot abține. Aș fi făcut și eu exact același lucru la vârsta ei. Îmi amintesc când, la treisprezece ani, eram gata-gata să arunc cu pietre în drăgălașa și răsfățata Sheela Sharma, la ea în curte, fiindcă mă enervasem că se purta urât cu Malik. Chiar dacă Sheela o merita, mă bucur că Lakshmi m-a împiedicat să mă răzbun astfel pe ea. Sora mea m-a învățat că, în cele din urmă, fiecare primește ce i se cuvine într-un fel sau altul; răzbunarea fizică, deși la momentul respectiv pare îndreptățită, nu e niciodată o idee bună.

Mă apuc din nou să împletesc părul frumos al fiicei mele, simțind șuvițele lucioase lunecându-mi între

— Știi ce mi-a spus Niki? continuă ea.

Mi se oprește respirația. Oare le-a spus fetelor că sunt mama lui? Nu, a fost cu fetele *înainte* să ne întâlnim la lac și să-i povestesc, așa că e imposibil. Respir din nou în voie.

— A spus că sunt norocoasă că am o soră. El nu are niciuna. Nici măcar nu are un frate. Zice că și-ar dori să aibă o soră.

Îmi pune o mână pe genunchi și se întoarce din nou cu

fata la mine.

— Pot să fiu eu sora lui? L-aș lăsa să aleagă cartea din care să ne citească noaptea.

Momentele ca acestea mă fac să-mi prețuiesc rolul de mamă. O cuprind pe fiica mea mai mare cu brațele și o sărut pe obraz de o mie de ori. Aplecată peste ea, mă las să alunec de-a lungul tăbliei patului, trăgând-o odată cu mine. Trag și învelitoarea peste noi și adormim împreună.

Când vine ziua de luni, călătoria mea la Agra pare deja o amintire îndepărtată. Gândurile îmi sunt încă la Niki și la conversația noastră din parc. Probabil că s-a întors la Florence cu mai multe întrebări decât răspunsuri.

Odată ajunsă la Casa Yves, mă opresc la biroul lui Celeste ca să-i ofer eșarfa vopsită după metoda tie-dye în nuanțe de ruginiu, lila și azuriu pe care i-am adus-o de la Agra. O probează imediat. Culoarele țesăturii delicate de muselină îi fac ochii să scânteieze de plăcere. Zâmbește larg și sare de pe scaun să mă sărute pe obraji.

— Trebuie să i-o arăt lui Ferdie! exclamă ea și pleacă de la birou, dând fuga în laborator.

Pentru Michel și Ferdie am adus stilouri din lemn de santal în care sunt sculptate minaretele de la Taj Mahal. Delphine nu pune preț pe flecuștețe, iar obsesia ei pentru obiectele de la mijlocul secolului al XX-lea o împiedică să adauge în mediul ei ceva ce nu se potrivește. Presupun că uleiurile esențiale de *khus* și *mitti attar* pe care le-am adus vor fi un dar suficient de prețios. Celeste mi-a spus că Delphine e astăzi toată ziua la o întâlnire cu clienții în afara Parisului, așa că o vom vedea abia mâine.

Îmi descui biroul și scot mostrele la care am lucrat ieri. Faptul că am adus ceva atât de exotic pentru Delphine – și, bineînțeles, pentru Olympia – mă face să mai uit o vreme de Niki. Blotterele uscate din acest weekend miros minunat! Exact așa cum le țineam minte, cu cantități variate de mireasmă a ploii indiene. Fac o ultimă verificare: introduc în flacoane blottere noi și adulmec.

Dar... ceva este în neregulă. Simt un damf... să fie benzen? Încerc din nou. Benzen, fără îndoială.

De unde vine mirosul ăla? Îmi miros mâinile. Nu se simte benzen. Fără benzen pe ele. Ar fi posibil ca din combinația chimică de ingrediente din probele mele să rezulte ceva care să miroasă asemănător cu benzenul? Dar blotterele de ieri nu miros a benzen. Să fi adăugat careva un ingredient la probele mele de ieri? Am avut mare grijă să încui totul; cum ar fi putut avea cineva acces la flacoanele mele? Și cine? Delphine vine prima la birou dimineața. Oare să fie ea? Îmi înscenează ceva ca să dau greș fiindcă vrea în secret să mă îndepărteze? Dar atunci de ce m-ar mai fi trimis în India? Și ce rost ar avea să-mi spună că fac treabă bună și să-mi ofere această oportunitate? Ar putea să mă concedieze pur și simplu în loc să creeze un scenariu atât de elaborat. Michel e de multă vreme persoana de care m-am simțit cel mai puțin apropiată. N-a făcut niciodată vreun efort să ne cunoaștem mai bine – deși eu m-am străduit când am început să lucrez aici. M-am întrebat adesea dacă ar putea fi supărat că Delphine mi-a dat proiectul Olympia. Lucrează în tăcere, nu schimbă mai mult de cinci sau zece cuvinte pe zi cu nimeni, în afară de Celeste, cu care ia prânzul uneori. L-am văzut uitându-se în direcția mea din când în când, privindu-mă cu ochii lui albaștri. E oare invidios?

Ferdie n-are cum să fie. Când am fost angajată la laborator, el a fost primul care mi-a urat bun-venit și m-a invitat la prânz. Mie și lui Celeste ne povestește despre escapadele lui și ne aduce bunătăți de la cafeneaua de alături, adăugând un strop de lejeritate zilei de muncă.

Atunci nu rămâne decât Celeste. Urăsc să cred asta, dar s-ar putea să vrea să eșueze pentru ca Ferdie să aibă șansa de a lucra la proiectul Olympia. Chiar dacă știe că se întâlnește cu bărbați și că șansele ei sunt mici, nu și-a pierdut speranța. Visează doar la el. Dar cine sunt eu să o judec? Nu mi-am pus și eu odată toate speranțele în Ravi, un băiat în fața căruia aveam prea puține șanse?

E o prostie simplul fapt de a-mi suspecta colegii. Ar fi posibil oare ca mirosul de benzen să provină din nota de pepene galben din formula mea? Uneori, pepenele copt poate să miroasă a benzină. Sau să fie acea cantitate infimă de

fenicul pe care am adăugat-o? Sau poate combinația dintre pepene galben și fenicul creează acea aromă dulce de benzen? Nu e prima oară când îmi reproșez că nu am terminat cel de-al doilea an de chimie. Cui ar trebui să-i cer ajutor? Dacă îl întreb pe Michel, o să-i spună lui Delphine că nu știu ce fac.

Deci mai rămâne Ferdie.

Când se duce să-și ia cafea de la recepție, mă iau după el. În timp ce își toarnă în ceașcă, îmi prepar și eu ceaiul și vorbim despre Agra. Are o mulțime de amintiri frumoase din călătoriile lui în India. Vrea să știe dacă Taj Mahal e la fel de spectaculos pe cât și-l amintește. Glumim despre șoferii de taxi, care trebuie să se strecoare printre pietoni și animale, mai-mai să-i lovească ori pe unii, ori pe ceilalți.

În sfârșit îmi fac curaj și întreb:

— Ferdie, te superi dacă verifici ceva pentru mine? Probabil că e doar o părere, dar fie îmi pierd simțul mirosului, fie e ceva total greșit în mostrele mele. Zâmbește binedispus. Ce ușurare!

— După tine, mă invită el.

Când trecem pe lângă biroul lui Celeste, mi se pare că văd o sclipire de invidie – sau e doar gelozie? Îi zâmbesc, dându-i de înțeles că nu reprezintă o amenințare.

Ajunși la masa mea de lucru, îl lămuresc:

— E în legătură cu proiectul Olympia.

Ferdie aprobă dând din cap. Când adulmecă blotterul proaspăt, trage capul înapoi și chicotește.

— Ce faci, crezi esența benzinei?

Deci nu nasul meu e problema. Este benzen. Știu că nu mirosea așa ieri când m-am dus să mă întâlnesc cu Niki. Îi mulțumesc lui Ferdie cu o mișcare a capului. El îmi aruncă un zâmbet înțelegător și pornește încet către masa lui. În tot acest timp, Michel ne-a urmărit dialogul. Stă cu sprâncenele ridicate, de parcă ar fi dispus să-și ofere serviciile, dar eu îi zâmbesc politicoș și mă așez pe scaunul meu. Otez. Oare n-ar trebui să-i spun lui Delphine ce se întâmplă? Nu, nu vreau să creadă că nu mă descurc.

Îmi scot caietul și o iau de la capăt. Amestec din nou

fiecare mostră. Acum mintea îmi fuge întruna către discuția cu Niki. Îi aud vocea. *De ce nu m-am ostenit să citesc scrisorile sau să mă uit la fotografiile trimise de Kanta?* Nu văd decât expresia năucită de pe chipul lui, tulburarea de a descoperi că cei doi oameni pe care i-a numit toată viața *Mummi* și *Papa* nu au nicio legătură de sânge cu el. Încerc să-mi șterg imaginile din minte. Dar cu cât mă străduiesc mai mult, cu atât ele revin ca niște bumeranguri. Și mă întreb: cum m-as simți eu aflând că *Maa* și *Pitaji* nu sunt părinții mei naturali? Mi-ar da lumea peste cap, m-ar face să pun la îndoială tot ce am considerat a fi de la sine înțeles. Probabil cam așa se simte Niki. Cum am putut să-l las așa în parc? Singur. Confuz. Ar fi trebuit să fiu mai bună, mai blândă, mai înțelegătoare – așa cum s-ar fi purtat o mamă adevărată.

Nu mai pot lucra. Plec mai devreme să iau fetele de la școală. Dar în loc să le duc acasă, mergem la Florence, unde bănuiesc că-l voi găsi pe Niki. Nu prea am idee cum o să vorbesc cu el în timp ce fetele și Florence sunt în aceeași cameră, dar trag aer în piept și mă gândesc la cuvintele lui Jiji. *Nu putem să ne întoarcem în timp și să schimbăm lucrurile, bheti. Dar gândește-te la ce te-a învățat trecutul.* Pe mine m-a învățat că plătești scump dacă ții secrete față de ceilalți.

Casa lui Florence se află pe Bulevardul Victor Hugo, în zona numită Neuilly-sur-Seine. Nu vin prea des aici – de obicei vine Florence la noi acasă – dar când vin, sunt mereu surprinsă de cât de mare e casa în care a crescut Pierre. În cea mai mare parte a vieții lui, au fost doar el și maică-sa. Își petreceau oare majoritatea timpului în camere separate? În aripi separate? La etaje separate? Fiecare dintre cele trei etaje are ferestre mari cu vedere la bulevard, dar gardul de fier forjat înalt de trei metri și ornamentat cu flori de crin, precum și gardul viu de rododendron îi ascund vederii pe trecători.

Florence răspunde la sonerie. Fetele o sărută pe obraji și intră ca la ele acasă. La drept vorbind, mai mult asta a fost casa lor în ultimele câteva luni: Florence le lua de la școală

atunci când eu nu puteam. Shanti și Asha încep să-și scoată paltoanele și pantofii înainte să apuc să le spun că stăm doar puțin. S-au obișnuit să-și petreacă timpul aici și se fac comode. Florence e îmbrăcată într-o fustă de lână de cămilă, o bluză cu mâneci lungi în dungi și o vestă de lână crem. Poartă un șorț pe deasupra și ține în mână o lingură mare de lemn. E încântată să vadă fetele, dar pare abătută. Până să deschid eu gura, fetele întrebă:

— *Grand-mère*, Niki e aici?

Trebuia să-mi dau seama că vor fi încântate să-l revadă. La micul-dejun am auzit doar Niki în sus și Niki în jos și ce ar vrea să-i mai arate lui Niki. Pe drum până aici, întrebau dacă îl pot duce pe Niki să se dea în carusele. E ceva ce fetelor le place să facă în decembrie. Au caruselele lor preferate. Cel de la Place du Trocadero, nu departe de școala lor, este o alegere bună pentru că iarna sunt mai puțini turiști. Mai e și cel mic de la Saint Sulpice, apoi caruselul italian bogat ornamentat de la Place Willette. La Tuileries, caruselul e chiar acolo unde fetele pot vizita menajeria.

— E înainte de Crăciun și putem să ne dăm gratis! exclamă Asha.

— Hai să luăm clătite cu zahăr! sugerează Shanti. Cred că Niki n-a mai gustat așa ceva până acum.

O urmărm pe Florence în bucătărie.

— Clătite cu zahăr mai târziu, zice ea. Acum mâncați iaurt. Niki se odihnește, așa că vorbiți încet, împarte niște iaurt gros în două castronele și le dă fetelor. Ele își duc gustarea la masa din sufragerie, unde și-au trântit deja ghiozdanele. Din camera de zi se aude vocea lui Jacques Brel, cântând *Ne me quitte pas*¹.

Fața lui Florence pare încordată. Nu e în toane bune, îmi dau seama că vrea să-mi spună ceva, dar în clipa următoare trece pe lângă mine și se îndreaptă spre aragaz, unde domină aromele de șofran și boia.

¹ Nu mă părăsi.

— Fac paella. Mama adora mâncarea asta, așa că am învățat cum să i-o pregătesc.

Scoate capacul de pe oala de fontă de pe aragaz și amestecă în ea cu lingura.

— Asta nu a facut-o însă să mă placă mai mult, întoarce spre mine un zâmbet crispat, care îi face pomeții mai plini.

— Crezi că lui Niki îi place paella? mă întreabă ea.

— Păi știi că Niki e indian, nu spaniol, da?

Nările lui Florence freamătă. *Nu sunt proastă*, pare să spună expresia ei.

— Nu știu să gătesc mâncare indiană și nici nu vreau să simt mirosul ăla în casa mea.

S-a terminat cu Florence cea din ultimele două zile. Probabil era prea frumos ca să dureze.

Odată, la începutul căsătoriei mele cu Pierre, a venit la cină la noi acasă. Îmi petrecusem toată ziua gătind patru sau cinci feluri de mâncare indiană pentru ea. Pierre mă avertizase că, spre deosebire de bunica lui, Florence refuza să călătorească în afara țării și detesta tot ce era *étrange*¹. „E franțuzoaică până în vârful unghiilor”, mi-a explicat el. Dar cum se putea ca femeia asta ieșită din pânțelele bunicii boeme a lui Pierre să fie atât de lipsită de spirit de aventură, mi-am zis eu. Seara, Florence s-a uitat în farfurie și a întrebat dacă nu am niște salată. M-am simțit strivită.

Sunt pe cale să întreb dacă pot să merg sus să-l văd pe Niki, când o aud zicând:

— Era foarte supărat când a venit acasă după ce s-a întâlnit cu tine ieri.

Sună ca o acuzație. În timpul ăsta răstoarnă cârnați feliati în amestecul de orez și amestecă.

Și ce treabă are ea cu asta?

— L-ai întrebat de ce?

Îmi e frică de răspunsul ei. Dacă i-a spus totul?

— N-am putut. A urcat scările în fugă și a trântit ușa

¹ Străin.

dormitorului.

Pune la loc capacul peste oală și reduce focul. Se întoarce spre mine cu o mână în șold.

— Câți ani aveai când l-ai născut?

Parcă ar fi întrebat la ce film mă uit în seara asta.

Adică știe? Dar cum? I-a spus Niki? Încerc să mă prefac surprinsă, dar Florence își îngustează ochii și lasă capul într-o parte, așteptând. Cum eu nu zic nimic, continuă ea:

— N-am mai pomenit niciodată doi veri care să semene atât de mult între ei. Trebuie să fi fost foarte tânără.

E o afirmație, nu o presupunere. Știe deci. Îmi amintesc cât de atent se uita la noi în prima seară în care l-a cunoscut pe Niki. Sunt prea obosită ca să mint, prea copleșită ca să mai ascund cel mai mare secret al vieții mele. De ce să neg?

— Aproape paisprezece.

Mă întreb dacă așa sună ceva mai puțin scandalos decât când spui treisprezece.

— Pierre nu știe, deci? întreabă ea, încrucișându-și brațele la piept.

Clatin din cap în semn că nu. De ce am oare încredere în ea? Femeia asta nu a făcut altceva decât să mă critice – cum găsesc, cum îmi cresc copiii, țara din care vin. Va folosi asta împotriva mea. Va fi încă o cale de a băga zădărnici între mine și Pierre.

Florence mă cântărește gânditoare din priviri.

— Uite încă ceva ce nu știe Pierre: că nu e fiul soțului meu.

Ridică un pahar cu vin de pe blatul de lângă aragaz. Îl leagănă spre mine ca să mă întrebe dacă vreau și eu un pahar.

Sunt atât de surprinsă de dezvăluirea ei, încât nu-i răspund.

Florence ia o înghițitură din vin și se sprijină de blatul din melamină. Vorbește încet, ca să nu audă fetele.

— Nu aveam prea multă experiență cu bărbații. Aveam douăzeci și cinci de ani când l-am cunoscut pe tatăl lui, pe Vincent. Ah, eram îndrăgostită lulea de el. Era prima dată când simțeam asta. Ochii de chihlimbar ai lui Pierre? Sunt de

la Vincent. Când i-am spus lui Vincent că îi port copilul în pânțe, a negat că e al lui.

Nările îi freamătă.

— De parcă îmi desfăceam picioarele pentru toți bărbații pe care îi întâlneam! *Connard*¹! De-atunci nu l-am mai văzut.

Își mai toarnă niște vin.

— Sigur nu vrei și tu? E vinul tău roșu preferat.

Nu știam că îmi cunoaște preferința pentru vinul roșu față de cel alb. Dau din cap că nu.

— Philippe Fontaine era un vechi prieten de familie, întotdeauna m-a plăcut. I-am spus că sunt însărcinată, pe jumătate cu speranța că se va căsători cu mine. Și a făcut-o... pentru că a simțit că era de datoria lui sau ca să mă scutească de situația jenantă sau poate pentru că familia mea avea bani – cine știe? Poate că i-a fost milă de mine.

Ia o înghițitură din pahar, ștergându-i marginea cu degetul mare.

— Știi ce a zis mama când i-am spus că sunt însărcinată?

Mâna îi tremură ușor. Atunci observ că are ochii injectați. Prea puțin somn? Mă uit la sticla deschisă. E aproape goală. *Florence e beată?* Zâmbetul îi e plin de ironie.

— A spus: „În fine, să sperăm că nu e fată.” Ura spița femeiască. A încercat chiar să mă convingă să scap de el. Dar am refuzat. Dacă nu l-am putut avea pe Vincent, voiam măcar ceea ce concepuserăm împreună. Așa că l-am născut pe Pierre. Și în viața mea n-a mai fost decât el. Nu era loc și pentru Philippe. În cele din urmă, a plecat. Și apoi, pentru că îl sufocam pe Pierre, obsesia mea pentru el l-a împins către mama, care mi l-a răpit, plecând cu el în jurul lumii. În cele din urmă i-am pierdut pe toți. Pe Vincent. Pe Philippe. Pe Pierre.

Florence scurge tot din pahar. Saltă capacul de pe oală și mai amestecă în paella.

— Tu, Radha, ai făcut un copil și l-ai dat spre adopție. Și

¹ Ticălos.

uite cât de diferită a fost viața ta. Cât mai bine pentru tine și pentru el. Ai un soț care te adoră, împreună ați întemeiat o nouă familie. Ai două fiice minunate. Ai o carieră. Faci ce îți place. Din ce mi-a povestit Niki, el are niște părinți iubitori. A avut tot ce își putea dori.

Vrea să spună că am făcut bine că am renunțat la fiul meu? Știe că l-am avut pe Niki în afara căsătoriei și l-am dat spre adopție după care m-am măritat cu fiul ei fără să-i povestesc trecutul meu și nu e șocată?

Și tocmai a recunoscut și ea că muncesc pentru că îmi place? Adică nu mă duc la muncă doar ca să-i chinui pe Pierre și pe fete? Am fost tot timpul așa într-atât de vulnerabilă la remarcile ei încât le-am răstălmăcit ca să însemne un lucru când ele însemnau altceva? Am fost atât de îngrijorată că mă judecă – și încă aspru – când de fapt mă judecam singură? Acum că stau să mă gândesc, Florence nu a spus niciodată că nu ar trebui să am o slujbă, ci doar că ar putea avea grijă de fete în timpul ăsta. Când vorbesc despre munca mea, nu pune întrebări, dar de ascultat, ascultă.

Are un aer vexat.

— Hai, nu te mai uita așa la mine. Știu mai bine ca Pierre cât de mult îți place să stai în acel laborator și să creezi toate aromele alea. Ce femeie vrea să stea acasă toată ziua? Asta e o fantezie născocită de bărbați. Te invidiez. Pentru această pasiune pe care o ai. Și pentru talent. Sunt lucruri care te fac să simți că trăiești.

Răsuflu ușurată, dând aerul afară cu obrazii umflați. Dar dacă Florence mă vede astfel, de ce spune și face mereu lucruri ca să mă provoace? Stai așa... poate exact asta urmărește. Vrea să reacționez, să mă exprim. Bănuiește acele numeroase fațete pe care le țin ascunse.

— E greu să fii femeie, continuă ea. Îmi dau seama de ce mamei mele nu-i plăcea tagma femeiască. Putem face atât de multe, dăruim atât de mult, dar nu toți își doresc ceea ce oferim. Și până la urmă, rămânem cu... bucăți dintr-un întreg. Cioburi. Așchii. Fărâme. Dacă le culegem, ne taie mâinile. Dacă le lăsăm pe jos, ne rănesc tălpile. Ne e greu să întoarcem spatele și să plecăm.

Își flutură paharul gol, descriind un cerc ca să-și sublinieze ideea, dar acesta se agață de mânerul oalei și piciorul se sparge. Degetul ei începe să sângereze și sângele picură pe blat. Iau un șervet de vase și i-l înfășor în jurul degetului, în timp ce îi iau ușurel din mână ce a mai rămas din paharul de vin. Are gura parcă încremenită într-un „O” și clipește des. Pare a fi în stare de șoc, așa că o ajut să ajungă la chiuvetă, îndepărtez șervetul și îi trec un jet de apă rece peste mână. Fetele vin în bucătărie, întrebându-se ce a fost cu zgomotul acela.

— *Grand-mère* s-a tăiat la mână. Nu vă apropiați, sunt cioburi.

Mă întorc spre Florence:

— Unde ții pansamentele?

Ea arată cu mâna teafară spre baie.

Le spun fetelor să le aducă. O zbughesc într-acolo, bucuroase că sunt de folos.

După ce mă asigur că nu a mai rămas sticlă în tăietură, o tamponez. Fetele se întorc cu bandaje, cleme și tifon. Le zâmbesc, mândră că au învățat bine ce le-au predat la școală. Le spun să se întoarcă în salon.

Înfășor o fașă de tifon în jurul degetului lui Florence și fixează capătul cu o clemă. Ea se uită descurajată la plita aragazului, care acum e plină de cioburi. Le strâng cu șervetul distrus și arunc totul la gunoi. Capacul greu de pe oala de fontă probabil că n-a lăsat să pice nimic înăuntru.

Florence încă nu a scos o vorbă. O conduc în salon și o ajut să se așeze pe un scaun din cele aflate în jurul mesei. Fetele sunt deja așezate și urmăresc toate mișcările noastre în tăcere. Florence a băut prea mult vin; o să se deshidrateze dacă nu bea ceva. Dau fuga la bucătărie și mă întorc cu un pahar cu apă pentru ea. Apoi îmi amintesc de ce am venit aici înainte de toate. Pornesc pe hol în căutarea lui Niki. Nu se află în niciunul dintre dormitoare de la parter. Urc scările, dar nu e nici acolo. Paturile sunt neatînse. Mă uit în curtea din spate. Nimeni. Mă întorc în salon. Florence stă liniștită, privind fără țintă în depărtare.

— Florence! Care e camera?

Încruntă sprâncenele, ca și când tocmai și-a dat seama că nu a auzit niciun zgomot venind de sus.

— Ultimul etaj. Pe dreapta.

Clatin din cap că nu.

— Nu e nicăieri.

Se uită într-o parte, gândindu-se.

— Am ieșit să iau ingrediente pentru paella. S-o fi șters atunci?

Vorbește cam nedeslușit.

— Avea vreun bagaj?

— Nu. Avea doar un rucsac. Un singur rând de haine. A făcut baie aseară și i-am dat o pereche veche de pijamale de-ale lui Pierre în care să doarmă.

— Le-am văzut întinse pe unul dintre paturi.

— Și rucsacul?

— Nu l-am văzut.

Fug înapoi sus și mai dau o tură prin camere.

Nimic. Mă întorc iute în salon.

Florence și cu mine ne uităm una la alta.

Ea vorbește prima.

— Unde s-ar fi putut duce? La voi acasă?

Întind mâna spre telefonul galben de perete din bucătărie, cu firul lung și spiralat, și formez numărul nostru de acasă. Îl aud pe Pierre.

— Pierre? Niki e acolo?

— Aă... nu. Nu e la mama?

— Nu. Te rog sună la mama ta dacă apare la noi acasă.

— *Maman!* A pățit ceva Niki?

Mă întorc auzind vocea lui Shanti, care e acum lângă mine.

Mă uit la fiica mea, dar mă gândesc la Niki. De ce nu i-am spus minunatului meu băiat că nu am încetat să mă gândesc la el? De ce nu i-am spus că nu am vrut să renunț la el? Acum e undeva în orașul ăsta sau în drum spre cine știe unde, întrebându-se dacă îi pasă cuiva de el. Dar trebuie să știe cât de mult îl iubesc Kanta și Manu, nu? Prietenii lui Jiji l-au vrut din prima clipă în care l-au văzut la creșa Spitalului Lady Reading din Shimla. Ar trebui s-o sun pe Lakshmi! Nici

măcar nu-i cer voie lui Florence să-i folosesc telefonul. Formez numărul pentru convorbiri internaționale, uitându-mă la ceasul din bucătărie. Acolo e seară, așa că sora mea ar trebui să fie acasă.

— Alo?

E Jay.

— *Bhaiya*¹, Jiji este acolo?

În mod normal, am purta o conversație plăcută, el m-ar întreba de fete. Și Asha ar sta lângă mine, țopăind întruna, moartă de nerăbdare să vorbească cu unchiul ei preferat. Dar de bună seamă că simte din tonul meu cât e de urgent, fiindcă răspunde:

— O chem imediat.

Și acum Jiji este la celălalt capăt al firului și întreabă ce s-a întâmplat.

Când îi spun că nu-l găsim pe Niki, îmi pune o mie de întrebări. Când l-am văzut ultima dată? Mă consult cu Florence. Acum vreo două ore. Ce avea la el? Doar un rucsac. Avea destui bani să ia un avion spre casă? Sau un tren? Nu știu, așa că o întreb pe Florence. Nici ea nu știe. Jiji tace. Știu că sora mea se întreabă ceva ce nu a întrebat încă. Ce alte indicii ne-ar putea ajuta să descoperim unde se află Niki. În cele din urmă, spune:

— Stai s-o sun pe Kanta, zice ea în cele din urmă. Revin după aceea.

Agăț receptorul în furcă, dar mâna îmi zăbovește pe el. Parcă nu pot să-i dau drumul. Mintea mi-e plină de locuri în care ar putea fi Niki și cum trebuie să se simtă el acum și de ce n-am făcut asta și de ce n-am putut aia și ce ar fi trebuit să-i spun în loc de ceea ce am spus. Nu asta încerca să-mi spună Florence? Dacă Pierre ar fi știut adevărul despre nașterea lui – cât de mult a luptat ca să-l păstreze în viața ei – poate că nu s-ar fi încrâncenat împotriva ei.

Pe drum spre casă suntem toate tăcute. În metrou, fetele

¹ Frate (termen afectuos).

se cuibăresc lângă mine, iar eu îmi pun brațele în jurul lor. Nu mă pot gândi decât la ce mi-a spus Florence. Că Pierre s-a născut și el în afara căsătoriei. Că a ales-o pe bunica lui în locul mamei pentru că Florence îl sufoca. Asta mi-a spus Pierre cu o seară înainte să plec la Agra. În fiecare vară, bunica lui îl ducea într-o altă parte a lumii. Au poze cu ei doi urcând pe Machu Picchu, uitându-se la statuile uriașe de piatră din Insula Paștelui, prinzând *bacalau*¹ în largul coastei Portuga-liei, minunându-se de Altarul Yasaka din Kyoto. După facultate, a fugit în India ca să lucreze la proiectele lui Le Corbusier din Chandigarh. În tot acest timp, am crezut că Pierre călătorește pentru că îi place să descopere necunoscutul. Credeam că s-a căsătorit cu mine, o femeie dintr-o altă cultură, din altă lume, pentru că pentru el reprezentam misteriosul, necunoscutul. Dar dacă în tot acest timp nu a făcut decât să fugă de Florence?

Le strâng mai tare pe fete pe lângă mine. Ce căutam când m-am căsătorit cu Pierre? Da, îl iubeam. Dar voiam și să scap de India, de amintirile mele despre Ravi și Niki, de întâlniri cu oameni care mi-ar cunoaște trecutul, care ar ști ce greșeli am făcut. A fost o greșeală să rămân însărcinată. A fost o greșeală să mă îndrăgostesc de un băiat care nu putea fi al meu. A fost o greșeală să cred că, la cei treisprezece ani ai mei, cunoșteam tainele iubirii. Ce proastă am fost! Clatin din cap fără să vreau.

În metrou, o tânără așezată în fața noastră, de cealaltă parte a culoarului, se uită surprinsă, de parcă aș fi vorbit cu ea. Privesc în altă parte. Florence nu regretă că l-a avut pe Pierre. Nici eu nu regret că l-am avut pe Niki. Asemenea fetelor mele, e un parfum pur, cu intensitatea ienupărului, astring-ența mandarinei și dulceața smochinelor. Dar ce regretă Florence e secretul pe care l-a păstrat și l-a pus și pe Philippe să-l păstreze. A creat niște ziduri invizibile, pe care chiar și un copil mic le poate detecta – așa cum știu că fetele

¹ Cod (pește).

mele simt tensiunea dintre mine și Pierre chiar și atunci când nu asistă la certurile noastre. Niki probabil a simțit acele ziduri invizibile toată viața. Nu merită așa ceva. Îmi promit că voi vorbi cu el (dacă voi mai avea o șansă!) și îi voi spune lucrurile la care m-am gândit.

Închid ochii. Încerc să-mi imaginez o viață în care să încapă și Niki alături de fiicele mele, de Pierre și chiar de Florence. De ce n-ar putea veni în mod regulat să ne viziteze aici, la Paris? Poate chiar să meargă la universitate aici, dacă vrea? De ce să nu facem o excursie de familie la Shimla, să stăm cu toții în casa lui Lakshmi și a doctorului Jay? Astfel, fetele ar putea să fie din nou cu verii lor, Rekha și Chullu.

Aproape că mi le închipui pe fete cerând sfaturi fratelui lor mai mare despre facultate și excursii în străinătate. Am putea vizita mai des India, lucru binevenit din punctul meu de vedere. Vreau ca fiicele mele să aibă oportunități în ambele țări, nu doar într-una. Au uitat deja mult din limba hindi de când au început să meargă la școală. Era mai ușor să le vorbesc în hindi toată ziua când erau mici și eram împreună — chiar și pe vremea când lucram la Antoine.

Urmează stația noastră de metrou și fetele îmi fac semn să mă ridic, trăgându-mă de haină. Le iau mâinile mici în ale mele și urcăm scările, ieșind în stradă. Îmi dau seama că nimic din ceea ce îmi imaginam nu va fi posibil până nu îi spun lui Pierre adevărul despre Niki.

Știu acum că mi-a plăcut Pierre pentru că avea tot ce nu avea Ravi. La optsprezece ani, încă sufeream crunt după ce Ravi mă abandonase cu totul. Fără scrisori. Fără vreun mesaj transmis prin prieteni sau servitori. De îndată ce mi-am dat seama că sunt însărcinată, am încercat chiar să-i trimit câteva rânduri prin *chowkidar*¹, portarul familiei Singh, care dădea din cap și mă făcea să cred că îi va strecura plicul de la mine, dar mă îndoiam că o face. Poate că Parvati Singh își instruisese servitorii să nu accepte mesaje de

¹ Portar, îngrijitor.

la mine și să nu mă lase să intru în casa lor. Mă crispez de rușine acum când mă gândesc la stiloul pe care mi-l dăruise Jiji și pe care l-am trimis printr-un curier acasă la Ravi, ca să-l fac să vorbească din nou cu mine. Ce nu știam eu la acea vreme era că Ravi nici măcar nu era în țară.

Fusese trimis în Anglia de îndată ce părinții lui aflaseră despre sarcină.

Pierre era tăcut și amabil, pe când Ravi era gălăgios și impulsiv. Părul lui era de culoarea nucilor pecan, în timp ce al lui Ravi era negru ca smoala. Ochii lui Pierre erau de culoarea mierii; ai lui Ravi erau ca ciocolata neagră și plini de mister. Pierre era cu câțiva centimetri mai scund decât Ravi și mai subțire. În noaptea în care l-am întâlnit prima oară, la petrecerea de sărbătorile de iarnă organizată de mama lui, Ravi era fără cămașă, mușchii pieptului îi luceau sub grima albastră pe care i-o aplicaseră pentru rolul regelui maur al lui Shakespeare. Ce mult a trecut de atunci!

Când ajung acasă cu fetele, Pierre gătește cina. Sună telefonul și răspund eu. Florence mă anunță că s-a întors Niki. Câtă ușurare! Se pare că ieșise să trimită o telegramă părinților lui. Mi-ar plăcea să știu ce le-a transmis lui Kanta și lui Manu, dar Florence nu l-a întrebat și nici el nu i-a spus.

Florence aruncă replica de final înainte de a închide:

— Apropo, lui Niki îi place paella.

Precis se simte mai bine acum.

Fac baie și mă spăl pe cap, gândindu-mă în vremea asta cum să-i spun lui Pierre. Luăm cina și fetele îi povestesc despre cum s-a tăiat Florence la deget.

— Era sânge peste tot, spune Asha.

Ea e întotdeauna naratorul plin de dramatism. Shanti trebuie doar să se uite la sora ei într-un anumit fel, iar Asha retrace exagerarea. Pierre râde.

Odată ce fetele sunt în patul lor, el se oferă să facă *chai*. De obicei nu face ceai indian. Dar înțeleg de ce: vrea să facă pace.

Vin în spatele lui în timp ce e la aragaz. A încălzit deja laptele și apa în crăticioară. Acum adaugă frunzele de ceai. Și

presară semințele de cardamom, cuișoarele și boabele de piper în amestecul de lapte. L-am învățat cum îl pregătesc eu când am fost prima oară împreună. Acum cred că face *chai* mai bun decât al meu.

Îmi lipesc obrazul de spatele lui. La început opune rezistență: trunchiul i se încordează. Apoi îl simt relaxându-se în îmbrățișarea mea.

Sunt în pijamale. Am vârfurile părului încă umede de la baie. Ca întotdeauna, Pierre radiază căldură. Mereu mi-a plăcut asta la el. Oftez și murmur cu fața îngropată în cămașa lui:

— Trebuie să-ți spun ceva.

Simt că mușchii spatelui i se tensionează din nou. Se lasă tăcerea.

Fac un pas înapoi.

Se întinde spre dulapul de deasupra capului ca să pună la loc ingredientele.

— Ceaiul e aproape gata. Apoi putem vorbi.

Mă îndrept spre dormitorul fetelor și stau să mă uit ce fac. Asha citește. Shanti desenează. Ridică amândouă privirea.

— *Ça va mieux, maman*¹?

Shanti pare îngrijorată. Ce spuneam? Radarul cu care sunt înzestrate de la naștere fetele mele sesizează ce simt.

— *Oui, chérie.*

Îmi aștern un zâmbet pe buze ca s-o fac să se simtă mai bine. Apoi bat de două ori în tocul ușii, așa cum făceam înainte să sting lumina când erau ele mai mici. Pe atunci o făceam ca să alung orice fantomă care ar fi locuit în clădire.

Astăzi, alung propriile mele fantome.

Apoi mă duc în dormitorul nostru și mă așez cu picioarele încrucișate pe pat. Pierre vine cu două căni aburinde de *chai*. Închide ușa cu piciorul.

— Ce drăguț! șoptesc eu.

¹ Te simți mai bine, mamă ?

Rareori mai facem asta. Când fetele erau mici și se strecurau la noi în pat duminică dimineața, Pierre aducea uneori *chai* în pat. Shanti încerca să-mi îndeplinească părul. Asha își aducea cartea de povești *Babar* ca să-i citească Pierre din ea.

Pierre își sprijină perna de tăblie și se așază cu spatele pe ea, cu picioarele întinse.

— Vrei să-mi spui ceva?

Își apleacă fruntea și soarbe din ceașcă. Simt miros de amoniac: mirosul fricii. Crede că urmează să-i spun că am o aventură?

Îmi frec palma de *rajai*, învelitoarea pe care Lakshmi ne-a trimis-o ca dar de nuntă. E din catifea roșie matlasată, moale ca untul după ce a fost folosită și spălată vreme de treisprezece ani.

— Cu mult timp în urmă, am făcut un lucru pentru care m-am simțit vinovată de atunci și până în ziua de azi.

Îi arunc pe furie o privire. Sprâncenele ridicate îi dau o expresie serioasă. Ascultă atent.

— Înainte să te cunosc pe tine. Când aveam treisprezece ani.

Mi se agață degetul de cuvertura matlasată, într-un tighel care s-a descusut. Am vrut să-l repar acum câțiva ani, dar n-am reușit să mă ocup de asta.

— Am avut un copil. Și l-am dat spre adopție.

Pierre își pune ceașca în poală. Nu știu sigur cum îmi doresc să reacționeze și poate că nici el nu prea știe ce reacție să aibă. Nu e ca și cum ar exista o carte cu reguli pentru astfel de lucruri.

— Ai avut un copil la treisprezece ani?

— Aproape paisprezece. El avea șaptesprezece ani. Eram prea tineri.

Se încruntă acum.

— Vă iubeați? Nu te-a forțat?

Nu pot să-l privesc în ochi vorbind despre asta. Îmi dogoresc obrazii de rușine.

— Eu așa credeam. Dar el nu mă iubea.

— Unde e acum?

Întreabă despre copil sau despre Ravi? De bună seamă că par nedumerită, fiindcă precizează:

— Băiatul. Cel de care erai îndrăgostită.

Clatin din cap.

Am aflat mult mai târziu că familia lui îl trimisese în Anglia, cel mai probabil înainte să afle că sunt gravidă. Acum cinci ani, Malik mi-a spus că familia lui s-a mutat în Statele Unite. Asta e tot ce știu.

Se uită la ceaiul din ceașcă de parcă ar conține toate răspunsurile.

— Ce s-a întâmplat cu copilul?

Buzele îmi tremură și cred că s-ar putea să mă podidească plânsul.

— E aici.

— Unde aici?

— În Paris.

— În Paris?

Îl privesc drept în ochi. Încerc să-i spun fără cuvinte. Nu mă simt în stare să rostesc numele.

Ochii lui îi răscolesc pe ai mei. Clipește o dată, de două, de trei ori. Buzele i s-au întredeschis într-un icnet surd:

— Niki?

Pierre se uită la mâna mea care alunecă peste *raja* la dungile pijamalei mele de bumbac. Ochii lui călătoresc mai apoi spre fața mea. Îmi cercetează trăsăturile. Aproape că îi aud gândurile. *Acum îmi dau seama. Degetele lungi și subțiri. Ochii asemănători și zona gurii. Bărbia rotunjită. Felul în care râde.*

Ochii aurii ai soțului meu mă privesc curat.

— Nu știam. Am zis eu că... dar...

Tace apoi preț de o clipă.

— Am alungat gândul... Se oprește din nou.

— Cine l-a adoptat?

Îi povestesc lui Pierre despre Kanta și Manu. Cum se ocupa, practic, Kanta de mine când Lakshmi era prea ocupată cu afacerea ei cu henna. Cum mă ducea să văd filme americane la cinematograful din Jaipur și îmi comanda rochii frumoase. Îi spun ce s-a întâmplat cu copilul Kantei în

Shimla. Cum a venit Niki pe lume cu o lună mai devreme. Și pe urmă, cum am avut grijă de micuțul Niki timp de patru luni în Jaipur ca *ayah*, doica lui înainte de a pleca la Shimla.

— Și de ce a venit aici? De ce tocmai acum?

Îmi pun ceașca pe noptieră și îmi cuprind genunchii cu brațele. Îi spun tot ce am aflat de la Lakshmi și Kanta în Agra.

— Ai aflat când erai în Agra? Întreabă el iritat. Dar te-ai întors de-atâtea zile! Nu te-ai gândit să-mi spui și mie până acum?

— Abia mă obișnuiam și eu cu gândul. În plus, *chérie*, ce contează când ți-am spus? Ar fi fost un șoc oricum. A fost un șoc și pentru mine.

Stă și reflectează la spusele mele.

— Ți-ai dat seama imediat că e fiul tău?

— Nu l-aș fi recunoscut dacă l-aș fi întâlnit pe stradă. Dar, când eram în Agra, Kanta mi-a spus că venise la Paris să afle cine sunt. Așa că, atunci când am ajuns și l-am văzut...

Mă întind după *chai*. Acum e doar un pic călduț. Nici măcar nu-l încerc cu buzele. Mai iau o înghițitură. Beau toată ceașca. Mestec semințele de cardamom care îmi ajung în gură odată cu ultima sorbitură.

Pierre mă bate ușurel pe antebraț cu degetul. Îmi trimite un fior în sus pe braț și de acolo pe șira spinării.

— Radha, ce te face să-mi spui acum? Ai avut treisprezece ani la dispoziție pentru asta.

Ochii lui sunt încărcăți de speranță, de parcă aș putea să-i alin durerea cu ceea ce urmează să-i răspund.

— *Mon coeur*¹... Speram să nu-ți destăinui secretul niciodată. Voiam să-l ascund de tine la fel de adânc cum l-am ținut ascuns de mine însămi. Credeam că, părăsind India, voi putea să las totul în urmă. Și ne-am făcut o viață minunată aici, la Paris. Avem fetele. Avem munca noastră.

¹ Inima mea (termen de alint).

De ce să vreau să te împovărez cu lucruri care nu au nicio legătură cu tine?

Ochii i se îngustează.

— Radha, dar asta are foarte mare legătură cu mine. Fetele...

Își așază ceașca pe noptieră înainte, ca să nu verse ceaiul din ea. Când se întoarce spre mine, glasul îi coboară cu o octavă mai jos.

— Au un frate. Trebuie să afle de el. Și *maman*. Trebuie să i se spună.

— Ea știe, zic eu oftând.

Face o față de parcă tocmai i-aș fi spus că sunt Moș Crăciun.

— Ce? Cum așa?

Ridic din umeri.

— Instinctul matern, poate?

Mă uit la bărbatul lângă care am dormit vreme de treisprezece ani. Gura care se rotunjește delicios în jurul cuvintelor precum *chou-chou* și *bonne nuit*¹ și *toujours*². Părul care se ondulează doar la frunte și în jurul urechilor. Pielea care se acoperă de pistrui la soare. Pare derutat, parcă nu înțelege lumea în care s-a trezit deodată. Vreau să-i șterg de pe chip umbra de neliniște, de frământare. Și îmi fac griji. Încotro ne îndreptăm? Va vrea oare Pierre să mă părăsească? Va pleca? Ar putea s-o facă? Mă urăște? Dar acum a ieșit la supra-față secretul pe care nu-l pot lua înapoi. Și simt că aerul se ridică în jurul meu. Așa cum simt dimineața când trag draperiile de la ferestrele sufrageriei ca să las să intre lumina.

După un răstimp, Pierre își spune încet năduful.

— Ce vrea de la noi? Vrea să locuiască aici?

Apoi, ca și când ar fi avut o revelație, continuă:

¹ Noapte bună

² Întotdeauna.

— Vrea bani?

— *Pas du tout*¹, îl liniștesc eu, clătinând din cap. Părinții lui îl vor înapoi acasă. Cred că a vrut doar să știe cine sunt. Kanta mi-a trimis scrisori și fotografii cu el de-a lungul anilor. Pe toate le-am trimis nedeschise înapoi. A găsit plicurile neatînse.

În tăcerea dintre noi, auzim apa trăgându-se la toaletă în apartamentul de deasupra noastră.

— Și acum știe? întreabă Pierre.

Închid strâns ochii și încuviințez. Îmi amintesc șocul din ochii lui Niki când i-am spus. Mă crispez amintindu-mi. Cu câtă asprime i-am îndesat pandantivul în mână! Pierre dă din cap.

— Mai e... și altceva ce ar trebui să știi?

— Ce anume ?

— Alți copii? Alte căsătorii?

Mi se răcesc mâinile.

— Nu, Pierre! Cum poți să întrebi una ca asta?

— Cum pot să știu dacă nu întreb?

— Dar tu? Nu te-am întrebat niciodată cu cine ai fost înaintea mea. Țsta a fost trecutul tău. Țți aparține doar ție, nu mie. Tot ce contează pentru mine e viața noastră acum.

Pierre își privește mâinile și le freacă încet una de alta.

— E un băiat drăguț. Niki. A fost crescut bine. Fetele îl iubesc.

Îl urmăresc din priviri în timp ce coboară din pat și strânge ceștile.

Cu mâna pe clanță, se întoarce spre mine și zâmbește:

— Știi, nu mi-a plăcut niciodată ceaiul indian. Îl beau doar ca să-ți țin companie.

Îi întorc zâmbetul.

— Țsta e și sentimentul meu față de vin.

— Aha.

Clatină din cap și iese din dormitor. Când se întoarce, e

¹ Deloc.

îmbrăcat cu haina.

Simt că îmi stă inima în loc.

— Unde te duci la ora asta?

— Să fac o plimbare. Simt nevoia să ies.

Mă ridic în picioare. *Are de gând să mă părăsească?* Ies după el în hol. Își pune pantofii.

— Pierre, tu nu mi-ai ascuns niciodată nimic?

Rămâne o clipă cu mâinile în aer înainte să-și lege mai departe șireturile pantofilor.

Simt un junghi în coaste. De ce nu spune nimic?

— Pierre! Eram atât de tânără!

Vocea mea e o șoaptă, jalnică și rugătoare. *Te rog, nu mă face să mă simt din nou Plaza-Rea.*

Stă cu spatele la mine. Pune o mână pe clanță. Stă așa câteva secunde, apoi deschide ușa și o închide ușor în urma lui.

Mă simt pustie. Nu știu sigur dacă sunt tristă sau furioasă, rănită sau confuză. Trebuie să-mi cer scuze? Pentru ce? Pentru că eram îndrăgostită? Pentru că am făcut lucrul pe care carnea mea îl dorea cu atâta disperare? Pentru că m-am lăsat păcălită de farmecele unui băiat mai mare? Pentru că eram credulă și ușor de amăgit?

Sau e datoria mea să-l fac pe Pierre să se simtă bine și în privința asta? Să-i alin mândria rănită, să atenuez șocul pe care trebuie să-l simtă? Poate că s-ar cuveni să îndrept lucrurile și pentru Niki? Să-l asigur că a făcut bine că a venit să mă caute? Ori să-i spun că sunt încântată că m-a găsit, că a apărut să ne facă o surpriză, mie și familiei mele, și să-mi distrugă căsnicia? De ce să mi se tragă nenorocirea de la ceva ce am făcut cu atâta vreme în urmă în numele dragostei? Mă târăsc înapoi în pat. Sunt încă trează când se întoarce Pierre. Îl aud mișcându-se încet prin casă, spălându-se pe dinți, scoțându-și hainele și atârându-le în șifonier. Se lungește pe partea lui de pat, cât mai departe de mine. Vreau să mă întind după el, să-i cuprind pieptul cu brațele, dar nu îndrăznesc. Parcă a înălțat un gard în jurul său, cu o pancartă de avertizare pe care scrie *Defense d'entrer*. Accesul interzis.

Sărim din somn în puterea nopții când sună telefonul. Mă trezesc imediat. Poate că sună Jiji sau Kanta sau Florence să-mi spună că Niki a fugit din nou. Îl aud pe Pierre foindu-se în așternut. Îi spun că răspund eu. Dau fuga la telefonul de lângă masa din sufragerie și ridic receptorul înainte ca țârâitul să le trezească pe fete.

— Îmi pare rău că te deranjez la ora asta, *bheti*.

E Hazi.

— Dar Nasreen a fost de părere că ar trebui să sun.

— E totul în regulă, *Ji*? o întreb cu voce răgușită. Mă așez pe cel mai apropiat scaun.

— *Hahn. Theek hai*. Am primit un telefon azi. Cineva s-a interesat de *mitti attar*.

— Cine anume?

— O companie care dorește să-l folosească în produsul lor de înfrumusețare.

Simțurile mele s-au trezit pe loc. Dacă o altă companie vrea marfa oferită de Hazi, va trebui să facem o propunere imediat pentru a ne asigura că obținem cantitatea de care avem nevoie. Asta înseamnă că trebuie să ne grăbim cu prezentarea către client. Îmi sprijin fruntea în palmă. Dar cum pot să fac asta când toate mostrele mele parcă s-au oțetit?

— Hazi-*ji*, te rog, mai dă-mi puțin timp ca să plasez un ordin de cumpărare. Aroma funcționează de minune în formula mea.

Chiar în timp ce rostesc cuvintele astea, începe să mă ia stomacul la gândul că vizita mea la Agra s-ar putea dovedi o risipă. Dacă nu-mi iese formula?

— *Aaraam se, bheti*.

Voceaei mă liniștește.

— Amintește-ți ce ți-am spus. Noi facem afaceri doar cu cei în care avem încredere. Am vrut doar să știi. Chiar înainte să închid, mă gândesc la încă o întrebare:

— Cel care a sunat a lăsat un nume?

— Stai puțin.

Aud zgomotul receptorului așezat pe o suprafață de piatră. Vocea lui Hazi revine, împreună cu zgomotul

brățărilor și foșnetul unei bucăți de hârtie. Pronunță rar numele franțuzesc, în engleza ei cu accent puternic, dar știu la cine se referă. Michel LeGrand.

Bine, dar de ce să fi sunat Michel după parfumul pe care l-am descoperit eu în Agra? Oare e posibil – așa cum mă întrebam înainte – să fi fost el acela care mi-a stricat mostrele? Care mi-a luat caietul de notițe? Numai așa ar fi știut cum să dea de Hazi. Sau a sunat în numele lui Delphine? Dacă e așa, de ce nu mi-a cerut ea să-mi sun persoana de contact? Nu are încredere în mine? Sau doar verifică să se asigure că am fost într-adevăr la Agra ca să fac ce am spus că am făcut? Simt că îmi alunecă printre degete proiectul Olympia. Cel mai mare proiect al meu de până acum, cel care ar duce la promovarea mea ca ucenic parfumer, ar putea deveni calea către cel mai mare eșec al meu.

— Mai ești acolo, *bheti*?

— *Hahn-ji*.

— Știi cine a întrebat de tine?

Sper că nu domnul Mehta!

— Cine?

— Binu, fata noastră de la bucătărie. Ne tot spune cât de deșteaptă era doamna de la Paris. Așa îți spune ea.

Doar gândindu-mă la Binu îmi vine să zâmbesc. Ce fire vioaie, ce atitudine energică!

— Spune-i că m-am gândit la ea când am citit că sonda spațială Helios s-a apropiat cel mai mult de soare dintre toți sateliții de până acum.

Hazi chicotește.

— E la curent. Mi-a povestit și mie. Fratele ei îi citește ziarul în fiecare zi.

Când închid, blestematele de gânduri despre Michel și Delphine dau iar năvală și mă copleșesc. Știu că n-am să pot să mai dorm cele două ore rămase până se luminează de ziuă. Mi-ar plăcea să-mi ofere mângâiere trupul lui Pierre, dar nu sunt șanse în noaptea asta. Atunci mă îndrept spre camera fetelor și mă ghemuiesc lângă Asha. Doarme zgomotos, fiindcă respiră cu gura deschisă. Chiar și așa, îmi

lipsesc obrazul de al ei și îi folosesc ritmul răsuflării ca să adorm.

De dimineață, lipit de crăticioara pe care o folosesc pentru *chai*, găsesc un bilet de la Pierre. „Probleme cu unul dintre furnizori. Rămân peste noapte la Nisa.” Centrul Pompidou la care lucrează nu e tocmai preferatul tuturor. Spre deosebire de clădirile istorice din Paris, iubite de vizitatorii din întreaga lume, aceasta va avea un design complet modern. Măruntaiele structurii – țevi de apă, lift, conducte de aer, tuburi electrice – vor fi expuse la exterior, ca și cum clădirea ar fi întoarsă pe dos. Și e o clădire mare. Se întinde pe două străzi. Nu toți antreprenorii sunt dornici să lucreze la ceva atât de *brut*¹ pentru ochiul parizianului obișnuit. În plus, e ceva necunoscut, riscant; un astfel de design nu a mai fost încercat până acum. La proiect lucrează o echipă mare de arhitecți și ingineri, printre care și soțul meu. Pierre e ocupat până peste cap.

Totuși, respir ceva mai ușor. Cred că e mai bine să petrecem două-trei zile despărțiți decât să fim excesiv de politicoși unul cu celălalt până când trece peste șocul dezvăluirii mele legate de Niki.

Florence sună în timp ce eu și fetele luăm micul-dejun. Niki nu cunoaște niciun număr de telefon, așa că Florence i-a dat atât numărul nostru, cât și pe al ei în cazul în care simte nevoia să dispară fără să mai spună nimănui. *Bien*. Mă tot preocupă gândul să nu i se întâmple ceva cât timp e în grija mea. Simt că e răspunderea mea să-l trimit teafăr înapoi la Jaipur. Părinților lui.

— Astăzi îi arăt caruselele Parisului, spune Florence. Să le iau și pe fete? Mai au doar o zi până la vacanța de iarnă. Și știi că le place să se dea în carusele de Crăciun. De bună seamă că pot să lipsească astăzi de la școală, nu?

Nu știu ce e mai surprinzător: că Florence le sugerează fetelor să chiulească o zi de la școală sau că s-a atașat așa de

¹ Urât.

tare de Niki.

— Dar de ce nu mergeți mâine, când sunt libere pentru următoarele două săptămâni?

La spusele mele, fetele își ridică privirea de la micul-dejun, simțind că vorbesc despre ele.

Aproape că o văd pe Florence ridicându-și sprâncenele până la linia părului.

— Niki nu a mai fost niciodată aici. Până acum, a văzut două biserici și Luvrul. Asta nu e tot ce are Parisul de oferit. L-am întrebat dacă ar dori să vadă mai multe înainte să se întoarcă acasă și a spus da. Am avut o discuție foarte plăcută la cină aseară. E un tânăr curios. Și știi că fetelor le place să călătorească în Peugeot în loc să umble cu metroul. O să ne distrăm de minune! Ne întâlnim cu Mathilde și Agnes acolo. Când am auzit-o ultima oară pe Florence atât de entuziasmată de ceva? Îmi dau acordul.

Apoi îmi vine o altă idee legată de noaptea dinainte.

— Florence, ai putea, te rog, să ții fetele la tine la noapte? Pierre e plecat la Nisa și s-ar putea să vin târziu acasă.

— Cu mare bucurie, răspunde ea și, ca întotdeauna, spune adevărul.

Când ajung la muncă, în aer e o neliniște palpabilă. Miroase a așteptare. Celeste nu e la locul ei la birou, dar mașina ei de scris e descoperită, iar haina îi e agățată în cuierul de lângă birou. Delphine e și ea aici. Ferdie nu e la masa lui de lucru. Arunc o privire spre stația lui Michel. Nu e acolo, dar aud pe cineva mișcându-se pe lângă unitatea de refrigerare. Convorbirea de aseară cu Hazi mi se derulează în minte. Clipa în care a pronunțat cu grijă *Michel LeGrand*. Încet, îmi scot haina și o atârn în cuier. Cu groază în suflet, îmi descui sertarele și verific mostrele. Nu mai simt miros de benzen. Dar simt altceva. Parcă o aromă slabă de pelin?

Deodată, păcănitul rapid al tocurilor lui Delphine răsună pe hol. Ceva anume în ținuta ei îmi spune că e agitată. Aruncă prin fereastră o privire spre laborator, dar se îndreaptă spre biroul ei. Celeste merge la un pas în urma ei, cu un bloc notes în mână. Vin dinspre lift. Celeste deschide ușa laboratorului. Schimbă priviri cu Michel, aflat în celălalt

colț al încăperii. Apoi se apropie de stația mea.

— Ședință cu Yves în zece minute. În legătură cu Olympia.

O ședință cu Yves înseamnă un singur lucru: îi prezentăm probele selectate de Delphine în vederea aprobării finale înainte de a avea loc întâlnirea cu clientii.

Inima îmi galopează în piept.

— Dar nu sunt pregătită. Delphine nu mi-a aprobat setul de mostre.

Celeste își mușcă buza. Îmi dau seama că se gândește la niște cuvinte de consolare, dar spune doar atât:

— *Desolée.*

Am subsuorile ude. Nu suntem pregătiți. De ce nu poate Delphine să contramandeze ședința? De ce grăbim procesul? Mai am nevoie de o zi ca să dreg eşantioanele. Poate că de fapt n-a umblat nimeni la ele. Poate că Hazi mi-a dat un lot prost de *mitti attar*. Sau poate are bacterii în el? Dar cum e posibil când l-am mirosit ieri și era exact ce am mirosit în fabrica ei? Poate că parfumul se schimbă în timp? De aceea parfumierii francezi nu au folosit acest *attar* în trecut? Poate că știau că nu e fiabil și au preferat să nu-l folosească?

Durerea de cap îmi strânge tâmplile ca într-o menghină și îmi vine să le masez, dar nu vreau să vadă Delphine cât sunt de tensionată.

Când ajungem la biroul lui Yves, secretara lui ne face semn să intrăm. Delphine deschide ușa biroului, dar se oprește brusc. Mai-mai să mă ciocnesc de ea, cum înaintez cu tava cu esantioanele distruse în brațe.

— *Pardon!* se scuză Delphine către cineva din cameră.

Aud vocea binevoitoare a lui Yves.

— *Entrez, entrez!*

De cum pășesc înăuntru înțeleg de ce a ezitat Delphine. Față în față cu Yves stă Ferdie.

Delphine pare încurcată.

— Poate că e cazul să revenim când terminați discuția?

Yves zâmbește larg.

— Asta este discuția la care v-am convocat. Aseară, nepotul meu m-a sunat să-mi spună că are ceva de prezentat

– o idee inspirată pe care a avut-o cu privire la proiectul Olympia.

Îi zâmbește cu drag nepotului său, care ne salută înclinând din cap. Obrajii lui Ferdie sunt rumeni de emoție sau de jenă – poate amândouă la un loc.

— Întotdeauna am știut că Ferdinand e un tip deosebit. O să vezi acum. Încearcă numai asta, Delphine. Cred că o să-ți placă.

Ridică un blotter dintr-o tavă aflată în fața lui. Acum realizez că Ferdie și-a adus cu el propria tavă cu mostre.

Delphine nu se așază. O cunosc suficient de bine ca să știu că e furioasă. După faptul că stă complet nemișcată. Ea e maestru parfumier. Ferdie e un asistent de laborator care lucrează pentru ea. Nici măcar nu e ucenic parfumier. Totuși, iată-l că stă lângă ea și față în față cu patronul companiei, ca și cum ar fi de același rang. Pare mulțumit de el însuși. Sunt șocată de îndrăzneala lui: a trecut pur și simplu peste autoritatea lui Delphine. Dacă avea o idee pentru proiect, de ce nu a mers mai întâi la Delphine cu ea? Acesta ar fi fost protocolul corect.

— la loc, ia loc, o invită Yves, arătând către celălalt scaun din fata biroului său.

Delphine își trage scaunul mai departe de Ferdie și se așază pe marginea lui, cu spatele drept. Mă uit în jur, căutând un loc unde să-mi așez tăvița. Mă îndrept spre colțul biroului, unde este o masă rotundă cu trei scaune. Mă așez, simțindu-mă ca o caraghioasă că stau atât de departe la această întâlnire la care se presupune că particip.

Yves îi întinde blotterul lui Delphine. Își pune mâinile sub bărbie, privind radios spre ea. Delphine se uită de la Ferdie la Yves, încercând parcă să-și dea seama ce se întâmplă aici. E o farsă? E ziua ei de naștere? Vreo aniversare? Aruncă o privire spre mine. Nu-i pot oferi nicio îmbărbătare, pentru că sunt la fel de perplexă ca și ea.

Delphine agită blotterul pe sub nas. Repetă procesul. Se întoarce spre mine cu o privire alarmată. Sprâncenele i s-au ridicat aproape până la rădăcina părului.

— Ei, ce zici? întreabă Yves. Nu e minunat? Cred că

clientul nostru va fi foarte mulțumit.

Delphine își lipește pe față un zâmbet care nu i se regăsește și în ochi. Se uită la Ferdie.

— Ce e în formulă?

Tonul ei e calm, doar ușor curios.

Ferdie îi înfruntă privirea și recită exact formula la care am lucrat eu – cu *mitti attar* cu tot.

Mă uit la el cu gura căscată. *Deci el e sabotorul? Cel care a tras cu ochiul în caietul meu? Ferdie? Dulceața de Ferdie care dansează cu mine după o noapte petrecută cu prietenii lui?* Durerea de cap ia forma unor pulsații de indignare, de furie, de spaimă. Cum a putut să-mi facă una ca asta mie? Și lui Delphine? Și de ce? Dar atunci de ce s-a interesat Michel de *mitti attar*? Hazi i-a citit clar numele la telefon aseară. Sau a fost doar închipuirea mea? Poate că ea a rostit numele lui Ferdie și mintea mea l-a înlocuit cu cel al lui Michel pentru că voiam să cred că era el? Dintr-odată, nimic nu mai pare așa cum ar trebui să fie. Mă silesc să mă concentrez asupra conversației care se desfășoară fără mine.

Îl aud pe Yves zicând:

— Ei, Delphine, steaua mea în devenire, poți să vii cu ceva mai bun de atât?

Ea lasă capul într-o parte și îl întreabă pe Ferdie:

— De unde îți procuri esența de... ăăă... *petrichor*?

— Din India. Din Agra, mai exact.

Se răsuțește în scaun și zâmbește prietenos către mine.

— De unde tocmai te-ai întors tu, Radha.

Fără să aștepte un răspuns, se întoarce iar spre Yves:

— Orașul în care se află Taj Mahal.

Acum știu că a văzut adresa fabricii lui Hazi și numărul de telefon de la *haveli* în caietul meu. Oare el și Michel sunt în cârdășie? Mă sabotează amândoi pe la spate? Închid ochii. Viitorul strălucit pe care mi-l imaginasem se întunecă brusc. Am pus-o pe șefa mea, pe cea care îmi este mentor, într-o situație ridicolă. Nu există nicio cale de reabilitare după un astfel de eșec colosal. Așa cum nu există nicio modalitate de a restabili adevărul. Dacă Delphine l-ar acuza chiar acum pe Ferdie că mi-a furat munca, ar trece drept meschină,

geloasă. Ce-ar zice dacă i-aș spune despre suspiciunile mele legate de Michel? Delphine se întorce iar spre Ferdie.

— Nu știam că ai fost la Agra, Ferdie. Nu mi-ai împărtășit acest mic secret.

Ferdie zâmbește cu bunăvoință și flutură din mână către Yves.

— Mătușa și unchiul m-au dus acolo de aniversarea mea de șaisprezece ani. Nu că a fost frumos, *oncle*?

— *Magnifique*. Ferdinand mi-a spus că a vrut mereu să se întoarcă acolo. Se pare că acum va avea ocazia. Delphine nu bagă în seamă remarca lui Yves. În schimb, își concentrează privirea asupra lui Ferdie.

— Ce cantitate din acest nou ingredient putem obține imediat? Clientul e nerăbdător să înceapă producția de îndată ce aprobă parfumul.

Ferdie își rotește privirea prin cameră. E pe un teren mai alunecos acum.

— N-ar trebui să fie nicio problemă cu asta. Acum șefa mea se întoarce spre Yves.

— De asemenea, ar trebui să pregătim cel puțin trei sau patru flacoane ca să poată clientul să le ducă oamenilor săi. Cred că tot ce ne mai lipsește acum e să programăm o întâlnire cu clientul. O pun pe Celeste să fixeze asta mâine.

Se ridică de pe scaun.

Yves arată spre mine, observatorul tăcut din colț cu o tăviță de mostre în față.

— Aveai ceva ce voiai să-mi arăți?

— *Bah*, astea sunt pentru proiectul Alsacia, minte Delphine cu seninătate. Radha și cu mine suntem așteptate la o altă întâlnire. Vă las să continuați. Dă din cap spre Yves, îl ignoră fățiș pe Ferdie și îmi face semn cu bărbia să vin cu ea.

Pornesc pe urmele lui Delphine spre biroul ei, străduindu-mă să țin pasul cu marșul ei alert. De îndată ce închide ușa biroului, Delphine izbucnește:

— Cum dracu a obținut formula?

Își aprinde o țigară și rămâne în picioare, cu o mână în șold.

— N-am idee, dar...

Îmi dau seama că nu am împărtășit nimănui suspiciunile mele. O fac acum, începând de la parfumul de vetiver la care lucram acum câteva luni. Mostrele care nu mai miroseau la fel ca în ziua precedentă. Caietul care a dispărut timp de o oră. Faptul că îmi încuiam mostrele în sertare înainte de a pleca de la serviciu.

— Dar de unde știa Ferdie despre fabrica din Agra? Eu nici măcar nu știu numele furnizorului tău, Radha.

— Pentru asta ar fi fost nevoie să se uite în caietul meu.

Închid ochii, încercând să-mi amintesc dacă aseară am încuiat sertarul. Sunt aproape sigură că da.

Delphine fumează furioasă. Observă că stau tot în picioare, cu tava în mână, și se răstește la mine s-o las jos undeva. Mă uit în jur și o pun pe singura suprafață disponibilă: biroul ei. Ea arată spre mine cu țigara, iar scrumul cade acum pe tavă.

— De ce nu ai spus nimic până acum?

— Mult timp am crezut că îmi imaginez. Apoi mi-am zis că greșesc undeva.

Șovăi înainte să continui.

— După care m-am gândit că făptașul ar putea fi Michel și nu am vrut să spun nimic împotriva lui.

Îmi dogorește fața de rușine.

— Pentru că se bucură de încrederea ta.

Mă privește neîncrezătoare.

— Michel? Michel LeGrande? Îți cântă mereu osanale. El crede, ca și mine, că ai tot ce trebuie ca să devii maestru parfumier. Nu, nu e Michel.

Sunt atât de surprinsă de această dezvăluire încât nu știu ce să spun. Michel nici măcar nu m-a întrebat vreodată unde locuiesc sau câți copii am.

— Mai e ceva, spun eu, frecându-mi palmele de haină. Ochii ei îmi urmăresc mâinile, așa că le ascund în buzunare. Fără tragere de inimă, îi spun despre convorbirea cu Hazi și despre Michel, care comandase *mitti attar*.

— Prostii! se repede ea. Michel n-ar face niciodată așa ceva. Și, înainte să-ți treacă prin cap ideea, nu l-am pus eu.

Ca întotdeauna, e cu trei pași înaintea mea.

Face iar semn cu țigara spre mine. Scrumul cade jos, pe covor.

— E posibil să fi fost Ferdie. Poate că s-a folosit de numele lui Michel ca să alunge bănuielile.

Suflă fumul spre fereastră.

— Zici că descoperi modificări la eşantioane dimineăta, la prima oră, și nu în timpul orelor de lucru?

Dau din cap că da.

Bate darabana cu degetele pe muchia biroului. Ridică receptorul și îi spune lui Celeste că are nevoie de ea. Celeste intră în birou. Astăzi poartă o rochie tricotată de culoare lila, cu un cordon în talie. Cum însă nu are nici sâni și nici șolduri, Celeste arată ca umerășul de pe care trebuie să fi scos rochia. Părul spălăcit îi ascunde jumătate din față.

— Unde e inelul cu cheile de la toate birourile? întreabă Delphine.

— La mine în birou.

— Și când tu nu ești la biroul tău, cheile sunt acolo, într-un sertar încuiat?

Celeste se fâstâcește. Își mută greutatea de pe un picior pe altul.

— Păi, descui biroul dimineăta când vin la muncă.

— Și sertarul rămâne descuiat toată ziua?

Celeste îmi aruncă o privire pe furiș, de parcă ar vrea să mă întrebe despre ce e vorba. Încerc să schițez un zâmbet plin de empatie.

— Da, îi răspunde ea lui Delphine. Mai puțin în pauza de prânz, când îl încui.

— Și iei cheile cu tine, nu?

— Nu întotdeauna.

— Cum adică?

Lui Celeste i se urcă sângele în obraz.

— De obicei le iau cu mine. Dar uneori...

— Așa...

— Când vreunul își uită cheile, îl las să folosească setul de chei ca să-și descui biroul. Dacă mă grăbesc, se întâmplă să uit să-l cer înapoi până la sfârșitul zilei, când încui.

Delphine își stinge gânditoare țigara în scrumieră.

— Înțeleg.

O observ pe Celeste cum se uită la scrumieră, zicându-și probabil că trebuie s-o golească.

— Când s-a întâmplat ultima oară?

— F-Ferdie se pare că și-a pierdut cheile. Tot împrumută setul meu de chei. L-am întrebat dacă vrea să-i fac un rând de chei, dar a zis că știe sigur că ale lui sunt acasă undeva. Numai că n-a avut cum să le caute. Se uită de la Delphine la mine.

— Adevărul e că Ferdie are multe pe cap acum. Părinții lui nu-l mai finanțează...

— Nu-l mai finanțează? repetă Delphine cu glas tăios.

— Nu pot să nu aud când vorbește cu ei la telefon, explică Celeste frângându-și mâinile. Cheltuielile lui. Hainele. Disco-tecile. Au încetat să-i mai plătească apartamentul.

I s-au înroșit obrajii și nasul.

— Vă rog, nu-i spuneți că v-am povestit.

Acum îmi amintesc când l-am văzut pe Ferdie la telefon la biroul lui Celeste și cât de agitat era. Delphine flutură din mână, descotorosindu-se parcă de rugămintea lui Celeste.

— Ai acum la tine setul de chei?

— Le aduc imediat.

Celeste iese din încăpere și se întoarce într-o jumătate de minut. Pare că e gata să plângă.

— Nu sunt acolo.

Delphine închide ochii, strângându-i cu ciudă.

— Ce ludă!

Când îi deschide la loc, o ținutuește pe Celeste cu o privire aspră.

— Lupul își schimbă părul, dar năravul ba. *Il revient au galop*. Îți dai seama, *chérie*, că, în ochii lui Ferdie, n-ai să-i înlocuiești în veci pe Maurice sau Noel sau Sergio?

Celeste rămâne ca fulgerată. Obrajii și gâtul i s-au făcut purpurii, de parcă Delphine i-ar fi tras o palmă, îmi cobor privirea în poală. Știm cu toții de dragostea neîmpărtășită a lui Celeste pentru Ferdie, dar nimeni n-ar fi îndrăznit să pomenească deschis despre asta, așa cum a făcut-o

Delphine. Aș vrea să nu fi fost de față la acest moment umilitor pentru Celeste.

— Spune-i lui Michel că avem nevoie de el.

Celeste dispare iute, înainte să înceapă să-i șiroiască lacrimile pe obraji.

Delphine se uită pe fereastră, bătând cu unghia în birou. Eu stau mută, incapabilă să mă mișc; ultimul lucru pe care mi-l doresc e să fiu o țintă convenabilă pentru mânia ei.

Michel sosește cinci minute mai târziu, urmat de Celeste. Se uită prin încăpere, la mine, la Delphine și în cele din urmă la Celeste, a cărei fată e acum de un trandafiriu pestriț. Trage de poala rochiei ca să nu-i mai stea lipită de ciorapi.

— Michel, i se adresează Delphine, ai observat recent ceva îngrijorător în comportamentul lui Ferdinand?

E greu să-i vezi ochii lui Michel, din cauză că ochelarii lui cu ramă de sârmă reflectă lumina venită dinspre fereastră. Își potrivește ochelarii înainte de a vorbi.

— Nimic mai mult decât de obicei.

Delphine ridică întrebător din sprâncene. Michel își umflă obrazii și pufăie aerul afară.

— Vorbește despre petreceri, iubiți, discotecă, din astea. Parcă e mai încordat decât îi e firea. Petrece mai mult timp ca de obicei la telefon.

Delphine se ridică și se duce la fereastră, cuprinzându-și orașul cu privirea. Turnul Eiffel sclipește în depărtare în ziua asta însorită, așa cum rar se vede în decembrie.

După un minut, timp în care știu că mintea ei lucrează cu furie, se întoarce spre noi. Le relatează lui Michel și lui Celeste scena la care am fost martore în biroul lui Yves.

— Agenda mea a fost întotdeauna clară – să creez cel mai bun parfum din Paris. Formulele pe care le creăm trebuie să aibă succes în fața criticilor de specialitate, dar și să fie viabile din punct de vedere comercial. Nu putem permite altora să ne submineze eforturile. Ferdie asta a făcut. A furat munca Radhei. Munca *noastră*. Nu-i putem permite să reușească, *n'est-ce pas?* La auzul numelui lui Ferdie, Michel se întoarce spre Celeste, cu sprâncenele ridicate. Ea lasă capul în jos. Un vâl de păr fin îi cade pe față îmbujorată.

Michel se uită apoi la mine. Îmi feresc privirea, stânjenită că l-am bănuț, că am avut toate acele gânduri îngrozitoare despre el.

Delphine vorbește mai departe:

— El crede că va câștiga. Pentru că până acum toți i-am arătat mereu încredere.

Se răsucește și vine înapoi la biroul ei, aprinzându-și o țigară.

— Dar o să avem grijă să nu scape nepedepsit.

Se uită de la Michel la Celeste și înapoi. Un fel de înțelegere trece printre ei.

— *Comprenez*¹?

Sunt ultimele ei cuvinte înainte de a ne face semn să plecăm. Celeste iese prima, închizând ușa după ea. Michel nu se clintește din loc. Eu șovăi. Oare ce anume trebuie să facem?

Telefonul lui Delphine începe să sune. Ea ridică receptorul, ascultă, apoi închide. Dă din cap către Michel.

— Drumul e liber.

S-au înțeles din priviri. Mă întreb dacă o voi cunoaște vreodată îndeajuns de bine încât s-o citesc și eu la fel de intuitiv ca Michel.

El se îndreaptă spre ușa, o deschide și se uită înapoi către mine. Îmi dau seama că trebuie să-l urmez. Ridic tava de pe biroul lui Delphine și ies odată cu el. Arunc o ultimă privire spre Delphine înainte de a pleca. Ea ridică receptorul și apasă un buton pentru una dintre liniile exterioare.

Îl urmez pe Michel înapoi în laborator, dar aștept să-mi explice ce a vrut să spună Delphine când a zis că Ferdie nu trebuie lăsat să scape. Cum o să facem asta? Dar el nu-mi spune nimic. Stă la biroul lui, cufundat în gânduri. Deodată, se ridică de pe scaun, iese din laborator și se duce direct la biroul lui Celeste să vorbească cu ea.

Încet, mă așez la masa mea și iau un teanc de briefuri.

¹ Înțelegeți?

Nu-mi vine să mă apuc de un proiect nou. În loc de asta, scot flaconul cu aromă de ploaie. În el a rămas mai puțin de un sfert din uleiul esențial. E ciudat. Până acum am folosit o cantitate infimă din el în încercările pentru formula mea. Mă uit către stația de lucru a lui Ferdie. Probabil că a luat restul ca să-mi recompună formula, la fel cum a furat și formula din caietul meu.

Acum mi se limpezesc o mulțime de lucruri. Ziua în care mi-a înapoiat caietul, susținând că l-a găsit într-un colț al laboratorului. Felul în care a zâmbit la proba mea care mirosea a benzen. Umblase la formula mea! Ce oarbă am fost! Era întotdeauna atât de prietenos, de vesel, de degajat! De ce ar fi bănuiră vreunul dintre noi că se va întoarce împotriva noastră, așa cum a făcut-o? Ce proastă am fost să zâmbesc și să râd cu el în timp ce făcea planuri cum să se folosească de mine – de noi toți – pentru a obține ce își dorea! Poate că doar mi-am închipuit că suntem prieteni? Poate că râdea tot timpul pe seama noastră că suntem așa de ușor de păcălit? Simt că îmi dogorește fața de indignare, dar și de rușine în egală măsură.

În laborator își face apariția Ferdie. În vine să-l plesnesc văzându-i rânjetul de pe față. Nu e câtuși de puțin jenat sau rușinat că și-a însușit meritele pentru munca depusă *de mine* în ultimele două luni. Ah, când mă gândesc că am furat din timpul pe care trebuia să-l dedic fiicelor mele! Și că asta a dus la atâtea neînțelegeri între mine și Pierre! Pun flaconul de *mitti attar* înapoi în sertar, în cutia din lemn de palisandru pe care mi-a dat-o domnul Mehta. Când închid cu zgomot sertarul, Ferdie se uită la mine din celălalt capăt al încăperii, zâmbește și ridică din umeri. Începe să fluiera o melodie disco la care recurge adesea atunci când strică câte ceva în laborator. „Bad Luck”, cântată de Harold Melvin și Blue Notes.

Ca și cum totul a fost un joc pentru el. *Fără supărare! Fără supărare? Behenchod*¹. Trebuie să-l învăț minte pe acest

¹ Nemernic.

connard. Să-l anunț că nu e în regulă să-mi fure ideea! Mă ridic de pe scaun, dar buzunarul hainei mi se agață de mânerul sertarului care este încă deschis. Parcă însăși munca mea mă oprește.

Michel intervine ca să-mi taie calea. Fața lui e la câțiva centimetri de a mea. Nu i-am văzut niciodată ochii atât de aproape. În centru, culoarea lor e mai mult ca albăstreaua, decolorându-se într-un turcoaz pal pe margine. Văd compasiune în ei. Și un avertisment: *Nu face asta! Ai să înrăutățești situația.*

După o clipă, trag aer în piept și mă întorc la locul meu. Când Michel se îndepărtează, o văd pe Celeste în fata stației de lucru a lui Ferdie, cu o sticlă de Moët et Chandon în mână. I-o oferă lui Ferdie, felicitându-l. Cum e posibil? În urmă cu zece minute, se tânguia în biroul lui Delphine, cerându-și scuze că i-a dat lui Ferdie cheile regatului!

Acum li se alătură și Michel, ținând în mână trei cupe de șampanie și zâmbindu-i lui Ferdie.

— *Félicitations*, Ferdinand!

Nici nu știu cum să reacționez sau ce să spun. Oare parfumul e doar domeniul celor care arată ca Ferdie și Delphine și Michel? Există loc și pentru o indiancă, așa ca mine? Cum ea e maestrul parfumer, Delphine Silberman va fi recunoscută de industrie, indiferent dacă pe formulă apare numele lui Ferdie sau al meu. M-am înșelat crezând că am șansa să devin maestru parfumer într-o zi. Acum pare imposibil. Rămân pe loc, cu confuzia și frustrarea scrise cu litere mari pe față.

Celeste îi dă lui Ferdie cupa cu șampanie, zicând:

— Abia aștept să-ți încerc parfumul!

Michel ciocnește paharul cu Ferdie.

— Întotdeauna i-am spus lui Delphine că ești următorul nostru mare parfumer.

Ce mincinos! Și eu care credeam că Michel a spus asta despre *mine*! Nu așa zisese Delphine?

Ferdie acceptă complimentul cu grație. Se dă modest. *A fost pur și simplu chestie de noroc. Și de intuiție. M-am simțit foarte inspirat. Știu că era proiectul Radhei; el m-a făcut să mă*

gândesc la India. Și la mireasma ploii după musoni.

Nu pot să cred ce văd. Ferdie descrie efectiv *mitti attar* de parcă fusese descoperirea lui! Și la urma urmei de ce nu? E una dintre cele mai măiestrite înșelăciuni pe care le-am întâlnit vreodată. Minciunile se rostogolesc de pe limba lui ca mărgelile de apă care alunecă de pe o frunză de *peepal*. Fără niciun efort. Cum de nu m-am așteptat la asta?

Celeste e toată numai zâmbet.

— Încercam să ghicim, Michel și cu mine, care a fost inspirația ta. Ceva legat de un ulei esențial de pământ? Acum e rândul lui Michel să suradă larg.

— De atâția ani de când lucrez aici, n-am mai mirosit niciodată așa ceva.

Ferdie nu poate rezista. Întinde mâna spre sertar, îl descuie și scoate un flacon mititel. Îi desface capacul și îmbibă în el un blotter, îl flutură în aer și i-l întinde lui Michel.

— Nu e un parfum remarcabil în sine. Dar în combinație cu alte ingrediente, e *extraordinaire*. Se numește *petrichor*. Mi-am amintit de el din vremea când mătușa și unchiul m-au dus în India. Asta a fost acum zece ani, dar mirosul mi-a lăsat o impresie de neuitat.

Celeste se întinde peste biroul lui Ferdie ca să mai toarne șampanie în cupa lui și a lui Michel. Brațul ei lovește gâtul flaconului de parfum, făcându-l să se încline în direcția lui Ferdie, în timp ce cu sticla îl împroașcă cu șampanie. El sare de pe scaun și se îndepărtează de stația de lucru. Michel încearcă să salveze flaconul cu ulei esențial, care e pe cale să se răstoarne, și reușește.

Deodată, Celeste și Michel își cer amândoi scuze în același timp. Ferdie le cere să se dea la o parte, ca să-și poată șterge de șampanie cămașa nou-nouță de catifea reiată. Celeste se oferă să-i curețe masa de lucru. Îl sfătuiește să dea cu apă rece pe cămașă, până n-o distruge alcoolul.

— Cu asta te îmbraci la club diseară, nu-i așa? îl întreabă ea.

Ferdie pare enervat. O dă la o parte brutal, ca să iasă mai repede și să se ducă la baie. Celeste dă fuga la dulapul cu

materiale de rezervă după niște prosopele absorbante și se apucă de lucru, ștergând mizeria de pe masa de lucru a lui Ferdie.

Festivitatea eșuată n-a durat mai mult de cinci sau șase minute. Îmi e silă de toți – auzi unui hoț! Împing scaunul și mă ridic încruntată de la masa mea de lucru. Scot de pe mine halatul, îmi înșfac paltonul și poșeta și ies din laborator, hotărâtă să plec după doar o jumătate de zi de muncă.

Străbat holul și, spumegând de nervi, trec glonț pe lângă biroul lui Delphine. Ea strigă după mine. Mă întorc și rămân în prag, cu buzele subțiate de furie.

— Vino aici și închide ușa.

Pentru prima oară îi ignor ordinul.

— Plec acasă, Delphine.

De obicei mă adresez politicos șefei mele, cu apelativul „doamnă”; nu însă și de data asta. Ea se ridică de pe scaun, mă ia de braț, închide usa în urma mea și mă conduce către unul dintre scaunele pentru oaspeți.

— *Attend¹!*

Ce să aștept? Habar n-am. Mirosul țigării ei, care de obicei nu mă deranjează, îmi întoarce stomacul pe dos. Ce caut eu aici, la Casa Yves? Ce caut la Paris? Nu m-am simțit de o sută de ori mai fericită în Agra, unde mă aflu pe pământul meu, cu oameni care vorbeau limba mea, unde mă hrăneau cu mâncăruri pe care le iubeam și mi se spunea *bheti* și *beheri*! Mă încearcă o dorință nebună să-mi iau fetele de la Florence și să le duc chiar astăzi în India! Nu e vreun zbor în seara asta?

Oare-mi ajung banii din bancă să scriu un cec pentru bilete? Piciorul meu începe să bată ritmic pe covor până când o văd pe Delphine ridicând din sprâncene. Piciorul mi se oprește. De ce sunt încă sub vraja ei?

— Yves și cu mine avem întâlnire mâine cu clientul.

Am convenit să dăm echipei lor trei sticlute din fiecare

¹ Așteaptă.

parfum. Al tău și al lui Ferdie.

— Dar nu e parfumul lui Ferdie! Doar ai fost acolo. Ferdie mi-a furat...

Fără să bată la ușă, Michel intră în birou. Delphine îl privește și așteaptă.

— Gata, s-a făcut, raportează el.

— Ce ai folosit?

— O zecime de gram de scorțișoară.

Michel îmi caută privirea. Zâmbește apoi.

Michel mi-a zâmbit! Îi arunc lui Delphine o privire nedumerită.

— *Merci!* zice ea către Michel.

Leșind din birou, acesta îmi pune încurajator o mână pe braț.

— Nu-ți face griji. *A bon chat, bon rat!*¹, îmi șoptește, apoi închide ușa în urma lui.

— Radha, ce s-a întâmplat cu formula ta e regretabil. Dar Ferdie ne-a forțat mâna. Îl vom învinge cu propriile lui arme.

Mă lămurește că i-au „doctoricit” formula lui Ferdie, așa cum a făcut el cu a mea. Mă uit la ea buimacă.

Delphine își strivește țigara și aprinde alta.

— Michel lucrează cu mine de multă vreme. Iubește munca de laborator. Îi place să aibă program fix și nu-și dorește câtuși de puțin să devină parfumier. Dar e un mare chimist.

Bate ușurel țigara pe marginea scrumierei deja pline.

— În după-amiaza asta, când Ferdie își va reconstitui capodopera, parfumul obținut nu va miroși la fel ca al tău. Apropo, unde ți-e sticluța cu *mitti attari*?

Caut în poșetă și scot sticluța.

— N-a mai rămas mare lucru. A tot trebuit să repet încercările. Și acum știu ce s-a ales de restul.

Ea încuviințează, dând din cap.

— Ține sticluța la tine tot timpul. Nu am cum să pun pe

¹ După faptă și răsplată!

cineva să schimbe încuietorile pe aici până mâine, întinde mâna către mine. Ultima oară când mi-a strâns mâna a fost când am acceptat postul de asistent de laborator. Mă uit la mâinile noastre împreunate. A mea, netedă și cafenie. A ei palidă, cu vene albastre, cu un inel cu sigiliu, împodobit cu piatră de rubin, pe degetul mic. Îmi ridic ochii spre ai ei. Fiind atât de aproape, văd ridurile adunate sub pleoapa de jos, o dovadă a anilor puși în slujba muncii, ani în care a creat din pasiune.

— Se mai întâmplă, Radha. Treci peste asta, mă sfătuiește ea cu voce blândă.

Mă întorc năucită în laborator. Ce s-a întâmplat? Nu știu sigur. Acea festivitate din laborator a fost o cale de a-l ține pe Ferdie afară din încăpere îndeajuns de mult timp pentru ca Michel să toarne ceva în flaconul cu *mitti attar* al lui Ferdie. Acum, chiar dacă Ferdie a memorat formula, nu-i va mai ieși la fel ca parfumul meu. Dar cum l-a convins Delphine pe Yves să prezentăm ambele formule? Ferdie e nepotul lui; pe mine abia dacă mă cunoaște. Apoi îmi dau seama: Delphine trebuie să-i fi spus că are un parfum-surpriză la care a lucrat; Yves ar face o astfel de excepție pentru maestrul lui parfumier preferat.

Toate acestea înseamnă că s-ar putea să nu capăt nicio recunoaștere a muncii mele. Dar Delphine va ști. Va ști și Michel. Iar Celeste... în fine, trebuie să știe acum dacă înainte nu știa. Arunc o privire prin ferestrele laboratorului spre biroul lui Celeste. Mașina ei de scris e acoperită. A plecat acasă mai devreme. Trebuie să se simtă groaznic. O să-i cumpăr mâine flori și croasante. Ea nu e vinovată cu nimic; era la fel de fermecată de Ferdie ca noi toți.

Și Ferdie pare să fi plecat acasă mai devreme. Jacheta și geanta lui au dispărut. Mă simt ușurată. În clipa asta nu vreau să fiu în aceeași încăpere cu Ferdie.

Amestec din nou formula pentru Olympia. Miros blotterul. Ea e. Nimeni alta decât zeița divanului.

Mândră. Rănită. Dar nu înfrântă.

Cu ceva întârziere, îmi dau seama că – nu-i așa? – Olympia sunt și eu. Am dat tot ce am avut mai bun, dar am

fost folosită. Delphine m-a îndemnat să trec peste asta. Lakshmi a trecut peste trădările de care a avut parte. La fel și Victorine. Nu asta spune privirea ei din tabloul lui Manet? Întotdeauna vor exista niște Ferdie în viețile noastre. Trebuie să facem tot ce putem, în ciuda lor.

Combin cantitatea mai mare pentru cele trei fiole destinate clientului. Pe urmă scot cutia din lemn de palisandru, înfășor fiecare fiolă în vată și le așez frumușel în cutie, împreună cu ce a mai rămas din prețiosul *mitti attar*. Duc cutia în biroul lui Delphine pentru prezentarea pe care o va face mâine. Ea testează fiecare dintre fiole pe câte un blotter. Mulțumită, își ridică privirea spre mine:

— *Bien fait!*

Este ce îmi doresc întotdeauna să aud de la ea.

Aprobarea ei înseamnă pentru mine la fel de mult ca și a lui Jiji.

Cu vocea ei groasă de fumător, adaugă:

— Să nu vii la muncă mâine până nu te sună Celeste. E cazul să te bucuri de o dimineață în pat. O meriți. Am sărit peste prânz ca să pot termina mostrele. E abia trecut de ora 16:00. Mă hotărâsc să plec. Mai trebuie să vorbesc cu Niki.

Mă duc acasă la Florence. Am o cheie a casei, pe care o folosesc doar când nu e nimeni acolo. Nu mă așteptam să se fi întors din excursie, dar sunt toți acasă. *Cei trei copii ai mei*. Îmi saltă inima de bucurie la gândul că de acum, când oamenii mă întreabă câți copii am, pot să nu mai mint. Întotdeauna șovăiam când răspundeam că doi. Am născut *trei* copii. Două fete și un băiat. În loc să mă paralizeze de spaimă, gândul ăsta mă face să zâmbesc, eliberându-mă cumva, ridicându-mi o greutate de pe inimă.

Asha vine fuga și mă ia de mână ca să mă conducă în sufrageria lui Florence. Arde de nerăbdare să-mi spună toată povestea. L-au dus pe Niki la toate caruselele lor preferate. În Grădinile Luxembourg, i-au arătat *jeu de bagues*¹, un joc al

¹ Joc de inele jucat de pe un carusel.

cavalerilor medievali, care se joacă în timp ce caruselul e în mișcare. Acum văd că Niki stă întins pe canapeaua din sufragerie, cu ochii închiși. Are un bandaj pe frunte și unul pe degetul arătător al mâinii stângi. Lângă el pe canapea stă Shanti, care își duce degetul la buze.

— Pe Niki îl doare capul dacă vorbiți prea tare. Asha coboară glasul până la nivelul unui șoptit mai puternic și mă trage de mână spre bucătărie. Întind gâtul să mă uit înapoi la Niki, alarmată. Dacă nu e la spital, ci acasă, înseamnă că trebuie să se simtă destul de bine.

— Am lăsat la sfârșit cel mai tare carusel, ca să-i putem arăta jocul. L-am pus să stea pe unul dintre caii din exterior, explică Asha.

Florence scoate pâinea țărănească din cuptor.

— S-a întins puțin prea mult ca să agațe ultimul inel și a căzut din carusel.

— S-a lovit rău? o întreb pe soacra mea.

— Un mic cucui la cap. O să fie bine. Dacă vrei să știi părerea mea, tipul ăla care ținea inelele l-a tras în mod deliberat mai departe când a venit rândul lui Niki. *Connard!*

Pentru a doua oară în trei zile, Florence înjură în prezența mea. Bagă de seamă că Asha e încă în cameră, făcând ochii mari la bunica ei, și se scuza:

— *Desolée, chérie*. Te rog să nu folosești cuvinte din astea, cum a făcut bunica adineauri.

— Ce s-a întâmplat cu Mathilde și Agnes? o întreb eu. Asha înțepă pâinea cu unghia. Florence îi îndepărtează ușor mâna de pâinile fierbinți.

— Au plecat acasă. Întregul incident a speriat-o pe Agnes. Cred că e timpul să fie ținută permanent sub observație. Sincer, cred că va fi o ușurare pentru Mathilde.

Am muștrări de conștiință că nu vorbesc cu Mathilde atât de des pe cât ar trebui. Ar fi cazul s-o sun mai târziu în seara asta.

— Crezi că Niki e suficient de bine ca să mă însoțească undeva? Trebuie să vorbesc cu el.

Asha protestează:

— Dar abia ai ajuns, mamă.

— Și se întoarce mai târziu, o liniștește Florence. Duce-ți-vă, Radha!

Intru ușurel în sufragerie și o sărut pe Shanti pe obraji. Niki deschide ochii. Expresia lui e neutră; nu e nici bucuros, nici deranjat că mă vede. Însă privirea lui e circumspectă. Nu are încredere în mine.

— Vreau să-ți arăt ceva, îi spun.

Când ajungem la Jeu de Paume, îl salut pe Gérard și îi fac cunoștință cu Niki. El dă din cap, de parcă ne-ar fi așteptat. Nu face nicio remarcă în legătură cu bandajele lui. Îmi aduce scăunașul său de lemn și îl așază în fața Olympiei. E un mic gest amabil, dar mă înduioșează până la lacrimi.

O să te immortalizăm, îi spun în gând Victorinei când mă așez. Expresia ei nu se schimbă. Dar simt un val de curaj când vorbesc cu ea astfel.

Niki rămâne locului câteva clipe, uitându-se la tabloul lui Manet, apoi se așază cu picioarele încrucișate pe podea, lângă scaunul meu.

— O să-ți spun o poveste, încep eu.

Cu coada ochiului, îl văd așezându-și pe genunchi un caiet pentru schițe. Îl deschide la una din pagini, îndrăznesc să arunc o privire. Sunt schițe în creion reprezentând oameni care stau pe o bancă din parc. Statuia *Victoriei înaripate* din muzeul Luvru. Recunosc și chipul lui Shanti, adâncit în gânduri.

Niki începe acum o schiță nouă. O desenează pe Olympia. Are degete lungi, cu unghiile roase. Îmi îndrept din nou atenția asupra tabloului.

— Când aveam treisprezece ani, am întâlnit un băiat frumos și șarmant. Juca polo la clubul din Jaipur cu prietenii lui. Îl urmăream jucând când mă duceam spre casă plecând de la Kanta – de la mama ta. Băiatul era de-a dreptul fermecător. M-a observat într-o zi și m-a invitat să intru. M-a întrebat dacă vreau să-l ajut să-și învețe rolul din piesa de Shakespeare pe care urmau să o monteze la el la școală. Probabil că ar fi trebuit să spun nu. O fată la locul ei așa ar fi făcut.

Acum se uită atent la mine.

— Numai că eu crescusem într-un sat unde eram cunoscută drept Piaza-Rea. M-am născut în anul în care Lakshmi și-a părăsit soțul. Toată lumea mă învinuia pe mine pentru asta. Nu știu de ce. Cred că aveau nevoie de un motiv. După aceea, toate lucrurile rele care s-au petrecut... totul era din vina mea. Dar acum apăruse un băiat care nu cunoștea istoria familiei mele. El mă credea inteligentă, amuzantă, atrăgătoare. Așa că... ne-am... Lakshmi a fost cea care mi-a spus că sunt însărcinată. Eu nici nu știam. Am încercat să-i spun băiatului, dar părinții lui nu m-au lăsat. Mama ta m-a dus la Shimla să nasc copilul. Era și ea însărcinată atunci. A fost foarte bună cu mine.

Mă trezesc zâmbind, amintindu-mi de drumurile pe care le faceam împreună cu Kanta până la biblioteca din Shimla, de unde căram cărți pe care să i le citesc cu voce tare (ea avea grețuri de la sarcină). Uneori, ne întâlneam cu doctorul Kumar (cu care am născut amândouă), pe când se ducea la poștă să expedieze câte o scrisoare (probabil către Lakshmi, îmi dau seama abia acum). Dar copilășul mamei tale nu... A murit înainte să vină pe lume. Kanta a fost distrusă.

Simt din nou în piept acea greutate, ca ancora unei corăbii.

Mâna lui a încetat să se mai miște peste coala de desen.

— Eram prea tânără ca să cresc un copil. Ar fi însemnat să renunț la școală și la copilărie. Așa că te-au adoptat Kanta și Manu. Și te-au crescut ca pe copilul lor.

Îmi amintesc cum am implorat-o pe Jiji să-i picteze ochii și picioarele lui Niki cu *kajal*¹, ca să fie mereu apărat de *burri nazar*². Pe atunci credeam în superstiții ca asta, cum că deochiul putea să-i facă rău bebelușului.

— Te-ai născut cu o lună mai devreme, dar erai perfect. Degețelele de la mâini și picioare erau perfecte. Nasul perfect.

¹ Contur negru pentru ochi.

² Deochi.

Aveai atât de mult păr încât ziceam în glumă că te-ai născut cu perucă pe cap. Nu mă pot stăpâni și râd pe înfundate și, luată de val, mă uit la el. Lakshmi și Kanta m-au rugat să nu-i spun despre acea plănuită adopție de către familia regală din Jaipur, temându-se de reacția lui, așa că nu pomenesc despre ea. Nu vreau să-l supăr mai mult.

Niki a rămas cu ochii la caietul lui de schite. Acum văd că nu pe *Olympia* o desena, ci pe mine. Pe coala de desen e profilul meu, cu acea cocoasă pe nas, ca a lui *Maa*. Pungile de sub ochi. Bărbia rotunjită, nu ascuțită ca a lui Lakshmi. Colțurile gurii sunt ușor lăsate. Am o figură tristă. Așa mă vede el oare?

Vorbesc mai departe, fără să mă opresc.

— Te-am purtat în pânțe timp de opt luni, dar tu ai vrut să vii mai devreme pe lume. Îți citeam *Poveștile despre Krishna*, cartea pe care am adus-o cu mine din satul Ajar. Îți cântam melodii din filmele văzute împreună cu Kanta la cinematograful Ritz. De fiecare dată când cântam *Merajoota hai japani*¹, începeai să dai din piciorușe de parcă dansai odată cu Raj Kapoor. Mi te închipuiam zâmbind de fiecare dată când beam lapte de trandafiri și încruntându-te când mâneam *pakora*. Te iubeam nespus de mult, adaug cu un suspin.

— Am luat doar patru lucruri de-ale tale când te-am părăsit. O plăpumioară pe care ți-o făcuse Lakshmi, încă o păstrez. Și botoșeii tăi galbeni. Zornăitoarea ta de argint – ce-ți mai plăcea s-o duci la gură! Ah, ziua aceea când ai descoperit că poți s-o faci singur să sune! Încă îmi amintesc surpriza de pe fața ta! vi am luat și *Poveștile despre Krishna*. Și pe fete le-am crescut citindu-le din ea.

Tac pentru câteva clipe, apoi adaug:

— Cât despre flaconul pe care ți l-am dat, așa miroseai tu când erai mititel. Am creat parfumul pornind de la acele patru lucruri. Când mă simt tulburată, mirosul tău de când

¹ Pantofii mei sunt japonezi.

erai bebeluș mă liniștește.

Niki încă n-a scos niciun cuvânt. Îi iau caietul cu schițe din poală și mă uit cu luare-aminte.

— Te pricepi. Ai mâna lui Lakshmi. Mi-a spus ea că desenezi bine.

El ridică fruntea.

— Îmi place de ea. De mătușica Lakshmi. O vedem când vine cu doctorul Kumar la Jaipur.

Îi înapoiez caietul.

— Iar mie îmi plac garguii pe care i-ai desenat pentru fete. Au lipit desenele pe pereți.

— În tot acest timp..., începe el.

Mă uit în ochii lui și nu-mi clintesc privirea.

— În tot acest timp, Niki, ai fost dorit de toată lumea. De mine. Nu am vrut niciodată să renunț la tine. Dar aveam doar treisprezece ani, mergeam pe paisprezece. Cu patru ani mai puțin decât ai tu acum, Niki. Ai fost dorit de Kanta. Și de Manu. Și de mama lui Manu, bunica cu care ai crescut. L-ai fermecat până și pe Bajju, bătrânul vostru servitor. Toată lumea te iubea. Erăi o ființă cu totul deosebită.

— Așadar îl cunoști pe Bajju? Și pe *Nani*¹? se miră Niki.

— *Hahn*. Și ai dreptate. Bajju e un bucătar incredibil. Aproape că-i văd gândurile, amintirile, perindându-se în adâncul ochilor lui de păun. Și știu ce e pe cale să întrebe, așa că îl scutesc de osteneală.

— Nu pot vorbi în numele... tatălui tău natural. Mi-a luat mult timp să-l uit. El a fost prima mea dragoste.

Aș vrea să cred că nu a aflat niciodată despre existența ta. As vrea să cred că de aceea nu m-a căutat niciodată. Dar nu știu.

Mă gândesc la scrisoarea avocatului britanic despre bursă.

— De la un punct, nu mi-a mai păsat. Asta nu înseamnă că nu a durut sau a continuat să doară. Doar că am încetat

¹ Bunica.

să mă mai gândesc la el.

Când Niki înghite, îi văd mărul lui Adam mișcându-se în sus și în jos. Observ zona mai întunecată de pe bărbie unde se rade. Ce minune! Copilul pe care l-am părăsit când avea patru luni este acum destul de mare ca să aibă el însuși copii!

— El – tatăl meu – unde e acum? întreabă Niki.

Tot ce știu e că întreaga lui familie s-a mutat în Statele Unite, dar chiar și această mică informație ar putea fi periculoasă pentru el. Prefer să-i spun că nu știu.

Un grup de studenți gălăgioși care vorbesc în italiană intră în muzeu. Ne uităm la ei, apoi ne întoarcem iar spre *Olympia*.

Îi explic lui Niki:

— Vin aici s-o privesc fiindcă am sarcina să dezvolt un parfum pentru ea.

— Pentru o femeie dintr-un tablou?

— Ai fi surprins de briefurile de creație pe care lucrăm. A fost unul în care șefei mele i s-a cerut să creeze un parfum pentru un cal care a câștigat cursele de la Ascot.

— Pentru un cal?

— *Hahn*. Parfumul se numea Gelding¹.

Zâmbește larg, iar tensiunea dintre noi se atenuează puțin.

— N-ar fi fost Stallion² un nume mai bun pentru un parfum?

Acum e rândul meu să râd.

— Era deja luat.

Îi împărtășesc ce am cules din cercetările mele și din orele petrecute privind-o pe *Olympia*. Că numele ei adevărat era Victorine. Că e o femeie trădată. Nu vrea răzbunare. Vrea doar să ne facă martori la suferința ei, s-o luăm în seamă.

¹ „Cal castrat”, în lb. engleză, în original (n. trad.).

² „Armăsar”, în lb. engleză, în original (n. trad.).

— Cum vrei să numești acest parfum?

— Clientul cred că-l va numi *Olympia*. Nu va fi decizia mea. De ce? Ai vreo idee?

— Victorine. Ar trebui să-i dati numele ei adevărat, nu pe cel dat de pictor. Voi nu explorați fantezia lui Manet. Căutați femeia adevărată care a pozat pentru el.

Mă gândesc la ce a spus. Are dreptate. Am să vorbesc cu Delphine. Și am să precizez că *fiul meu* a venit cu ideea. Zâmbesc la gândul ăsta.

Niki rostogolește creionul între degetele lui lungi.

— Ți place munca ta?

Am putea fi doi străini care s-au întâlnit într-o stație de metrou sau la coadă la brutărie. Asta e lucrul cu care nu mă împac. Am în fața mea o ființă pe care am plămădit-o în propriul trup, dar care e străină de mine. El are o viață întreagă în care eu nu am loc, la fel cum și eu am o viață întreagă din care el nu face parte. Dar dacă suntem doi străini care se întâlnesc și ajung cu timpul să se îndrăgească? Îi ofer în gând recunoștința mea lui Florence pentru că mi-a împărtășit secretul ei.

Îi povestesc cum am început la parfumeria lui Antoine și cum am ajuns să lucrez pentru Delphine. Niki pune întrebări, spre deosebire de alți tineri pe care i-am cunoscut. Și ascultă. Îmi place asta la el. Kanta și Manu au crescut un băiat cu mult bun-simț. Și apoi, uite cum a călătorit de la Jaipur la Paris și m-a găsit! N-a mai călătorit niciodată în afara Indiei până acum.

Știe cine este, ceea ce e mai mult decât aș putea spune despre mine la vârsta lui. Crescut de mine, ar fi acum la fel de încrezător în propriile forțe? La fel de sigur de statutul lui? Kanta și Manu au fost întotdeauna integrați în societate, așa cum Lakshmi și cu mine nu am fost vreodată. Eu și sora mea ne-am aflat mereu pe dinafară, doar privind înăuntru. Mă străfulgera deodată gândul: atunci, cu mulți ani în urmă, am făcut alegerea corectă, așa cum afirma Lakshmi. La fel și Jiji – și doctorul Jay – când n-au lăsat ca Niki să fie adoptat de Palat. Nu există niciun motiv să-i învinovățesc și am toate motivele din lume să le mulțumesc pentru riscul pe care și l-

au asumat.

— De ce ai returnat nedesfăcute toate scrisorile lui Mummi?

Schimbarea bruscă de subiect mă ia prin surprindere. Eram mândră de cât de stăpână pe mine am fost în ultima oră. Dar acum lacrimile vin înainte să le pot opri.

— Ca să pot trăi mai departe, a trebuit să te scot din viața mea. Fără poze. Fără scrisori. Nimic care să facă din tine o ființă reală, așa cum ești acum.

Mă ridic de pe scaun, săltând geanta pe umăr.

— Îmi pare rău dacă a fost o decizie greșită, dar nu am văzut altă cale.

Se ridică și el brusc, scăpând caietul cu schițe, și îmi taie calea.

— N-am vrut să spun nimic cu asta.

Când îmi atinge umărul, sar ca arsă și fac un pas înapoi.

Din buzunarul jachetei (să fie oare o haină veche a lui Pierre?), scoate lanțul cu fiola de parfum. Gâfâind, i-l smulg din mână. Frec pandantivul în palmă. Îmi place contrastul dintre metalul rece al lanțului și sticla netedă a fiolei.

— Când am început să lucrez cu parfumurile, primul pe care am vrut să-l creez a fost mirosul tău. Perioada cât te-am purtat în pânțe a fost cea mai fericită din viața mea, Niki. Mergeam la pas peste tot prin Shimla cu tine înăuntrul meu, arătându-ți lucruri care îmi plăceau. Biblioteca de unde împrumutam toate cărțile. Felul în care stăteau brândușele ascunse în pământ pentru a se deschide în ziua imediat următoare... Mă opresc, stânjenită. Timpul petrecut împreună cu Niki e ceva intim, sunt amintiri pe care nu le-am mai împărtășit nimănui.

Ridică din sprâncene și ochii îi strălucesc. Emană miros de narcise, de fericire. Poate că aceste amintiri merită împărtășite cu el, la urma urmei.

Deschid palma și mă uit la micul flacon cu parfum.

— L-ai mirosit?

— *Hahn*. Pudră de talc și scutece ude? zice el cu un zâmbet strâmb.

Surâd la rândul meu.

— Și orez basmati și ulei de *neem* și lapte de trandafiri, vată și pini din Shimla. Acolo te-ai născut, în Shimla. La Spitalul Lady Reading. Doctorul Kumar te-a adus pe lume.

— Doctorul Jay?

Niki pare încântat.

— Așa îi spui și tu? Întreb râzând. Malik și cu mine i-am zis mereu tot așa! Noi ne-am dat seama că era îndrăgostit de Lakshmi cu mult înaintea ei.

Rămânem tăcuți o vreme. Grupul de studenți se amuză la spusele unuia dintre ei când ies din muzeu.

— Shanti și Asha sunt fete tare bune.

— Pierre vrea ca ele să afle că au un frate.

— Adică el știe despre mine?

Confirm, dând din cap.

— Mi-ai forțat mâna oarecum.

Când mă întorc spre el, îi văd aerul de vinovăție, așa că îl liniștesc:

— Am ținut acest secret tare mult timp, Niki. Mă simt nespus de ușurată să scap de povara lui. Sunt recunoscătoare pentru asta. Iată, ai două surori, pe care le-ai cunoscut deja. Până la urmă, nu ești tocmai singur la părinți.

Încerc să-i transmit prin zâmbetul meu că vreau să accepte asta cu inima ușoară.

Ochii lui nu ascund nimic. Nici înfiorarea pe care o simte, poate, găsindu-și o nouă familie. Nici surpriza de a descoperi două surori. Nici emoția de a fi acceptat de ele și de mine. Îmi dau seama că vrea să fiu și eu împăcată cu prezența lui în lumea mea. În clipa asta mă gândesc la distanța dintre mine și Pierre.

— Toate astea vor lua timp. Nu pot să promit că va fi ușor pentru toată lumea. Înțelege, nu?

— Înțeleg, răspunde el gânditor. Radha, tu mi-ai ales numele?

Tresar auzind că îmi spune pe numele mic. La ce mă așteptam? Să-mi zică Mummi? Acest apelativ îi aparține pe bună dreptate Kantei.

— Nu, l-a ales tatăl tău. Manu. Cred că Lakshmi se gândea la numele Neal. Din pricina culorii ochilor tăi. Nu

observasem că Gérard se apropie de noi.

— *Vous permettez*¹? întrebă el, arătând spre scaun. Mă uit în jur și observ întunericul serii dincolo de ușile de sticlă. Mă uit la ceas. Muzeul s-a închis de o oră, dar Gerard a așteptat să ne terminăm conversația.

— *Merci!*

Îl sărut pe bătrân pe obraji. Apoi mă întorc spre Niki:

— Gérard e pictor.

Niki ridică din sprâncene a mirare.

— Adevărat? De cât timp sunteți pictor? Unde ați studiat?

Aceasta ar putea fi o conversație lungă, așa că îl întreb pe Gérard în franceză dacă dorește să ni se alăture la un pahar.

Gérard pare bucuros. Acceptă, dând din cap. Îl întreb în hindi pe Niki dacă ar vrea să afle mai multe de la Gérard la un pahar. Eu voi servi drept interpret. Pot să fac atâta lucru pentru el. Văd cum se însuflețește când desenează. Arta nu e o profesie respectabilă pentru un băiat indian din clasa de mijloc ca el, așa cum sunt matematica sau științele. E de presupus că Manu, a cărui pregătire este în inginerie, îl îndreaptă în această direcție. Dar oare Niki vrea să meargă într-acolo?

Lumina din ochii lui Niki – ochii aceia ai lui albaștri-verzi-cenușii – îmi spune tot ce trebuie să știu.

Pierre va lipsi peste noapte, fiindcă e într-o călătorie de afaceri, așa că decid să petrec noaptea la Florence, în camera fetelor. E plăcut să te trezești dimineața cu o omletă, iar cafeaua lui Florence nu este deloc rea ca înlocuitor pentru *chai*. E începutul sărbătorilor de iarnă, iar fetele vor să rămână la Florence, unde vor coace *madeleines* și *financiers*. Pe lângă asta, vor să petreacă mai mult timp cu Niki, întrebându-l câte-n lună și în stele.

Rămasă singură, pornesc spre apartamentul din Saint-Germain să fac un duș și să mă schimb. Azi e ziua cea mare: Delphine și Ferdie se întâlnesc cu clientul care a comandat

¹ Permiteți?

parfumul Olympia. Pe tot parcursul proiectului, Delphine a refuzat să-i dezvăluie identitatea, conform dorințelor acestuia. Clientul trebuie să aibă un motiv întemeiat pentru care să-și dorească anonimatul. Dacă e o celebritate, poate va dori să prezinte parfumul în cadrul unui eveniment spectaculos. Mă întreb cine e norocoasa vedetă de data asta.

Ușa din față a blocului nostru e larg deschisă. Portăreasa a măturat trotuarul. O salut când trec pe lângă fereastra ei. Mă strigă pe nume. Mă întorc:

— *Oui, madame!*

Jeanne poartă un capot și un pulover care stă strâns peste sânii și șoldurile ei late. În mână ține corespondența pe care o sortează pentru toți ocupanții clădirii. Presupun că vrea să-mi dea scrisorile noastre și mă îndrept spre ghișeul ei.

Ea trage mâna în ultimul moment, împiedicându-mă să le iau.

— Ziceai că fiicele dumitale sunt acasă la bunica lor?

— *C'est ça*, răspund eu și întăresc afirmația dând din cap.

— Dar a fost pe aici prietena dumitale.

Jeanne lasă scrisorile pe birou, chiar în spatele ușii de la ghișeu, pe care de obicei o ține deschisă. E frig la intrarea în bloc; holul nu e încălzit, iar aerul rece se strecoară prin ușa deschisă din față. Jeanne poartă doar o jachetă albastră peste rochie, dar nu pare să-i fie frig.

Mă trece un fior. La cine s-o referi? N-am vorbit cu Mathilde ieri. Chiar ar fi fost cazul să o sun, dar cu toate cele întâmplante... în plus, nu eram acasă nici eu, nici Pierre.

— Poate că a fost una dintre nepoatele doamnei Reynard. Știi că vin mereu în vizită.

Ochii lui Jeanne au pleoapele de sus căzute, ceea ce face ca privirea ei să pară veșnic mahnită.

— Nu, sunt sigură că era prietena dumitale. Acea frumușică. Cea care seamănă cu Catherine Deneuve, își trece degetul peste frunte ca să sugereze bretonul vizitatoarei.

Oftez în sinea mea. Vorbește despre Mathilde, dar sunt sigură că se înșală. Portăresele din Paris îmi amintesc de

clevetitoarele din Ajar. Ele știu cine intră și iese, câți vizitatori are fiecare locatar și cât de des. Știu de unde primim scrisori și dacă rămânem în urmă cu plata impozitelor. E datoria lor să supravegheze clădirea, din motive de siguranță. Dar eu am surprins-o pe Jeanne lăsând spălatul scărilor ca să tragă cu urechea la ușa doamnei Blanchet sau zăbovind prea mult pe lângă ghiveciul cu plante aflat chiar lângă apartamentul ei atunci când locatarii de la parter se ceartă. Totuși, e o femeie în vârstă, văduvă și fără copii și locuiește și ea aici.

— *Pas grave!*, spun eu zâmbind înainte de a mă îndrepta spre casa scării.

Acolo persistă un miros familiar. Usturoi. Cartofi fierți. Dar nu, de data asta e parfum. Să fie cel cu care se dă Madame Reynard? Scutur din cap, ca și cum aș alunga mirosul. Poate că nasul meu e doar obosit după toate testele pe care le-am făcut în ultimele zile. Când fac ocolul ca să urc scările la etajul trei, văd mai sus niște cizme maro cu toc înalt. Când ridic privirea, o văd pe Mathilde. Pentru o clipă sunt fericită s-o văd, dar imediat mă încearcă un sentiment de vinovăție pentru că am ignorat-o.

— Mathilde! Mă căutai? Îmi pare tare rău că nu te-am sunat, *chérie!*

Dar înfățișarea ei îmi spune că nu e la fel de încântată să mă vadă. E trasă la față și palidă, fără pic de culoare în obraji cu pomeți înalți. Pungile moi de sub ochi arată că nu a dormit bine.

— Când aveai de gând să-mi spui, Radha?

Sunt șocată de tonul vocii ei. Se află cu cinci trepte mai sus, umplând casa scării cu furia și... parfumul ei. Prin urmare, asta e mirosul pe care l-am simțit mai devreme!

— Ce să-ți spun?

— Că ai un fiu. L-ai născut cu un an înainte să ne cunoaștem. Ai fi putut să-mi spui atunci. Ai avut de multe ori ocazia să-mi spui în toți acești ani. Eu îți povestesc totul ție. De ce ai vrut să-mi ascunzi asta? Cobor vocea, dar tot răsună pe palier.

— De unde știi despre... Niki? Am luat-o prin surprindere. Ezită.

— De la Pierre.

— De la Pierre? Când ți-a spus? Și de ce?

— Va trebui să-l întreb pe el.

Începe să coboare din nou scările, ștergându-se în treacăt de umărul meu.

— Și mulțumesc că ai întrebat de mama. Am internat-o ieri într-un sanatoriu. Definitiv.

Rostește printre lacrimi ultimul cuvânt și coboară în grabă până să apuc să procesez cele auzite.

Aud ușa apartamentului nostru deschizându-se și ridic privirea. E Pierre, care își trage haina pe umeri, cu geanta diplomat într-o mână. Încetinește când mă vede.

— Unde ai fost până acum?

— La mama ta. Cu fetele. Ai spus că ești la Nisa. Scoate un oftat.

— Am terminat mai devreme, așa că am venit acasă. M-am trezit cu Mathilde. Era în pragul isteriei. A trecut prin multe, Radha.

Chestia asta mă înfurie.

— Nu e singura.

— E prietena ta. De ce trebuie s-o consolez eu? Îmi dau seama cât de ridicol e să purtăm această conversație pe palier, unde ne poate auzi toată lumea. Urc cele cinci trepte ca să ajung la Pierre.

— Putem să discutăm înăuntru?

Își verifică ceasul.

— Și-asa am întârziat.

Se încruntă.

— De ce nu ești la serviciu?

— Delphine i-a spus lui Celeste să mă sune acasă când termină cu prezentarea făcută clientului. Mi-a dat dimineața liberă. M-am gândit să pun niște rufe la spălat.

Pierre trece grăbit pe lângă mine.

— Păi, eu trebuie să plec. Mă duce Mathilde cu motoreta.

Intru agale în apartament. Pierre nu s-a mai referit niciodată până acum la Mathilde numind-o „prietena ta”. Petrece atât de mult timp la noi acasă încât eu am considerat-o mereu prietena *noastră*. Așa va fi oare de acum

înainte? Zilele trecute subiectul a fost *chai* contra vin – cui ce îi place și cine bea doar ca să-i țină celuilalt companie. De acum o să împărțim între noi prietenii, mâncarea și chiar pe fetele noastre după preferințe?

Calmează-te, Radha, aud în minte glasul surorii mele. *Aaraam se*, o aud și pe Hazi. Lucrul ăsta mă ajută, îmi dau jos haina și mă uit în jur. Cât fac curățenie prin apartament n-o să mă mai gândesc la întâlnirea lui Delphine cu clientul. Culeg șosetele lui Pierre și ciorapii fetelor și le pun în mașina de spălat. Strâng așternuturile de pe paturile lor și le înlocuiesc cu cearșafuri și fețe de pernă curate. Adun lenjeria de pat murdară și intru în dormitorul nostru. Pierre a scos deja cearșafurile de pe pat și le-a lăsat grămadă peste saltea. E o noutate. Până acum nu m-a mai ajutat niciodată să adun rufe care trebuie duse la spălătorie. Serviciul de spălătorie e un lux pentru care sunt recunoscătoare. În India, îi aveam pe acei *dhobis* care veneau acasă, ridicau rufe murdare și le predau a doua zi, spălate, călcate și împăturate. Aici, cei de la spălătorii nu ridică rufe de la domiciliu, dar cel puțin spală, calcă și împăturesc toată lenjeria de pat pe care o duci la ei. Pun lenjeria de pat folosită de fete într-un morman pe podea peste așternuturile noastre. Pun cearșafuri proaspete peste saltele, îmbrac pernele cu fețe de pernă curate. Adun prosoapele folosite de pe suporturile de baie, cârpa de bucătărie de pe mânerul frigiderului și șorțul care atârână într-un cuier și le duc la mașina de spălat. Apoi sortez hainele din coșul cu rufe murdare, separându-le pe cele colorate de cele albe, și bag în mașină o primă serie de rufe, după care o pornesc.

Mă uit la ceas. Nu se știe când o să sune Celeste, prin urmare s-ar putea să nu am timp să întind rufe la uscat în curtea interioară a blocului.

Și, ca și când aș fi facut-o să se manifeste printr-o vrajă, sună telefonul. E Celeste. Pot să mă întâlnesc cu Delphine la Hotel Bristol într-o jumătate de oră?

Delphine îmi zâmbește larg, acea recompensă pe care o acordă cu atâta parcimonie.

— Ai câștigat, Radha.

— Ce am câștigat? întreb eu, uitându-mă agitată în jur. Hotelul Bristol, cu fațada sa Art Deco și mobilierul din secolul al XVIII-lea, mă intimidază. Stăm într-un colț mai retras din recepția hotelului, pe o canapea complet tapițată cu catifea într-o nuanță intensă de ciclamen. Deasupra canapelei atârână un tablou înfațișând-o pe Maria Antoaneta purtând o perucă și o rochie înfoiate și sofisticate (din perioada de dinainte de revoluție, când încă era nevinovată și mulțumită de sine). Măsuța joasă de cafea aflată în fața noastră e flancată de mai multe fotolii în stil francez, tapițate, cu spătar rotunjit. Pe un perete din apropiere e agățată o tapiserie veche de câteva secole, reprezentând o scenă de vânătoare. Un candelabru de cristal suspendat de tavan deasupra noastră scânteiază în lumina după-amiezii. Covorul persan de pe podea mă îndeamnă să-mi scot pantofii și să-mi plimb tălpile pe țesătura groasă de mătase și lână. Personalul, extrem de politicos și arătând impecabil, se mișcă fără zgomot. Acesta e genul de loc care lui Florence i-ar plăcea enorm. Mă întreb dacă a fost vreodată aici. Și, la fel de repede, îmi dau seama că până acum nu m-am gândit niciodată la ce i-ar plăcea sau nu lui Florence. Scrumul din țigara lui Delphine e gata-gata să se scuture pe covor. Chiar înainte să cadă, un domn îmbrăcat în uniforma hotelului se ivește de nicăieri, așezând o scrumieră în fața ei, pe măsuța de cafea. Ea își arată recunoștința pentru gestul atent cu un *merci*.

— Clientul a fost încântat de formula ta. Să fi văzut ce față a făcut Ferdie! Crease flacoanele alea de parfum pentru client folosind ceea ce el credea că e uleiul esențial pe care l-ai adus tu din Agra. Clientul a mirosit o singură dată blotterul, după care s-a întors spre mine cu o grimasă. A fost memorabil!

Îmi pot imagina scena. Michel turnase în ulei scorțișoară, care ar fi fost total nepotrivită pentru Olympia. În ea nu e nimic dulce; sub învelișul molatic de carne, femeia asta si-a făurit un miez de oțel, care o apără de răutățile lumii. Ah, cât de mult mi-ar fi plăcut să fiu prezentă la întâlnire, să văd fața pe care a facut-o Ferdie! Era cât pe-acți să iasă basma curată!

Ca să nu sar s-o îmbrățișez pe Delphine (sunt sigură că nu ar aprecia gestul), îmi încrucișez mâinile în poală.

— Cum a primit Ferdie decizia?

Șefa mea scutură ȱigara. Zâmbește ironic.

— Deloc bine. Cu toatea astea, va fi promovat.

— Cum? exclam eu, neputând să-mi ascund surprinderea.

— Yves crede în nepotul lui. A fost la fel de uluit de rezultat ca și Ferdie. Îl va trimite pe Ferdie în Spania ca să deschidă o nouă filială a Casei Yves. Ca premiu de consolare.

Când vede expresia de neîncredere de pe chipul meu, mă lămurește:

— A fost ideea mea. Trebuie să-l îndepărtez pe Ferdie din laboratorul meu – nu pot lucra cu oameni în care nu am încredere – dar nu-mi permit să-l fac pe Yves să pice prost. Ferdie o să adore Spania. Deja îi adoră pe bărbații de acolo.

Mă gândesc la Machiavelli, pe care a trebuit să-l citim în ultimul an la Auckland. Delphine fie îi stăpânește cu măiestrie principiile, fie are instincte extraordinare. Iar faptul că e la curent cu viața personală a lui Ferdie e o surpriză pentru mine.

Delphine fumează, îngăduindu-mi să stau câteva momente cu gândurile mele și să diger toate cele auzite.

— Deci acum ce urmează?

Delphine verifică ora pe ceasul de aur, marca Longines, de la încheietura mâinii.

— Urmează să te întâlnești cu clientul.

Nu pot să cred că sunt în sfârșit invitată la o întâlnire cu clienții.

— Când?

— Acum.

— Chiar acum?

— Da.

Delphine se ridică, își ia poșeta și mânușile. Acum observ că nu și-a scos haina cât timp am stat aici.

— Unde pleci?

— Vă las să vorbiți între patru ochi. Nu mai face figura asta îngrijorată. Ai să te descurci bine. Și bucură-te de restul

zilei asa cum vrei.

Adică mă lasă singură aici cu un client? O urmăresc îndepărtându-se, încercând în același timp să-mi stăpânesc panica crescândă. N-am mai fost niciodată la o astfel de întâlnire. N-ar trebui să aibă loc la Casa Yves, în sala de conferințe a lui Delphine, ca toate celelalte ședințe pe care le are cu clienții?

Îi simt parfumul înainte s-o văd. Bergamotă. Ambră. Garoafa. Lavandă. Cedru. Rădăcină de iris. Mosc. Intră în raza mea vizuală, apoi iat-o stând în fața mea. La fel ca Delphine, e rafinată. Părul negru lucios e pieptănat pe spate, cu cărare pe mijloc, și prins într-o coadă de cal elegantă. Ochelari de soare mari, marca Chanel. Pielea ei are o ușoară nuanță măslinie. Poartă un blazer alb de cașmir, fără revere, asortat cu o pereche de pantaloni albi cu pense. Pantofii din piele întoarsă și cu talpă tip platformă se potrivesc cu ansamblul. Singurele ei accesorii sunt o centură de aur în talie, o brățară lată de aur la încheietura mâinii și cercei mari cu diamante. Nu poartă geantă, nici poșetă stil plic. Pune pe măsuta de cafea o cheie cu breloc; stă aici, în hotel.

Se așază în locul în care a stat Delphine puțin mai înainte. Imediat apare un chelner, care o întreabă dacă dorește ceva. Ea răspunde într-o franceză perfectă, dar cu accent puternic:

— Două pahare de gin martini foarte sec, fără cuburi de gheață. Ai grijă să fie paharul răcit, te rog.

Se uită spre mine.

— E în regulă cu măslinie?

Absentă, dau din cap că da. E ora prânzului și nu am băut niciodată un gin martini, dar nu cred că se cade să refuz un client. Sunt atentă la franceza aceea cu accent deosebit. Sunt sigură că am mai auzit-o. Și de ce îmi e mirosul ei atât de familiar?

Ea termină discuția cu chelnerul, care înclină din cap și dispare în stânga mea.

Acum se întoarce și mă cercetează din priviri. Ține mâinile strânse în poală și îi observ manichiura impecabilă. Nu poartă inele. Oja e transparentă, cu un luciu sidefat.

Întreaga ei înfățișare e a unei persoane obișnuite să comande. Numai mâinile încleștate îi trădează nervozitatea.

— Noi ne-am cunoscut, Radha. Când lucrai la Antoine.

Își scoate ochelarii de soare.

Bineînțeles! E femeia pe care a adus-o Delphine la magazinul lui Antoine înainte să încep să lucrez la Casa Yves. Cât despre parfum, este cel pe care i l-am recomandat eu. Una dintre creațiile lui Delphine de la Casa Yves. Îmi amintesc că, judecând, după accent și după culoarea pielii, mă întrebam dacă ar putea fi turcoaică sau din Orientul Mijlociu.

— Nu cred că v-am reținut numele, nici atunci, nici acum.

Ca și când nu m-ar fi auzit, vorbește mai departe:

— Să ciocnim mai întâi. Îți spun după aceea. Așteaptă ca ospătarul să ne pună cocktailurile pe masă. Ciocnim paharele. Iau o înghițitură din primul meu gin martini.

Paharul e atât de rece, încât pare glazurat. Lichidul alunecă lin, ca un pârâiaș rece de-a lungul gâtului. Simt cum îmi căptușește stomacul. Arde puțin, dar în rest îmi place. Poate că am găsit ceva care să înlocuiască vinul tolerat cu greu. Nu prea știu cum să înclin paharul fără să-mi alunece măslinile în gură, așa că iau înghițituri mici.

Mă urmărește din priviri în tot acest timp.

— E prima oară?

Zâmbesc, și ea la fel. Ce dinți frumoși! Și ochii aceia negri, conturați cu *kohl*, sunt uluitori.

— Trebuie să am mare grijă când vin la Paris, să precizez ce vreau în pahar. Prima dată când am comandat un martini, mi s-a dat un vermut dulce. Aici, la hotelul Bristol, oamenii mă cunosc.

— Veniți des aici?

— Pe cât posibil.

Alcoolul mi-a dat puțin curaj.

— Parfumul cumpărat de la magazinul lui Antoine și-a făcut datoria?

Își plimbă un deget pe buza paharului și zâmbește privind în el.

— O vreme, da.

Mai ia o înghițitură și mă privește pe deasupra paharului.

— Ne-am întâlnit și cu alte prilejuri. O dată, a fost la o petrecere de sărbători. În Jaipur. În casa lui Parvati Singh. Tu și Lakshmi ne pictați cu henna. Cred că era în anul – strânge din ochi, gândindu-se – 1955. 1955? *Asta înseamnă acum aproape douăzeci de ani. Cine e femeia asta?* Imaginile îmi trec rapid prin creier, de parcă aș privi niște diapozitive tridimensionale. Petrecerea de sărbători a lui Parvati Singh. Jiji, Malik și cu mine sosind la casa familiei Singh într-o *tonga*¹. Un grup de adolescente, cu câțiva ani mai mari decât mine, în cele mai noi rochii, dansând pe muzica lui Elvis Presley care se auzea la gramofon. Câteva din ele stând pe canapele și așteptându-și rândul să le masez mâinile cu ulei înainte să le tatueze Lakshmi cu henna. Fetele abia dacă ne băgau în seamă, atât erau de concentrate pe evenimentul principal: Ravi Singh jucând rolul maurului gelos al lui Shakespeare. Era acolo o fată într-o rochie de șifon de culoarea șampaniei, din cauza căreia era mai-mai să vărs ulei de cuișoare pe mine. Mă uit mai atent la femeia care stă lângă mine – ea este!

E doar cu doi ani mai în vârstă decât mine, deci trebuie să aibă treizeci și patru de ani. Nu mai e deloc plinuță cum era atunci, abia ieșită din copilărie; e aproape uscățivă. Linia maxilarului îi e oarecum lipsită de fermitate și o parte din rotunjimea obrazilor ei, odinioară trandafirii, a dispărut. Acum are nevoie de fard ca să creeze iluzia de rumeneală. I s-a imprimat o expresie de lehamite în jurul gurii, ale cărei colțuri coboară când nu vorbește. Avea părul buclat pe vremuri – sau avea o servitoare care i-l ondula? Femeia din fața mea are părul drept precum trestia cu care făcea Jiji desenele cu henna.

Nu e de mirare că îmi părea cunoscută după voce și înfățișare. Stau la masă cu Sheela Sharma, o femeie pe care

¹ Trăsură cu cai.

nu am văzut-o – sau cel puțin nu am recunoscut-o – de douăzeci de ani! Femeia care s-a măritat cu Ravi Singh, tatăl lui Niki. Ea mi-a făcut viața un iad la școala Maharani din Jaipur în cele câteva luni în care am urmat acea școală privată. Și asta numai pentru că eram mai săracă decât ea, mai puțin sofisticată. Zicea că sunt tuciurie ca o vânătă și îmi puneia piedică la orele de dans. A fost nepoliticoasă cu Malik, care atunci era doar un băiețel, și i-a cerut lui Lakshmi să-l trimită acasă în loc să-l pună să lucreze la mandala familiei ei. Era singura și neprețuita fiică a bogatei familii Sharma și era hotărâtă să se mărite cu cel mai râvnit burlac. Înainte să plec la Shimla ca să nasc copilul, am aflat de logodna ei cu Ravi al meu. A devenit în cele din urmă Sheela Singh.

— Ai grijă, mă previne ea, arătând spre cocktailul meu.

Nu mai țineam destul de strâns paharul, care e acum înclinat, iar băutura din el picură încet pe fusta mea de lână. Îl așez pe măsuță și încerc să șterg lichidul vărsat cu palma. Acum am palma umedă. Mă șterg pe fustă.

În tot acest timp, mă gândesc: ea e, deci, clienta? Sheela Singh e femeia care a vrut să creeze un parfum pentru Olympia?

Mă urmărește cu o privire intensă, de parcă ar încerca să-mi citească gândurile. Ia o înghițitură mare din martini.

— Îți amintești de mine acum, nu-i așa?

Scoate măsline din pahar cu unghiile alea îngrijite și o bagă în gură. Trece de la franceză la hindi.

— Am vrut să creez un parfum pentru tabloul meu preferat. Și am vrut să-l faci tu.

— Eu? Și de ce eu?

Încerc să mă comport normal. Mă străduiesc să-mi păstrez vocea neutră, ca și când aș sta efectiv la discuții cu un client obișnuit. În urmă cu șase ani, la parfumeria lui Antoine, era doar o clientă pe care o serveam. Acum e o fantomă a trecutului meu nefericit. Oare știe că am avut un copil cu soțul ei?

Își duce paharul la buze, își dă seama că e gol și se uită în jur după cineva care să-i aducă altul. De parcă ar fi apăsător

un buton, apare ca prin farmec un ospătar.

Sheela își recită comanda. Ospătarul se uită și la paharul meu și, văzând că este încă pe jumătate plin, se îndepărtează.

Nu prea știu cât timp mai pot să suport această sporovăială politicoasă.

— De ce ai venit? Ce caut eu aici cu tine?

— Eram o ființă îngrozitoare pe atunci. Nu te condamn că ești supărată. Așa că dă-mi voie să-ți explic.

Se apleacă spre mine.

— Acum cinci ani, am aflat că soțul meu are un fiu. Cu tine. Dinainte de căsătoria mea cu el. Am fost distrusă. Părinții lui știau și nu mi-au spus nimic înainte să ne căsătorim.

Știe, carevasăzică.

Se îndreaptă de spate, apoi se sprijină de spătarul canapelei.

— Nici nu pot să-mi imaginez cum trebuie să te fi simțit.

Mă încrunt. *Adică mă compătimește?*

— Am venit la Paris să mă liniștesc. Mi-am adus și cele două fete cu mine.

Ni se întâlnesc privirile.

— Înțeleg că ai și tu două fiice?

Ce mai înseamnă și asta? A angajat pe cineva să-mi cerceteze viața personală sau i-a spus Delphine totul despre mine? Mă simt expusă, dar parcă nu pot să mă dezlipesc de ea, de această conversație. Ne e totuși client iar eu sunt totuși un angajat al Casei Yves. Și, ca să fiu cinstită, sunt ciudat de curioasă să aflu motivația ei pentru proiectul Olympia. Recunosc că sunt și măgulită că ea – egocentrica și diabolica Sheela Sharma din trecutul meu – vrea ca eu să-i creez un parfum. Nu e ăsta un mod de a se disculpa? Își pleacă ochii, privindu-și mâinile.

— În fine, știam de Delphine – doar e celebră – așa că am luat legătura cu ea. Gândul la acest fiu al lui Ravi – și al tău – mă scotea din minți. Îmi doream un parfum care să-l facă pe soțul meu să uite de toate, în afară de mine. Suntem căsătoriți de multă vreme. Îl cunosc bine. Minte, bea, înșală.

Îmi aruncă o privire fugară.

— Dar asta știi și tu foarte bine.

Îi sosește al doilea pahar de gin martini. Sheela așteaptă să se îndepărteze ospătarul înainte de a continua. Mă uit în jur la acest hotel minunat, la candelabrele sclipitoare, la tapiseriile străvechi de la Luvru, și mă întreb ce caut eu aici, ce vrea această femeie de la mine.

— Când am venit în ziua aceea la parfumeria lui Antoine, mi-a luat ceva timp, dar te-am recunoscut, pentru că relația ta cu Ravi mă preocupa cel mai mult. Tu însă nu m-ai recunoscut. Arăt altfel decât fata pe care o știai.

Oftează și continuă:

— Parfumul pe care mi l-ai recomandat a fost perfect. Dar cu Ravi... a funcționat doar o bucată de vreme. Eram încă îndrăgostită de el pe atunci, adaugă ea cu un aer nostalgic.

Ridică paharul și soarbe din el.

— Apoi am aflat că socrii mei se gândeau să-l coopteze pe... fiul lui în afacerea lor de familie. Nikhil îl cheamă, parcă.

O spune ca și când ar presupune, dar îmi dau seama că a făcut cercetări.

— Nu sunt convingi că Ravi e succesorul potrivit pentru afacerea lor imobiliară. S-a dovedit a fi o mare dezamăgire – din motive evidente.

Chipul i se întunecă.

— Am înaintat acțiunea de divorț, dar soții Singh încă nu știu. Plănuiesc să mă mut aici, la Paris, într-un final.

Își ridică privirea de la pahar ca să se uite în ochii mei.

— Au încercat să-i ofere o bursă lui Nikhil prin intermediul părinților săi adoptivi, dar nu au primit niciun răspuns. Sincer, m-am simțit ușurată.

Știe deci și de scrisoarea către Kanta și Manu trimisă de firma de avocatură din Marea Britanie? Bineînțeles că nu și-ar dori ca fiul ilegal al lui Ravi să devină parte din familia ei, și îi împărtășesc presupunerea mea.

— Nu, nu de asta, ci pentru că soții Singh sunt periculoși. Uite ce au făcut cu viața ta! Și cu a lui Ravi. El nu și-a dorit deloc să intre în afacerea familiei, care l-a făcut foarte nefericit. Pe Govind l-au renegat pentru că lucrează în

cinematografie. Și trăiește cu o americană.

Încruntă din sprâncene.

— Cu cât Nikhil stă mai departe de familia Singh, cu atât mai bine pentru el.

Mă surprinde s-o aud spunând asta. Mă răsucesc puțin, ca să stăm față în față.

— Dacă tot plănuiești să ieși din familia Singh, ce contează pentru tine dacă Niki se duce sau nu în America?

— Ravi nu e... un om bun. Poate da dovadă de multă cruzime.

Trăsăturile i se surpă și văd ceea ce machiajul nu poate ascunde: pleapele lăsate, cutele săpate de griji în jurul ochilor, acel șanț de la nas până la gură care trebuie să se fi adâncit odată cu trecerea anilor.

— Îi va face viața un iad lui Niki. Țasta e unul dintre motivele pentru care mi-am dat fiicele la școli-internat din Geneva. Asa sunt ferite de... familia aia. M-am gândit că ai vrea, ca mamă a lui Nikhil, să știi toate astea.

Dă peste cap al doilea pahar, ca și când băutura ar fi un întăritor.

Nu știu dacă mă bucur că i-a mers prost în căsnicie sau dacă îmi pare rău pentru femeia aceasta al cărei soț o neglijează. În mintea mea e un vâlmășag de gânduri confuze. Sunt furioasă când mă gândesc la Sheela cea din trecutul meu, derutată de conversația pe care o avem acum și curioasă să văd unde duc toate astea, îmi dreg glasul.

— Eu nu-i mai sunt mamă lui Nikhil de șaptesprezece ani. Manu și Kanta Agarwal l-au adoptat când era mititel. N-ar fi mai bine să vorbești cu ei?

— Am încercat. Am sunat de mai multe ori, dar nu vor să stea de vorbă cu mine. Ei mă cred părtașă la conspirația soților Singh. Crede-mă, Radha, nu sunt. La fel ca tine, sunt mamă. Știu cât de nemiloasă este Parvati. M-am luptat cu ea ani de zile. A câștigat de fiecare dată.

Îi revine în privire acea scânteiere de oțel.

— De data asta, o să am grijă să piardă, înfățișarea îi seamănă acum cu a lui Delphine când a aflat despre trădarea lui Ferdie.

E greu să ai încredere într-un om pe care îl știai cu totul altfel în trecut. Lakshmi a avut această problemă cu Hari, fostul ei soț. Dar Hari s-a schimbat. Și Jiji îl acceptă așa cum e acum. Femeia din fața mea pare să se căiască cu adevărat. Încerc să mă gândesc la tot ce mi-a spus, să-i descopăr adevăratele intenții. A fost înfrântă, dar există o dârzenie în ea care îmi spune că nu are intenția de a renunța la planurile ei. Crede, de bună seamă, că linia de parfumuri va fi lucrul care o va elibera.

— Ce te face să crezi că Niki va asculta de mine? E supărat pe părinții lui de când cu scrisoarea pe care au ascuns-o de el.

Gâtul i se face purpuriu. Întinde mâna după pahar și îl golește. Dă peste cap cocktailurile de parcă ar fi apă.

— Am angajat un detectiv. Știu că Nikhil e aici, la Paris. Știu ca ați stat de vorbă. Detectivul mi-a spus că s-a creat o legătură între voi.

Adică m-a *spionat*? Ne-a spionat? Cum pot avea încredere într-o astfel de persoană?

— Ce ai de câștigat din asta? Mă sfredelește cu privirea.

— Răzbunare. Nu vreau ca soții Singh să obțină ceea ce vor. Ei cred că doar un bărbat le poate conduce afacerea. Îmi ignoră total fiicele și pe mine mă disprețuiesc pentru că nu le-am dăruit un nepot. Când am ajuns în America, am decis să-mi consult propriii avocați și să pun deoparte bani pentru mine și fetele mele. Înfiițez o companie din care sper să se întrețină într-o bună zi. Se numește *Remember Me*. O linie de parfumuri pentru femeile din tablourile clasice, cele pe care istoria le-a uitat sau le ignoră. Știai că am studiat istoria artei în State? Am petrecut mult timp cu picturile aici, în Paris. Când mă uit la balerinele lui Degas sau la dansatoarele lui Lautrec sau la fata cu etolă de blană a lui Tițian, îmi pun întrebări despre modelele personajelor feminine. Ele au fost la fel de hotărâte pentru reușita artistului ca și talentul lui. Au pozat ore întregi, ignorându-și setea sau foamea, durerile musculare. Cine erau ele pentru pictor? La ce se gândeau în timp ce pozau? De ce au acceptat să pozeze pentru el? Pe cine susțineau cu banii pe care

trebuie să-i fi câștigat? Îmi răsar în minte o mulțime de întrebări. Dar găsesc puține răspunsuri. De ce nu vorbește nimeni despre aceste femei? Atenția e îndreptată întotdeauna asupra bărbaților, a pictorilor. Am început să mă întreb: când voi muri, cine își va aminti de mine? Am crescut două fete incredibile. Cu toate acestea, familia Singh le plasează în urma băieților. Cine își va aminti de fiicele mele? Sunt bărbații singurele figuri pe care istoria le face nemuritoare?

Sheela întinde mâinile spre ale mele. Când degetele ei reci le ating pe ale mele, instinctul meu este să mi le trag înapoi. În loc de asta, mă uit la unghiile ei îngrijite.

— Când m-ai ajutat la parfumeria lui Antoine, nu știam că Delphine mă aducea la tine, Radha. Știam doar că persoana care mă poate ajuta e cineva care știa ce înseamnă să fii dat uitării. Apoi, când te-am întâlnit și am auzit numele tău, am știut imediat cine ești. Știam că tu o vei înțelege pe Olympia, că le vei înțelege pe femeile uitate. Că poate mă vei înțelege și pe mine. Nu voiam să mă las impresionată de priceperea ta, dar am fost. Nu se poate nega talentul tău.

Uitată? Presupun că pentru Ravi și pentru soții Singh sunt femeia uitată. Și bănuiesc că și Niki m-a uitat.

Îmi retrag mâinile și apuc paharul cu gin martini, care acum nu mai e rece. Înghit repede ce a mai rămas. Mă simt ca prinsă într-un vis din care nu mă pot trezi. Sheela vorbește în continuare.

— Casa Yves va dezvolta linia de produse *Remember Me*. Cu tine ca parfumier principal, lucrând sub îndrumarea lui Delphine. Încredințez prin contract firmei voastre dezvoltarea parfumului. Eu voi asigura marketingul, finanțarea, distribuția și publicitatea. Mi-a luat cinci ani să pun laolaltă toate detaliile și documentele. I-am spus lui Delphine că vreau cu orice preț să reușim. Ea crede în mine. La fel și în tine. Iar acum că ți-am văzut munca, cred și eu în tine, Radha.

Tace o clipă, apoi mă întreabă rugător:

— Vrei să ajuți omenirea să și le amintească pe aceste femei?

E atât de șocant ca poruncitoarea Sheela Sharma să

ajungă să mă roage într-o zi să-i ofer serviciile mele, încât rămân fără glas. Oare lui Antoine i-a trecut prin minte așa ceva în ziua în care m-a trimis să iau prânzul cu Delphine? Pe undeva, înclin să cred că da. Pentru că el îmi știa valoarea. Mi-o cunosc și eu acum. Am adus o comandă mare în Casa Yves. Odată cu lansarea parfumului Olympia, numele meu va fi cunoscut în industrie, iar talentul îmi creează propria traiectorie. M-aș putea muta chiar la o altă casă de parfumuri, dar știu că nu o voi face. Mai am multe de învățat de la Delphine.

Îmi încrucișez brațele la piept.

— Taxele de școlarizare plătite pe patru ani la o universitate din Statele Unite reprezintă o ofertă greu de refuzat. Cum propui să-l conving pe Niki să n-o accepte?

Acum negociez în numele lui Niki, așa cum aș face-o pentru fiicele mele dacă ar fi în locul lui.

Îi ia un minut să se gândească, timp în care se uită fix la mine să vadă dacă bat în retragere. Dar n-o fac. Nu glumesc câtuși de puțin. Am stat de vorbă cu Niki și știu cât de hotărât e. Uite că se află încă la Paris, după ce i s-a spus doar că nu e dorit aici. Nu va renunța ușor la bursa aceea.

Sheela ronțăie la măslinele din cocktail.

— Ai vreo sugestie?

Mă gândesc la conversația de aseară dintre Niki și Gérard de la braseria L'Atlas. La felul cum sorbea Niki fiecare cuvânt al bătrânului paznic de muzeu. Cum nu-și putea lua ochii de la vopseaua de sub unghiile lui. Voia să afle cum înveți să fii pictor adevărat, cum stârnești imaginația unui om care privește o operă de artă statică. Gérard i-a spus atunci: „Nu există desene sau picturi statice”. I-a cerut lui Niki blocul de desen și creionul și, cu mâna cea sănătoasă, mi-a schițat la repezeală portretul în timp ce vorbea despre linii, mișcare și compoziție.

Niki l-a urmărit tăcut, iar chipul lui era o întruchipare a uimirii și reverenței. Când Gérard a întors caietul ca să ne arate schița terminată, chiar și eu am simțit că personajul (adică eu!) era gata să ridice privirea sau să se răsucescă sau să ridice paharul. Atât de multă viață era în acel desen.

Știu răspunsul la întrebarea Sheelei.

— École des Beaux-Arts, aici, la Paris. Acolo e locul lui Niki. Plata celor cinci ani de școlarizare. Cu asta va trebui să fii de acord dacă vrei să continui să lucrez la proiectul tău.

În acel moment, simt cea mai mare putere pe care am simțit-o vreodată în viața mea. Știu dinainte să spună „da” că va accepta. Trebuie să-mi adun toată voința ca să-mi păstrez sentimentul de triumf doar pentru mine. Sheela ridică din sprâncene. Nu se așteptase să negociez atât de dur.

— Niki a fost acceptat acolo?

— Asta nu va fi o problemă.

Acum știu de ce calea mea s-a unit cu cea a lui Florence. Ea face parte din consiliul de conducere al școlii.

Sheela studiază concentrată covorul de la picioarele ei. După câteva minute, întinde o mână spre mine. La început nu știu ce vrea, dar apoi fac și eu la fel și ne strângem mâinile. De data asta nu mă mai feresc, ci pun în această strânsoare puterea mea abia descoperită. Sunt încă la Hotel Bristol, stând pe aceeași canapea de catifea, o oră mai târziu, trecând în revistă discuția mea cu Sheela Singh, fata care avea mereu ceva rău de spus despre culoarea pielii mele și despre hainele pe care le purtam și zicea că n-am ce căuta la Școala Maharani. Nu-mi vine să cred că tocmai am avut cu ea o conversație atât de civilizată. Nu ne puteam suferi acum optsprezece ani! Chiar am stat de vorbă cu femeia cu al cărei soț ne-am culcat amândouă?

Îmi ciupesc încheietura mâinii. Doare. Asta înseamnă că nu visez.

Aroma de mirodenii și sosuri delicate plutește dinspre restaurant până în colțul unde s-a desfășurat conversația și îmi dau seama că mi-e foame. E ora prânzului aici, la Bristol.

Întreb un angajat al hotelului care trece pe acolo dacă pot să dau un telefon. Mă invită curtenitor cu o mișcare a brațului să-l urmez către recepție. Domnul de acolo pune un telefon alb pe blatul de marmură și apasă pe unul din butoane pentru acces la o linie exterioară.

O sun pe Mathilde și o rog să vină să luăm prânzul împreună. Va fi o cheltuială serioasă, dar mă simt dator

fată de ea.

— Cu ce ocazie prânzim aici? Întreabă Mathilde în timp ce își aranjează șervetul pe genunchi.

Nu pare impresionată. E obișnuită să frecventeze locuri ca acesta. Se simte ca acasă; eu însă nu.

— E ditamai tratația din partea ta. *Trop chère*¹.

Îmi încrucșez mâinile în poală și respir adânc.

— Îți datorez scuze, *chérie*. Ai trecut prin atât de multe încercări, iar eu nu am fost disponibilă. Ai dreptate, ar fi trebuit să-ți spun despre Niki cu ani în urmă. Am crezut că, dacă nu pomenesc de el, va înceta să mai existe. Dar, bineînțeles, nu s-a întâmplat așa. Chelnerul sosește cu apă cu lămâie pentru mine (cocktailul pe care l-am băut cu Sheela m-a cam amețit) și un pahar de chardonnay pentru Mathilde. Revine imediat cu felul întâi: carpaccio de vită pentru Mathilde, flan de brânză pentru mine. Știe bine că nu trebuie să ne deranjeze și pleacă la fel de ușurel cum a sosit.

Mathilde nu și-a dat cu rimel pe gene astăzi. Fără el, pare mai tânără, mai vulnerabilă. Parcă ai zice că machiajul e un scut între ea și restul lumii. A trebuit să se întărească în fața unor părinți care nu s-au ostenit să-i spună cât de mult o iubesc sau că le e dor de ea. Banii au ajutat, dar n-au fost și ei doar un alt fel de scut? Suferința e mereu acolo, strat peste strat, aproape de suprafață.

Prietena mea se uită la mine cu capul plecat într-o parte, sceptică. Am să-i spun tot ce vrea să știe? Sau voi ține mai departe ceva ascuns, așa cum am făcut întotdeauna? O cunosc pe Mathilde de o veșnicie. Dacă există cineva capabil să înțeleagă ce m-a făcut să mă culc cu Ravi Singh cu ani în urmă, ea este aceea. De ce nu i-am spus adevărul despre cum am ajuns la Auckland, atât de departe de Jaipur? De unde să încep?

— În primul rând, te rog, spune-mi despre Agnes.

O implor cu toată ființa să-mi împărtășească chinul ei.

¹ Prea scump.

Dacă Antoine ar fi fost încă în viață, ar fi făcut la fel. I-ar fi rămas neștrămutat alături, ajutând-o să treacă prin toate încercările.

Înfige furculița în carnea de vită și mestecă apoi, cu ochii în farfurie.

— Nu sunt multe de spus. Când ne-am întors acasă după ieșirea cu Florence, fetele și Niki, mama s-a așezat pe podea în sufragerie și și-a făcut nevoia mare. Apoi s-a dus la bucătărie și a întrebat dacă avem brânză. *C'est la comble!*¹

Trânțește cu zgomot furculița în farfurie.

— Există un motiv pentru care nu m-am căsătorit și nu am făcut copii, Radha. Nu mi-am dorit niciodată să-mi asum răspunderea de a mă îngriji de cineva — nici de un soț, nici de un copil, nici de o femeie de șaiszeci și cinci de ani care nu mai găsește drumul până la baie.

Ridică ochii. Văd că sunt scăldați în lacrimi.

— Știi că le iubesc pe fetele tale. Shanti și Asha sunt ca nepoatele pe care nu le voi avea niciodată. Dar, la sfârșitul zilei, pot să ți le încredințez și să rămân mătușa lor preferată.

Se folosește de șervetul din poală ca să-și șteargă ochii.

— Agnes nu a fost întotdeauna lipsită de inimă. A avut și momente bune. Câteodată îmi cânta să adorm dacă era drogată.

Mathilde dă să râdă, dar îi iese un fel de sughiț.

— Ea mi-a oferit experiența Indiei și mi-a prilejuit întâlnirea cu tine, lucruri pe care nu le-aș schimba pentru nimic în lume.

Zâmbește, dezvăluindu-și strungăreață.

— Dar nu m-am putut baza niciodată pe ea să fie acolo unde a spus că va fi. După un timp, am renunțat să mai încerc. M-am resemnat pur și simplu cu gândul că mă va dezamăgi mereu.

Își trece șervetul pe sub nas.

— Bănuiesc că am încetat să mai am așteptări de la ea.

¹ Asta-i culmea!

Tace o clipă, apoi continuă:

— Tu și Antoine sunteți singurii oameni pe care puteam să contez. Și apoi Antoine a murit... Glasul îi devine mai slab.

— Chestia este, Radha, că nu-mi iubesc mama. Știu că sună oribil, dar e adevărat. Știu că ea m-a adus pe lume – am auzit de destule ori povestea despre cum mânca porții zdravene de melasă cu *ghee* ca să fie sigură că voi fi sănătoasă – dar nu simt o legătură cu ea. Înțelegi ce spun? Și asta înseamnă că sunt o fiică îngrozitoare?

Las furculița jos. Mă gândesc la *Maa*. Ea își arăta iubirea certându-mă, trăgându-mă de urechi pentru a mă dojeni, pălmuindu-mă dacă vărsăm mâncarea. Dar îi simțeam dragostea, întotdeauna. Știu că și Jiji a simțit-o, chiar și după ce *Maa* a refuzat să mai aibă vreun contact cu ea. Mama urma doar ceea ce o învățase tradiția veche de secole: datoria unei femei este să se supună soțului ei; el devine stăpânul și protectorul ei, cel care îi asigură traiul. Când Lakshmi a încălcat acel jurământ sacrosant, mama mea nu a mai putut ține capul sus în sat. A simțit că Lakshmi i-a furat demnitatea și mândria. Nu era drept, dar asta credea ea.

Iau mâna lui Mathilde într-a mea.

— Știai că există o credință hindusă conform căreia oamenii pe care îi cunoști în această viață sunt aceiași pe care i-ai cunoscut și în viața anterioară, dar în roluri diferite? Și că încercăm mereu să învățăm cum să conviețuim mai bine cu aceștia? Agnes a fost mama ta în viața asta, dar poate că tu ai fost mama ei în viața anterioară sau cea mai bună prietenă a ei.

Mathilde râde printre lacrimi.

— *Sacré!*¹ Asta înseamnă că Agnes ar putea fi bunicul sau soțul meu în viața următoare! Nu sunt sigură că aș putea suporta așa ceva!

E plăcut să fac haz cu cea mai veche prietenă a mea.

— Nu ne alegem noi familiile, Mathilde. Ce simți la un

¹ Fir-ar să fie! (versiunea prescurtată a *Sacré bleu!*)

moment dat e rezultatul experienței tale personale. Nu trebuie să crezi că e greșit sau că ești o persoană rea pentru că simți asta.

Mathilde închide ochii și oftează. Când îi deschide la loc, citesc în ei recunoștință, iertare și încă ceva – regret? Prietena mea nu are de ce să aibă regrete. Face tot ce poate, la fel ca noi toți. Încerc s-o încurajez cu un zâmbet. Îmi iau furculița și gust din flanul de brânză. E delicios.

— Unde e Agnes acum?

Mathilde mai ia o felie de carpaccio în furculiță. Îmi spune numele unui azil aflat la nord de Paris, la o oră distanță.

— Documentele le completasem de câteva săptămâni, dar am tot amânat. Până ieri. Va fi bine hrănită, bine îngrijită. Se vor ocupa de tot ce are nevoie. Chelnerul, care cred că aștepta momentul potrivit ca să ne întrerupă, strânge farfuriile pentru antreuri și le lasă pe cele în care se află felul principal, *confit de canard*¹ și *somon en papillote*². Umple paharul lui Mathilde și, urându-ne în grabă poftă bună, se face nevăzut.

Vechea mea prietenă ridică privirea spre mine.

— *Ma petite puce!*³

Mă bucur s-o văd zâmbind.

— Hai, spune-mi despre tine! mă îndeamnă ea în timp ce mestecă o bucată de rață.

Deși am invitat-o azi la prânz ca să-i vorbesc despre Niki, acum ezit. Îmi amintesc că am citit la cursul de istorie despre un anumit tip de tortură din epoca medievală, numită sfârtecăre. Omului îi erau legate brațele și picioarele separat, de câte un cal. Caii trăgeau în direcții opuse până când fiecare membru era efectiv smuls de pe trunchiul omului.

¹ Rață gătită lent la cuptor.

² Somon gătit și servit în hârtie de copt.

³ Puricel (termen afectuos).

Atât de dureroasă fusese și despărțirea mea de micuțul Niki. Mathilde nu a avut niciodată copii. Ar putea oare să înțeleagă ce am simțit când am renunțat la el sau de ce am vrut să-l țin separat de restul vieții mele?

Las tacâmurile pe farfurie și îmi pun mâinile în poală. Mă gândesc că faptul de a fi păstrat acest secret față de ea m-a împiedicat să-i împărtășesc o parte importantă – cea mai tandră parte – a ființei mele. Când îmi povestea despre suferințele ei din dragoste, eu mă prefăceam că Pierre e singurul băiat cu care am fost vreodată. Dar dacă aș fi putut să fiu sinceră și să-i spun despre Ravi? Poate că Mathilde și-ar fi dat seama că înțelegeam cât de tare suferea. Poate chiar m-ar fi ajutat să mă împac mai ușor cu ideea că mă părăsise. Am ratat o mulțime de prilejuri de a-i dezvălui sinele meu adevărat, în timp ce ea a fost întotdeauna foarte deschisă față de mine.

În sfârșit, încep destăinuirea.

— Am cunoscut un băiat pe nume Ravi Singh când aveam treisprezece ani, iar el șaptesprezece.

Până la urmă, îi spun tot. Toate detaliile pe care le-am păstrat numai pentru mine în tot acest timp. Mă face destăinuirea să mă simt mai bine? Sincer, nu. Mă simt de parcă întreaga poveste sordidă este înșirată la vedere, ca rufele lăsate prea multă vreme pe frânghie la uscat.

Mathilde ia ultima îmbucătură din porția de rață.

— Deci Niki știe că ești mama lui?

— Acum da.

Ea dă din cap, zâmbind cu tristețe.

— Întotdeauna erai ca o carte închisă, *ma puce*. Mă întrebam ce se întâmplase cu tine de ajunseseși astfel. De parcă păstrai secrete pe care le credeai prea prețioase pentru a le împărtăși cuiva.

Încerc să-i explic.

— Nu prețioase. Doar rușinoase. Ca și cum aș fi făcut ceva reprobabil. Ca și cum aș fi fost o fată rea – depravată, imorală – și toată lumea avea să afle.

— Deci Pierre știe. Știe și Florence?

— Da. Ea chiar mi-a spus...

Mă opresc brusc. Florence mi-a împărtășit un secret, unul de care Pierre nici măcar nu are habar și nu știu dacă am libertatea să-l divulg. Pentru prima dată de când o cunosc, Florence mi-a arătat încredere, făcându-mi o destăinuire. Ce drept am eu să trădez această încredere? Mă întreb dacă Pierre însuși și-a dat seama că Philippe nu a fost tatăl său natural. Dacă află, cum va reacționa? Cum ar fi să-i povestesc lui Mathilde înainte să-i spun lui Pierre ce mi-a destăinuit propria lui mamă?

Cum eu nu mai zic nimic, Mathilde se trage înapoi și își cuprinde cu un braț pântecul. Soarbe din vin. Știe că mai am un secret. Și are dreptate. Nu poți conta pe mine că îmi voi deschide sufletul cu sinceritate. Parcă veșnic țin ceva din mine deoparte. Îmi dau seama, cuprinsă brusc de remușcare, că fac la fel cu Pierre de treisprezece ani; trebuie să fi simțit și el reticența mea, la fel de dureros ca Mathilde.

Ochii albaștri ai lui Mathilde, cu genele nemachiate, zăbovesc încă o clipă asupra mea. Citesc în ei o tristețe adâncă. Își împinge farfuria deoparte și se apleacă spre mine.

— Am făcut ceva de-a dreptul îngrozitor, *ma puce*, și o să mă urăști pentru asta.

Trădarea are un miros al ei. Miroase a cauciuc ars, ghimbir, frunze de păpădie. Îl recunosc acum când mă întorc în apartament. Fără să-mi dau jos haina, răvășesc mormanul de lenjerie de pat din dormitorul nostru pe care îl adunasem pentru spălătorie.

Uite-i: de culoarea piersicii, una pe care eu n-aș purta-o niciodată. Cu dantelărie complicată, care trebuie să arate frumos pe pielea roz a Mathildei. La fel ca rimelul care îi acoperă genele, Mathilde preferă ornamentele și pe lenjerie. Eu urăsc asprimea dantelei pe piele, preferând în loc chiloții din bumbac. Inima îmi bubuie în piept pe când mă las să alunec în jos sprijinită de peretele dormitorului, ca o marionetă căreia îi tai sforile.

Mi-a povestit tot. Cum fusese cuprinsă de isterie cu o seară înainte, extrem de răvășită după ce își lăsase mama la căminul de bătrâni. Mă căutase, așteptase în pragul ușii să vin acasă. Dar eu eram atunci în oraș cu Niki și Gérard.

Apoi Pierre a sosit acasă mai devreme de la Nisa. A dus-o pe Mathilde înăuntru. Ea i-a spus că e supărată că am neglijat-o. Pierre i-a povestit la rândul lui că e supărat că i-am ascuns adevărul despre Niki, că a simțit întotdeauna că țineam ascunsă o mare parte din mine față de el, de familie. Oare această dezamăgire pe care le-am produs-o amândurora să fi fost cea care a dus la primul lor sărut? Sau tachinările lor frivole fuseseră întotdeauna un paravan pentru o atracție latentă? Florence se prefăcea uneori că Mathilde e nora ei, fără a ascunde măcar faptul că o credea pe Mathilde o soție franțuzoaică perfectă pentru Pierre. Se gândise și Pierre vreodată astfel la Mathilde?

Poate. Dar nu m-am gândit niciodată că e o posibilitate reală. E rezonabil să presupunem că, dacă eu o plac pe Mathilde și Pierre mă place pe mine, va considera că și calitățile lui Mathilde sunt atrăgătoare. Un cuplu pe care îl cunoaștem – soțul lucrează la firma lui Pierre – chiar făcea schimb de parteneri cu prieteni de-ai lor, atât de mult semănau în privința preferințelor și antipatiilor. Dar să cred că cei doi oameni în care am cea mai mare încredere aici, la Paris, m-ar trăda ca să se răzbune, e un lucru greu de acceptat. Atracția e una, răzbunarea e alta. A simțit nevoia să mă pedepsească pentru taina mea culcându-se cu prietena mea cea mai bună? I-a plăcut? Dar lui Mathilde?

Imagini cu picioarele și cu trunchiurile lor goale tăvălindu-se pe cearșafurile mele îmi fulgeră prin minte chiar și când încerc să le alung. Aș vrea să simt furie, dar tot ce simt e o amorțeală totală. Nu sunt nici furioasă, nici indiferentă. Nu mă simt nici ținută de podeaua apartamentului meu, nici în această căsnicie, îmi înfig unghiile în podea. Vreau să scobesc lemnul, să simt așchiile străpungându-mi pielea. Când încetez să mai apăs, degetele îmi sunt roșii de parcă ar fi în flăcări, dar nu simt nicio durere. Și în podeaua de stejar nu se vede nici cea mai mică scrijelitură. Am fost oare întotdeauna în stare să-mi stăvilesc sentimentele atât de ușor? Cum am învățat s-o fac? Și când? Aveam parcă doar cinci sau șase ani când mi-am dat seama că nu puteam avea încredere că *Maa* și *Pitaji* vor avea grijă de

mine, cufundați cum erau în propria lor suferință. Nu mă puteau apăra când eram stigmatizată ca Piază-Rea. Așa că, în loc să le cer să mă ferească de batjocurile sătenilor, am construit un zid în jurul sentimentelor mele, spunându-mi că nu contează ce spun ei și că n-am să-i las să mă rănească. Ce binecuvântare a fost când Ravi a intrat în viața mea! El mă făcea să simt că merit cu adevărat timpul, atenția și dragostea cuiva. Eram atât de flămândă de toate acestea, încât am dărâmat acel zid și am spus: *Da! Ia-mă cu totul! Sunt gata!*

Și când vorbele dulci ale lui Ravi s-au dovedit a fi doar minciuni, m-am dăruit în întregime copilului meu. Dar apoi am fost obligată să mă despart de Niki! Inima mea era atât de sfâșiată, încât am ridicat din nou acel zid. Nu suficient de puternic ca să mă apere de patima arzătoare pentru Pierre sau să mă împiedice să-mi iubesc fiicele. Dar destul cât să ascundă o mică parte pe care am păstrat-o doar pentru mine. N-aș mai lăsa pe nimeni să-mi răpească și acest puțin care mi-a mai rămas.

Tocmai grăunțele acesta mărunț de aur pe care l-am ascuns și apărat mi-a îngăduit să-mi urmez lucrarea vieții. Acea parte primitivă, animalică a mea se îndreaptă spre parfumuri, întocmai cum albinele se călăuzesc către polen și păsările colibri către nectarul florilor. Dacă nu mi-aș fi urmat pasiunea cu îndârjire – în ciuda obiecțiilor lui Pierre, în ciuda timpului răpit fiicelor mele –, poate că nu mi-aș fi descoperit niciodată talentul natural și nici dragostea pentru parfumerie. N-aș fi ajuns, poate, niciodată să-mi prețuiesc talentul așa cum și-l prețuiește Pierre pe al lui. El a știut mereu că își va putea concentra energia pe clădirea propriei cariere, asta se aștepta de la el și tot asta aștepta și el însuși.

De ce pare atunci că ar trebui să-mi cer scuze că mă concentrez pe ceea ce îmi place să fac? Tocmai lucrul acesta e de neiertat pentru Pierre, nu-i așa? Că sunt egoistă. Că păstrez acea parte din ființa mea doar pentru mine în loc să o pun pe toată la picioarele lui. Dar sunt obligată să o fac? Delphine nu e. Nici Mathilde. Florence n-a făcut-o nici ea. Deci devin altruistă și îmi dedic întreaga viață soțului și

copiilor mei sau mă împart în două: o parte cedată familiei și cealaltă dedicată dezvoltării personale, fără a mă sacrifica complet niciuneia?

Acum chiar simt ceva: o presiune puternică în zona tâmpelor, o înțepătură la baza craniului. Trebuie să iau o decizie. Una care nu are legătură cu noțiunile de bine și de rău.

Lakshmi va înțelege. Ea mereu a înțeles totul. Munca pe care o fac cu drag, ceva ce fac doar pentru mine — asta a încercat să-mi spună. Cu mulți ani în urmă, când ea era maestra tatuajelor cu henna din Jaipur, și m-a îndemnat să-mi croiesc un viitor mai luminos. Ea a vrut să-mi găsească locul în această lume, nu doar ca soție și mamă, ci ca ființă independentă.

Mă ridic de pe podea. Pot și vreau să fac asta. Dar va trebui ca lucrurile să se schimbe.

Mă îndrept spre patul nostru și așez chiloții lui Mathilde, netezindu-i frumusețea, chiar în centrul cuverturii.

Aud cheia lui Pierre în broască. Aproape că-l văd agățându-și haina în cuier, scoțându-și pantofii, străbătând holul.

Intră în dormitorul nostru.

— Radha, ești acasă...

Ochii i se îndreaptă spre singura pată de culoare de pe cuvertura albă.

Rămâne cu gura căscată. Face ochii mari.

Se întoarce încet spre mine.

— E prima dată când...

Își trece mâna peste gură.

— A fost doar sex. N-a însemnat nimic.

Mă așez pe marginea patului și îmi frec tâmpelile.

— Dar dacă pentru ea a însemnat ceva? Te-ai gândit vreo clipă la asta, Pierre?

Mă surprinde cât de calmă sunt. Inima îmi bate normal. Mâinile nu-mi tremură. În trupul meu nu există furie, dezamăgire, panică sau disperare.

Pierre stă în picioare, șovăielnic. Soțul meu. Un bărbat pe care îl cunosc de treisprezece ani.

— Sau ăsta a fost – zic eu mai departe, netezind bordura chilotilor lui Mathilde – ăsta a fost modul tău de a-mi spune că ești nemulțumit de mine? Știu deja că ești nemulțumit. În legătură cu slujba mea. Cu programul de lucru. Cu nevoia mea de a avea ceva separat de familie. Dar nu era nevoie să-i faci asta lui Mathilde.

Se încruntă și gesticulează larg cu un braț în lateral.

— Lui Mathilde? strigă el cu fața aprinsă de frustrare. Mathilde a fost mai mult decât fericită să-mi sară în așternut. Are exercițiu, Dumnezeu mi-e martor! E femeie în toată firea. A hotărât singură.

Simt deodată miros de scorțișoară – e considerat un parfum dulce, dar are o notă amară. Pierre e furios că vreau să-mi apăr cea mai bună prietenă. Face un pas spre mine.

— Ce e mai grav, faptul că m-am culcat cu Mathilde sau că tu ai ținut ascunsă de mine existența lui Niki în toți acești ani? Aveai un fiu, Radha, și nu mi-ai spus! Cum crezi că se simte un bărbat pus în situația asta?

— Nu mai rău decât m-am simțit eu fiindcă mi-am părăsit fiul și am păstrat secretul față de toată lumea. Dacă ți-aș fi spus de existența lui, te-ai fi căsătorit cu mine? Am fi avut o viață împreună? Am avea acum două fiice minunate? Nu am vrut să risc o viață fără tine, Pierre. N-aș schimba ultimii trei-sprezece ani pentru nimic în lume.

Cutele de pe frunte i se netezesc. Maxilarul i se relaxează.

— Nu pot să schimb ce am făcut și ce n-am făcut cu ani în urmă. Trebuie să merg înainte, *chérie*. La fel și tu. Am tot încercat să-ți spun de ce munca mea cu parfumurile e importantă pentru mine. Mă transportă. Mă entuziasmează. Mă poartă în locuri în care n-am fost niciodată. Am *nevoie* de ea. Și mă face să mă simt necesară în lumea asta.

Pierre ridică fruntea, ca și când ar da să spună ceva. Ridic mâna ca să-l opresc.

— Da, știu că fetele au nevoie de mine, dar nu e același lucru. Ele vor pleca într-o zi, își vor începe propria viață. Dar eu voi avea mai departe asta. Acest lucru care îmi stârnește curiozitatea și îmi dă de gândit. Ce-i va dăruia acest parfum celui care îl poartă? Cum va schimba felul în care evoluează

în viață? Ce amintiri îi va trezi? Vor fi amintiri fericite sau triste? Îi va deschide parfumul noi oportunități pentru viitor? Aceste lucruri contează pentru mine, Pierre. Ele sunt la fel de importante pentru mine ca o clădire pe care o proiectezi tu pentru ca oamenii să lucreze sau să locuiască în ea. Fie accepți asta, fie nu. Întind rugător mâna spre el.

— Poți să accepți?

Pierre cântărește oferta, cu privirea ținută la mâna mea întinsă.

Umerii i se prăbușesc, iar ochii i se umplu de lacrimi.

— Nu pot.

Seara, Pierre mă anunță că trebuie să iasă să se plimbe și să reflecteze.

Dau două telefoane. Mai întâi o sun pe Florence.

— Poți, te rog, să le aduci pe fete acasă?

— Ce? Acum?

Le aud în fundal pe fete jucând un fel de joc cu Niki. Râd și se ceartă în același timp, tachinându-se între ei. Mă gândesc cât de greu va fi pentru fete să afle că mama și tatăl lor nu vor mai locui împreună sub același acoperiș. Mai întâi va fi o separare, apoi un divorț. Două case între care vor trebui să se împartă. Inima îmi trepidează.

— *S'il te plaît*¹, Florence.

Ceva în tonul meu o pune în cumpănă. O aud închizând o ușă. Nu-mi mai aud copiii. *Copiii mei. Toți trei.* Cât de ciudat, cât de minunat și de înfricoșător sună asta! În curând va trebui să le spun lui Shanti și Asha despre Niki. Dar când? Și cum? Ce vor zice fetele mele când le voi destăinui că am avut un copil când nu eram cu mult mai mare decât Shanti? Florence oftează.

— Îl părăsești pe Pierre.

O rostește ca pe o afirmație, nu ca pe o întrebare.

Oare soacra mea a știut întotdeauna să mă citească așa de bine? Mai întâi și-a dat seama că Niki e fiul meu. Acum a

¹ Terog.

ghicit că pun capăt căsătoriei cu fiul ei. Am o ezitare. N-ar trebui să fac asta la telefon. Vocea îmi e aproape o șoaptă când răspund.

— *Oui.*

— Of, Radha! M-a sunat Mathilde. Fată fără minte. Regretă profund tot ce s-a întâmplat.

— Nu ăsta e motivul pentru care o fac. Înțelegi, nu?

Florence tace. Ne ascultăm una celeilalte respirația. În cele din urmă răspunde:

— Acum două zile, i-am spus lui Pierre că, de când te-ai întors din Agra, parcă ești alta. Nu cred că e doar fiindcă a apărut Niki. E mai mult de atât. Dai senzația că ți-ai găsit centrul de greutate. E ca și cum, în India, ai regăsit o bucată din tine pe care o pierduseși.

Iată, din nou! Aceeași idee, că noi, femeile, ne pierdem pe noi însene. Lakshmi spunea întotdeauna că henna e o modalitate prin care o femeie își regăsește o parte din ea pe care poate o răătăcise. Iar Sheela spunea că vrea să le readucă la viață pe femeile uitate pentru că, în timp ce imaginile lor pictate erau celebre, ele însele erau invizibile; fuseseră aruncate ca pe niște ambalaje de bomboane. E această obliterare a noastră opera altora sau ne-o provocăm chiar noi, femeile?

Mă silesc să revin în prezent. Florence vorbește în continuare:

— Pierre n-a vrut să audă. L-am răsfățat, Radha. Și am lăsat-o și pe bunica lui să-l răsfete. Întotdeauna a avut tot ce și-a dorit. Nu își poate imagina o viață în care nu totul merge așa cum își dorește. Îmi pare rău.

Nu știu ce să răspund. Cu o lună înainte de despărțirea mea de Pierre, m-aș fi așteptat ca Florence să sară în sus de bucurie auzind că fiul ei are o relație cu Mathilde. În mod surprinzător, reacția ei de acum e mai îndurerată, mai domolită.

— Le spui fetelor în seara asta?

— Da, o să le spunem împreună. Pierre se întoarce de la plimbare până atunci.

Am vorbit despre multe lucruri în seara asta, inclusiv

despre cum să le dăm fetelor vestea. El a plâns. Am plâns și eu. Ne-a fost bine împreună atâția ani. Până când, într-o bună zi, nu ne-a mai fost. Până când m-am îndrăgostit de munca mea. Încă nu a înțeles, poate că nu va înțelege niciodată. Dar și Pierre merită să fie fericit și sper să găsească pe cineva care își dorește aceleași lucruri ca și el. Nu va fi ușor pentru mine când se va întâmpla asta. Știu că voi fi geloasă – nu mă voi putea abține. În momentele mele cele mai egoiste, vreau ca Pierre să mă iubească doar pe mine pentru tot restul vieții. Asta mi-am dorit la vârsta de paisprezece ani, când l-am lăsat pe Niki în grija Kantei și a lui Manu. Voiam ca Niki să mă iubească doar pe mine. Dar n-ar fi fost drept. Și n-am fi fost fericiți niciunul dintre noi: nici Niki, nici Kanta, nici Manu și nici eu.

— Pierre va avea nevoie de tine, Florence.

— Nu cred că Pierre a avut vreodată nevoie de mine, pufnește ea zeflemisitor.

Poate că are dreptate. Acel Pierre pe care îl cunosc nu i-a spus niciodată mamei sale că o iubește, cel puțin nu în prezența mea.

— *Eu* am nevoie de tine, Florence, spun eu molcom, și îmi dau seama că e adevărat.

Florence tace preț de câteva clipe. Când vorbește din nou, glasul îi e greu, tremurat, iar înecat în lacrimi, îmi amintesc celălalt motiv pentru care am sunat-o.

— A spus Niki când se întoarce acasă?

— La sfârșitul săptămânii. Are de dat niște examene în Jaipur.

— Crezi că ai putea interveni să-l primească la École?

— Care École?

— Acea École. L'École des Beaux-Arts, desigur. Acolo e locul lui.

— Aha!

Aproape că îi văd zâmbetul.

După conversația cu Florence, sun la Shimla.

Lakshmi râde când ridică receptorul. În fundal îl aud pe papagal cârâind: „Pushpa, urăsc lacrimile!”. Jiji îmi spune că Malik și Nimmi tocmai s-au întors de la filmul *Amar Prem*.

Malik interpreta în fața lor o scenă în care personajul spune: *Pushpa, urăsc lacrimile*. Acum Madho Singh a preluat-o și o repetă fără oprire. Aud un foșnet și îmi dau seama că Malik a luat receptorul de la Jiji.

— *Choti behen*, în această familie va curge un potop de lacrimi dacă nu vii să ne vezi curând. Și, Radha, eu urăsc lacrimile! adaugă el râzând.

Madho Singh cârâie:

— Radha, eu urăsc lacrimile!

Asta îi face pe ceilalți locatari ai casei lui Jiji să râdă. Oricât de tristă mă simt în seara asta, mă trezesc zâmbind. Îi aud pe Chullu și Rekha întrebându-l pe doctorul Jay dacă îi duce și pe ei să vadă filmul. Ah, ce dor îmi e de ei! Și cât de mult mi-aș dori să fiu cu ei la Shimla – chiar acum – împreună cu cei trei copii ai mei!

Jiji revine la telefon.

— Niki a sunat-o pe Kanta. Vine acasă. Mai are de susținut examenele finale înainte de a absolvi liceul. Apoi poate merge la universitate.

Face o pauză, apoi zice:

— Ai reușit, Radha.

— A fost mai greu decât tot ce am făcut până acum.

— Să-i spui lui Niki că tu i-ai dat viață?

— *Hahn*, îi răspund oftând. Mă simt... ușurată. Acum știu toți despre Niki. Pierre, Florence, Mathilde...

Mă opresc. Nu știu de ce, dar ezit să-i spun despre Mathilde și Pierre.

Tonul ei se schimbă.

— Ce s-a întâmplat?

Sora mea a știut mereu să audă lucrurile pe care nu le spun.

— Nu știu încă, Jiji. Încerc să-mi dau seama.

Ea așteaptă. Îi aud pașii, parcă încearcă să găsească un loc mai liniștit de unde să vorbească cu mine.

— Și fetele? Le-ai spus că au un frate?

— Nu încă, Jiji. Trebuie să găsesc momentul potrivit. Lakshmi sigur își dă seama cât de multe se întâmplă dintr-odată în viața mea.

— *Theek hai.*

Apoi schimbă subiectul.

— Ce s-a întâmplat cu proiectul tău și cu *mitti attar*? A funcționat?

Descriu calvarul cu Ferdie și cum a răsturnat Delphine situația.

— O ții minte pe Sheela Sharma?

Lakshmi nu răspunde imediat.

— Sheela Singh acum, cred, spune ea precaută.

— În curând o s-o cheme Sheela Sharma din nou. Îi povestesc că Sheela a fost cea care a comandat parfumul pentru *Olympia* lui Manet și că plănuiește să plece din casa soților Singh și să pornească o linie de parfumuri. Cu mândrie, relatez înțelegerea pe care am făcut-o în legătură cu Niki. Sheela va găsi o modalitate de a-i finanța cei cinci ani de studii la Beaux-Arts în schimbul promisiunii mele de a lucra la linia ei de parfumuri.

Aud ezitarea din glasul surorii mele.

— Și tu te bizui pe ce spune ea?

Încrederea mea începe să slăbească.

— Ce vrei să spui?

— Ceva nu pare în regulă, Radha. Acea familie găsește căi de a-i corupe pe toți cei care intră în cercul lor.

— La fel spunea și Sheela.

Îmi aud tonul defensiv din glas.

— Tocmai de aceea crede că e mai bine ca Niki să nu se alăture familiei Singh în America.

Sunt sigură că am făcut un târg bun. Vocea îmi sună mai ferm când adaug:

— Am încredere în ea, Jiji.

După câteva clipe, sora mea încuviințează.

— *Accha*. Dar ai grijă, bine?

Apoi, după încă un moment de tăcere, întreabă:

— Și altceva?

E acum sau niciodată, așa că spun pe nerăsuflăte:

— Îl părăsesc pe Pierre.

Scoate un mic sunet dezaprobat.

— Ce s-a întâmplat?

S-au întâmplat multe. Dar îi spun doar atât:

— Nu-i place că sunt o mamă care lucrează. Și pe măsură ce trece timpul, îl deranjează tot mai tare. Mi-am dat în sfârșit seama că va fi fericit doar dacă lucrez ca asistentă de laborator pentru tot restul vieții sau dacă renunț la slujbă. Așa a spus când am vorbit. Și știi că eu nu mă voi mulțumi cu niciuna din variantele astea, Jiji.

Ea îmi lasă timp să continui.

— Regret că n-am știut atunci ce știu acum. Cum puteam să prevăd această pasiune a mea pentru chimie și parfumuri? Și ambiția mea? Vreau să mă întorc și să termin al doilea an de chimie ca să înțeleg mai bine. Până acum m-am bazat pe instinct. Sunt sigură că Delphine mă va sprijini.

— Ești foarte muncitoare, *choti behen*. Așa ai fost mereu. Să nu crezi că am uitat cum mi-ai îmbunătățit pasta de henna și rețetele de gustări dulci și sărate pe care le-am creat pentru clientele mele.

Lauda ei îmi încălzește sufletul.

— Și mai e ceva.

Mă hotărâsc să-i spun despre Mathilde și Pierre. Tonul meu nu transmite nicio emoție atunci când îi povestesc.

— De-asta vrei să-l părăsești pe Pierre?

— Nu, Jiji. Când Mathilde mi-a făcut mărturisirea, m-am simțit... dezamăgită. Dezamăgită că Pierre a ales să se culce cu cea mai bună prietenă a mea. Știam deja că e supărat. Voiam doar să facă și el un pas spre împăcare.

— Mi-o amintesc pe Mathilde ca pe o făptură fragilă, intervine Lakshmi. Face pe dura, dar înăuntrul ei e multă slăbiciune. I-a lipsit prezența unei mame.

— Da, și Pierre ar trebui să știe asta. Doar o cunoaște de treisprezece ani! Îmi pare rău pentru ea. O aventură ca asta într-un moment în care se simte vinovată și tristă că și-a abandonat mama o va descuraja mai tare. Are vreo noimă ce spun?

Lakshmi nu-mi răspunde.

— Și Florence? Știe despre toate astea?

— *Hahn*. Va trebui să mă bazez mult mai mult pe soacra mea ca să le ajutăm pe fete să treacă prin momentele astea.

Sincer, ea fost minunată cu ele – la fel și cu Niki. Ți-am spus că a ghicit că e fiul meu din clipa în care l-a văzut? În mod ciudat, asta ne-a adus la un fel de înțelegere reciprocă.

Cum sora mea e atât de departe, îmi e ușor să-i spun ce mi-a împărtășit Florence despre nașterea lui Pierre.

— Asta chiar a fost o surpriză.

Prin telefon, îl aud pe Madho Singh strigând:

— Îmi place *rabri*¹!

— Și mie! zice și micul Chullu.

Îmi lasă gura apă. Mă întreb dacă Nimmi face *rabri* acum. Desertul acela cremos și bogat e unul dintre preferatele mele și unul pe care nu l-am făcut niciodată pentru fete, pentru că durează tare mult să-l prepari.

— Ți-e frică, Radha?

Stau să mă gândesc: asta să fie emoția pe care o simt?

— Sunt îngrozită, Jiji. Pur și simplu îngrozită.

— Bine ați venit! *Namaste! Bonjour!* îl aud acum cârâind pe papagal.

Undeva în străfundul minții îmi încolțește gândul că Florence ar putea să-l găsească amuzant pe Madho Singh. Apoi, un alt gând surprinzător: mă întreb dacă ar vrea vreodată să viziteze India cu mine și fetele.

Când Lakshmi vorbește din nou, vocea îi e plină de blândețe.

— Vrei să vin acolo? Sau vrei să vii tu la noi pentru un timp?

N-am plâns până acum, cât a ținut convorbirea, dar simt că se acumulează în mine această nevoie. Ce minunat că o am pe Lakshmi în viața mea, că am o familie aici și în India! Cât de norocoasă sunt!

— *Nahee-nahee*². O să fiu bine. *Sunt* bine.

— Sună-mă oricând. *Accha, Rundo Rani?*

¹ Desert cremos făcut din lapte.

² Nu.

— *Hahn-ji*.

Pun uşurel receptorul în furcă. Acum vin şi lacrimile. Mă duc în dormitorul meu şi iau o pernă. Îmi îngrop faţa în moliciunea ei pufoasă şi ţip cât de tare pot. În apartamentul de mai jos, Georges cântă melodia lui melancolică la pian şi mă face să plâng pentru căsnicia mea distrusă, pentru prietenia mea greu lovită. Ce se va întâmpla cu fetele? Cum le voi explica micuţelor mele ce se petrece ? Plâng până când se udă perna şi mă ustură în gât de atâta jelit.

— „Cal castrat”, în lb. engleză, în original (n. trad.).

PARTEA A IV-A

Petalele florii de iasomie sunt atât de delicate, încât trebuie culese cu mâna dis-de-diminează și duse rapid la un centru de distilare, înainte ca parfumul lor să se estompeze.

Paris
Aprilie 1975

Un ciocănit la ușa îmi spune că a sosit Florence să mă ducă la aeroportul de Gaulle. Zbor la Agra să mă întâlnesc cu Hazi. În ultimele patru luni, Delphine, Michel și cu mine am identificat șase dintre „femeile uitate” ale Sheelei din diferite tablouri devenite clasice. Le-am studiat pe fiecare dintre ele – Gérard a fost de mare ajutor – ca să dezvoltăm idei despre arome care le-ar putea defini. Mai întâi e *La Berceuse* a lui Van Gogh, un portret reprezentând-o pe Augustine Roulin, soția poștașului din Arles, care s-a împrietenit cu artistul. Nu privește spre pictor, de parcă nu se simte confortabil în prezența lui; există acolo multe sensuri ascunse de adus la suprafață. Mai e și *Leagănul* lui Berthe Morisot, în care o femeie veghează asupra unui copil adormit, pierdută în gânduri. E mama sau guvernanta? La ce se gândește oare? Luăm în considerare și *Femeia la măsura de toaletă* a lui Morisot, datorită frumuseții aceluia torso acoperit doar pe jumătate al subiectului. Se îmbracă sau se dezbracă? Se citește o resemnare în acel spate răsucit, și ne gândim să explorăm trăsătura aceasta. Am vrut să includem, desigur, și un artist indian de excepție, iar Amrita Sher-Gil, cu lucrarea ei intitulată *Sumair*, pare o alegere perfectă. Și, deși nu prea apreciez modul în care Gauguin abordează reprezentarea femeilor tahitiene, cred că trebuie să-i onorăm soția și muza adolescentă, tahitiană și ea, zugrăvită în *Tehamana are mulți părinți*.

Delphine mi-a dat *carte blanche* să lucrez exclusiv la proiectul *Remember Me*. Crede că ar putea fi una dintre cele mai de succes lansări de parfumuri ale deceniului pentru Casa Yves. Cu siguranță cel mai de succes din cariera mea de până acum.

În decembrie, când i-am spus lui Delphine despre despărțirea mea de Pierre – trebuia să-i spun, întrucât mă gândeam atunci unde aveau să locuiască fetele și cum

puteam să petrecem timp cu ele și eu și Pierre – ea n-a făcut niciun comentariu legat de căsnicie, cum că ar fi un dat permanent, sau despre necesitatea de a încerca să rezolvăm lucrurile. După o jumătate de minut, a ridicat din sprânceană și a întrebat:

— E altcineva la mijloc?

— Nu, am răspuns.

A fost fermă:

— *Bon*. Vei sta într-unul din apartamentele mele. *Unul* din apartamentele ei? Nu știam că are mai multe. După cum s-a dovedit, Delphine investește în imobiliare. Și în mine.

— Aș vrea să te concentrezi pe munca ta, Radha. Ea va dura mai mult decât suferința. Poți să faci asta?

Am dat din cap că da. A pus-o pe Celeste să se ocupe de instalarea mea. Era o garsonieră minuscule lângă Les Invalides, la jumătatea drumului între serviciu și apartamentul din Saint-Germain. În câteva zile, Celeste a adus acolo un pat, un birou, un scaun și suficiente ustensile de bucătărie cât să facă din ea o locuință temporară.

Florence a fost cea care a sugerat ca fetele să rămână în apartamentul din Saint-Germain, iar eu și Pierre să stăm cu ele pe rând, câte o săptămână. În acest fel, își puteau păstra rutina. Și aveau la apartament hainele, cărțile, rechizitele, tot ce aveau nevoie. A promis și că își va face timp să ne ajute, în funcție de programul nostru de lucru. Pierre locuia cu mama lui în săptămânile când nu stătea la apartament.

În noaptea în care le-am spus fetelor despre despărțirea noastră, ele veniseră acasă de la Florence cu niște desene la care lucraseră cu Niki. Le-am rugat să ni se alăture în sufragerie. Asha era pe podea, în fața măsuței de cafea. Voia să-și termine desenul.

L-am lăsat pe Pierre să conducă discuția. Când a terminat de explicat fetelor că nu vom mai locui cu toții în aceeași casă împreună, Asha, copila cea lipsită de griji, care lua întotdeauna lucrurile cu calm, a părut alarmată.

— Cum o să-mi fac temele la matematică fără tata? Cine ne va face cina? Cum o să avem haine spălate? Cine o să-mi dea cu ulei de cocos în păr, *maman*? Adică Shanti și cu mine

vom locui singure în apartament? Nu ne puteți face una ca asta!

Când a isprăvit era în culmea agitației, cu fruntea și obrazii aprinși.

M-am așezat pe podea lângă ea și i-am luat mâinile într-ale mele.

— Totul va fi ca și până acum. Ori tata, ori bunica, ori eu vom fi mereu aici să avem grijă de voi.

Asha mi-a respins mâinile și s-a ridicat de jos.

— De ce nu mai putem trăi toți împreună? Tu și tata nu trebuie să vorbiți unul cu celălalt dacă nu vreți.

M-am uitat la mezina mea, apoi m-am întors către Pierre. El s-a lăsat pe vine în fața ei.

— *Chérie*, știm că e greu. Va fi greu pentru noi toți. Crezi că lui *maman* și mie n-o să ne fie dor de voi în săptămânile în care nu vom fi aici?

Ochii de chihlimbar ai fiicei mele, la fel ca ai lui Pierre, erau plini de spaimă. Nu-i plăcuse niciodată schimbarea. Trăise mereu în aceeași casă, avusese mereu o soră mai mare, o bunică, doi părinți.

— Tocmai de-aia trebuie să stați aici. Amândoi. Atunci nu vă va fi dor de noi. Te rog!

Pierre a încercat atunci o abordare diferită.

— Și *grand-mère* trăiește într-o altă casă. Dar vine des aici să fie cu noi. Va fi tot așa...

— La mine în clasă nimeni nu are părinți care locuiesc în locuri diferite! I-a întrerupt Asha.

Apoi a plecat suspinând în camera ei.

Pierre s-a ridicat și s-a uitat în ochii mei. Am schimbat o privire. *Știam că va fi greu pentru copiii noștri. Dar îi rănim oare pe viață despărțindu-ne? Facem ceea ce trebuie? Suntem siguri că vrem să punem capăt acestei căsnicii?* Mi-am dorit în acel moment ca zeul Vishnu să apară printr-o minune și să ne ofere tuturor ceea ce ne lipsește. Să-l facă pe Pierre să accepte nevoia mea de a face munca pe care o iubesc. Să mă facă pe mine să accept nevoia lui Pierre de a fi stăpânul casei. Atunci

Pierre și cu mine ne-am uni într-un singur suflet, o singură

minte, un singur decident. Nu ar mai exista niciodată vreo altă ceartă în toată viața noastră împreună.

Dar Stăpânul Vishnu nu a apărut.

Din camera fetelor, auzeam plânsul înăbușit al Ashei. După o clipă de ezitare, Pierre a ieșit și s-a dus să vorbească cu ea.

Shanti, care nu scosese niciun cuvânt de când le dăduserăm vestea, s-a ridicat de pe canapea și m-a luat de mână. S-a uitat la mine cu ochii ei serioși și a zis:

— Vorbesc eu cu ea, *maman*. Are să înțeleagă. Dacă ar fi să trăiesc alături de fata aia din clasă care mă necăjește în legătură cu culoarea pielii mele, nici mie nu mi-ar plăcea. Tu și *papa* nu trebuie să trăiți împreună dacă nu vă mai place unul de altul.

Mi s-au umplut ochii de lacrimi.

— Nu plânge, *maman*, a zis Shanti, bătându-mă ușurel pe mână. Am zece ani acum. Tu ne-ai învățat să gătim. Pot să gătesc eu pentru Asha și pentru mine. Am luat-o în brațe și am strâns-o tare de tot.

— Nu va fi nevoie, *ma chou-chou*. Numai dacă chiar ai chef să gătești. Îți promit că eu și *papa* vom încerca să facem să fie totul ca înainte atât cât se va putea. *D'accord?*

I-am dat drumul din strânsoare și mi-am șters ochii cu mâna. Părea atât de mică! Și atât de înțeleaptă. Ochii ei căprui erau ai unui suflet trecut prin viață.

— Ți-e teamă?

A rămas tăcută o clipă. Apoi a dat din cap că da.

— Și mie, am recunoscut eu.

M-am uitat la desenul de pe măsuța de cafea, cel la care lucra Asha. Era familia noastră. Stăteam pe o bancă sub un copac. În fundal era un iaz. Trebuie să fie fost Grădinile Luxembourg, parcul preferat al Ashei. L-am recunoscut pe Pierre; avea capul cel mai mare și părul cel mai scurt. Apoi venea Shanti, pe care am recunoscut-o după rochia roșie pe care îi place s-o poarte. Lângă ea stătea Asha, cel mai scund personaj dintre cele patru. Ultima siluetă eram eu, dar desenul era terminat doar pe jumătate. Capul și trunchiul erau colorate, dar picioarele nu le desenase încă. Parcă

jumătatea de jos a mea își luase deja zborul.

Când deschid ușa garsonierei în care locuiesc acum, Florence e acolo, îmbrăcată într-o rochie cu curea, în palton și cu poșeta în mână. Se apleacă înainte, să mă sărute pe obraji. Îi întorc gestul.

Am fost aproape nedespărțite în ultimele cinci luni, asigurându-ne că programul fetelor e același ca înainte de despărțire. Apoi a venit vestea că dosarul lui Niki a fost acceptat de cei de la École și că va începe cursurile în toamna asta. Florence a cerut câteva favoruri, dar munca lui Niki și-a spus cuvântul. Am constatat ce impact au avut sfaturile lui Gerard asupra desenelor lui Niki. Era bun înainte, dar acum era și mai bun. Florence s-a oferit să-l găzduiască pe Niki pe durata studiilor, un aranjament care părea să-i mulțumească pe amândoi. Niki a zis în glumă că o s-o învețe să gătească mâncare indiană și, pentru prima oară, Florence n-a mai sărit ca arsă la auzul cuvântului curry. Acum Florence îmi zâmbește, un zâmbet care îi ajunge până în priviri.

— *Ça va?*

— *Ça va bien.*

Îi zâmbesc și eu.

— Am făcut cafea. Vrei și tu o ceașcă?

Violetele, cu mirosul lor delicat, erau folosite în poțiuni de dragoste pentru a aduce fertilitatea în Grecia Antică, dar practicanții medicinei ayurvedice foloseau violete pentru a vindeca durerile de cap și afecțiunile pielii.

Agra
Mai 1975

Sunt din nou în Agra și căldura e apăsătoare. E ca și cum soarele ne pedepsește pentru o ofensă numai de el știută. Suferim în tăcere, așteptând să se îndure de noi. Aerul condiționat din mașina mea închiriată nu funcționează. Deși am coborât geamurile, aerul care îmi adie pe lângă obraz e ca o briză de o sută de grade. De cum ajung la *kotha*, proprietarul atelierului de reparat biciclete se grăbește să-mi ia valiza de la șofer și mă conduce la etaj în sala de banchete, unde e mult mai răcoare. Ferestrele înalte sunt acoperite cu rogojini enorme de *khus*. O bătrână le stropește cu apă. Vântul care se strecoară prin rogojinile de iarbă eliberează acel parfum minunat de vetiver și răcorește camera. Când femeia termină cu o parte a camerei, se mută în cealaltă și începe să ude din nou împletitura de *khus*. Încă o dată, îmi amintesc de copilăria mea, când eram prea săraci ca să ne permitem rogojini de *khus* mari ca acestea; trebuia să ne descurcăm cu un evantai făcut din iarbă de vetiver pe care îl cufundam la răstimpuri în apă.

Hazi și Nasreen par să se simtă destul de bine cu toată arșița de afară. Din când în când, își șterg buza de sus cu capătul sariului. Mă întâmpină cu entuziasm, implorându-mă să mai stau cu ele. Și cine alta ar putea să-mi aducă paharul cu *sharbat* Rooh Afza dacă nu Binu, fata de la bucătărie! Îmi zâmbește larg când intră în încăpere, ducând cu mândrie băutura răcoritoare. Nu cred că are de obicei acces acolo unde se adună oaspeții.

Hazi se uită la mine, ridică din sprânceană și își leagănă capul dintr-o parte în alta.

— Binu a insistat – ba nu, s-a rugat, a implorat – s-o servească ea pe doamna de la Paris.

Râd și iau băutura din tava lui Binu.

— *Shukriya*¹, Binu. Care sunt noutățile despre misiunea spațială?

Binu stă în poziție de drepti, de parcă aș fi profesoara care pune o întrebare în clasă.

— Luna trecută, India a lansat primul său satelit. Acum patru zile, *Amreeka* a lansat cu succes un satelit astronomic care să se rotească în jurul ecuatorului. În două săptămâni, Uniunea Sovietică va trimite doi cosmonauti la o stație spațială ca să efectueze experimente și să repare porțiunile avariate ale stației Salyut 4.

Îmi zâmbește de parcă ar întreba: *Cum m-am descurcat?*

Dau din cap uimită. Niciuna dintre fiicele mele nu e interesată de nave spațiale. Din nou mă întreb: de ce ar fi în stare fata asta dacă i s-ar oferi o șansă?

Hazi se întoarce spre mine.

— Vrei să mănânci ceva, da?

Ar fi nepoliticos să spun că nu mi-e foame când știu că gazdele mele trebuie să fi pregătit niște adevărate specialități, așa că încuviințez cu o înclinare a capului. De cum primește porunca de la Hazi, Binu o ia la goană, străbate încăperea și apoi coboară scările, strigând către bucătarul aflat cu un etaj mai jos. Nasreen întreabă de sănătatea tuturor, de fiecare persoană din casa lui Lakshmi și din a mea. Le asigur că toată lumea e bine. Îmi spune că fiica ei, Sophia, s-a întors la facultate, fiindcă altfel ar fi dorit să mă revadă.

De data aceasta am venit la Agra din două motive: să vorbesc cu Hazi și Nasreen despre alte uleiuri esențiale cum e *mitti attar*, pe care ar putea să le producă la fabrica lor și pe care aș dori să le folosesc pentru linia de parfumuri a Sheelei. La urma urmei, avem mult mai multe femei uitate pe care să le aducem la viață cu ajutorul parfumului. În al doilea rând, vreau să explorez ideea de a instrui niște fete ca Binu în arta producerii uleiurilor, ceea ce ar implica chimie, matematică și instincte bune.

¹ Mulțumesc (hindi).

Dar mai întâi aștept să mi se alăture alte două persoane. Ar trebui să ajungă aici în curând.

De data aceasta, curtezanele casei sunt invitate să ia prânzul împreună cu noi. Se așază în semicerc în jurul nostru.

Zâmbind, Nasreen spune:

— Vor să te întrebe despre Paris. Te consideră fascinantă.

Încep să râd, fiindcă eu n-aș folosi cuvântul „fascinantă” pentru a mă descrie.

— Și mai vor să știe și cum ai căpătat ochii ăștia verzi, adaugă ea.

Curtezanele dau din cap cu entuziasm.

Le povestesc despre ochii lui *Maa*, care erau mai mult de un albastru tulbure, și despre ochii lui *Lakshmi*, care au ieșit albaștri-verzui, față de ai mei, în care e mai mult verde decât albastru. Familiile părinților noștri au trăit dintotdeauna în nordul Indiei, ceea ce înseamnă că și-ar fi putut amesteca sângele cu al unor perși, afgani sau chiar al unor comercianți europeni, sau poate că așa s-au născut, cu ochi deschiși la culoare. Mai multe femei dau din cap.

Tocmai atunci sosește prima serie de antreuri: *pakor*as mititele – legume și bucăți de carne învelite în aluat și apoi prăjite – servite cu chutney de tamarind și coriandru. Apoi vin platouri cu *aloo tikka* și *papadam*. Apoi, aceste doamne elegante, toate în veșminte fine de mătase și bijuterii de aur, vor să știe ce fac eu toată ziua. Le explic în ce constă profesia mea. Par nedumerite. Una dintre ele întreabă:

— Adică, la Paris, stai toată ziua la masa de lucru într-un laborator? Și cum rămâne cu franțuzii, cu romantismul și vinul și mâncarea rafinată?

Asta face tot grupul să izbucnească în râsete malițioase. Mă gândesc la Pierre. La faptul că s-ar putea ca până la sfârșitul acestui an să nu mai fiu căsătorită cu acel franțuz. Simt în piept un junghi ascuțit.

— Văd că am venit la țanc!

E Malik, așa că sar să-l întâmpin. Sunt atât de fericită să-l văd, încât îmi dau lacrimile. Vărul meu, așa cum îmi place să-l consider, vine să salute mai întâi gazdele cu un *salaam*,

apoi mă ia în brațe. Nu-mi vine să mă mai desprind de el! Chiar în spatele lui se află Jiji. O strâng și pe ea într-o îmbrățișare.

Curtezanele sunt entuziasmate la vederea nou-veniților, exclamând și schimbând observații. Malik e puțin mai înalt decât mine și tot subțire ca o trestie de henna. L-am văzut nu o dată devorând atâta mâncare cât să sature trei oameni, dar nu pune un gram pe el. Părul lui des e tuns în scări, așa că arată mai mult a american decât a indian. Poartă o cămașă albă imaculată, cu mânecile ridicate și pantaloni de un cafeniu-deschis. Lakshmi, ca de obicei, are o înfățișare distinctă; e îmbrăcată într-un sari de bumbac albastru apretat, cu bordură argintie, și o bluză albă. Părul îi e prins la ceafa, iar în jurul cocului poartă o *gajra*¹, o mică ghirlandă de iasomie. Miroase divin. A adus mai multe astfel de *gajra*, pentru gazde și pentru mine, ca să ni le lege la încheietura mâinii. Își împreunează palmele într-un *namaste* adresat tuturor celor prezenți. Malik își duce o mână la inimă.

— *MemSahibs*, văd că sunt depășit numeric.

Își scoate batista și o flutură spre întreaga adunare.

— Mă declar învins. Sunt al dumneavoastră cu totul. Curtezanele îl tachinează la rândul lor – unele discret, altele mai cu nerușinare – și izbucnesc în râs.

Se mai aduce mâncare, în timp ce Malik și sora mea se așază lângă mine.

Mă simt ocrotită și iubită. Mă simt întreagă.

La lăsarea serii, când căldura se domolește și înainte ca oaspeții casei să sosească pentru distracție în sala mare, Hazi ne însoțește la fabrica de *attar*. Vreau ca Jiji și Malik să vadă ce se întâmplă aici, cum măsoară bărbații temperatura apei, cum se desfășoară procesul de distilare și logistica. Vreau să-și dea seama după miros de calitatea acestui *mitti attar* și să vină cu idei pentru alte arome pe care ar putea dori să le folosească în loțiunile pe bază de plante pe care le creează.

¹ Ghirlandă de flori parfumate purtată de femei în păr.

Știu că Jiji preferă mirosurile naturale, dar unele dintre remediile pe care le face ar putea mirosi mai atrăgător adăugând o picătură de *attar*. Ea a căzut de acord cu Malik că e o idee splendidă pentru afacerea lor, așa că l-a adus și pe el la Agra.

Ca și înainte, bărbații de la fabrica de *attar* își văd de treburi în tăcere. Aruncă o privire spre noi și ne salută dând din cap, apoi se întorc la munca lor. Vorbesc numai atunci când trebuie să pună o întrebare sau să dea un ordin direct. Transpirația le curge de pe frunte în ochi în timp ce mai îndeasă bălegar de vacă pe foc sau măsoară temperatura, punându-și palmele pe cuvele de cupru, sau mai adaugă *mitti* în vase.

— Folosim doar două din cele patru cuptoare, pentru că atât avem nevoie să producem acum, ne lămurește Hazi calm.

Malik îi urmărește din priviri pe bărbați. Se uită la Hazi și întreabă cu un gest dacă poate vorbi cu ei. Ea încuviințează. Eu rămân la umbra streșinii și încerc să mă răcoresc cu un evantai de mână din *khus* pe care mi l-a dat Hazi. Lakshmi, mai obișnuită cu căldura, si-a acoperit capul cu *pallu*, pentru a se feri de soare. Agitația stârnită deodată la fabrică ne trezește interesul, încep să sosească fetele. Sunt îmbrăcate în fuste purtate sau tocite până la urzeală și în *salwar kameez*. Sunt în picioarele goale sau încălțate în *chappals*¹ de cauciuc. Au vârste diferite: cea mai mică trebuie să aibă zece ani, cea mai în vârstă are, poate, optsprezece. Stau grămadă în fața lui Hazi.

Hazi bate din palme și îi cheamă pe bărbați. Aceștia nu se grăbesc să dea curs invitației. Nu prea înțeleg ce se întâmplă. Cei care se ocupă de foc nu se îndură să plece, de teamă că lichidul din oalele de cupru o să se supraîncălzească.

— Haideți, haideți, îi îndeamnă Hazi, încurajându-i cu un zâmbet.

¹ Sandale.

Încet, bărbații formează un grup în fața tinerelor. Sunt aduși de spate fiindcă stau ghemuiți, văd de cuptoare, cară saci cu pământ. Pe lângă asta sunt și plini de praf și desculți.

— Voi munciți din greu. Fetele astea sunt aici să vă ajute. O să le învățați tot ce știți.

Bărbații aruncă priviri suspicioase spre fete.

Hazi își flutură mâinile încărcate de bijuterii în sus și în jos ca să le alunge temerile.

— Nu vă fură slujbele. Au să ajute la extinderea fabricii noastre, astfel încât să avem mai multe locuri de muncă decât înainte. *Aap samajh-jao?*¹

Câțiva încuviințează dând din cap, dar cu ciudă. Unul dintre bărbații mai în vârstă, îmbrăcat într-un *dhoti* murdar și cămașă cu buzunare la piept, obiectează:

— Ele nu pot să ridice saci grei cum facem noi. Nu pot să împingă roabele alea mari.

Sprâncenele lui albe și stufoase se unesc deasupra nasului. Își curăță gâtleejul și scuipă pe pământ în stânga lui.

Hazi îl lămurește calm:

— Trei fete pot să ridice sacul. Alte două pot ajuta cu câte o roabă. Una poate să adauge apă în vasele cele mari.

Bărbații se uită unul la altul.

— Fetele vă pot ușura treaba, continuă Hazi. Hai să încercăm, bine? Întoarceți-vă toți la locurile voastre. Când aveți nevoie de ceva, spuneți fetelor celor mai apropiate de voi.

Bate din palme și se adresează fetelor:

— Voi stați câte două-trei la fiecare punct de lucru. Când domnul de acolo cere ceva, îi aduceți.

Fetele dau din cap că au înțeles.

Bărbații dau fuga înapoi la locurile lor de muncă, verificând temperatura, apa, focul. Fetele se despart în grupuri mai mici, așteptând. Unul dintre bărbați comandă: „Bălegar de vacă!” Cel care transportă de obicei combustibilul

¹ Înțelegeți?

Începe să-și încarce roaba cu bălegar de vacă. Două fete pun repede mâna să-l ajute. Omul se oprește și se holbează la ele. Fetele lucrează atât de repede, încât roaba e plină cât ai bate din palme. Apucă apoi de mânerulele de lemn în locul lui, fiecare câte unul, și o împing până la cel care întreține focul; omul așteaptă lângă cuptor. Roaba s-a clătinat mai mult decât dacă ar fi condus-o bărbatul care făcea în mod normal această treabă, dar nu se putea nega faptul că fetele au fost în stare să îndeplinească sarcina.

Un alt muncitor rulează lut amestecat cu lână, formând tuburi late de cinci centimetri. Două fete se uită la el cum aplatizează lutul, prefacându-l într-o panglică, și cum îl rotește apoi într-o spirală. Cea mai mică fată din grup ia următorul tub de lut de la el, îl apasă cu degetele ei subțirele și îl înfășoară exact așa cum a făcut el. O altă fată îi urmează exemplul. Aceste panglici de lut vor fi folosite pentru a sigila partea de sus a vaselor de cupru atunci când apa și materiile prime au fost puse în interior.

Lakshmi, Malik și cu mine urmărim cum fiecare fată preia câte o sarcină ca să dea o mână de ajutor.

Ca un regizor de teatru, Hazi bate din nou din palme. Toți muncitorii, inclusiv fetele, se opresc din treabă ca să se uite la ea.

— Începând de mâine, construim zece cuptoare noi. Oalele de cupru vor ajunge în cinci zile, când cuptoarele vor fi uscate. Până atunci, fiecare dintre aceste fete își va face ucenicia pe lângă fiecare dintre voi. Pentru că voi stăpâniți perfect meșteșugul. Aveți ani întregi de experiență pe care o puteți transmite mai departe. *Teek hai?*

Bărbații, acum mai mult nepăsători decât ostili, își pleacă aprobator capetele.

— *Shukriya*, zice Hazi zâmbind larg.

Acum apare în mare grabă și Binu, aducând cu ea acea energie fără astâmpăr pe care am admirat-o atât de mult când am întâlnit-o prima oară.

— Îmi pare rău că am întârziat atât de mult, *Ji*, se scuză ea față de Hazi. A trebuit să ajut cu mâncarea pentru diseară.

Nouă, celorlalți, ne dăruiește un zâmbet fermecător.

— Seara asta e numai a femeilor. Nu vor fi bărbați în *haveli*.

Ochii ei poposesc surprinși asupra lui Malik, iar apoi se îndreaptă încurcați către mine.

— Binu, acesta e vărul meu, Malik. Și aceasta e Lakshmi, sora mea. Nu cred că ați făcut cunoștință data trecută. Malik va fi singurul bărbat prezent la cină în seara asta, dacă este îngăduit.

Își leagă capul dintr-o parte în alta, zâmbind. Cei doi dinți din față se dezvăluie a fi mai mari decât ceilalți. De-a dreptul încântător! Binu se întoarce îndată către Hazi.

— S-au descurcat bine, doamnă?

— Le-ai instruit cum trebuie, *shabash*, o laudă ea.

Apoi către noi:

— Binu le-a recrutat pe fete și le-a spus la ce să se aștepte astăzi.

— *Hahn*, încuviințează fata.

— Ce le-ai spus, Binu? Întreabă Malik. Ne-au impresionat foarte tare.

— Le-am spus să se facă folositoare. Toate fetele știu să facă asta, răspunde fata, cu siguranța unei femei mult mai trecute prin viață.

Pe când ne întoarcem la *kotha*, Hazi ne spune că fetele vor primi lecții de matematică și chimie în fiecare după-amiază, în zilele când e prea cald ca să muncească. Pentru început, li se va cere să lucreze doar șase ore pe zi și li se va oferi mâncare. Odată ce pregătirea se încheie, vor lucra cu program întreg de opt ore.

Eu consider că ar trebui să mergă la școală. Mă uit la Lakshmi și știu că și ea gândește la fel. Mă întorc spre Malik, care, mergând în spatele nostru, le dă caramele fetelor dacă ghicesc răspunsul la întrebările pe care le pune.

— Cât face patru plus patru?

— Opt! strigă ele.

— Care este capitala Indiei?

— New Delhi!

— Sigur nu e Mumbai?

Se uită la el nesigure, până când își dau seama că le păcăleşte și îi cer rându:

— Dă-ne caramellele, te rugăm!

— Care este cea mai îndepărtată planetă?

— Pluto! strigă Binu, apoi întinde mâna după caramela.

Hazi, cu mersul ei ca de rață, merge cu câțiva pași înaintea lui Lakshmi și a mea. Fără să se întoarcă, spune cu glas liniștit:

— Ne vom îngriji de aceste fete la fel de bine ca de ale noastre. Dacă nu le-am angaja, s-ar putea să ajungă pe străzi sau să se mărite chiar înainte de a începe să aibă menstruație. Nu dorim soarta asta niciunei fete. Deci, având posibilitatea de a alege, nu ați prefera să învețe un meșteșug și să facă două ore de școală pe zi? Parcă ne-ar fi citit gândurile.

Jiji întreabă:

— Hazi-*ji*, dar au să fie oare în siguranță, cu toți bărbații aceia de la fabrică?

Bătrâna curtezană chicotește.

— Am numit-o pe Binu șefa. Va avea ea grijă. Unul dintre motivele pentru care mama ei a trimis-o la noi e că propriul tată îi trăgea clopotele. Binu a sărit la el cu cuțitul. I-a spintecat mâna. Mama ei a spus că va fi mai în siguranță la noi. Și așa este.

Seara, sărbătorim cu carne de vânat, vinete în sos de unt, curry de ouă, orez cu cartofi, curry de linte roșie, pui tandoori, *bhaji*¹ cu ceapă, *nan*² la grătar, *kofte* de miel, *paneer* de nucă de cocos și spanac. După cină, femeile dansează și cântă la sitar și la *tabla*. Fetele lui Binu, așa cum am început să le numesc în mintea mea, sunt fascinate de aceste fapte exotice. Ochii lor rătăcesc neconținut împrejur, prin atâta opulență – covorul de mătase, pernele umplute cu

¹ Pârjoală de legume picante.

² Lipie făcută cu iaurt.

fulgi, brățările și colierele de aur ale curtezanelor. Sunt sigură că nu vor uita niciodată această seară.

Savurez orele de după cină, când Malik vine în camera noastră și suntem doar noi trei, ca odinioară. Malik stă pe podea, sprijinit de perete. Jiji și cu mine întoarcem somiera ca să fim cu fața spre el și ne așezăm pe ea cu picioarele încrucișate sub noi. Malik mai are câteva caramelle în buzunar și le aruncă una câte una în aer, prinzându-le cu îndemănare. Vorbim despre fabrică și despre fetele lui Binu. Îl întreb pe Malik ce-i mai fac copiii și cum merg afacerile la Grădina Tămăduirii (da, așa și-au numit Lakshmi și Malik compania).

— Mă bucur să văd că arăți atât de bine, *choti behen*. M-am întristat aflând despre Pierre. Întotdeauna mi-a plăcut de el, mărturisește Malik, aruncându-mi o caramela.

— Și mie.

Zâmbesc și desfac ambalajul caramelei, băgând-o apoi în gură.

— Cred că de mult stătea să se întâmple, dar nu mi-am dat seama. Îmi tot ziceam că lucrurile se vor schimba. Sunt bine, îl asigur zâmbind. Pierre e bine, fetele sunt bine și ele. Totul va fi bine.

— Le-ai spus fetelor despre Niki? mă întreabă apoi Malik.

Clatin din cap cu regret. E singurul lucru pe care l-am tot ocolit. Din clipa în care le voi spune lui Shanti și Ashei că Niki e fratele lor, vor pune sau vor dori să pună un milion de întrebări. *Aveai doar treisprezece ani când ai avut un copil? Câți ani avea tata atunci? Parcă văd expresia de pe fețele lor în momentul în care le voi spune că Pierre nu este tatăl lui Niki. Asta va da naștere la și mai multe întrebări. De ce nu a stat Niki cu noi? L-ai părăsit pur și simplu când s-a născut? Cine a avut grijă de el? De ce nu ne-ai spus despre el înainte? Niki știe că suntem surorile lui?* Sunt oare destul de mari să înțeleagă viața pe care am dus-o ca fată în India? Și, știind cât de impulsiv mi-am urmat eu inima, n-or să vrea să facă și ele același lucru? Acum, că sunt mamă, mă înfior la gândul că s-ar putea îndrăgosti de un băiat care promite aur și dăruiește doar beteală. N-ar fi fost deloc plăcut să fiu în

pielea lui Lakshmi cea de atunci, cu ani în urmă, când a trebuit să-mi explice de ce Ravi nu avea de gând să recunoască niciodată că e tatăl copilului meu. Cu coada ochiului, o văd pe Lakshmi ridicându-și bărbia spre Malik. Ei comunică adesea în acest fel, fără cuvinte. El se ridică și se îndreaptă spre patul nostru.

Se așază lângă mine și îmi întoarce ușor bărbia, astfel încât să-l privesc în ochi. Ochii lui, de un căprui închis, la fel ca adâncul fântânii din care scoteam apă în Ajar, sunt plini de compasiune. Se uită la mine o clipă înainte ca frunțile să ni se întâlnească. Parcă mi-ar da o binecuvântare. Dragul, dragul de Malik!

— *Choti behen*, ai să găsești tu o cale, mă îmbărbătează el.

După încă o clipă, se ridică și se întoarce, așezându-se din nou sprijinit de peretele din fața noastră.

Lakshmi își scoate mica ghirlandă de iasomie din păr. Mi-o înfășoară la încheietura mâinii. O apropii de nas și inspir. Imediat, corpul mi se relaxează. Jiji îmi cuprinde mâinile în ale ei.

— Aceste flori miros cel mai puternic după apusul soarelui. Și în viața ta apune o etapă, iar tu devii cea mai puternică versiune a ta.

Dar eu nu-i ascult cuvintele. Mă uit la brățara de flori pe care mi-a prins-o la mână. E ca la ceremonia *Raksha Bandan*¹ din India, unde surorile leagă o amuletă la mâna fraților lor. Asa cum îi legam și eu lui Malik. E un mod de a recunoaște că fratele acelei fete – sau cel care întruchipează figura fratelui – va avea grijă de ea toată viața.

Mă îndrept de spate, mutându-mi privirea de la Malik la Lakshmi.

— Jiji, putem merge la bazarul de noapte în seara asta? Ea pare surprinsă.

— De ce?

¹ Festival indian tradițional (n. red.).

— Să cumpăr *rakhi*¹. Malik mijește ochii.

— Cred, că le vând doar în august, când începe festivalul.

Acum, pe fața lui Lakshmi se așterne un zâmbet. Știe la ce mă gândesc.

— E cineva care ar fi dispus să ne confecționeze unele. Din cele dichisite, cu mărgelă, beteală și paiete, precizează ea, surâzând larg.

Încă o dată, ne îndreptăm spre taraba lui Hari.

¹ Amuletă.

PARTEA A V-A

Străveche tradiție de relaționare în India, masarea scalpului cu ulei de cocos activează chakra coroanei și calmează mintea.

Paris
August 1975

Niki sosește mâine la Paris ca să se instaleze, înainte de a începe primul an de studii la École, peste două săptămâni. Florence ne va duce pe fete și pe mine cu Peugeot-ul ei să-l luăm de la aeroport. Toată săptămâna, Shanti și Asha au desenat momentele lor preferate cu Niki din timpul primei sale vizite la Paris. Au făcut teanc desenele amândurora și le-au perforat pe o latură a colilor. Apoi au trecut o panglică verde aprins prin găuri ca să creeze o „carte” pentru el.

E rândul meu să stau săptămâna asta cu Shanti și Asha în apartament. Miroase peste tot a ulei de cocos, cu care le-am uns pe păr azi-dimineață. Acum, seara, l-au dat jos spălându-se pe cap cu șampon, și încă au părul puțin umed. Vor să li-l împletesc în cozi ca să doarmă cu el așa. Dimineața va fi ondulat, ca al actriței Isabelle Adjani. Vezi lipite prin tot Parisul afișe cu cel mai recent film al ei, *Povestea lui Adèle H.*

Mi-au transpirat palmele. Am amânat să le spun despre Niki cât mai mult timp posibil și nu e corect nici față de fete, nici față de el. Niki știe că sunt surorile lui; cu siguranță merită să știe și ele că au un frate.

Stau pe patul lui Shanti și-i împletesc părul. Am terminat cu Asha. Cu părul strâns în două cozi, Asha pare că nu are mai mult de cinci ani. Ne urmărește stând pe pat cu picioarele încrucișate sub ea, îmbrăcată în pijamale.

Pulsul mi se accelerează. *Acum ori niciodată!* Nu suport să mă uit la fete, așa că mă concentrez pe împletitură.

— Ar trebui să-l întrebați pe Niki despre toate sărbătorile indiene de la care va lipsi cât timp va fi aici.

— Ce sărbători? întrebă curioasă Asha.

— Ei, sunt o grămadă. Pe 15 august e Ziua Independenței. Și mai e Ziua Nașterii lui Krishna. Pe urmă e o sărbătoare doar pentru femei, numită Teej. E pentru a celebra începutul ploilor musonice. Mătușa Lakshmi și cu

mine mergeam în ajunul acestei zile pe la casele femeilor ca să le pictăm mâinile cu henna.

— Mie nu-mi place când plouă. De ce ai vrea să sărbătorești sezonul ploilor? se miră Shanti.

— Musonii înseamnă că semănăturile vor avea apă din belșug, deci vor crește și vor hrăni mulți oameni. Florile se deschid, totul înverzește și aerul miroase a ploaie. Acesta este parfumul pe care l-am adus cu mine din Agra, mai țineți minte?

Fetele au avut ocazia să adulmece noul flacon de *mitti attar* pe care l-am adus din Agra în mai.

Asha dă din cap.

— Mie mi-a plăcut.

Ea ne-a iertat pe Pierre și pe mine că i-am dat lumea peste cap. Mi-a spus acum câteva săptămâni că a constatat că, până la urmă, nu s-au schimbat foarte multe. „Numai că mi-e dor de tine când e rândul lui tata să fie cu noi și mi-e dor de tata când nu e aici”, mi-a mărturisit ea atunci.

Acum le povestesc mai departe:

— Mai e o sărbătoare pe care mereu așteptam cu nerăbdare s-o petrec împreună cu unchiul vostru Malik.

Shanti se repede să întrebe:

— Ce sărbătoare?

Malik e unul dintre oamenii care îi sunt cei mai dragi din lume.

— Se numește *Raksha Bandhan*.

Fetele încearcă să pronunțe numele în hindi și, cum nu reușesc, zâmbetele se transformă în chicoteli.

— Sărbătoarea asta e doar pentru frați și surori. Fiecare fată leagă la mâna fratelui ei o brățară făcută din șnur.

Asha strâmbă din nas.

— Brățară pentru băieți?

— De fapt, se numește *rakhi*. Când o fată o leagă la mâna fratelui ei, înseamnă că acesta o va proteja pentru tot restul vieții.

— Pe veci? murmură Shanti.

— Pe veci.

Isprăvesc cu împletitul cozilor. Shanti se lasă pe spate

până când ajunge cu capul în poala mea.

— Vreți să vedeți cum arată o *rakhi*? le întreb.

Shanti saltă iute capul.

— *Oui!*

Asha bate din palme.

Dau fuga în camera mea, cu fetele după mine. Scot din poșetă un pachet ambalat în hârtie în care se află amuletele făcute la fabrica lui Hari (acolo le confecționează în iulie pentru sărbătoarea care urmează, dar el a dat comandă specială să facă două pentru mine în luna mai). Șnurul gros e împletit din fire verzi și roșii. În centru e o stea mare și rotundă din beteală aurie. Centrul stelei e împodobit cu mărgelile de cristal.

Fetele examinează amuletele de parcă s-ar uita la niște bijuterii de preț.

— Oo! Sunt scumpe, *maman!*

— Nu. Dar sunt foarte importante.

Shanti se scarpină pe obraz.

— Dar dacă nu avem un frate căruia să i le oferim?

Inima îmi bate cu putere. *Spune-le! De ce ți-e atât de frică?*

— O legați la mâna unui văr sau a altcuiva care vă este ca un frate. Așa cum am făcut eu cu Malik.

Fetele reflectează la spusele mele. Se uită una la alta de parcă s-ar consulta în tăcere cui dintre colegii lor ar trebui să-i ofere o *rakhi*.

— Cum ar fi Niki, de exemplu? întreabă deodată Shanti.

— Da, cum ar fi Niki. Numai că...

Vorbește odată!

Acum fetele se întorc spre mine, cu sprâncenele ridicate, așteptând.

Hai, spune-le! Simt că leșin. *Ah, nu te opri acum!* Mi s-a uscat gâtul de tot.

— Shanti, îți aduci aminte că m-ai întrebat într-o zi dacă poți să fii tu soră cu Niki, fiindcă el nu are surori?

Shanti dă din cap că da.

— Ei bine, are. *Voi* sunteți surorile lui. El e fratele vostru.

Îmi bate inima atât de tare, încât mă întreb dacă nu

cumva o aud și fetele.

Asha mijește ochii, ca la o păcăleală.

— Ba nu, nu e adevărat.

Îmi tremură picioarele. Mă așez pe pat să nu cad.

— Veniți aici. Stați jos.

Fetele se uită una la alta. Se apropie încet de pat, privindu-mă de parcă mi-au crescut brusc două capete. Când s-au așezat confortabil pe patul pe care îl împărțeam cu Pierre, le iau de câte o mână. Au mâinile calde și moi. Pline de încredere. Mă simt mai liniștită acum. Încep să le vorbesc.

— Când aveam treisprezece ani, am născut un băiețel.

Au pus, într-adevăr, o mulțime de întrebări. Au fost și lucruri pe care n-am putut să le explic, pentru că nu sunt destul de mari. Dar au înțeles partea cea mai importantă. Ce le-a cucerit a fost faptul că Niki, un băiat pe care îl adorau deja, este într-adevăr fratele lor. Și fratele lor va fi aici mâine.

La aeroport, Shanti și Asha țipă de încântare când Niki iese din terminal. Aleargă să-l îmbrățișeze. El râde și le lasă să-l cuprindă cu brațele. Ochii lui îi caută pe ai mei. Stau lângă Florence. Niki zâmbește. O sărută pe Florence pe amândoi obraji, apoi face la fel și cu mine.

Îi șoptesc la ureche:

— Întreabă-le pe fete ce ți-au adus.

El face așa cum l-am îndemnat.

Shanti se face roșie la față. Se uită spre mine, iar eu dau din cap, în semn de încurajare. Asha nu ezită. Își scoate amuleta din buzunarul hainei.

— Trebuie să-ți punem astea la mână, *mon frère*, zice ea și apoi surâde larg.

Shanti ridică solemn privirea la Niki. Îi leagă amuleta la încheietura mâinii stângi. Asha face la fel cu încheietura mâinii drepte. Șoptește, dar suficient de tare:

— Mă bucur că, dacă e să am un frate, tu ești acela.

Gura lui formează un „o”. Se uită la mine, întrebând parcă: *Au aflat?*

Clatin din cap dintr-o parte în alta, după obiceiul indian. Până în ziua aceea nu mai văzusem un tânăr plângând. Și uite-așa, Niki nu mai e un secret.

PARTEA A VI-A

Deseori folosit ca notă de bază, uleiul de scorțișoară se adaugă unor ingrediente precum cafeaua și grepfrut pentru a crea un parfum intens masculin

Paris
Iunie 1980

Anii 70 s-au terminat. S-a zis cu părul lung și neîngrijit. Tunsorile sunt acum puțin mai scurte în lateral și mai bogate în creștet, atât la bărbați, cât și la femei. Gecile sunt largi, iar umerii vătuiți le fac și mai intimidante. Cerceii femeilor sunt și ei supradimensionați. Sunt în mare vogă pantalonii cu pense.

Astăzi Niki își încheie studiile la École des Beaux-Arts.

Nimeni nu știe încă, dar tot azi serbez și eu absolvirea. Obligația mea de a rămâne la Paris și de a finaliza linia de parfumuri a Sheelei ia sfârșit. Am terminat formulele și produsele complementare – *eau de cologne*, *eau de parfum*, *eau fraîche*, loțiune de corp, pudră de corp – pentru al cincilea și ultimul parfum.

Peste o lună plec la Shimla. Voi hotărî mai târziu unde vreau să mă stabilesc. Iau fetele cu mine pe durata verii. Pierre e de acord. El și noua lui iubită pleacă în vacanță în Cipru în luna august, iar viața lui profesională e într-un adevărat tumult, așa că va avea prea puțin timp de petrecut cu Shanti și Asha în această lună și în următoarea.

Nici nu-mi vine să cred că Shanti are aproape cincisprezece ani. Părul ei castaniu e mai închis decât atunci când era mică. E la fel de înaltă ca mine și are aceeași constituție gingașă. Deși la fel de serioasă ca în copilărie, e o prezență mai plăcută acum că e mai dezinvoltă. Îi place să mă însoțească în călătoriile de afaceri și mie îmi face plăcere compania ei. O grămadă de amintiri din copilărie reînvie atunci când sunt în India și e plăcut să i le împărtășesc lui Shanti, care iubește India la fel de mult ca mine. Când colindăm piețele îi povestesc despre *behl*, numit și mărul de zahăr, pe care îl ador, dar care nu se găsește în Franța. Căutăm un *rajai* matlasat frumos care să-l înlocuiască pe cel pe care mi l-a dăruit Lakshmi cu ani în urmă.

(Acela se destramă și intră la apă la fiecare spălare; abia

dacă mai acoperă patul.) Îi arăt lui Shanti cum să verifice calitatea șalurilor de lână brodate manual de muntenii din Himalaya. Nu există două modele la fel. În timpul acestor vizite, ea pune o mulțime de întrebări despre istoria, politica și oamenii Indiei. Își exersează cunoștințele rudimentare de hindi, încântându-le pe Hâazi și Nasreen și pe celelalte curtezane când mă însoțește la Agra.

Atunci când vine cu noi în India, Asha preferă să stea la Shimla, unde poate să se joace cu verișoara ei, Rekha. Flica mea mai mică îi iubește pe Madho Singh și pe doctorul Jay, iubește oile de la munte și calul lui Lakshmi. De obicei o trimit să petreacă acolo o parte din vară.

Astăzi însă ne-am adunat cu toții la Paris, la École des Beaux-Arts, pentru festivitatea de absolvire a lui Niki. Lakshmi, doctorul Jay, Malik, Nimmi, Rekha și Chullu au plănuit un tur al Franței cu acest prilej. Eu și fetele îi vom însoți.

Festivitatea se ține în mica curte interioară a școlii vechi de secole. Kanta și Manu sunt și ei aici. La fel și Florence și Pierre.

Florence a comandat pentru Niki un costum nou, de culoare bleumarin, special pentru ziua cea mare, și trebuie să spun că arată foarte elegant. Anul ăsta a împlinit douăzeci și doi de ani. E la fel de înalt ca Ravi pe vremea când l-am cunoscut. Parisul i-a priit. Și-a făcut prieteni francezi, prieteni algerieni, prieteni nigerieni, iar mulți dintre ei sunt fete. Și, locuind cu Florence în ultimii cinci ani, a fost bine hrănit, prinzând gustul bucătăriei franțuzești mai mult decât mine în tot acești ani. Bineînțeles că Florence e și ea aici; nu ar rata ceremonia lui de absolvire nici dacă i-ar lua foc casa. Acum le spune tuturor cu mândrie că are *trei* nepoți.

Acum cinci ani, am sunat-o în sfârșit pe Kanta. Voiam să-i spun despre Sheela și despre oportunitatea lui Niki de a merge la École des Beaux-Arts. A fost stânjenitor pentru mine, dar nu și pentru ea. Am vrut totodată să-i spun cât de recunos-cătoare sunt că ea și Manu și-au asumat misiunea de a-l crește pe Niki, fiindcă asta mi-a oferit și mie oportunitatea de a studia și de a avea un viitor mai plin de

aventuri. Ea, pe de altă parte, îl vede pe Niki ca pe un dar prețios pe care îl împarte cu mine. Draga de Kanta!

A șovăit atunci când i-am povestit despre o posibilă carieră în domeniul artei pentru Niki.

— Dar cum își va câștiga existența? Cum îi vom găsi perechea potrivită? Ce familie își dorește un ginere care nu-și poate întreține soția?

— Mătușă Kanta, orice familie își dorește un ginere școlit și umblat prin lume. Iar Niki așa este. Ce nevoie are să se supună vechilor mentalități când lumea de azi nu mai tine cont de ele? Eu n-am facut-o. Și nici Lakshmi. Și ne merge bine. Cu toate contactele pe care le are acum, Niki va putea oricând să lucreze în galerii de artă sau să fie agentul altor artiști ori să facă altceva cu talentul lui. Și dacă ajunge să aibă o soție care să-l întrețină și îl lasă să picteze toată ziua? am tachinat-o eu.

Kanta a oftat adânc. Știam la ce se gândește: *Bine, dar tu nu stai în India, Radha. Noi da. Și lumea o să vorbească. O să ne judece.*

— Lasă-l să fie ce vrea el să fie, mătușă, am insistat.

Cine poate ști dacă Niki se va întoarce sau nu în India? A produs niște lucrări splendide aici, la Beaux-Arts, care sunt expuse și pot fi văzute de toată lumea. Studenții absolvenți își prezintă cele mai bune creații, iar cei prezenți la ceremonie pot licita pentru lucrările pe care le admiră. Cele mai multe tablouri vor fi achiziționate de cei din familia studentului, care le vor atârna cu mândrie pe perete în salon, ca o dovadă a talentului descendenților lor.

Dar am văzut în această după-amiază mai multe persoane oprindu-se să admire picturile lui Niki. Sunt în stilul regretatei pictorițe indiano-maghiare Amrita Sher-Gil, fostă absolventă a acestei școli. Într-un semestru de iarnă, Niki a călătorit în India de Sud, unde eu nici măcar nu am fost vreodată, ca să vadă peisajele și oamenii pe care i-a zugrăvit ea. S-a întors cu bateriile încărcate și a finalizat zece pânze într-o lună. Vorbea despre culoare, lumină, compoziție, ecouri ale acelei conversații dintre Niki și Gérard pe care am auzit-o acum cinci ani. (Gérard este și el prezent astăzi,

vorbește cu unii dintre profesorii de aici care i-au fost colegi de clasă cu ani în urmă.) Lui Niki i se luminează fața când vorbește despre artă, așa cum se întâmplă cu Lakshmi când povestește despre plantele vindecătoare pe care le cultivă. Și îmi imaginez că și în ochii mei e aceeași lumină când le vorbesc despre parfumuri clienților.

E o zi fierbinte de iunie, puțin umedă. Frunțile strălucesc de sudoare. Bărbații sunt îmbrăcați la costum și își ajustează întruna cravatele. Soarele amiezii îi face pe mulți să-și facă vânt cu pliantele festivității de absolvire.

Asha mă bate pe umăr. E doar cu câțiva centimetri mai scundă decât mine. Ochii ei leonini strălucesc, puși în evidență de pielea aurie. Are părul mai deschis la culoare decât al lui Shanti (Florence mi-a spus că părul lui Pierre avea o nuanță mult mai deschisă când era copil). Toate astea o fac să arate ca o leoaică blândă. Shanti e atrăgătoare, dar Asha are o înfățișare exotică. Nu are decât treisprezece ani. Ori de câte ori e cu mine, îmi vine s-o feresc de privirile băieților mai mari, îndreptate spre ea.

— Ce este, *chérie*?

Îi dau pe spate bretonul, foarte asemănător cu al lui Mathilde.

— Oamenii aceia se uită la portretul pe care mi l-a făcut Niki.

Arată cu bărbia spre un mic grup adunat în jurul uneia dintre pânzele lui de dimensiuni mai mari. E portretul Ashei, dar în același timp parcă nu e ea. Tocmai împletirea dintre trăsăturile ei și ceva din imaginația lui Niki îl face unic. În tablou, subiectul stă aproape de privitor, cu brațele sprijinite de balustrada de piatră a unui *pont*¹ parizian, cu trunchiul răsucit în așa fel încât să o vedem din profil. Are un aer gânditor. În spatele ei se vede apa cenușiu-verzuie a Senei, un *bateau-mouche* și câteva clădiri în stil Haussmann profilate vag în fundal. Niki se joacă cu culori pale și aplicate

¹ Pod.

uniform, dar reușește să-și facă subiectele să prindă viață chiar și fără tușele groase ale impresioniștilor. Este unul dintre tablourile mele preferate și sper să-l cumpăr pentru ziua Ashei. Mă uit să văd cine mai e interesat de portretul Ashei, pictat de Niki. O femeie zveltă într-o rochie lejeră de în fără mâneci. Ochelari mari de soare. Părul negru pieptănat pe spate și prins la ceafă în coadă de cal. Este Sheela.

Cu ea sunt două fete. Cea mică pare să aibă în jur de zece ani. Fata mai mare are, probabil, aceeași vârstă cu Shanti. Amândouă au părul întunecat și pielea de culoarea măsliniu deschis a mamei lor. Și au și ceva din tenul și culoarea ochilor lui Ravi, presupun.

Noi două nu am încheiat un contract propriu-zis privind sponsorizarea studiilor lui Niki, în genul celui pe care îl promitea firma de avocatură din Marea Britanie. Dar Sheela și-a respectat angajamentul, plătindu-i taxele la timp în fiecare an.

Sheela știa că, pentru a mă păstra ca maestru parfumier pentru linia ei de produse, nu poate să încalce înțelegerea pentru care bătuserăm palma. Primul parfum pe care l-am creat și pe care l-am redenumit Victorine – după sugestia lui Niki – a avut mare succes, în special în rândul femeilor cu venituri medii și peste medie. Al doilea, al treilea și al patrulea parfum, în tot atâția ani succesivi, au ajuns pe piața inter-națională într-un moment în care excesul devenea o modă, iar femeile cumpărau întreaga linie la prețuri exorbitante. Al cincilea și ultimul parfum va fi lansat în această toamnă. Michel a dezvoltat extensiile pentru fiecare linie. Ne-am bucurat să lucrăm împreună. E mai puțin scorțos decât înainte și am câpătat încredere în el. Mi-a fost de mare ajutor cu temele la chimie și a petrecut multe ore medităndu-mă pentru teste. Compania Sheelei, *Remember Me*, a inspirat o campanie publicitară rafinată și memorabilă. Reclamele pentru fiecare „femeie uitată” înfățișau câte o actriță ieșind din faimosul tablou și pășind în viața pe care o iubeau. Pentru fiecare reclamă de televiziune au fost folosite melodii foarte cunoscute ale unor cântăreți de talie internațională. Toate produsele din linia *Remember Me* au

avut succes, lucru care pune Casa Yves într-o lumină foarte bună. Primim în fiecare an propuneri de afaceri mai numeroase și mai profitabile. Yves a mărit personalul firmei cu încă un maestru parfumier.

Delphine se retrage anul acesta și se mută în Spania cu Solange, partenera ei de mulți ani (cine știa că are o parteneră? Nici unul dintre noi, nici măcar Celeste). Ca dar de despărțire, Delphine mi-a lăsat vechea ei orgă de parfumuri. Am acceptat-o cu evlavie și cu o îmbrățișare înlăcrimată. Dacă îmi transmite chiar și o fracțiune din flerul profesional pe care i l-a oferit lui Delphine în toți acești ani, am să fiu un parfumier norocos! În plus, i-a spus lui Yves să mă promoveze la gradul de maestru parfumier, lucru cu care el nu a fost de acord. Vrea să angajeze un bărbat în locul ei. Dar indiferent dacă primesc sau nu titulatura, am experiența necesară. Și acum sunt cunoscută în industrie. Pot merge oriunde cu abilitățile mele.

Acum mă apropiu de Sheela. Ea își scoate ochelarii de soare și îmi zâmbește, făcând încrețituri la colțurile ochilor.

— Ai venit, deci.

Sheela arată către portretul Ashei.

— E înzestrat. Tu ai văzut asta în el de mult.

Mă uit la femeia pe care odinioară o consideram adversara mea. În ultimii cinci ani, am fost partenere în a aduce lumii aminte de femeile care merită să nu fie lăsate să cadă pradă uitării și în a sprijini studiile băiatului care ne-a adus împreună. Chiar dacă nu suntem tocmai prietene, suntem aliate împotriva soților Singh.

— Îți mulțumesc că l-ai ajutat să-și cultive acest dar! Îmi îndrept atenția către cele două fete, dintre care una seamănă cu Sheela, în timp ce cealaltă trage în partea lui Ravi.

— Ai primit, deci, scrisoarea mea, adaug eu.

— Nu eram sigură, la început, dacă să le aduc. Apoi, deodată, am realizat că e cel mai firesc lucru.

Se strecoară între fiicele ei.

— Fetelor, faceți cunoștință cu Radha. Ea este cea care a creat parfumurile mele. Ea este Rita, iar ea este Leila. Fetele îmi zâmbesc timide și murmură un salut. Sunt îmbrăcate în

rochii de in asortate, de culoare crem, la fel de elegante ca a mamei lor.

— Arătați minunat, le complimentez eu.

Apoi respir adânc și o întreb pe Sheela:

— Ești gata?

Pare emoționată. O iau de mână. Ea mi-o strânge într-a ei și dă din cap că da.

Mă uit în jur după Niki. Îl zăresc într-un grup de prieteni și îl strig.

Primul meu născut se apropie de noi cu un zâmbet radios. Sheela scoate un icnet de uimire. E prima dată când îl întâlnește față în față. Îmi imaginez că vede în el același lucru ca și mine: pe tânărul Ravi Singh, un jucător de polo care visa cândva să devină actor, într-o vreme în care avea toată viața înaintea ei.

Niki se uită la noi și așteaptă. Ochii, aidoma celor din penele de păun, îi strălucesc. Băiatul meu frumos!

— Niki, aș vrea să te prezint binefăcătoarei tale, Sheela Sharma.

Nu își poate ascunde surprinderea și nici încântarea de a afla cine i-a sponsorizat educația la École; mă întrebă de cinci ani. Îi strânge mâna Sheelei din toată inima, mulțumindu-i pentru bursă.

Știu ce urmează și vreau să-i las pe Sheela și Niki să stea de vorbă netulburați.

Fac un pas înapoi și încă unul, apoi mă îndepărtez, în timp ce mă îndrept încet spre cele trei femei care ne priveau – Lakshmi, Kanta și Florence – o aud pe Sheela întrebând:

— Preferi să-ți spun Niki sau Nikhil?

Îndată aud și răspunsul lui:

— Niki, vă rog.

— Atunci, Niki, aș vrea să ți le prezint pe surorile tale, Rita și Leila.

EPILOG

Shimla

Mai 1981

Nu e ușor să justifici luarea unei vieți. Cerbul moscat cu burtă albă din Himalaya e sacrificat pentru obținerea moscului, aroma folosită în atât de multe parfumuri din întreaga lume. Uleiul de lemn de santal, o notă de bază populară pe care o foloseam la Casa Yves, e produs prin tăierea unor păduri întregi, a căror refacere durează până la șaiszeci de ani. Iar reîmpăduriri nu se fac. Până când am început să lucrez cu parfumurile, nu m-am gândit niciodată de unde provin bețișoarele de tămâie numite *agarbatti*¹. Arborele de agar este atacat de o ciupercă, fenomen natural care duce la formarea unei rășini aromatice folosite în parfumuri. În India, ori de câte ori treceam pe lângă un templu, o moschee sau un magazin unde exista o mică *puja*, mă liniștea mireasma de tămâie, fără să calculez vreodată costurile aceluia lux. Arborii de agar sunt pe cale de dispariție. La fel se întâmplă, din pricina exploatarei iraționale, și cu iarba de vetiver din India. Din ea se extrage esența cu care m-am luptat ca să obțin formula cerută de Delphine cu ani în urmă și care a condus la implicarea mea în proiectul Olympia, în primii cinci ani de lucru la Casa Yves, am fost preocupată doar de obținerea formulelor potrivite. În ultimii cinci ani însă, de când Pierre și cu mine am început să ne

¹ Tămâie.

ocupăm pe rând de fete câte o săptămână, mi-am putut petrece serile terminându-mi licența în chimie. Atunci am avut revelația: companiile creau în laboratoare molecule care puteau imita mirosurile naturale de mosc, lemn de agar sau vetiver pentru producția de masă, dar de ce trebuia să ne bazăm pe materiale sintetice pentru producția la scară mică? N-aș putea eu să redau cu aproximație mireasma îmbătătoare a moscului, folosind plante găsite în Himalaya? Sau să găsesc o metodă ecologică pentru a extrage ulei esențial dintr-o materie primă pentru parfumuri? Îmi plăcea să-i urmăresc pe muncitorii de la fabrica lui Hazi când extrăgeau *mitti attar* făcând totul manual. Nu foloseau nicio mașinărie. Și eu voiam să lucrez tot așa.

Afacerea deținută de Jiji, Malik și Nimmi mi-a permis să-mi împlinesc visul. Cu plantele pe care le creșteau în sera lor pentru a produce cremele de corp cu lavandă, parfum pentru corp cu vetiver și ulei reparator pentru păr, toate după rețetele lui Lakshmi, aveam la dispoziție un adevărat tezaur de ingrediente noi cu care să lucrez.

Asa că m-am întors în Shimla să trăiesc și să muncesc aici. Orașul s-a dezvoltat de când am locuit aici ultima oară, dar pădurile maiestuoase de pini și vârfurile înzăpezite din depărtare sunt neschimbate.

Am cumpărat o casuță nu departe de Lakshmi cu banii pe care mi i-a dat Pierre ca să răscumpere partea mea din apartamentul din Paris. Sunt trei dormitoare, unul pentru mine, unul pentru fete, când mă vizitează, și un dormitor pentru oaspeți – pentru Florence sau oricine altcineva vrea să vină să stea aici o vreme. Shanti are acum șaisprezece ani. Ea a decis să facă ultimii ani de liceu la Auckland House School din Shimla. Îi povestisem de-a lungul anilor atâtea lucruri despre școala mea și despre internat, încât și-a dorit să aibă și ea aceeași experiență. Colega ei de cameră e din Dubai, iar Shanti o consideră fascinantă. Maman, *știi că cei din Dubai plănuiesc să construiască cea mai mare grădină de flori din deșert?* Maman, *familia Kaylei arde tămâie folosind cărbuni în loc să aprindă agarbatti!*

Îmi face bine să știu că are o prietenă apropiată, are pe

cineva cu care poate vorbi despre lucruri pe care nu e dispusă să i le împărtășească mamei ei.

Mathilde a fost o astfel de prietenă pentru mine. În ciuda trădării ei, îi duc dorul. Am un sentiment de gol când mă gândesc la ea, dar Mathilde nu a dat curs rugămintelor mele de a ne împăca și nu am mai insistat. Am ajuns să cred că unii oameni sunt meniți să rămână în viața noastră doar o anumită perioadă de timp și nicio clipă mai mult. Se poate ca Mathilde să fi fost unul dintre acești oameni.

Relația mea cu Pierre e tot așa, dar din moment ce avem copii împreună, nu putem fi niciodată complet divorțați în sensul emoțional al cuvântului. De dragul fetelor, facem tot posibilul să ne înțelegem unul cu altul. Dacă suntem cu toții la Paris, luăm cina cu Pierre și prietena lui.

Asha a hotărât să rămână la Paris pentru a-și termina studiile. *Toți prietenii mei sunt aici*, Maman. Mi-e dor de ea și îi trimit pachete o dată pe săptămână, cu lucruri care știu că îi vor plăcea din India: un pieptene din lemn de santal, caramellele cu unt, o bluză brodată manual din muselină fină. Ea locuiește la Florence, acum că Pierre și prietena lui s-au mutat în apartamentul Saint-Germain. Shanti și cu mine le sunăm pe ea și pe Florence în fiecare duminică după ce scad tarifele. Odată ce fetele termină de discutat, deseori rămân eu la telefon cu Florence. E ciudat că acum mă gândesc mai mult la ea ca soacră a mea decât atunci când eram căsătorită. E mereu curioasă să afle despre noul experiment pe care îl desfășor și pune întrebări inteligente, care mă fac să mă gândesc la noi direcții de explorat.

Niki locuiește acum la casa de vacanță a familiei Kantei din Shimla. Dacă e la noi acasă pentru cina de duminică, dorește și el să vorbească cu Florence. Doar datorită ei și celor cinci ani în care a locuit la ea cât timp a frecventat École des Beaux-Arts a reușit să-și continue studiile în franceză. A fost o profesoară excelentă – și strictă – și nu-l lăsa să deseneze sau să picteze până nu își terminau lecțiile de franceză. Nu numai că consiliul de conducere a școlii a cumpărat portretul Ashei pictat de el (și pe care Asha adoră să-l arate prietenilor ei din Paris!), dar a primit și un premiu

în bani, *Prix de Dessin*, care i-a oferit un răgaz de un an în care să decidă ce vrea să facă mai departe. Kanta și Manu vor ca decizia să-i aparțină întru totul. Ei vin cât de des pot la Shimla, ca să ne viziteze pe toți.

În vacanța de vară, Florence o va aduce pe Asha la Shimla. Va fi prima oară când soacra mea vizitează India, o țară în care înainte nu și-a dorit nicidecum să pună piciorul. Dar, așa cum spune ea acum, „*Am trei nepoți indieni; ce să facă o bunică în situația asta?*”. Mi se pune un nod în gât când aud că îl pune și pe Niki la socoteală și îi sunt recunoscătoare pentru asta. Cred că e încântată de perspectiva de a explora clădirile de aici, din Shimla, lăsate în urmă de britanici: Christ Church și Viceregal Lodge, hotelul Oberoi Cecil, Biblioteca de Stat, Teatrul Gaiety. Am promis să le duc pe ea și pe fete la un spectacol la Gaiety, numai dacă nu vor fi în desfășurare lucrări de restaurare, pe care primăria amenință să le înceapă la fiecare câțiva ani. De asemenea, le-am spus să fie pregătite să vadă o echipă de filmare în acțiune cât timp vor fi aici; o mulțime de filme indiene sunt filmate în Shimla și pe dealurile dimprejur.

Un alt oaspete pe care îl aștept vara asta este Michel. Nu-mi vine să cred cât de greșit l-am judecat. A fost tare generos cu timpul lui și un preparator extrem de răbdător cât m-am meditat pentru obținerea licenței în chimie. Câteodată venea cu fetele, cu Niki și cu mine când făceam câte o ieșire în weekend. Se pare că e divorțat de ani de zile. Fără copii. Fetele mele îl plac. Spune că vine să-mi vadă laboratorul meu de parfumuri de aici, din Shimla, dar eu am senzația că ar putea fi vorba de mai mult. Nu sunt încă sigură că sunt pregătită, dar în acest moment sunt deschisă la tot felul de posibilități.

Bineînțeles că mă văd foarte des cu sora mea și cu doctorul Jay. Și cu Malik și Nimmi. Când vine la noi, Ashei îi place să petreacă timp cu Rekha și Chullu, verii ei (cum am ajuns să-i numim cu toții). Toți trei sunt înnebuniți după calul lui Lakshmi și îl călăresc pe rând.

Împreună, Jiji și Nimmi se ocupă de organizarea Grădinii Tămăduirii și a serei, mai exact de selectarea plantelor, de

îngrijirea lor și cultivarea solului. Malik e responsabil de partea de afaceri: vânzări, distribuție, coordonarea programului studenților care doresc să învețe din experiența noastră la Grădina Tămăduirii. Eu sunt chimistul. Treaba mea e să experimentez. Mai ales pe hârtie, cu formule diferite. Odată ce aflu de o nouă aromă din Grădina Tămăduirii, nasul meu o reține și astfel o pot recrea în minte atunci când concep un parfum pentru produsele lui Jiji. Am aranjat să-mi fie expediată aici vechea orgă de parfumuri a lui Delphine. Dacă îmi apropii nasul de lemnul ei, încă simt mirosul țigărilor Gitanes. În timp ce creez, îmi imaginez că-i aud țacănitul tocurilor, timbrul răgușit al vocii și felul cum zicea *bien fait* și îmi vine să zâmbesc.

Luna trecută, Niki hoinărea prin Grădina Tămăduirii (devenită mult mai mare decât era înainte), făcând diverse schite, și mi-a arătat un minunat desen în creion reprezentând o crizantemă. Eu i-am arătat-o lui Jiji, iar ea l-a întrebat dacă n-ar vrea să creeze etichete pentru produsele ei, cu plantele și florile folosite pentru fiecare. Niki a fost atât de entuziasmat încât s-a apucat imediat de treabă. Cred că a creat nouă etichete de produse până acum.

Oricât de ocupată este, Lakshmi își face mereu timp pentru mine. Facem plimbări de câteva ori pe săptămână, dimineața, când răsuflarea trimite norișori de abur în aer, iar copacii scutură rouă pe creștetele noastre. Mergem repede ca să ne încălzim, apoi încetănim ca să contemplăm orizontul voriu, pe când fumul înălțat din vetrele unde a început gătitul adaugă cerului noi straturi de nuanțe pastelate.

Astăzi, în timp ce ne facem plimbarea obișnuită, Lakshmi îmi spune:

— Jay zicea aseară ceva despre încă un cal pentru copii.

— Sunt sigură că vor fi încântați. Dar nu e cam extravagantă ideea?

Ea flutură din mână în dreptul feței, alungându-mi parcă îndoilele.

— *Koi baat nahee*¹. Jay a descoperit cauza unei infecții cronice la unul dintre pacienții săi, iar domnul este atât de mulțumit, încât vrea să-i dăruiască un cal. Desigur, Jay nu va accepta cadoul. Îl va cumpăra și îi va cere bărbatului să doneze banii Clinicii Comunitare.

— Ce-i al lui e-al lui! Când se implică doctorul Jay, toată lumea iese în câștig.

— Inclusiv calul! Pacientul lui Jay cântărește cam o sută treizeci de kilograme. Îmi imaginez că bietul cal se va simți ușurat.

Izbucnesc în râs, închipuindu-mi un bărbat peste măsură de gras pe un cal slăbănog.

— Hazi m-a sunat zilele trecute, zic eu, luând-o de braț pe Jiji.

— *Accha?*

— Zice că fabrica ei tocmai a semnat contracte cu încă doi clienți. Firme mari din New York. Vor să cumpere *mitti* și alte uleiuri esențiale pe care le produce fabrica.

Aparent, linia de parfumuri *Remember Me* i-a catapultat fabrica în categoria marilor afaceri. Și ghici cine conduce operațiunea extinsă?

Lakshmi se întoarce spre mine zâmbind.

— Binu?

Zâmbesc larg.

— *Hahn.*

Fata asta e chiar mai capabilă decât am crezut. Într-o bună zi va ajunge să conducă întreaga fabrică.

— Binu își întreține toată familia din ce câștigă și chiar și-a trimis frații și surorile mai mici la școală.

— *Shabash*, Radha. Ai făcut un lucru bun.

La început, bărbații de la fabrică au fost suspicioși față de fete, de teamă că le vor fi luate locurile de muncă.

La urma urmei, aveau familii de hrănit, copii de trimis la școală. Când au început însă să vadă din ce în ce mai multe

¹ Nu e mare lucru, nu e o problemă.

cupatoare adăugate în fabrică pentru a produce diferite tipuri de *attar*, și-au dat seama că ei chiar au nevoie de această mână de lucru în plus. Fiind tinere și pline de energie, fetele și-au asumat sarcinile suplimentare. Vrând-nevrând, bărbații au fost nevoiți să recunoască valoarea muncii prestate de ele. Fetele erau pline de viață și toată ziua glumeau și se tachinau între ele și pe bărbații din preajmă.

— Hazi a mai zis că, dacă prinde vreodată pe unul dintre bărbați că le cere fetelor să-i facă *chai* sau să se ducă la magazin după *beedis*, îi taie din leafă.

Lakshmi chicotește.

— Ți-am spus vreodată porecla lui Hazi?

— Ce poreclă?

— Când, am ajuns eu prima dată la *kotha*, în fața îi spuneau Begum Hazi, dar pe la spate o numeau Begum *Hathi*.

— Doamna Elefant?

— Și nu se refereau doar la dimensiuni, adaugă ea, ridicând din sprâncenă.

Zâmbesc și clatin din cap.

— *Arré!*

Îi dau drumul la braț și ne uităm în spatele nostru să vedem cine strigă. E Malik, care urcă dealul spre noi, făcând cu mâna. Are un pas lejer, athletic. Când ajunge la noi, respiră greoi. La această altitudine, chiar și cel mai mic efort fizic îți poate crește ritmul cardiac.

— Vă caută Niki! reușește să spună, cu respirația întretăiată. Vești importante! A fost selectat pentru proiectul de restaurare a lucrărilor de artă din Italia!

Jiji și cu mine ne uităm una la alta.

— Nu mi-a spus că o să concureze. Ție ți-a spus? o întreb eu pe Jiji.

— Nu, răspunde ea.

— Ce contează cui i-a spus? Vrea să învețe cum să readucă frescele și picturile la starea lor inițială. După Italia, planul lui e să se întoarcă în India ca să facă restaurări ale lucrărilor de artă în siturile istorice. Malik are o înfățișare triumfătoare.

— Știți ce înseamnă asta, nu?

Când îmi pică fisa, scot un chiot de bucurie.

— Că nu pleacă în America!

Și uite așa, îmi dau seama că am făcut ce trebuia pentru primul meu copil. N-am putut să-l cresc din ziua în care l-am născut, dar am reușit să-l călăuzesc către pasiunea lui. Mai întâi licența obținută la École, apoi faptul că am convins-o pe Kanta să-l lase să-și urmeze vocația. Nu-l voi auzi niciodată pe Niki spunându-mi *Mummi* – Kanta și-a câștigat acest drept – dar, în inima mea, voi fi mereu *cealaltă* mamă a lui. Mândria pe care o simt e imensă. *Eu am adus pe lume această ființă uimitoare. Eu și nimeni alta.* Îmi dau voie să-l iubesc la fel de mult ca pe fiicele mele. Îi spun asta de fiecare dată când am ocazia.

Lakshmi bate din palme de bucurie.

— Să vezi când or să afle soții Singh!

Malik ne ia de braț pe mine și pe Lakshmi. Pornim iar la plimbare.

— Dar *chup-chup*¹. Nu ați auzit nimic de la mine. Lăsați-l pe Niki să vă spună diseară la cină. Nimmi pregătește un ospăț. Madho Singh strigă întruna după *rabri*, așa că face și *rabri* ca desert. Vin și Kanta și Manu.

Malik îi aruncă un zâmbet viclean lui Jiji.

— Nu mai ești singurul artist din familie, tanti șefa!

Jiji ridică din sprânceană.

— Dar sunt singura tanti șefa.

— Și vei fi tanti șefa pentru încă o persoană, completează Malik, cu fața strălucind.

Lakshmi se oprește din mers. Cum brațele noastre sunt încă împletite, ne oprește brusc și mine și pe Malik. Chipul surorii mele e plin de uimire.

— De-aia face Nimmi *rabri* tot timpul? Are poftă? Malik râde.

— Sper că cel puțin unul dintre copiii mei va prelua

¹ Liniște! Șșșt!

afacerea Grădina Tămăduirii, dacă o să-mi dai vreodată voie să mă pensionezez.

Mă uit de la sora mea la Malik. Deodată mă prind și eu. Nimmi, care este subțire de la natură, a luat în greutate.

— Dacă e fată, Malik, sper să-i pui numele Radha.

— Deci acum am două tanti șefe?

Malik clatină din cap.

— *Cel care trece drept înțelept în lume e un nimeni la el acasă.*

— Tu auzi pe cineva vorbind, Radha? mă întreabă Lakshmi.

— Aud numai vântul, Jiji; numai vântul, răspund eu. Râsul lui Malik răsună în valea albastră pe când coborâm împreună următorul deal în drum spre casă.

MULȚUMIRI

Le spun deseori cititorilor că e nevoie de un sat întreg pentru a aduce pe lume o carte. Din satul meu fermecat fac parte agentul meu, mereu amabila și superinteligenta Margaret Sutherland Brown de la Folio Literary, agerii mei editori Kathy Sagan, Nicole Brebner și April Osborn de la MIRA Books, împreună cu vicepreședintele Margaret Marbury, editorii independenți Ronit Wagman și Sandra Scofield, apoi Mary Luna, designer talentat, cea care a creat copertele cărții, și directorul de creație Erin Craig de la Harlequin, ca și harnica echipă de promovare de la Harper Collins: Heather Connor și Laura Gianino, vicepreședinte, respectiv manager, ai departamentului de publicitate, Shannon McCain, managerul departamentului de marketing internațional, și Christine Tsai de la Drepturi subsidiare.

Unul dintre obiectivele mele este să transpun cititorii în lumea pe care o populează personajele mele, ceea ce înseamnă că și eu trebuie să mă transpun în ea. Educația mea în materie de parfumuri a început cu renumita dezvoltătoare de parfumuri Ann Gottlieb din New York, către care am fost îndrumată de extraordinarul producător executiv Michael Edelstein. Ann mi-a deschis cu generozitate niște uși la IFF, înlesnindu-mi întâlnirea cu maeștrii parfumieri Carlos Benaim și Luc Dong la New York, iar la Paris cu Celine Barel și cu managerul de creație de parfumuri Orlane Duchesne. Ann mi-a făcut cunoștință și cu minunata Linda Levy de la Fragrance Foundation. La Paris m-am întâlnit și cu Sylvie Jourdet de la Creassence, Coralie Spicher, Berenice Watteau și Marine Merce de la Firmenich (prin bunăvoința lui Jerry Vittoria) și Thomas Fontaine de la Pallida. Parfumierul principal Sophie Labbe de la Firmenich m-a încântat cu povestea incredibilului său parcurs

profesional în timp ce luam ceaiul la elegantul Hotel Bristol (care apare și în acest roman!).

Următoarea etapă a cercetării m-a purtat la Grasse, în sud-estul Franței. Directorul de creație Florence Dussuyer m-a găzduit cu generozitate la Atelierul IFF, un loc incredibil de *chic*, unde maeștrii parfumieri au deplină libertate de creație. Tot la Grasse, Olivier Maure și Sylvie Armando de la Accords et Parfums mi-au arătat cum procesul de producție al companiei lor permite parfumierilor independenți să se dezvolte. Unul dintre aceștia este Jessica Buchanan de la @1000flowersperfumer, care și-a făcut timp pentru mine la fermecătorul ei atelier din Grasse. La Lisabona, am avut plăcerea să petrec o zi cu fermecătorul Yves de Chiris, un francez reprezentând a șaptea generație de parfumieri a familiei sale. În cinstea lui, am numit firma de parfumuri pentru care lucrează Radha Casa Yves – chiar dacă domnul de Chiris nu are nimic în comun cu credulul – și fictivul – Yves du Bois.

Tot în Lisabona, parfumierul independent Jahnvi Dameron Nandan mi-a oferit informații valoroase despre experiența ei în industria parfumurilor și despre viitorul acesteia.

În Istanbul, m-am plimbat prin Marele Bazar, unde mi-au îmbătat simțurile mii de uleiuri esențiale, flacoane cu *oud* și tămâie parfumată.

Îi sunt enorm de îndatorată lui Paul Austin, care m-a pus în legătură cu Yves de Chiris și cu Anita Lal, formator de gust de talie internațională și fondatoare a companiei LilaNur Parfums, primul brand internațional de parfumuri de sorginte indiană. De asemenea, țin să îi menționez pe Chandler Burr, autorul cărții *The Perfect Scent*, pe Sheba Grobstein, William Hunt și Lynda Lieb pentru că mi-au împărtășit cunoștințele lor despre parfum, și pe bunul meu prieten și superfan Bhavini Ruparell, care m-a prezentat parfumierei Sonya de Castelbajac, care la rândul ei m-a pus în legătură cu Sylvie Jourdet la Paris. Dacă am omis să menționez pe cineva care își petrece orele de veghe făcând această lume puțin mai înmiresmată și care m-a însoțit în

această călătorie, *mea culpa*.

Am consultat volume excelente precum *Perfumes: The A to Z Guide* al lui Turin și Sanchez, am vizionat multe videoclipuri pe YouTube despre fabricarea parfumului în Franța și Kannauj ca să înțeleg diferențele dintre procesele de producție și am vizionat filme documentare despre parfum precum *Nose* (2021).

Pentru mine a fost important să mă arăt sensibilă la problemele legate de copiii adoptați, părinții naturali și părinții adoptivi când am scris despre Radha și Niki. În acest scop, nimeni nu mi-a fost de mai mare ajutor ca Cameron Lee Small, fondatorul organizației Therapy Redeemed, o ființă cu o înaltă conștiință spirituală. Le sunt de asemenea recunoscătoare în acest sens lui Therese Allaire și Teresa Dosselmeyer.

Mulțumirile nu ar fi complete fără cele adresate primilor mei recenzenți: tatăl meu, Ramesh Chandra Joshi (întotdeauna primul meu cititor); fratele meu, Dr. Madhup Joshi, unul dintre cei mai amabili oameni pe care îi cunosc; Sara Oliver, Gratia Plante Trout, Rita Goel, Ritika Kumar, Barb Boyer, Elyse Bragdon și Jaspreet Dhillon. Și mulțumiri și lui Sandy Kaushal, Lisa Niver și Amy Ulmer.

Mii de cititori din întreaga lume, bărbați și femei de toate naționalitățile și culturile – mi-au scris pentru a-mi vorbi despre puterea, inspirația și informațiile culturale pe care le-au adunat din romanele mele; vă sunt foarte recunoscătoare tuturor pentru timpul și energia pe care le-ați investit în a-mi scrie.

Nu în ultimul rând, soțul meu, cititorul meu, prietenul meu, Bradley Jay Owens, merită toată aprecierea pentru că m-a încurajat să scriu și pentru că mi-a furnizat modelul pentru uimitorul Jay Kumar!

Curry de năut (Chole)

Indiferent dacă ești vegan, vegetarian sau iubitor de carne, năutul, sau fasolea Garbanzo, constituie un aliment foarte agreat. Este sățios, gustos și, atunci când e combinat cu condimente indiene, reprezintă o masă de sine stătătoare. Puteți, desigur, să-l adăugați peste orez, așa cum făcea mama mea, sau să serviți deliciosul curry înfășurat într-o tortilla moale.

Mama mea lăsa năutul la înmuiat în apă peste noapte, dar eu folosesc metoda mai simplă: cumpăr năut la conservă de la magazin. Puteți să folosiți apă sau chiar supă de pui în loc de lapte de cocos, pentru a obține un curry mai ușor.

Ingrediente:

- 2 conserve de năut, din care scurgeți zeama*
- 1 cutie de roșii, zdrobite sau tăiate cubulețe*
- 1 ceapă galbenă sau albă, tocată mărunt*
- 4 căței de usturoi, mărunțiți fin*
- 3 linguri de ulei de răpită sau de cocos*
- 2 lingurițe semințe de chimen*
- 2 linguri pudră de turmeric*
- 2 lingurițe chimen măcinat*
- 2 lingurițe garam masala*
- 1 linguriță piper negru*
- 1 linguriță ghimbir, tocat mărunt*
- 2 linguri semințe de coriandru măcinate (în lipsa acestora, folosiți mai multe frunze de coriandru)*
- 1 linguriță pudră de chili roșu sau fulgi de ardei iute roșu (sau după gust)*
- 2-3 lingurițe sare (sau după gust)*
- 1 cană și jumătate de apă sau lapte de cocos sau supă de pui*
- 1 cană frunze de coriandru, tocate*

Mod de preparare:

Încingeți uleiul la foc mediu într-o tigaie adâncă sau o cratiță mare cu fundul greu. Adăugați semințele de chimen și

prăjiți până încep să sfârâie.

Adăugați ceapa, usturoiul, ghimbirul și ardeiul roșu și căliți până când ceapa devine translucidă.

Adăugați chimenul măcinat, turmericul, garam masala, coriandrul măcinat, piper negru și sare și amestecați până se formează o pastă de condimente. Dacă pasta este prea uscată, adăugați puțină apă.

Puneți roșii peste pasta de condimente. Amestecați.

Adăugați laptele de cocos/apa/supa de pui și năutul, amestecați și dați focul la minimum. Fierbeți aproximativ 15 minute, până când năutul este moale.

Presărați deasupra frunze de coriandru. Asta e tot!